KADİR MISIROĞLU

MACAR İHTİLÂLİ

NEM, HAYI
NEM, HAYI
SUHA ASLA

Bu bir Sebil yayını

Kadir MISIROGLU
İHTİLALİ

DEĞERLİ OKUYUCU!...

Rus emperyalizminin acı çilesi içindeki muazzam esir kitlenin elli milyonu bizim özbeöz Türk olan kardeşlerimizdir. Onların da KIRIM KAFKASYA, ve TÜRKİSTAN'da giriştikleri her kurtuluş hareketi Macaristan'daki gibi kan ve ateşle bastırılmıştır. Eğer Türk'ün ezelî ve ebedî düşman Moskof eliyle dökülen mübârek kanı Taklamakan Çölünde toplanıp biriktirilmiş olsaydı Ortaasya'da yeniden bir içdeniz teşekkül edebilirdi.

Böyleyken, bugün Babıâlinin yüksek tirajlı gazetelerinin itibarlı köşelerini dolduran âdî propogandaların ağızları şampanya köpükleri ile salyalanmış sarhoş kalemşörleri, Rusya'yı kuzu postuna sarmakta ve kanlı Rus istibdadının masum kurbanlarının acı hatıralarını küllemeğe çalışmaktadırlar. Böyle bir mevsimde Türk - Rus muharebelerinin aziz şehid ve gâzilerinin mübârek ruhları taciz eden bu baykuşların alkol bozuğu suratlarında Moskof'un gerçek çehresini aksettiren Macar Hürriyet Mücadelesini kırbaç gibi şaklatmayı, bir vatan borcu telâkki ettik.

Sebil Yayınevi

FİATI ON LİRA

Kadir Mısıroğlu

NEM, NEM, ŞUHA!...
«HAYIR, HAYIR, ASLA!...»

MACAR İHTİLÂLİ



SEBİL YAYINEVİ
Beyazsaray Zemin Kat Nu: 40
BAYEZİD/İSTANBUL



Bir ömrü, baharında tüketen Rus kurşunu :
Yeni ihtilâllerin gerekçesi olacak bir destandan ölümsüz bir sahife

SEBİL YAYINLARI Nu. : ALTI
KAPAK KOMPOZİSYONU : AYDIN ALİUSTAOĞLU
KAPAK BASKISI : KARADENİZ MATBAASI
DİZGİ ve BASKI : GARANTİ MATBAASI

İSTANBUL — 1966

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 9

BİRİNCİ BÖLÜM : GİRİŞ

I — Macarlar ve Macaristan
Hakkında Genel Bilgiler
Macaristan 13
Macarlar 15

II — OSMANLI - MACAR MÜNASEBETLERİ 18

İKİNCİ BÖLÜM : RUS HÂKİMİYETİ ALTINDA
MACARİSTAN

İhtilâlin Gerekçesi 29
İşçilerin hayatı 31
Köylüler 33
Eğitim 34
Gizli Polis 36
Maziye Bir Bakış 37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: 1956 MACAR İHTİLÂLİ

Bir Efsane Kahramanı Doğuyor 64
İlk Örnek: Polonya İhtilâli 68
Yemin Ediyoruz Artık Köle
Olmayacağız 74
22 Ekim Pazartesi 76
23 Ekim Salı 77
Kızıl Yıldızı Söndürün!. 82
Artık yoldaş değiliz!. 83
Devrilen Put 85
26 Ekim Cuma 90
Salkım Salkım İnsan Asılıyor 91
Molotof Kokteyli 101

İÇİNDEKİLER

27 Ekim Cumartesi	....	103
28 Ekim Pazar	....	107
29 Ekim Pazartesi	....	116
30 Ekim Salı	....	123
31 Ekim Perşembe	....	134
S. O. S.	....	142
Kukla Hükümet	....	144
Rus Kahpeliği	....	150
Kanlı Mücadele	....	152
6 - 7 Kasım	....	160
Hür Dünya Utanın!.	....	166
Vicdanınız Sızlamıyor mu?	....	178
Ruslar Kadın ve Çocukları Yakıyor	....	181
Ruslar Macar İşçilerini İdam Ediyor	....	194
Macar Trajedisinin Son Perdesi	....	195
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:	....	209
KOMÜNİST PROPOGANDASININ ÖZELLİK LERİ VE MACAR İHTİLÂLİNDEN ALINACAK DERSLER		
Komünist Propagandasında Metod	....	220
Macar İhtilâlinden Alınacak Dersler	....	220
Macar İsyanının Askerî Dersleri	....	225

BİBLİYOGRAFYA

1 — ERKMAN J. — Macar Edebiyatı Tarihi, İst. 1946

2 — ERKHART F. (Ter. İbrahim KAFESOĞLU) — Macaristan Tarihi, Ankara 1949

3 — FEKETE L. — Osmanlı Türkleri ve Macarlar — Belleten, sayı: 52

4 — GÖKBİLGİN Tayyip — Osmanlı Tarihinde Türk — Macar yakınlığı — Tarih Dünyası s. 9

5 — HELLER Andor — No More Comrades — Chicago, 1957

6 — HELLER Andor — (Ter. Sadık BALKAN) Artık Yoldaş Değiliz, İstanbul 1957 (Yukarıdaki eserin tercümesi)

7 — Ivan Boldizsar — Bugünkü Macaristan — Budapeşte, 1943

8 — KOŞAY Hamid Zübeyr — Macarların Eski Türk Tarihi — İstanbul 1934

9 — KOŞAY Hamid Zübeyr — Macar Halk Cumhuriyeti

10 — RASONYİ L. Prof. — Macar Arkeolojisinde Hunlar Avarlar, Macarlar Ankara 1938

11 — SEREN Necmi — Aşk ve Hürriyet Şiirleri, Petöfi Sandör — İstanbul 1943

12 — Olaylar sırasında çıkan bir çok yerli ve yabancı gazete ve dergilerle ajans bültenleri

ÖNSÖZ

«Ey hürriyet kahramanları, beni de mukaddes saflarınız arasına alınız! Bayrağınıza sadakat yemini ediyorum...»

PETÖFİ SANDOR
(Macar Millî Şairi)

Bugün Rus esiri memleketlerde silâh ve sehpalar sayesinde kurulup yaşatılan siyasî nizamın katı satıh tabakası altında, insanca yaşamağa duyulan özlemden, kinden ve ümitsizlikten meydana gelen bir lav denizi çalkalanmaktadır. Tarihin en gaddar emperyalist devleti olan Rus İmparatorluğu kurulduğu günden beri bu katı sathı parçalayıp hayata ve hürriyete kavuşmak istiyen masum millî hareketlerin hemen hepsi birbirinden daha şiddetli olmak üzere kan ve ateşle bastırılmıştır.

Unutmamak gerektir ki; Rus emperyalizminin acı çilesi içindeki yüz milyonlarca masum esir kitlenin elli milyonu bizim, özbeöz Türk olan kardeşlerimizdir. Hâin ve gafil Rus hayranlarının sistemli gayret ve propagandalarına rağmen Türk Millî şuurunda Moskof kelimesinin mânasının hâlâ küfür makamında yaşamakta olması sebepsiz değildir. Bu bize büyük İmparatorluğumuzun son üç yüz senelik hayatı içinde çok kesif bir yer işgal eden Rus — Türk münasebetlerinin hülâsası olarak intikal etmiş bir mânadır. 1711 Prut Muharebesinde büyük kumandan Baltacı Mehmet Paşa'nın şahsında Türk'ün merhamet ve şefkatini devşirebilen bitkin Rusya o günden sonra Türk'ün can has-

mı kesilmiştir. Çarlık Rusya'sı ile komünist devir arasında bu düşmanlık yönünden en küçük bir fark mevcut değildir. Bilâkis her yeni gelen hiyanet, hilekârlık ve zulümde evvelkinden daha baskın çıkmıştır. Türk'ün talihi döndükten sonra başına musallat olup her gün yeni bir gâile ortaya çıkarmak suretiyle milyonlarca şühedaya mal olan Rus'un kin ve ihtirasına, sadece imparatorluğumuz hedef olmuş değildir. Onunla birlikte uzak ve yakın bütün Türk - İslâm memleketleri, Moskof taarruzuna maruz kalarak onun zalim pençesi altında — tarihte ilk defa — esaretin acı ıstırabını tatmıştır.

Birçok cihan imparatorlukları kurup yaşatmış olan Türk Milletinin Moskof esaretine kolay kolay katlanmıyarak her fırsattan istifade edip zincirlerini kırmaya çalışmasından daha tabiî ne olabilirdi. Hele bu esareti tatmamış olanların asla hayal bile edemiyecekleri zulümlerle, kitle halinde imha ve sürgünleri hesaba katarsak kurtuluş için ne canhıraş hamleler yapılabileceğini tahmin edebiliriz. Ne yazık ki, korkunç kuvvetler muvazenesizliği yüzünden Kırım, Kafkasya ve Türkistan'da asırlarca Türk kanına doymamış bulunan Moskofların her kurtuluş hareketini bastırışı birbirinden daha kanlı olmuştur. Eğer Türk'ün, ezlî ve ebedî düşman Moskof eliyle dökülen mübarek kanı Taklamakan Çölünde toplanıp biriktirilmiş olsaydı Orta Asya'da yeniden bir iç deniz teşekkül edebilirdi.

Fakat bu Moskof ateş tufanının Türk dünyasını kana boyadığı devirlerde bütün Dünya için Rus tehlikesi hakkıyle kavranmış değildi. Üstelikte asırlarca İslâmı temsil etmiş bulunan Türk ırkına karşı Batı Dünyasının ilgisiz ve hatta düşmanca davranmak itiyadı devam etmekteydi. Bu yüzden o dehşetli zulümlerin üzerinde gerektiği kadar durulmuş değildir. Fakat bir gün gelipte bu facialar Avrupa'nın göbeğinde ve bütün dünyanın gözleri önünde hem de Hıristiyan olan bir millete karşı tekrarlanınca bütün cihan umumî efkârı heyecana gark olmuştur. Bununla beraber önce Polonya ve sonra da Macaristan'ı kana boyayan bu dehşetli Rus tenkili dolayısıyle de izah etmeye çalıştığımız çeşitli siyasî ve psikolojik sebepler yüzünden hiç bir ciddî müdahale yapılamamıştır. Macar ihtilâli konusunda okuna-

cak bu kanlı hâdiselerin çok daha şiddetli olarak Müslüman Türk memleketlerinde bilmem kaç kere cereyan etmiş olduğunu bu vesile ile bir kere daha hatırlamak bizim Türk'lük ve Müslümanlık borcumuzdur. Zira son zamanlarda ağızları şampanya köpükleri ile salyalanmış sarhoş salon sosyalistleri, Rusya'yı kuzu postuna sarmakta ve kanlı Rus istibdadının çoğu din kardeşlerimiz olan masum kurbanlarının acı hatıralarını küllemeğe çalışmaktadırlar. Hatta bu kadarla yetinmeyip üçyüz yıldanberi en alçakça düşmanlıklarına hedef olduğumuz Moskof'u adeta bir hâmi ve kurtarıcı, ve komünizmi en ileri bir fikir olarak göstermeğe çalışmak gibi âdi propagandaların hain kalemgörleri Babıâlinin bütün köprü başlarını tutmuş bulunmaktadırlar. Böyle bir mevsimde Macar Milletini masumane bir surette, en tabiî hakkı olan hürriyetini istediği için tanklar ve mitralyozlarla doğrayan Rus'un gerçek çehresini aydınlatan bu «Macar Destanı» nın yeniden okunup hatırlanmasını herkesten ziyade Türk Milleti için lüzumlu saymaktayız. Bu yüzden Rus — Türk muharebelerinin mübarek şehitlerinin ruhlarını taciz eden baykuşların alkol bozuğu suratlarında Macar Hürriyet Mücadelesini kırbaç gibi şaklatmayı bir vatan borcu telâkki ettik. Zira, henüz onuncu yıldönümünde bulunduğumuz bu dünkü olayın kan içici canavarı, bugün sulh ve hürriyet havarisi kesilmiştir.

Bu kitapta Moskof'un Macar Milletini - sırf hürriyetlerini istedikleri için - nasıl bir ölüm kasırgası halinde süpürüp geçtiğini okuduktan sonra bizim «yalan söylemez!.» salon sosyalistlerininin ne kadar yalan söylemediğini daha iyi anlayacaksınız. Bu Macar Destanı Türk Milleti kadar hiçbir millet için ibretli değildir. Çünkü Tarih boyunca Rus'tan bizim kadar fenalık gören başka bir millet yoktur. Türk'ün Moskof'a karşı hislerini en güzel şekilde ifade etmiş bulunan Süleyman Nazif'in şu sözleri ile önsözümüzü nihayetlendirerek merhumu ve Rus — Türk Muharebelerinin milyonlarca şehid ve gazilerinin ruhlarını şad edelim:

«... Moskof'un sulhu muğfil (iğfal edici) sükûtu akur (azgın, ısırıcı), müdarası hâin yardımı mühindir. (İhanetli).

Ey Türkoğlu... Sana damarlarındaki kanı ihda edenler, kanlarının son katrelerini Moskof muharebelerinde döktüler. Sen bugün, yarın ne olursan ol, fakat unutma ki o şehidlerin ebedî bir yetimisin... Bu din, bu devlet, bu vatan gibi bu gayız, bu kin, bu intikam da onların sana bir miras-ı mübarekidir. Dünyada bir Rusya ve bir Rus kaldıkça bu hakkına ve bu vazifene hürmetkâr ol...

Hakkın öldürmek, vazifen iktiza ederse hemen ölmektir, Türkoğlu!..» (1)

KADİR MISIROĞLU
23 EKİM 1966
Serencebey - BEŞİKTAŞ

---

(1) *SÜLEYMAN NAZİF — Batarya İle Ateş, Matbaa-i Amire —* İstanbul 1335 Sh. 4

BİRİNCİ BÖLÜM: G İ R İ Ş

I — MACARLAR VE MACARİSTAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER

M A C A R İ S T A N

Macaristan Orta Avrupa'da, Türkiye'nin dörtte biri kadar büyüklükte bir memlekettir. Çekoslavakya Sovyetler Birliği, Romanya, Yugoslavya, Avusturya ile çevrilidir. Yüz ölçümü 105.000 kilometre kare, nüfusu ise on milyon kadardır. Tuna Nehri bu memleketi baştan başa ikiye bölerek Karadenize doğru ilerler. Önce batıdan doğuya doğru akar, bir müddet bu yönde ilerledikten sonra güneye doğru döner. Macaristan'ın baş şehri olan Budapeşte Tuna'nın bir dirsek şeklinde istikâmetini değiştirdiği yerde kurulmuştur. Bugün bir buçuk milyon nüfusu olan bu şehir ta Keltler devrinde kurulmuştur. Daha sonra Romalıların eline geçmiştir. Ondokuzuncu yüzyılın yarılarına kadar Buda ve Peşte adlarıyle iki ayrı şehir halinde bulunmaktaydı. Budapeşte Dünyanın en güzel kaplıcalarına maliktir. Macaristan büyük bir nehir olan Tuna sayesinde zümrüd gibi bir tabiat kazanmıştır. Bununla beraber Karpatlar bölgesi oldukça dağlıktır. Fakat, Büyük Macar Ovası, Küçük Macar Ovası, ve Transilvanya gibi üç önemli tarım istinsal bölgesi vardır. Buraları hakikaten çok verimlidir. Karpat Dağları bütün Macaristanı doğuda bir çelenk gibi kuşatmıştır. Ziraat ve hayvancılık çok ileridir. Fakat Macarlar ziraat endüstrisi yanında sınaî teşebbüslere de girişmişler ve memleketlerini diğer Avrupa memleketleri ile hemen hemen aynı seviyeye yaklaştırmışlardır. Komünist Rus hâkimiyetine kadar az çok müstakar ve ileri bir sanayi mevcuttu.

Macarlar yüzyıllarca Doğu ile Batı arasında maddi ve kültürel hayat için bir köprü rolü oynamışlardır. Doğu ve Batı medeniyetlerinin karşılaşması hep bu bölgede olmuştur. Çeşitli akın ve istilâların mecburî geçiş yolu üzerinde bulunan ve hemen her milletin iştihasını kabartacak bir çok zenginliklere malik olan bu bölgede az çok istikrarlı bir devlet kurabilmek Macarlara mazhar olmuştur. Tuna havzasında Macar Devletinin bin yılı aşan bir geçmişi vardır ki, bunun en az beş yüzyılı «Büyük Devlet» olarak geçmiştir. Macarlar bu muvaffakıyetlerini teşkilâtçılıkları kadar ülkelerinin şartlarına uygun realist bir siyaset takip edebilmiş olmalarına borçludurlar.

Macarlar siyasî hak ve hürriyetler konusunda İngiliz Milleti ile yarışabilecek kadar şerefli bir geçmişe maliktirler. Yazılı bir anayasa son devirlere kadar mevcut olmamıştır. Fertlerin vicdan ve şuurlarında olgunlaşıp yaşayan ulvi hakkaniyet ve adalet prensipleri örfler halinde devam edip gelmiştir. Bunlar Macar milletinin uzak geçmişinden beri sürüp gelmiş ve üzerinde ittifak edilmiş yazılı olmayan Anayasa prensipleridir. Maamafih, İngilizlerin «Magna Charta»ları gibi macarların da bir emirname mahiyetinde olmak üzere **«Altın Mühür»** isimli bir tarihi vesikaları vardır. Bunun ikinci maddesi şahsi hürriyet hakkını tanzim etmiştir. Bu önemli Anayasa vesikasının isdar tarihi de İngiliz Magna Charta'sından sadece yedi yıl sonra olmak üzere 1222 dir.

Macar Milleti Mukaddes Macar Tacına mevhum bir şahsiyet izafe etmek ve hâkimiyeti millet adına telâkki eylemek suretiyle kıralsız bir kırallık kurmak gibi kendine has bir millî hâkimiyet tatbikatı da göstermiştir. Macaristan bir müddet de böyle kıralsız kırallıkla idare edilmiştir.

1930 yılında Macaristan'da demokratik bir idare kurulmuştu. Bu idarenin tabiî bir icabı olarak ta siyasî partiler vücut bulmuştu. Bunların en nüfuzlusu KÖYLÜ PARTİSİ idi. Komünistler Macaristan'a hâkim olunca demokratik düzenin icabı olan siyasî partileri tamamen kapattılar. İhtilâlden önce Macar Meclisinde 298 üye vardı. Meclis her 4 yılda bir yenileniyordu. Son Meclis 17 Mayıs 1953 te seçilmişti.

1954 yılında bütçesi 49 milyondu. 1947 yılından sonra üçer yıllık plânlar yapılmıştır.

MACARLAR

ASILLARI

Macaristan'ın en eski metinlerde adı «PANONYA» dır. Macarların Panonya'yı işgal edip buraya yerleşmeden önce nerede yaşamakta oldukları ve aslen hangi ırka mensup bulundukları tarihçiler arasında uzun araştırmalara konu olmuştur. Bu hususta çeşitli görüşler ortaya konulmuş ise de hemen ekseriyetin üzerinde ittifak ettikleri bir husus vardır: O da Macarların TÜRK aslında geniş olmalarıdır. **Abbee, Regino, İbn Daszta, Leo Grammaticos, Baron Sigismund, Johann Eberhard, Augustus Ludvig** gibi bütün eski ve ünlü tarihçiler aralarındaki ufak tefek farklara rağmen aşağı yukarı hep aynı neticeye varmışlardır. Son devir Macar tarihçilerinden **Hunfalvi** ile Profesör **Vambery** ise Macarların asıllarının Türk olduğunu kesinlikle ortaya koymuşlardır. Bütün bu tarihçiler Macarların asıllarının Türk olduğunda birleşmekte, fakat onları «Türklük»ün şu veya bu koluna nispet etmekte birbirlerinden ayrılmaktadırlar.

Macar umumî efkârı, en çok bu işi tetkike bir ömür vakfetmiş olan Profesör Vambery'nin görüşünü benimsemiştir: O da şudur, Macarlar Türk — Tatar aslından olup çok sonra Ural — Altay ailesine mensup ve Hunlar'ın torunları olan Fin — Uğur kolu ile karışarak bugünkü Macar Milletini meydana getirmişlerdir. Bu görüşün Macarlar arasında çok revaç bulması en eski Macar masal ve rivayetlerine uygun bulunmasındandır.

RİVAYETLER :

Macarların nesillerden nesillere söylenegelen bir çok millî masalları vardır. Bunlar Profesör Vamberi tarafından tetkik edilerek «**Milletlerin Hikâyeleri**» ünvanlı bir eserde toplanmıştır.

Bütün Macarların hâfızasında yaşayan bu masallar bir çok hususlar meyanında onların asıllarını da izah etmektedir:

Hazreti Nuh'un oğlu Yafes'in neslinden olan Nemrut, Babil Kulesinin inşasından sonra, «**Avila**» denilen bölgeye göç etmiş. Orada biri «**Honyor**» diğeri «**Macar**» isimlerinde iki erkek evlâdı dünyaya gelmiş. Bir gün iki kardeş Kafkasya toprağında avlanırken bir geyiği kovalayarak buradan bir hayli uzaklaşmışlar. Gayet güzel çayırları, bol ve lezzetli suları olan bir yere gelmişler. Burasını çok beğenmişler. Geri dönerek durumu babalarına anlatmışlar. Sürülerini alarak oraya gidip yerleşmeye onu razı etmişler. Burada bir kaç sene oturduktan sonra etrafı keşfetmek için uzunca bir seyahata çıkmışlar. Bu seyahatleri esnasında bir gün etrafda gayet güzel şarkılar söyleyen kadın sesleri duymuşlar. Hemen o tarafa koşunca bir gurup güzel kızın şarkılar söylüyerek eğlenmekte olduklarını görmüşler. Bunlar «**Olan**»ların prensi «**Dola**»nın güzel kızlarıymış. Ava gitmiş olan koca ve kardeşlerini bekleyerek ormanda eğleniyorlarmış. Bu karşılaşmadan sonra onların koca ve kardeşleriyle de tanışıp anlaşan **Prens Honyor** ile **Prens Macar**, **Dola'nın** kızları ile evlenmişler. İşte zamanla çoğalarak bütün Dünyaya nam salan «**Hun**» ve «**Macar**» lar bu iki kardeşten türemiş. Bunların yaşadıkları yer Ural Dağlarının etekleriyle Tobal ırmağı kıyıları imiş. Fakat bunlar zamanla o kadar çoğalıp genişlemişler ki, artık buralara sığmaz olmuşlar. Hazar Denizi havalisini keşfedip buralardaki yerlileri daha Batıya iterek buralara yerleşmişler. Honyor'un çocukları Volga Nehrinin kuzeyindeki bölgelere yerleşmişler. Macarlar ise çadırlarını Don Nehrinin sol tarafındaki ovaya kurmuşlar. Bunlara sonradan Don Macarları, yerleştikleri yere de Donlu Macarya denmiş. Bu iki kardeş kabile komşuları ile karışıp kaynaştıkça-adet ve ahlâkları değişerek gitgide birbirlerinden uzaklaşmışlar, Honyor ile Macardan itibaren aradan yirmi iki göbek geçince bu bölgeden göç ederek Batıya doğru önlerine gelen kavimleri de yerlerinden göç etmeye zorlayarak «Kavimler Muhacereti» denen tarihi olayı yaratmışlar. Macarlar ise bu sırada yerlerinde kalmışlar. Tarihte meşhur ATTİLA hükümdar olduğu zaman Hunlar Avrupa'nın Ba-

tı kısmına tamamen hâkim bir durumda imişler. Fakat bu imparatorluk Atilânın ölümü ile dağılmış. Atilâ'nın iki oğlu arasındaki taht kavgasından istifade eden düşmanlar hep birlikte Hunların üzerine saldırmışlar. Hunlar perişan olmuşlar. Kaçabilenlerden bir kısmı Transilvanya'nın dağlık kısımlarına yerleşmişler.

Aradan birkaç yüz yıl geçtikten sonra Ural dağlarının eteklerinde oturan Macar kabilesinden bir kadın, rüyasında evinin bahçesinden bir ırmak çıktığını ve Avrupaya doğru akarak Avrupa ve Asya kıt'alarını sularının kapladığını görmüş. Rüya o kadından doğacak bir çocuğun atalarının Avrupadaki memleketlerini tekrar ele geçireceği şeklinde tabir edilmiş. Erkek çocuk doğunca adına «ALMUS» koymuşlar. Bu kelime Macarcada «Rûya» demektir. Almus henüz oniki yaşında iken Macarlar tarafından ittifakla bir nevi hükümdar olmak üzere reis seçilmiş, Aşiretlerini toplayarak Don ve Volga Nehirlerini geçmiş. Rusları mağlup ettikten sonra Panonya'ya gelmiş. Çetin savaşlardan sonra burasını zabtetmiş, seneler çabuk geçmiş Almus'un Arpad adında bir oğlu olmuş. Daha sonra babasının yerine geçen Arpad kendi adı ile anılan hanedanın kurucusu olmuş. Hükümdarlığı zamanında memleketinin dağlık bölgelerinde yaşıyan aşiretleri hâkimiyetine ram etmek için onlarla savaşa girişmiş ise de pek çetin bir mukavemetle karşılaşınca işi araştırmış, bunların en eski Hunların bakıyesi olan «SİZAKELİ» ler olduğunu anlayınca onlarla kolayca anlaşıp kaynaşmış.

GERÇEK :

Macarların aslına dair «Gerçek» biraz eksik veya fazlası ile bu Macar millî masallarında ifade edilenin aynısıdır. Kısaca:

Macarlar aslen Turanî bir kavimdirler. Macar ovası adiyle anılan bölgeye göç etmeden önce Ural Dağlarının eteklerinde yaşıyorlardı. Buradaki Tobal ırmağı kıyılarında «MAGYERİ» yani Macar adını taşıyan avcı bir kabile ile «ONAGUR» adını taşıyan diğer bir kabilenin karışıp birleşmesinden meydana gelerek müşterek bir dil ve kültür kazanmışlardır. Bunlar, dokuzun-

cu asrın sonlarına doğru Orta Avrupaya göç ederek Karpat Dağları ile Tuna arasına yerleştiler. Önceleri doğuya ve batıya akınlar yapıyorlar ve dağınık kabileler halinde yaşıyorlardı. Alman İmparatoru I. OTTO tarafından bu akınlar kat'î olarak önlendikten sonra göçebeliği bıraktılar ve birleştiler. Prens GEZA zamanında da Hıristiyanlığı kabul ettiler. Macarlar bu yeni vatanlarında derunî hayatı zengin ve renkli olan Şarkın zevkiyle batı düşüncesini uzlaştırarak kudretli bir san'at ve kültür hayatı meydana getirdiler.

Macar folklor malzemesi bugün bile onların Turanî bir kavim olduklarını ispat eden hususiyetler taşımaktadır. Esasen Macarların Osmanlı Türk tarihi ile iki asra varan kaynaşması bu Turanî tesirleri daha da kuvvetlendirmiştir. Öyle ki, hâlâ Macar Ovasındaki bir çok yer isimleri Türkçedir. Ayrıca Macar Dilinde bir çok Türkçe kelime mevcuttur.: Arpa. balta, tyuk (tavuk), sarga (sarı) gibi... Asıl önemlisi; Macar Millî Müzesinde mevcut «Mukaddes Macar Tacı» üzerinde «Turkia'nın Mukaddes Kıralına..» ibaresinin yazılı olmasıdır. Bu, onların Turanî bir kavim olduklarını doğrulayan bir belgedir. Macarlar civarlarındaki milletlerle çok sıkı bir surette siyasî ve kültürel münasebetlere girişmiş olmalarına rağmen pek az karışarak aşağı yukarı saf bir ırk halinde kalabilmişlerdir. Meselâ en çok Almanlarla münasebetleri olduğu halde Macar ırkına karışmış olan Alman kanı yüzde 4'ü geçmez. Buna mukabil Türk tesiri çok fazladır. Hemen her yerde Osmanlı ve hatta Kuman Türklerinin çeşitli tesir ve hatıraları ile karşılaşılmaktadır. Hasılı Macarların Türk harsı ile yoğrulmuş Turanî bir kavim oldukları inkâr kabul etmez bir gerçektir.

II — OSMANLI — MACAR MÜNASEBETLERİ

Burada Türk — Macar münasebetlerinin askerî ve siyasî yönü üzerinde tafsilâta girişecek değiliz. Yüzyıllarca devam etmiş bulunan bu münasebetlerin konumuzu çok aştığı muhakkaktır. Bu yüzden biz bu münasebetlerin daha medenî tezahürleri

üzerinde duracağız. Bu suretle Macaristandaki Türk hâkimiyetinin özellikleri belirip fatih cedlerimizin büyük insani cepheleri ortaya çıkmış olacaktır. Bu nokta, bugün düşmanla ağız birliği ederek Osmanlı - Türk fütühatını şuursuz bir istilâ hareketi olarak göstermeye çalışan kimi aptal ve kimi de satılmış Rus hayranlarına mükemmel bir cevap teşkil edecek. Hemen bu bahsi takiben de Rus - Macar münasebetleri ve bu münasebetler içinde Ekim 1956 ihtilâli yer alınca tam bir kıyas imkânı elde edilmiş olacaktır.

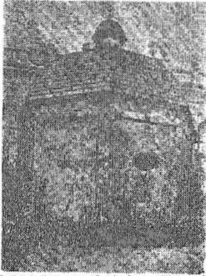
Milâdi IX. Yüzyılda bugünkü Macaristan'a yerleşen Macarları göçebe kabile hayatından çıkararak birleştirip ilk defa bir devlet haline getiren STEFAN (997 - 1038) dir. Stefan'la başlayan ARPAD hanedanı 1301 tarihine kadar devam etmiştir. Bu tarihe kadar önce Hırvatları sonra da Dalmaçyalıları idareleri altına alarak genişlemişlerdir. Arpad hanedanının son kıralı Andreas'tan sonra Arpad hanedanının yerini Anju hanedanı aldı. Bu hanedan da Macarları 1387 ye kadar idare etti. Bu tarihte Macaristanın idaresi Alman Sigismund'a geçti. İşte onun zamanında Osmanlı - Macar münasebetleri başladı. Bu sırada Osmanlı Türkleri Balkanları fethederek Macarlarla komşu hale gelmişlerdi. Macar kıralı Hıristiyanlık taassubunu harekete getirmek suretiyle bütün Avrupa Devletlerinin yardımlarını sağlayarak harekete geçti ise de Niğbolu'da Yıldırım Bayezid Han'a mağlup oldu. Macarların bizimle er meydanında ilk karşılaşması bu idi. Osmanlı fütühatının Balkanlardaki sür'atli ilerleyişi karşısında kendilerine yaklaşmakta olan tehlikeyi önceden kavrayan Macarlar Türk akınlarını kendi topraklarından uzakta karşılayıp durdurmayı düşünmüşlerdir. Niğbolu bu düşüncenin eseri olmuştur. Diğer taraftan Türkler için de İmparatorluklarının o günkü hudutlarına göre batıdaki tabiî hudut Tuna olmak lâzım geliyordu. Bu stratejiyi anlayamıyanlar Rumelideki Osmanlı - Türk fütühatının esbabı mucibesini, tarihi oluşun zaruretleri içinde kavrıyamadıkları için şuurlu bir ideolojik devlet kurmuş olan fatih cedlerimizin temiz ruhlarını incitecek fikirler ileri sürmektedirler. Bir kere Osmanlı Türk'ünün, İslâm gibi ebedî bir nizamın temsilcisi olarak hareket ettiğini unutmamak lâzımdır.

Bu temsilciliğin icapları içinde birleştirilmiş olan İslâm Dünyasının müdafaası batıda Tunayı bir tabiî hudut hattı haline getirmeyi icap ettirmiştir. Bu lüzumu Macarlar o kadar iyi kavramışlardır ki, Osmanlılarla karşılaşmalarını iki âlemin karşılaşması şekline sokmakta hiç tereddüt etmemişlerdir. Haçlı orduları toplamak ve Türklere karşı Hıristiyan taassubunu tahrik etmek suretiyle her fırsattan istifade edip Osmanlı ilerleyişini durdurmağa çalıştılar.

İslâm kendi kucağına bütün insanları dâvet eder. Bu dâvet resmi ve âlenidir. Fakat bütün insanları islâma sokacağım diye zor kullanmak yolu dinen açık değildir. Kur'anı Kerim zorlamayı men etmiştir. Bu dâvet ancak ikna yolu ile yapılabilir. Harp taarruz için değil savunma içindir. Milletlerarası münasebetlerde asli hal sulh halidir. Sulhü haksız olarak bozanlarla harp edilir. İslâmda eman müessesesi vardır. Muharip olmayanlara dokunulmaz ve esirlere kötü muamele edilmez. Kısacası İslâm Milletlerarası münasebetleri ve savaş kaidelerini en ince teferruatına kadar ve âdilâne bir şekilde tanzim etmiştir. Osmanlılar bu ulvi prensiplere büyük bir iman ve dikkatla riayet etmişlerdir. Hatta düşmanlarının, aksine hareket ettikleri ve taahhütlerini çiğnedikleri zaman bile. Bu yüzden Rumelide Osmanlı Türk fütühatı ahaliye kendi hükümdarlarından bile görmedikleri derecede hürriyet bahşeden bir hareket olarak süratle yayıldı. Macarlarda bir tarihi zaruret olarak yüzelli yıl Türk hâkimiyeti altında yaşadılar. Bizim idaremiz altında yaşarken nail oldukları hürriyeti bugüne kadar bir daha görememişlerdir. Her ne kadar Türk hâkimiyeti altındaki Macaristan tarihini karanlık bir devir olarak gösterenler varsa da bunlar Hıristiyanlık taassubundan kurtulamamış ve meseleyi objektif olarak ele alamayan kimselerdir.

Gerçekten Türk - Macar münasebetleri bir mağlûp ve bir muzaffer milletin münasebetleri gibi cereyan etmemiştir: Mohaç Muharebesinde elde edilen büyük Türk zaferi ile Macaristan Türk hâkimiyeti altına girmişse de bu hâkimiyet tam olarak kurulmamıştır. Macaristana dış siyasetinde az çok müstakil yarı millî bir hüviyet verilmiştir. Bu şekilde onbeş senelik bir tec-

rübe devri geçti. Bu müddet zarfında Macaristan'da millî krallık fikri bir hayli gelişti. Türkler Macaristan'ın Avusturya boyunduruğundan koparak millî ve müstakil hale gelmesini temine çalıştılar. Fakat saltanat tacı henüz küçük bir çocuk olan **Zigmund** Zanos'a kalınca Macaristanın Avusturyaya yem olmasını önlemek için Osmanlılar harekete geçtiler. Bundan daha tabiî ne olabilirdi. Netice olarak Avusturyadan zarar görecek olan kendisi idi. Osmanlılar Avusturya tehlikesi karşısında daha ciddî olarak bu memlekete yerleşmek lüzumunu hissettiler. Budin merkez yapıldı. XVII. yüzyıl sonlarına kadar Macarların Avusturyaya karşı korunması esas prensip olarak takip edildi. Macarların millî kıyamları ve Avusturyalılara karşı istiklâl hareketle-



Macaristandaki Türk eserlerinden: *Kırk Baba Türbesi*

ri daima desteklendi. Bir çokları bu jestin sırf bir politika olduğunu iddia ederler. Fakat her ne olursa olsun bu suretle Macarlara devamlı olarak yardım edilmiş olduğu bir gerçektir. Bu Türk siyaseti Türk - Macar münasebetlerinin bütün geleceğini etkilemiştir. 1593 tarihinde Osmanlı - Avusturya savaşı çıkmıştı. Bundan bir müddet sonra Macarlar İmparator Rudolf'un teşvikiyle Türklere karşı savaşmış iken aradan on yıl geçince Türklerin safına geçerek Avusturyalılara karşı dövüştüler. Kısa bir

zamanda Avusturyanın kendileri hakkında beslediği emelleri kavrayarak hakiki dostlarının ancak Türkler olabileceğini takdir etmişlerdi. Macaristan bu anlayışın mükâfatını ziyadesi ile gördü. Türk - Macar yakınlaşmasını temin eden **Bocskay İstvan'a** Macar krallık tacı giydirildi. Macaristan bir çok mükellefiyetlerden muaf **muhtar** bir idareye kavuştu. Erdel tarihinin altın devrini ancak bundan sonra ve Osmanlılar sayesinde gerçekleştirebilmiştir. Bunu sadece biz söylemiyoruz, kendileri bile itiraf ediyorlar: «Erdal Beyliği Türk hâkimiyetini tanımakla çok iyi hareket etmiş oluyordu. Kıral Zanos gibi halefleri de Macarların fazla kan dökmemelerine çok dikkat ettiler. **Yüksek bir medeniyete sahip olan Türkler, macarlara çok müfid tesirler icra ettiler. Bilhassa Erdel Beyliği bu durumdan çok istifade etmiştir.**

Macar tarihinin en büyük hâdiselerinden biri hiç şüphesiz Türk hâkimiyetidir. Lâkin son zamanlarda yapılan araştırmalar, neticesinde bir çok yeni hakikatler ortaya çıkmıştır. Bu arada Türklerle Macarlar arasında dost münasebetleri mevcut olduğu tespit edilmiştir. **Türk hayatının maddî ve manevî cihetlerini araştıran tarihçiler, Türklerin Macar sanayiine ticaretine, hayat şekillerine, harp ve barış adetlerine müfit tesirler yaptıklarını, Macar hayatını zenginleştirdiklerini ortaya koymuşlardır.** Bu yeni hakikatler eski Macar görüş ve telâkkilerini değiştirdiler. Hemen ilâve etmeliyiz ki; bu yolda araştırılmağa değer bir sürü mesele dava vardır. Ümid ediyoruz ki gerek Türk ve gerekse Macar âlimleri çağdaş kaynakları ciddî bir tenkidçi gözü ile tetkik etmek suretiyle tarih ilmini yeni hakikatlerle zenginleştireceklerdir.

RAKOCZİ VE KOSSUTH TÜRKİYE'DE

Türk hâkimiyetinden sonra iki millet arasında hususî münasebetler teşekkül etti. Meselâ **Macar hürriyet mücadelesinin, mağlup edilen en büyük kahramanları Frenç Rakoczi ve Lajos Kossuth'un Türkiye'de gördükleri iyi kabulü Macar milleti**

hiç bir zaman unutmıyacaktır.

Yüz elli yıl muzaffer ve mağlûp durumunda kalan iki millet arasında açık sevgi duyguları teşekkül etmiştir. Frenc Rakoczinin Türkiye'ye iltica edişi bunu çok güzel ispat eden bir cihettir. 1711 de Babıâli Rakocziyi Türkiye'ye davet ettiği zaman macar hürriyet mücadelesi netice vermeden bitmiş bulunuyordu. Aynı devirde Osmanlı İmparatorluğu da bir mağlubiyet geçirmişti. Demek ki macarlar ve türkler birbirlerinden yardım bekliyemezlerdi. Lâkin buna rağmen, Türk hükûmeti Rakocziyi



1848-49 Hürriyet Mücadelesi Kahramanı: *Lajos Kossuth*

ölünceye kadar sevgili bir misafir addetti. Ölümünden sonra ise Türkiyeye iltica eden arkadaşlarına misafir gözü ile bakmağa devam etti.

Türkiyeye iltica eden Kossuth'a Türk hükûmeti çok fedakârane muamele etmişti. 1848 — 49 hürriyet mücadelesi sonunda Avusturya ve Rusya Macaristanı mağlûp ettiği zaman, Türkiye, Viyana ve Moskovanın harp tehditlerine hiç kulak asmıyarak Kossuth ve mücadele arkadaşlarını memnunlukla kabul etti. Hattâ birçok macar subayını türk ordusuna aldılar.

En yeni münasebetler

İki milletin son bir asırlık münasebeti sempati ve karşılıklı bir ilgi içinde geçmiştir. Türk hâkimiyeti devri gittikçe uzaklaşıyor. Macar romancıları konularını sık sık bu devirden aldıkları halde hakikatten ayrılmazlar. Bu eserlerde hiç bir garez sezilemez. Bu tarihî romanların en bariz bir hususiyeti ciddî realizmleridir. **Son zamanlarda Macaristanda teşekkül eden bir görüşe göre Türk hakimiyeti — yukarıda da tebarüz ettirdiğimiz veçhile — macarlara çok faydalı olmuştur.** Patöfiden sonra en büyük macar şairi olan Endre Ady daha ileri bile gitmiştir. Bu yüksek sanatkâr şiirlerinden birinde : **Bize Mohaç lâzımdır, diyor»** (1)

Türklerin Macaristan'a hâkim oldukları devirlerde, Avrupada din ve mezhep hususunda müthiş bir müsamahasızlık hüküm sürmekte idi. Bütün din ve mezheplere karşı son derece müsamahakâr davranan Türklerin hâkimiyetindeki topraklar bilhassa başı daralan protestanlar için bir barınaktı.

Macaristanda Türk idaresi Ruslar'ınki gibi tahripkâr olmamış bilâkis yapıcı ve geliştirici olmuştur. Bunu da yine kendi şehadetlerine istinad ettirmek yerinde olur:

«... Sıcak su kaynakları çevresinde ilk kaplıcalar daha Romalılar tarafından kurulmuştur. Lâkin, Budada bu sahada hakikî ve büyük bir gelişim, XVI. ve XVII. asırlarda Türk idaresi devrinde vuku bulmuştur. Türkler Macaristana yüksek bir hamam kültürü getirmişler, bu zengin yerde seve seve muazzam hamamlar inşa etmişlerdir. XVI. asrın kırkıncı yıllarında Buda'da bulunmuş olan alman hekimlerinden Georg Werner hâtıralarını

(1) **IVAN BOLDIZSAR — BUGUNKU MACARİSTAN — BUDAPEŞTE 1943 Sh. 29**

ayrı bir eserde toplamıştır. Buda hamamlarının çoğunu Yahyazade Mehmet Paşa — Werner'in Macaristan'da seyahat ettiği sırada — inşa ettirmiştir. Mevcut hamamların çoğu Mehmet Paşa tarafından tamir ve tanzim edildi. Kıral sarayı yakınlarında ve şehir kalesi altında birer hamam vardı. Bundan başka, şehrin şimal kısmında üç hamam daha mevcuttu. Alman seyyahının bildirdiğine göre şehrin birçok sokaklarında yerden sıcak su kaynıyormuş. Şehir halkı bu kaynaklara birer «purgatorium» gözü ile bakar, içlerinden çıkmazmış. Bu kaynaklar belki de bugünkü Csaszar ve Lukacs hamamları çevresinde bulunuyordu. Yahyazade Mehmet Paşa hamamların yanında iki tekke de yaptırmıştır. Meşhur Gül Baba türbesi de Mehmet Paşa tarafından kurulmuştur. Bu türbe bugüne kadar muhafaza edildi. Macar başşehrine gelen seyyahlar tarafından sık sık ziyaret edilmektedir.

İlk Buda paşalarından Süleyman Paşa Kalocsa başepiskoposunun Buda kalesindeki sarayında umumî bir hamam yaptırmıştır. Ayrı bir kanalizasyon vasıtasiyle hamama Tunadan su getirilmiştir.

En meşhur ve vaktile en tanınmış Buda paşası Sokollu Mustafa Paşadır. Sokullu Mustafa Paşa on beşinci Buda paşasıdır. Meşhur tarihçi Hammer, kendisine «Budanın mümtaz kurucusu» demektedir ki tamamiyle haklıdır. Bugünkü Rudas, Csaszâr ve Kiraly hamamlarının yerinde muazzam hamamlar yaptıran Sokollu Mustafadır. Bu hamamlardan Rudas hamamı bugüne kadar muhafaza edilmiştir. Kubbesinde bugün hâlâ bir yarım ay parlamakta, duvarında hususî bir yazıt Mustafa Paşanın hâtıra ve adını anmaktadır. Mustafa Paşanın muasırlarından biri tarafından yazılan değerli bir Türkçe eser (Cevâhirel-menâkip), Rudas hamamını «yeryüzünde eşine rastlanmaz bir yapı» şeklinde övmektedir. Yine aynı müellif, bugünkü Csaszar hamamının yerinde kurulan yapıdan sitayişle bahsederken «gümüş kubbesi cennet seması gibi nur saçmaktadır.» diyor.

Maruf türk seyyahı Evliya Çelebi 1660 - 1664 arasında birçok defa Macaristanda da seyahat etmiştir. Kendisi Budada en çok bugünkü Gellert hamamı yerinde bulunan Açık Ilıca'yı

beğenmiştir. Evliya Çelebinin anlattıklarına bakılacak olursa, bu devirde Buda sıcak su kaynaklarının müfit tesiri yabancı memleketlerde bile tanınmıştı. Budaya yalnız Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğundan değil, «Frengistandan», yani Avrupanın batı ülkelerinden de birçok hastalar - dertlerine derman aramak üzere - geliyormuş. (I)

Türkiyede ilk matbaayı kuran da bir Macar'dır. İbrahim Müteferrika: Macarlar ve Türk'ler arasında kıyafet bakımından da çok büyük bir yakınlık vardı. Türk kıyafetinde giyinmek Macarlar arasında yaygın bir moda idi.

Türkler de yavaş yavaş Macar kalpağı giymeğe alışıyorlardı ki, Evliya Çelebi de bundan bahsetmektedir.

Şekil yakınlaşması bundan ibaret değildi. Macarlar, ev eşyasını da Osmanlı Türklerinden almışlardı. Çeşitli yorgan şekilleri, gümüş telli, sırma işlemeli kıymetli kumaşlar, ipekliler hep Türkiye'den gidiyordu. Hattâ kilisede âyinlerde giyilen elbiseler de Türk kumaşlarından yapılıyordu. Keza çizme ve mahmuzu Türklerden almışlardı.

Türk — Macar yakınlığını vücuda getiren en önemli âmillerden biri de, Macaristandaki Türklerin kadınlarına karşı gösterdikleri son derece asil hareketler olmuştur. Kendi namusları üzerine titreyen Türkler, başkalarının namuslarına da o ölçüde saygılıydılar.

Kısacası Türk - Macar münasebetleri tarihi zaruretler içinde başlayarak daima asil ve şovalye ruhu hâkim olmak üzere devam etmiştir. Macarlar daha bugünkü zalim Rus idaresini görmeden bile yukarıda bir kaç misalini zikrettiğimiz üzere Türk idaresinden hayranlıkla bahsederek onu aradıklarını ifade etmişlerdir. Acaba Komünist Rus idaresini de gördükten sonra geçmiş hakkında ne düşünmektedirler. Kimbilir belki bir gün üzerlerine azametle kapanmış olan demir perde aralıklanırda öğreniriz.

Bu bahsi bitirmeden önce bizim Macaristan'dan çekilişimizin sembolik olarak sonunu ifade eden «Akale» yi terkedişimize

(I) Ibid Sh. 9

dair 1913 tarihli asırların lejandı (Szazadok Legendai) isimli macar dergisinde yayınlanmış olan bir makaleden bir kaç satırı aşağıya alalım da Macarların Türk hâkimiyeti hakkındaki hissiyatları iyice anlaşılmış olsun:



Macaristan'da Türk elsanatı eserlerinden tarihî bir testi

«Bana kalırsa bu Adaya ne askerî kuvvet, ne de jandarma gönderilmemelidir. Adakale lâfzî olarak Macar topraklarına ilhak edilmiş bulunsun, fakat Macar idare ve hâkimiyeti burada kendini hissettirmesin. Burası, bundan sonra da yine Sultanın idaresi altında imiş gibi olsun, orijinalitesi bozulmasın. O unutulmaz sefil cazibesi, soluk şarklı yüzü, binlerce çiçek açan yaban gülleri kaybolmasın. Orada, eskiden olduğu gibi Sultanın memurları işlerine baksınlar. Uzun cübbesiyle beyaz sarıklı hoca, şa'şaalı ünvanı ile mülkiye âmiri orada kalsın. Mektebi yine Türklerin olsun, Adakalenin saf ruhlu insanları temiz kalplerinde yine büyük ve azametli Türkiyenin inanç ve sevgisini yaşatsınlar.

Çünkü; kimbilir? Belki müezzinin dediği gibi, Allah hakika-

ten büyük ve kadirdir. İhtimal, Muhammed de sahiden Allahın biricik ve sevgili Peygamberidir?

Efsaneyi ve maziyi sevmek onlara hürmet etmek lâzımdır. Zira onlar bize dünden kalma hatıralardır. Biz insanlar hatıralar da kendimizi görür ve onun için maziyi severiz.» (1)

---

(1) Tarih Dünyası Sayfa 289
Yazan : Pásztor Arpád
Çeviren : Sadettin PİRALİ

İKİNCİ BÖLÜM :

RUS HAKİMİYETİ ALTINDA MACARİSTAN

İHTİLÂLİN GEREKÇESİ

Rus İmparatorluğu bir «Esir Milletler» topluluğudur. Gayrı mütecanis topluluklar olan bütün diğer imparatorluklar gibi o da bir gün yıkılmaya mahkûmdur. Fakat Dünyada hiç bir komünist tarihi bir zorunluğa dayanan bu gerçeği kabul etmez. Onlar cereyan etmekte olan sınıf mücadelesinde eninde sonunda —kendi tabirleri ile— emekcilerin galip gelmesiyle Dünyada bir *Proleterya diktatörlüğünün* gerçekleşeceğine inanırlar. Bunu tarihi ve sosyolojik bir emperatif icabı telâkki ederler. Bu, bir komünistin Dünyada olup biten her şeye bakışını etkileyen ve bolşevik «Amentü (!)» sünün birinci maddesini teşkil eden bir görüştür. Her komünist samimiyetle buna inanır. Onun için komünizmde iyi, güzel ve doğru olan şey, bütün Dünyada proleterya diktatörlüğünü gerçekleştirmeye yarıyan şeydir. Bu neticeye götürmek için girişilen imha ve katliamlar zulüm değildir. Bilâkis bütün insanlığa ve gelecek nesillere hizmet için girişilmiş bir ameliyat mahiyetindedir. Bir vücudu yaşatmak için hasta bir uzvu feda etmek gibi.

Bir komünistin bu inanca sahip olduğu gözönüne getirilirse kızılların neden kahırlarına ram ettikleri milletlerin kanını böylesine hunharca dökmeyi vazife şuuru içinde ve şevkle yapabildiklerini izah çok kolaylaşır. İnanmış bir komünist için bu, insanlığa ve gelecek nesillere hizmettir. Bu mantığa bir de Sovyet emperyalizminin zaruretlerini eklerseniz komünizm bütün Dünyadaki kanlı tatbikatı ortaya çıkar. Sovyet Rusya proleterya diktatörlüğünün gerçekleşmesi dâvasının en esaslı rüknü mevkiinde olduğuna göre onun emrinde olmak da komünizmin menfaatinedir. Rusyanın emrine bu mantıkla girildikten

sonra daha dar bir daire olarak «Komünist Partisi» için de ayni mantığı yürüterek hareket etmek icab edecektir. İşte o zaman iyi ve doğru olanı parti direktifleri dışında arayabilme gücünü kaybetmiş, parti idarecilerinin elinde otomat hale gelmiş bir komünist tipi ortaya çıkmış olur.

Dünyanın neresinde bulunursa bulunsun bir komünist —eğer inanmış bir komünist ise— bu kafa yapısına ve bu mantığa bağlıdır. İster Türkiyede ister Rusyada yaşasın. Bu mantığa uymaz gibi görünen diğer bütün davranışlar taktik icabı ve geçicidir. Başarıya ulaşıncaya kadar takılan maskelerdir. Bir kere başarıya ulaşınca artık tamamen komünizmin mntığına göre hareket etmeye bir engel kalmamaktadır. O zaman bütün sahte, cilâlı örtüleri kalkmış olarak gerçek komünizmi gören milletlerin uğradığı hayâl kırıklığını henüz kafese girmemiş diğer milletlere duyurmamak için «Demir Perde» yi icad mecburiyeti doğmaktadır.

Macar İhtilâli böyle bir hayâl kırıklığının yarattığı bir destandır. Rusya ise komünizmin ilerideki gelişimine son derece müessir olabilecek böyle bir ifşayı önlemek için elbetteki her çareye başvuracaktı. Yukarıda izah edilmiş olan komünist mantığı demir perdenin parçalanmasına razı olamazdı. Bu Rus İmparatorluğunun ve komünizmin bütün Dünyada iflâsı olacaktı. Macar Milletinin talihsizliği kurtuluşunun komünizm Rus emperyalizminin kaderine bu ölçüde bağlı bulunmasındaydı. Fakat Macar Milletinin komünist idare altında uğradığı hayâl kırıklığı o ölçüde derindi ki; bu hesabı yapmasına imkân yoktu. Rusyanın asla tahammül edemeyeceği bir neticeyi murad ederek kendisi ile kıyas kabul etmez bir güce sahip bulunan bir devlete kafa tutması intihar mânasına gelse dahi bunu yapmaya mecburdu. Çünkü bir çokları için ölüme giden yol bile asgari bir kurtuluş yolu olarak görünmekteydi. Nitekim kahpe Rus tankları altında can veren yüzbinin üstünde Macar işçi, kadın ve çocuğu bu asgari kurtuluşa mazhar olabilmiştir. Ayrıca istedikleri hürriyeti elde edememiş bile olsalar, ölümleri ile bütün dünyaya karşı komünizmin yüzündeki maskeyi az çok düşürmüş ve ileride doğacak ihtilâllerin manevî malzeme-

sini ve gerekçesini zenginleştirmişlerdir.

Macar İhtilâlinin biricik amili halkın uğradığı hayâl kırıklığıdır, demiştik. Şimdi de bu hayâl kırıklığını yaratan ve ihtilâlin gerekçesini teşkil eden komünist idarenin Macaristan'daki tatbikatını bir nebze belirtelim.

İŞÇİLERİN HAYATI

Macar İhtilâlinde en kanlı çarpışmalar işçilerin kesif olarak bulundukları bölgelerde cereyan etmiştir. Bu tesadüf eseri değildir. Gerçekten Hüriyet Savaşı başlamadan önce Macar işçileri çok fena şartlar içinde idiler. İş şartları kadar diğer hayat şartları da çok kötü idi. Bir kere bütün iş yerlerinde *«Kontenjan Sistemi»* denen bir sistem tatbik edilmekteydi ki bu hiç bir objektif kıstasa dayanmıyordu. Kontenjan, bir işçinin en asgari ölçüler içinde tayin edilmiş olan gündeliğini alabilmesi için belli bir zaman zarfında —meselâ bir günde veya bir saatta— çıkarmaya mecbur olduğu iş miktarıydı. Kontenjanla tesbit edilmiş olan miktardan daha az çıkaran işçi o gün ücretini tamamen veya kısmen alamıyordu. Ne yazık ki; bu kontenjanların tesbiti hiç bir objektif kıstasa dayanmıyordu. Kontenjan tesbiti için görevlendirilen güya mütehassıs eleman o işten anlayanlar değil partiye körü körüne bağlı olan zulüm maşası komünist elemanlardı. Komünizmden başka ihtisasları olmayan fakat rejime ve partiye sadakat yönünde kendilerine tam güvenilen kimselerdi. Tabiatiyle bu kontenjanı tespit eden elemanların rüşvetle satın alınmaları çoğu zaman mümkündü. İşçi ücretinin bir kısmını ona verince düşük kontenjan tespit ettirebilirdi. Fakat bu kâfi bir garanti teşkil etmiyordu. Çünkü arkadan bir başka mütehassısın gelerek kontenjanı değiştirmesi her an için ihtimal dahilindeydi. İşçi için işini kendi kendine değiştirmek imkânı da yoktu. Verilen işi yapmaya mecburdu.

İşçinin bir insan olarak hiç bir kıymeti yoktu. Adeta bir makina gibi kendisinden azamî randımanı alabilmek için her zulüm mubah sayılıyordu. İstihsali arttırmak için tatbik edi-

len merhametsiz bir *cebri rekabet sistemi* vardı. Adına *Stakhanovizm* denen bu sistem Rusyadan örnek alınarak tatbik mevkiine konmuştu. Buna göre umumiyetle fazla iş çıkarmak kabiliyetinde olan işçiler bir çok vaadlerle aldatılarak rekor seviyede istihsal yaptırılıp hemen hemen ulaşılması imkânsız kontenjanlar tespit olunuyordu. Bu örnek işçilere *stakhanonovitler* deniyordu. Diğer işçilerin ücretlerini alabilmeleri için bu örnek işçiler kadar istihsalde bulunmaları mecburi idi. Bunların kendilerini harap edercesine ve insan üstü bir gayret sarfetmek suretiyle ulaşabildikleri istihsal seviyesinin bütün diğer işçiler için mecburi bir kontenjan olarak kabul edilmesi demek diğer bütün işçilerden normal olarak bu seviyeye ulaşamadıkları gerekçesiyle kesinti yapmak demekti. Bu suretle zaten az bir ücret alan işçilerin eline geçen meblâğ daha da azalmış oluyordu. Bu mutlâktı. Zira örnek işçiler en kalifiye işçiler arasından seçildikten mâada bir de kendilerine en iyi çalışma şartları sağlanıyordu. Meselâ en yeni makinalar ve lüzumlu yardımcılar veriliyordu. Bu şartlarla onların ulaştıkları seviyeye diğerlerinin ulaşamaması çok normaldi. Aslında komünistler işçilerin ücretlerinden bir kısmını çalabilmek için bir hile olarak bunu icad etmişlerdi. Çünkü bu suretle kabahati işçilere yıkıp «siz arkadaşlarınız kadar istihsalde bulunmadınız, biz de eksik istihsaliniz kadar paranızı kestik. Kabahat sizde» diyorlardı. Bütün Dünyada da hep ayni hileye başvurarak daima kabahati başkalarına atfetmiyorlar mı? İşçiler her gün bir evvelkinden daha fazla istihsale zorlanırken bari karınları doyurulsa idi. Fabrikalarda iki kap yemek çıkıyordu. İşçi ya evinden getirdiği yemeği yer veyahutta fabrika yemekhanesine inerek ücreti mukabilinde orada çıkan yemeği yerdi. Bu yemekler hiç bir kalori değeri olmayan feci yemeklerdi. Fakat daha iyisini de evinden getirmek iktidarında olmayan işçiler ekseriya bu yemeği yiyorlardı.

İşçiler fabrikalarda normal çalışmasını bitirdikten sonra evine gidecekleri sırada Parti mümessili fabrikanın önünde hepsini sıraya dizerek içlerinden gözüne kestirdiklerini seçip alıp götürürdü. Bu suretle seçilenler, fazladan ve ücretsiz ola-

rak ayrıca çalıştırılırlardı. Bunların kültür hizmetlerine tahsis edilecek binaların tesis veya işletilmelerinde çalışmak üzere kendiliklerinden ortaya çıkmış «Barış Gönüllüleri» oldukları ilân edilirdi. Fakat bu angarya çalışmaları için seçilenler ekseriya parti toplantılarına katılmayan yâni hızlı olmayan (!) komünistlerdi. Böylece seçilip de *«Gönüllü Sosyal İşçi»* olmayı kabul etmemenin neticesi işinden atılmak ve hapsi boylamaktı. Çünkü parti merkezinde her işçi için özel bir sicil tutuluyordu. İşçinin bütün hareketleri bu sicile geçirilirdi. Rejime karşı katındığı tavır onun kaderini tâyin ederdi.

İşçi sendikaları da işçilerin haklarını korumak yerine onların daha fazla ezilmelerini temin eden hükûmetin birer maşaları, kuklaları durumundaydı. Her işçi bunlara mecburen üye olur ve aylık ücretinin yüzde birini aidat olarak verirdi. Bu sendikaların başlıca vazifesi istihsali arttırmak için müsabakalar tertip etmekti. İhtilâle tekaddüm eden günlerde işsizlik elle tutulur gözle görülür hale gelmişti. Açıkta pek çok işçi vardı. Yeni yeni tesisler kurarak iş yerleri çoğaltılamıyordu. Bu yüzden bir çok Macar işçisinin intihar etmekte olduğu görülüyordu.

KÖYLÜLER

Köylünün toprağına bağlılığı aşk gibidir, sökülmez. Dünyanın her yerinde bu gerçek köylünün farik vasfını teşkil eder. Toprağından mahrum olmak köylünün asla hazmedemeyeceği bir husustur. O, ölümü buna tercih eder. Köylü tabiatının bu icabı yüzünden komünistler her yerde en büyük tepkiyi köylülerden görmüşlerdir. Bu, Macaristan'da da böyle olmuştur. Bir çokları inat ve mukavemetleri yüzünden hapse atıldılar. Bir çokları da esir kamplarında can verdiler. Ruslar Macar köylüsünü yumuşatmak için çeşitli çarelere başvurdular. Köylere hafta sonunda gönüllü propagandacılar gönderiyorlardı. Propagandacılar bayraklarla donatılmış kamyonlarla köye gelerek halkı komünizme ısındırmak için uydurulmuş ve ezberlenmiş nutuklar okurlardı. Fakat köylüler bunların geleceğini daha önceden haber alabilirlerse hepsi evlerine çekilirdi. Ancak onlara böyle palavraları inanmadan da olsa dinletmenin çareleri

vardı. Bu da vergi idi. Kolhozlara girmeyenler veya propagandalara sırt çevirenlere bütün ellerindekini verseler bile kapatamıyacakları vergiler tarhedilirdi. Bu hususta bir fıkra anlatılır. Belki aslı yoktur da uydurulmuştur. Fakat o derece gerçeği aksettirmektedir ki ; nakletmeden geçemiyoruz :

Macar Radyosundan bir spiker bir kolhozu ziyaret etmiş. Teşkilâta yeni girmiş olan bir köylüye mikrofonu vererek, «Amca, bir kaç kelime söyler misin?» demiş. Köylü,

— Söyle bakayım sesimi nereden duyacaklar? demiş.

Spiker :

— Dünyanın her tarafından.

— Avrupadan da duyacaklar mı?

— Tabiî.

— Ya Amerika'dan?

— Oradan da duyacaklar tabiî.

Bunun üzerine köylü mikrofonu kapmış ve :

İMDAD...... İMDAD...... Diye bağırmış.

Macar işçi ve köylülerinin en önemli dertlerinden biri de «Mesken Buhranı» idi. İnşaatlar nüfus artışına yetmiyordu. Bir taraftan bir çok köylüler fabrikalarda çalıştırılmak üzere köyden şehirlere getiriliyordu. Bunları yerleştirmenin imkânsızlığı karşısında «Müşterek Kiracılk Usulü» denen bir tatbikat başlamıştı. Bu usule göre bir aileye bile dar gelen bir eve mesken bürosunun takdiriyle ikinci bir kiracı daha yerleştiriliyordu. Birbirlerini hiç tanımayan bu iki aile yüz numarasından mutfağına kadar bütün evi müştereken kullanmağa mecburdular. İtiraz edmezlerdi. Bundan doğ acak problemleri artık tahmin etmek güç değildir.

Birbirini ilk defa bu vesile ile tanıyan iki ev hanımı. Erkekler ve hattâ çocuklar arasında doğabilecek bu ihtilâflar Macar ailesini huzursuzluğa boğuyordu.

EĞİTİM

Eğitim komünizmin Macaristan'da tam mânasiyle yerleşip kökleşmesi gayesine tahsis edilmişti. Okullardan başka

fabrikalarda, atölyelerde ve bütün iş yerlerinde tertip edilen seminerlerle devamlı olarak komünizm telkin edilmekteydi· İlkokuldan Üniversiteye kadar bütün dersler komünist mantığına göre okutulmaktaydı. Her tarafta komünizmin büyükleri Lenin, Stalin v.s. ile Macaristan'da onların dâvasını yürüten zalim Matyas Rakosi göklere çıkarılıyordu. Bu telkin ve propagandanın baş hedefi yeni yetişen gençlerdi. Onları daha ilkokul çağında *«Genç Öncüler»* denen bir teşkilâta kaydediyorlardı. Komünizm için bu ilk adımdı. Sinemalar, tiyatrolar da okul kitapları gibi mübalâğalı Sovyet ve komünizm propagandası için bir vasıta olarak kullanılıyordu. Okulların hepsinde gerçi bütün ilim dallarında komünist doktrinlere göre uydurulmuş yalanlarla dolu kitaplar okutuluyordu. Fakat Tarih sahasında yaptıkları tahrip hakikaten korkunçtu. Eğitim müesseselerine gerçekten eğitimci olan kimseler değil. Parti elemanları hâkimdi. Bunlar *«Öğretim Grupu Başkanı»* ismini taşıyorlardı. Bunların vazifeleri eğitimi rejim yönünden kontrol etmekti. Parti lüzum gördüğü elemanı üniversiteye bile *«Özel Öğretmen»* sıfatı ile tâyin edebiliyordu. Bunlar umumiyetle Marksiszm ve Rusça öğretiyorlardı.

Üniversiteyi bitirmek iyi bir iş bulabilmek için hiç bir garanti sağlamıyordu. Çünkü en iyi işler hemen daima komünizmi hakkıyle hazmetmiş olanlara veriliyordu· Bu sebeple de ancak parti nezdinde itibarlı olan kimselerin çocukları yüksek tahsil yapabiliyordu. Macar İhtilâlinin böyle bir eğitim sistemi içinde yoğrulmuş gençler tarafından başlatılmış olması çok önemlidir. Bu yüzden ileride bu noktanın önemi belirtilecektir.

Kadın ve çocukları çalışmağa mecbur tutan komünist sistem her yerde olduğu gibi Macaristan'da da aile hayatını baltalamıştır. Macarlar son derece dindar insanlardır. Böyleyken okullarda çocuklara din adamlarını alaya almalrı için telkinlerde bulunuyordu. En büyük din adamı Kardinal Mindzenty'ye yapılan zulümleri ilerde bir nebze naklettik. Okullarda daha önce okutulmakta olan din derslerini yasak ettiler. Kiselere gidenler parti ajanları tarafından tespit ediliyordu. Ömründe bir kere kiliseye gittiği görülmüş olanlar memur olamazlardı.

Her türlü sportif faliyetler de bir nevi propaganda vasıtası idi. Dış münasebetlerde sporcuların yanlarına daima gizli polis ajanları konurdu. Sporcuların hiç bir kimse ile temasına müsaade edilmezdi.

GİZLİ POLİS

Komünist idare Macaristan'da gizli polis teşkilâtı A.H.V. yi öyle zalimâne bir baskı âleti hâline getirmişti ki, ihtilâlde en sert tepki bu canavar teşkilâtın elemanlarına karşı gösterildi. A.H.V. rejime sadakati temin eden bir nevi giyotindi. Diledikleri kimseye hemen «Halk Düşmanı» etiketini takabilirlerdi. Bir kere gizli polisin bu etiketi taktığı bir adam artık ölüme mahkûmdu. Onu kimse kurtaramazdı. Komünist idare zaten bir polis rejimidir. Fakat bu Macaristan'da öyle ifrat ölçüde tatbik edilmiştir ki ; halk gizli polis ajanlarını ayaklarından baş-aşağı asarak hırsını tatmin etemeye çalışmıştır. Bu gizli teşkilâtın aracılığı ile ölüme mahkûm edilen Macarların sayısı onbinleri aşmaktadır. Meselâ 1951 Mayıs ve Haziran aylarında gizli polisin tuttuğu fişlere istinaden 60.000 Macar *«Burjuva Elemanı»* damgası vurularak evlerinden toplanıp hudut bölgelerine sürüldüler. Bunların hiç biri oradan geri dönememiştir.

İhtilâlin hikâyesine girmeden önce onun bir gerekçesi mahiyetindeki Rus zulümlerinden hülâsası olan bu izahatı verdikten sonra bir Macar yazarının *«Macaristan'da Sovyet Hâkimiyetinin Parlaması ve Vönmesi»* isimli makalesini iktibas ediyoruz. Osmanlı idaresi altındaki Macaristan'ın özelliklerini anlatırken de böyle, Macarların o hayatı kendi ağızlarından nakletmeye çalıştık. Rus idaresi altındaki Macaristan'ın da yine onlar tarafından hikâyesi tam bir mukayese imkânı yaratacaktır. Sovyetler Birliğini Öğrenme Enstitüsü trafından yayınlanmakta olan DERGİ'nin 1958 tarihli 13. sayısında çıkan ve *Stefan C. Stolte* tarafından yazılmış bulunan bu makaleyi Dergi şöyle takdim etmektedir :

Bu makalenin müellifi Macaristandaki Sovyet hâkimiyeti ve komünizm hakkındaki bilgilerini arttırmak için müsait imkânlara sahip bulunmuştur. Kendisi 1931 senesinde, daha o zamanlar kanun dışı olan, Macaristan Komünist partisi talebe birliğinin kurucusu ve birinci sekreteri idi. Fakat, marksizmin her türlüsünün eninde sonunda kendine has Sovyet emperyalizmi gayelerinin tahakkuk etmesine hizmet eden bir vasıtadan başka bir şey olmadığına kanaat getirince, 1935 yılı sonlarında marksizm ideolojisinden vazgeçti. Daha sonra, 1944 - 1945 senelerinde anti-faşit damgası altında (Küçük Çiftlik sahipleri partisi âzâsı), 1949 - 1956 senelerinde ise anti-bolşevik damgası altında, Macar komünizminin ileri gelen bir çok mühim şahsiyetleriyle birlikte senelerce hapis hayatı yaşadı.

MAZİYE BİR BAKIŞ

Macar Komünist partisi, Bela Kun, Tibor Szamnelli ve harp esiri olarak Rusya'da kaldıktan sonra, Avusturya - Macaristan imparatorluğunun çöküşü sıralarında Lenin'in talimatiyle Macaristana geri dönen, bazı kimseler tarafından kurulmuş olan bir teşekkül idi. Bu parti, sırf Macaristanın diğer tarihî partilerinin acizliği neticesinde, 1919 da iktidarı ihtilâlsiz olarak ele geçirmeğe muvaffak oldu. Fakat partinin altı aylık hâkimiyeti, komünizmi bütün Macar milletinin gözünden düşürmeğe kâfi geldi. Macaristan Sovyet Cumhuriyetinin çöküşünden sonra bu memlekette Komünist partisi kanun dışı ilân edildi ve ikinci cihan harbinin sonuna kadar da gayrı meşruluğunu muhafaza etti.

Yasaklar ve takipler bu partinin büyümesine imkân vermiyordu. Haddizatinde Horthy rejiminin «beyaz terörü» - eğer 1920 nin başında yapılanlar istisna edilirse - pek öyle bazı kimselerin düşündüğü kadar gaddar değildi. Kanun dışı ilân edilen Macar Komünist partisinin zayıflamasına ne devlet emniyet teşkilâtı, ne de «beyaz terör» âmil oldu. Bu zayıflamaya sebep daha ziya-

de 1919 un kötü hatıraları idi. Öyle ki, Macar Komünist partisi, ikinci cihan harbi ve kütle hareketi gibi faaliyetlerle Sovyet ordularının batıya doğru ilerlemelerini destekleyemedi. Bunu yapabilmek için parti, kendine bağlı insan kütlelerine sahip değildi.

Harbin sonuna doğru kızılordu Macaristanı işgal etti; ve 1930 un başından o güne kadar azamî 2 binden fazla âzâsı olmayan Komünist partisi bu andan itibaren Moskovanın Macaristan politikasını yürütme vazifesini üzerine alacaktı. Partinin ismi değiştirildi ve bütün Macar milletini temsil eden bir parti mânası verildi. Yeniden teşkil edilen bu partnin başına da, Rusya muhaceretinde memleketlerine yeni dönen Rakosi - Gerö - Farkas gibi «büyükler» getirildi. Böylece Macar Komünist partisinin, daha doğrusu, Macaristandaki Sovyet hâkimiyetinin parlak devri başlamış oldu ve 1953 senesine, yâni birinci İmre Nagy hükûmeti iktidara gelinceye kadar devam etti.

1945 de Macaristandaki Sovyet işgal kuvvetleri mümessilleri hiç komünist değilmiş gibi, hattâ ileri gelen Macar kapitalistleriyle dahi işbirliği yapmağa hazırlanmış gibi, bir tavır takındılar. Bu metodların neticesi olarak da, 1945 in sonunda Macaristanda yapılan ilk seçimlerde, komünistler bütün reylerin % 18 ini elde etmeğe muvaffak oldular. Aslında bu sürprizli muvaffakiyet, - hele bu ilk seçimlerin komünistlere has tazyik ve hilelere başvurulmadan yapıldığı nazarı itibara alınırsa - o zamana kadar tamamen bir anti-bolşevik haleti-ruhiyesi taşıyan Macaristanda komünistlerin muazzam bir başarısı sayılırdı.

1945 yılında Macaristan hakikaten Sovyetler Birliği ile «sulh içinde bir arada yaşamağa» hazırdı. Komünistlikle hiç bir ilgisi olmayan insanlar dahi büyük ümitler besliyor, Macar sanayinin Sovyetler Birliğinde ham madde ve pazar bulacağına inanıyorlardı. Bunların fikrince dostane ticaret ve «sulh içinde bir arada yaşama» prensibi her iki memleket için de faydalı olacaktı. Her yerde : «Koca Sovyetler Birliği küçücük Macaristana zulmetmeğe niçin ihtiyaç duysun?» şeklinde sualler duyuluyordu. Fakat komünistlerin fikri başka idi. 1945 seçimlerinin neticesi Moskovayı tatmin etmemişti; Moskova tatmin edilmeli idi. Es-

kiden ilerigelen bir komünist bana bu hususta kısa, fakat kısa olduğu kadar da karakteristik bir hikâye anlatmıştı. Kendisi 1945 seçimlerinden kısa bir zaman sonra yüksek parti hadimlerinin bir toplantısına iştirak etmişti. Toplantının açılmasından hemen sonra söz alan başkan, «Sovyet yoldaşlar tamamen sukutu hayale uğramışlar» diye sözüne başlamış ve hiddetle tabancasını masanın üzerine fırlatarak sözlerine şöyle devam etmişti : «İstikbalde bununla konuşacağım, Ruslar haklı imiş, bu millet yumuşaklığa lâyk değildir.»

İşte, böylece komünist olmayan bütün partiler yasak edildi, temizlendi ve hapishaneler masum insanlarla doldu.

Bir müddet işler yolunda gitti. Bütün memleket birinci beşyıllık plânı vaktinde başarabilmek için hummalı bir şekilde çalışıyordu. İstihsali arttırmak için Sovyetler Birliğinde mutat olan cebir ve tehdit metodlarının hepsi tatbik ediliyordu. Plânlama son derece cüretkâr idi : memleketin çelik istihsal kapasitesi 1950 de, yâni birinci beşyıllık plân sonunda, yarım milyondan bir milyon tona yükseltilmelidir, deniliyordu. Daha sonra ise, «çelik istihsali bir milyon değil, hattâ iki milyon tona yükselmelidir» şeklinde teklifler ortaya atılmıştı. Bütün diğer istihsal kollarında da durum bunun aynı idi. Fakat bu, ham madde tedarikinin, enerji kaynaklarının ve nakliyatın son derece muntazam çalışması ve işçilerin fevkalâde bir fedakârlığı ile mümkün olabilirdi. Fakat durum ne olursa olsun, memleketin her yerinden parti sekreterleri «gönüllü olarak fazla mesaî tekliflerini» bildiriyorlardı. «Stalinin Macaristandaki en iyi talebesi olan» Rakosi ise «Macaristan Doğu blokunun zayıf bir noktası değil, bilâkis bu blokun kalelerinden birisidir» parolasını ortaya atmıştı. Şurası muhakkaktır ki, beşyıllık plânın muazzam külfet ve zahmetlerinin hayat seviyesinin düşmesine sebep olmayacağı tasavvur edilemezdi; ve bu şatafatlı plânlar eninde sonunda fiyasko verecekti. Azamet taslayarak yürütülmek istenen plânlar başarılamadı ve Macaristanda komünistlerin parlak devri 1953 de sona erdi.

O zaman birinci İmre Nagy hükûmeti, bazı itiraflarda bulunarak Macar halkının gönlünü kazanmayı tecrübe etti. Temer-

küz kampları boşaltıldı, onbinlerce insan serbest bırakıldı. Fakat İmre Nagy'nin sahneye çıkması bazı köylerde yanlış tefsirlere yol açtı; köylüler komünist diktatörlüğünün ortadan kalktığını, kendilerine hürriyetin iade edildiğini zannederek, İmre Nagy'nin iktidara geldiği gün köylerindeki komünist parti sekreterlerini öldürdüler; aynı zamanda bir çok kolhozları da dağıttılar.

1953 de İmre Nagy belki vaziyeti daha kurtarabilirdi. Eğer Sovyet hükûmeti İmre Nagy reformuna tahammül etmiş olsaydı, bir kaç sene zarfında — tedricen, fakat sulh yoluyle — sözüm ona Macaristandaki şu «halk cumhuriyeti» tasfiye edilecek, hakikî bir halk cumhuriyeti kurulacak ve İmre Nagy de, Komünist partisi lideri olarak, muhalefete çekilmek zorunda kalacaktı. Bu suretle İmre Nagy idaresindeki Komünist partisi hiç değilse halkın gözünden tamamen düşmeyecek ve nefret edilen bir parti haline inkılâp etmeyecekti; umumî seçimlerde ise reylerin % 5-10 unu almağa muvaffak olacaktı. Ve böylece Sovyetler Birliği, Macaristan Komünist partisinin önderlik durumunu feda etmekle beraber, memleket olarak Macaristanı kazanabilecekti. Hiç değilse bu kazanç dış politika alanında olacaktı. Fakat Moskova bunu anlamak veya bununla iktifa etmek istemedi. 1955 de İmre Nagy vazifesinden uzaklaştırılarak «ihanet» le suçlandırıldı. Moskovanın Macaristandaki hareket tarzı yeniden sertleşti. Böyle olmakla beraber, 1947-1953 yıllarının korkunç tedhiş siyasetinin tatbikine bu sefer cesaret edemedi. Orta sertlikte bir hareket tarzı takip edildi, fakat bu, o sıralarda Moskovanın işleyebileceği hataların en büyüğü oldu, çünkü bu hareket tarzı halk kütlelerini sindirmek şöyle dursun, bilâkis tahrik etti.

İmre Nagy azledildikten sonra, birdenbire açık bir muhalefet ortaya çıktı. Komünist olmayan bütün partiler daha evvel tasfiye edilmiş oldukları için bu muhalefet ancak Komünist partisi teşekküllerinin kendi çevrelerinden, yâni partinin kendisinden, yüksek mekteplerden, komünist muharrirler birliğinden ve saireden doğabilirdi. Bu muhalefet Moskovadan gelen konuşma tarzını benimseyerek, «sosyalizmin başarıları» na henüz hücum etmiyordu. Yalnız Rakosi ve arkadaşları ağır tenkitlere maruz

kalıyor, kendilerinden kanuna riayet ve demokrasi talep ediliyordu.

Eğer Sovyetler Birliği bu memlekete hürriyet, biraz hürriyet vermiş olsaydı, 1955 de dahi Macar milletinin dostluğunu kazanabilirdi. Fakat Sovyetler bunu yapamazlardı ve nitekim yapmadılar. Macaristan Sovyet hâkimiyet sahasının tek müstemlekesi değildi ki, bunu yapsınlar. Böylece tartışma devam etti ve hükûmet ile muhalefet arasındaki uçurum gittikçe derinleşti. Bu böyle olmakla beraber, her iki taraf da, yâni hem hükûmet, hem de muhalefet Komünist partisine mensup bulunuyorlardı.

Rajk olayı muhalefete koç başı vazifesini gördü. 1954 den beri Rajk muhakemesi kurbanlarına iadei itibar meselesi öne sürülüyordu. Moskova ile Yugoslavyanın yeniden barışmaları, Macar komünistlerini, 1949 senesindeki Rajk muhakemesinin sahtekârlığını itirafa zorladı. Fakat, bu sahtekârlık darağacında can veren azından 20 kişinin hayatına ve tamamen suçsuz oldukları halde mahkûm edilen yüzlerce insanın 5-7 senelik hürriyetine mal olmuştu. Rakosi hükûmeti ile Komünist partisi suçlarını itiraf etmekle beraber, hâlâ memleketi idareye devam ediyorlardı.

Bazı Batı gazetecileri, Macar ihtilâlinden bahisle, Macarların makul hareket etmediklerini iddia ediyorlardı. Bu gazeteciler yanılıyorlar. Macar milletinin hareketi çok daha evvel makul değildi. Bu milletin anlamadığı bir şey vardı : Mademki katiller suçlarını itiraf etmişlerdi, o halde bu memleketi neden idareye devam etsinler?

6 Ekim 1956 da başbakan Ernö Gerö'den, Rajk ve onunla birlikte idam edilen diğer üç kişinin cenaze merasimleri yapılabilmesi için, zorla müsaade alındı. Ama halk kütlelerini bu törenden alıkoymak için Gerö hükûmeti de el altından gayret sarfediyordu. Fakat nafile! 6 Ekim 1956 da tam 200 bin kişi ikinci cenaze töreni olan bu merasime katılarak katledilenlerin arkasından şeref yürüyüşü yaptılar.

Hürriyet mücadelesinin biraz sonraki kahramanları olan bu 200 bin kişi, katledilen Rajk'ı gömmekten ziyade Ma-

caristandaki komünizmi gömmek için yürüyüşe çıkmışlardı. Bu yürüyüş ihtilâlin ilk kuvvet denemesi oldu. İlk defa olarak o gün, siyasî polis mensupları resmî elbise ile sokağa çıkmağa cesaret edemediler.

Artık muhalefet, Rakosi'nin en yakın mesai arkadaşı olan Gerö'nün istifasını talep ediyordu. Yalnız dahili muhalefet değil, Gerö'ye karşı Tito da mücadele edeceği için, Gerö'nün fazla tutunabileceği zannedilmiyordu. Fakat, Moskova burada tekrar bir hata işledi: Imre Nagy'yi tekrar vazife başına getireceğine, Kırım görüşmelerinde Tito ile Gerö'nün aralarını bulmaya çalıştı ve muvaffak da oldu. Hattâ bu görüşmeyi takiben Gerö Belgrada davet edildi. Bu davet üzerine Gerö Belgrada gittiğinde, Tito'nun en iyi Macar dostları bile kendilerini ihanete uğramış hissettiler.. Heyecan son haddini bulmuştu. 22 ekimde bütün tiyatro temsilleri yasak edildi. 23 ekimde Gerö Belgrad görüşmelerini yarıda bırakarak Budapeşteye döndü. Gerö kışkırtıcı bir radyo konuşmayı yaptı ve bunu müteakip de siyasî polis silâhsız nümayişçilere ateş etmeye başladı.

İşte bu olay Macaristandaki hürriyet mücadelesinin başlangıcı oldu. Mücahitler ölümü dahi göze alarak, 27 Ekim 1956'da İkinci İmre Nagy hükûmetini zorla iktidara getirtti. Moskova'nın Yeni Zaman adlı mecmuası (No 45, 1956) bu olayı, «Macaristan Halk Cumhuriyeti başkanlığı vatansever Halk cephesi meclisinin teklifi ile İmre Nagy hükûmetini tasdik etti» şeklinde bildiriyor ve bütün Sovyet basını Macaristan olaylarından, 27 Ekim 1956 tarihinin günlük hâdisesi olarak bahsediyorlardı. Böylece Sovyet basını dahi İmre Nagy hükûmetinin meşruluğunu teyid etmiş bulunuyordu.

Macaristan «Hür radyosu» nun o günlerde verdiği habere göre, İmre Nagy 1 Kasım 1956 tarihinde Sosyetler Birliğinin Budapeşte büyükelçisi Antropov'a bundan böyle, yâni 1 kasım tarihinden itibaren, Macar hükûmetinin Varşova paktından çekildiğini bildirmiş ve Macaristanı tarafsız bir memleket olarak ilân etmişti. Aynı zamanda Macaristan Birleşmiş Milletlere ve

dört büyüklere bağımsızlığını garanti etmeleri için baş vurmuştu. (1)

Sovyetler ise, Macar hükûmetinin bu beyanatına, memleketin iç işlerine askerî müdahale ile cevap verdiler. İmre Nagy'yi tevkif ettiler ve yeni «bir hükûmet», yâni Janos Kadar hükûmetini kurdular.

Sovyetler Birliği silâhlı kuvvetlerinin Macaristana karşı yaptıkları askerî harekât ve bu harekâtın doğurduğu neticeler Moskova'yı çok taraflı siyasî, propaganda ve iktisadî faaliyetlere zorlamıştı. Sovyetler, ortaya attıkları «sulh içinde bir arada yaşama» politikasının «tatbikinde» engellerle karşılaşmamak için, Macaristandaki silâhlı müdahalenin aksi intibalarını, Hür dünyadan, Sovyetlerin kendi hâkimiyet sahalarından ve bilhassa Macaristandan mümkün mertebe çabuk ve iz bırakmadan silmeleri icabediyordu.

«SOSYALİST CAMİANIN VAHDETİ»

Kremlin'in Macaristan ihtilâli neticesinde maruz kaldığı manevî hezimet, isyanın bastırılmış olmasına rağmen, Kremlin'e 1948'de Tito Yugoslavyası ile olan iftilâflara kabili kıyas olmayan ağır bir şok tesiri yapmıştı.

Zaten Macaristan meselesi, Macar milleti için az veya çok ehemmiyetli bir «inhiraf» değil, bir ölüm kalım meselesi idi. Komünist muharrirlerin, komünist terbiyesi ile yetişen Macar gençliğinin ve bütün Macar proletaryasının hürriyet mücadelesi, ve aynı zamanda bu vesile ile bütün dünya işçilerinin tarihte eşi görülmeyen çaptaki genel grevleri, komünizm nazariyesinin temel prensiplerini ve bununla birlikte bütün dünya komünizminin mevcudiyetini şiddetli bir şekilde sarsmışlardı. Hürriyet mücahitlerinin kanlı katliamı, kızılordunun barış andlaşmaları ile bağımsızlığı temin edilmiş olan Macaristana karşı açıktan harbetmesi hâdiseleri, Batı dünyasının umumî infialine sebep olmuş ve «sulh içinde bir arada yaşama» politikasını tatbik etme imkânlarını tehlikeye düşürmüştü.

---

(1) *Die Volkserbebung in Ungarn,*
Herausgeber: Free Europe Committee, München, S. 53

Bu durum karşısında Moskovanın ilk yapacağı şey, tatbik etmekte olduğu Macar politikası lehine, hiç değilse, «sosyalist camianın vahdeti» ni temin etmek idi. İlk zamanlar Kızıl Çin'in Polonya'nın ve Yugoslavyanın takındıkları tavır oldukça soğuk idi. Moskova ile Belgrad arasında Macar ihtilâli esnasında meydana gelen gergin hava bugün dahi izale edilmiş değildir. Eğer Moskova bir memleket proletaryasının topyekûn sovyet hâkimiyetine karşı isyan ettiğini kabul etmiş olsaydı, kendi sisteminin idam hükmünü kendisi imzalamış olacaktı. Belgrad ise, Sosyalist blokun diğer bütün âzâlarının, Macar isyanının bir faşist ve aksi inkılâpçı karakteri taşıdığı Moskova tezini itirazsız kabul etmelerine bugüne kadar inatla tekrarlamalarına rağmen, bu hususta Belgradın ayak diremesi Moskovayı müşkül duruma sokuyordu. Fakat, bu husustaki kendi gayretlerinin neticesi Moskovayı memnun etmişti. Çu-En-Lay'ın Ocak 1957 deki seyahatı ve Moskova, Varşova ve Budapeşte'de yaptığı görüşmeler, «vahdetin» yeniden kurulmasında büyük bir rol oynadı. Hattâ, Polonya dahi duruma ayak uydurmak zorunda kalmıştı. 15 Mart 1957 de Gomulka Macaristan hakkında bir açıklamada bulundu ve bu arada dedi ki: «Tam Macar millî iradesinin mazinin hatalarını düzeltme yolunu tuttuğu bir sırada, aksi inkılâpçı unsurların sosyalist sistemini devirmek için çılgınca bir teşebbüse girişmeleri yüzünden geçenlerde Macar milletinin maruz kaldığı faciadan dolayı Polonya milleti derin bir acı duymuştur.» (2)

Fransa ve İtalya komünist partileri gibi, Çekoslovakya, Doğu Almanya ve bunlara benzer peykler de Moskova'nın Macaristan siyasetini sabırsızlıkla ve gösterişli bir şekilde tasvip ediyorlardı.

Pek tabiî olarak Kadar hükûmeti de Sovyetler Birliğinin Macaristandaki hareketini meşru göstermeye mecbur idi. 20. Mart. 1957 de Kadar hükûmetinin oldukça büyük sayılı bir murahhas heyeti Moskovaya vasıl oldu. Bir çok mütehassıs müs-

---

(2) *Nepszabadsag* gazetesi, Macar Komünist partisinin organı, Budapeşte, 15.3.1957.

teşardan başka, içinde Macaristan Halk Cumhuriyeti Yüksek Şûrası başkanı İstvan Dobi ve dört vekil de (Hariciye, Sanayi Maarif ve Müdafaa vekilleri) olduğu halde bu heyetin başında Janos Kadar bizzat kendisi bulunuyordu. Daha ilk günü Lenin'in mezarına yapılan bir ziyaretle komünist ideolopisine olan sadakatlarını göstermiş oldular. Lenin'in ve Stalin'in tabutlarına Janos Kadar ve İstvan Dobi tarafından heyet namına çelenkler kondu. Stalinin tabutuna konan çelengin kordelâsında şu yazı okunuyordu: «İşçi sınıfının ve sosyalizmin sarsılmaz mücahid. J. V. Stalin'e - Macaristan Halk Cumhuriyeti hükûmeti murahhas heyetinden». (3)

Sovyetler Birliği işçi sınıfına «Macar milletinin komünizme olan sadakatı» nı ispat etmek için Janos Kadar ve maiyeti, Moskova'da yapılan müzakerelerin yanıbaşında, Sovyetler Birliğinin muhtelif yerlerini dolaşmak zorunda kalmışlardı.

21 martta Macaristanın Moskova büyükelçiliğinde yapılan bir resmî kabulde Janos Kadar bir konuşma yaptı. Ayni gün Kadar heyeti Moskova tayyare fabrikasını ziyaret etti ve burada Sanayi Vekili Anatol Apro on binden fazla işçinin önünde uzun bir nutuk çekti. Fakat bu uzun konuşma sırf Sovyetler Birliğini methetmekten ibaret oldu ve konuşma heyecanına kapılarak, komünistlerin bu kadar açık ve sarih olarak pek nadir söyledikleri bir şeyi ağzından kaçırarak dedi ki: «Eğer Sovyetler Birliği'nin askerî yardımı olmasa idi, biz aksi ihtilâli bastıramayacaktık...» (4)

Bunu takip eden günlerde Kadar ve avenesi, Leningrad'da Kirov fabrikalarında, Stalingrad'da yapılan büyük bir mitingde, Sverdlovsk'daki «Ural» ağır makinalar fabrikasında on iki bin işçinin önünde konuşmalar yaptılar. Bu dolaşma sonunda Kremlin'de bir «Sovyetler Birliği - Macaristan büyük dostluk tebliği» neşredildi. Bu arada Janos Kadar da Yugoslavyaya çattı: «Biz Kordelj ve Popoviç yoldaşların - Macaristanda geçen se-

(3) *Aynı gazete*, 21.3.1957.
(4) *Aynı gazete*, 22.3.1957.

ne bir ihtilâl olmuştur - şeklindeki fikirlerine iştirak edemeyiz». (5)

28 Mart 1957 tarihinde iki hükûmetin heyetleri aşağıdaki müşterek tebliği yayınladılar:

Her iki hükûmet beyan ederler ki, Macaristan meselesi diye bir meseleyi ortaya atmak ve bu meseleyi Birleşmiş Milletler nezdinde müzakere mevzuu yapmak suretiyle her hangi bir karara varmak, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının itibarını ağır bir surette sarsacağı gibi, yalnız Macaristanın iç işlerine kaba bir müdahale değil, aynı zamanda ancak Macaristanı, Sovyetler Birliğini ve diğer Varşova paktı devletlerini ilgilendiren dahilî bir meseleye müdahale edilmiş sayılacaktır. (6)

Bu suretle Moskova, Macaristan hâdiselerini arzuladığı bir şekilde tarif etmek ve dünya efkârı umumiyesinde istediği son intibaı yaratabilmek için Kadar murahhas heyetinin ziyaretinden azamî derecede faydalanmasını bilmiştir. Pek tabiî olarak bu müşterek tebliğde İmre Nagy'ye de bir «hain» damgası vurmayı ihmal etmediler. Tebliğin diğer bir yerinde ezcümle şöyle deniliyordu: «Aksi inkılâpçı isyanın çıkmasından ve inkişaf etmesinden dolayı en ağır mesuliyeti hain İmre Nagy ve grubu taşımaktadırlar.»

Görülüyor ki, müşterek tebliğde, «hain İmre Nagy ve grubundan» bahsedilmekte, fakat İmre Nagy'nin, Sovyet basınında resmen bildirdiği gibi, tamamen kanunî nizamlar dahilinde iktidara gelmiş olan bir hükûmetin başında bulunduğu hakikatından tek bir kelime dahi söylenmemektedir. Aynı zamanda müşterek tebliğ, meşru İmre Nagy hükûmetinin sırf Sovyetler Birliğinin zulmü ile devrildiğini de meskût geçmektedir. O halde bu hâdise, görünüşe göre, Moskovanın lakırdı kalabalığı ile örtbas etmek istediği çetin bir mevzudur. Durum ne olursa olsun, Kadar murahhas heyeti Moskovanın Macaristan siyasetini manen haklı çıkarmak için olağanüstü bir gayret sarfetmiştir.

(5) *Aynı gazete*, 28.3.1957

(6) *Aynı gazete*, 29.3.1957.

28.3.1957 tarihli bu «müşterek tebliğin», Sovyet ordularının Macaristanda yerleşmeleri için, yakında müzakerelere başlanacağını bildiren maddesi de, Moskova'nın Macaristan siyasetini meşru ve manen haklı çıkarma gayretine dahildir. Bu maddede ezcümle deniliyor ki:

Macaristanda Sovyet silâhlı kuvvetleri ve harp teçhizatı bulundurmak ve Sovyet ordularını Macaristanda yerleştirmek için bir andlaşma akdetmek suretiyle, halen Macaristan'da bulunan Sovyet ordularının durumunu hukukî bakımdan da düzene koymak maksadıyle yakın istikbalde müzakerelere başlamağa hazır olduklarını her iki taraf beyan ederler (7)

İKTİSADÎ YARDIM VE MOSKOVA MÜZAKERELERİ

Sovyetler Birliğinin Macaristana bir iktisadî yardımda bulunmasının zarurî olduğuna sık sık batı tefsirciler de işaret ediyorlardı. Zira onlara göre, «bir sene evvel yapılan savaşların sebep olduğu tahribat ve iktisadî yaralar hâlâ bertaraf edilmemişlerdir». (8) Fakat Macaristana yapılması zarurî yardıma sebep olarak ihtilâlin meydana getirdiği tahribatı göstermek, Macar iktisadî buhranının karakteri hakkında yanlış tahminlere sevkedebilir. Bu kriz ihtilâl ile birlikte başlamış değildir, bilâkis Macar milletinde mevcut olan hoşnutsuzluğun Moskova tarafından idare edilen Macar komünist liderlerine karşı cephe almasına ve nihayet Ekim 1956 da bir hürriyet mücadelesi şekline girmesine sebep olan unsurların biri de, çok daha evvel baş gösteren ve gittikçe büyüyen iktisadî buhranın kendisi olmuştur. Daha 21 Haziran 1956 da «stalinci» Hegedüs hükûmetinin memleketin iktisadî durumunu «tehlikeli» olarak vasıflandırdığı ve ikinci beş yıllık plânda bazı değişiklikler yapmağa hazır olduğunu açıkladığı herkesçe malûmdur. 1956 yılı yazının sonlarına doğru Macaristan öyle bir iktisadî uçuruma gömüldü ki, memleket tamamen sulh içinde bulunduğu halde komünist hükûmeti iki yüzden fazla yocu trenini kömür buh-

(7) Aynı yerde.
(8) *Süddeutscbe Zeitung*, München, 29.3.1947, s. 3.

ranı yüzünden seferden kaldırmak zorunda kalmıştı. Daha ihtilâl patlamadan evvel Macaristan komünist iktisadiyatının total bir çöküntü arifesinde bulunduğunu yukarıda işaret edilen hakikat da göstermektedir. Evet hürriyet savaşı bu krizi arttırmıştır, fakat bu, krizin tek sebebi olarak gösterilemez.

Fakat, bu hakikatları tespit etmekle bütün meselelerin içyüzü açıklanmış olmuyor: zira silâhlı ve umumî bir isyana kalkışan sadece Macaristan olmuştu. Unutmamak gerektir ki, diğer peyk memleketler de iktisadî buhran içinde bulunuyorlardı. Polonya ile Doğu Almanya yardıma muhtaç memleketlerin başında geliyorlardı. Hattâ, küçük Arnavutluk dahi, 19 Nisan 1957 tarihli Nepszabadsag gazetesinin bildirdiğine göre. 422 milyon rublelik borcunu sildirmek suretiyle, Sovyetler Birliğinden yardım görmek zorunda kalmıştı. Arnavutlukta bir isyan olmadığı halde ve Arnavutluk nüfusu Macaristan nüfusunun sekizde biri kadar da olmadığına göre, Arnavutluğun aldığı yardım, Macaristanın aldığı 875 milyon rublelik yardımın hemen hemen yarısı kadar bir yekûn tutuyordu. Yâni, Sovyetler Birliği yalnız Macaristana yardım etmek zorunda değildi. Böylece, Doğu blokunda umumî bir iktisadî buhranın mevcut olduğundan bahsedebileceği ve Macaristan iktisadî sistemindeki güçlüklerin ancak bu umumî hastalığın bir nöbeti olduğu tespit edilmiş oluyor.

Sovyetler Birliğinin iktisadî yardım kampanyası pek o kadar çabuk yürümüyordu. Macaristan Komünist partisinin organı Nepszabadsag (Millî hürriyet) gazetesinin 27.1.1957 tarihli nüshasında «muvaffakiyetli Macar - Sovyet görüşmeleri»nden bahsediliyordu. Fakat, hakikî anlaşmaya ancak bu müzakerelerden iki ay sonra varılabilmişti. Bu hususta yayınlanan her iki hükûmetin müşterek tebliğinde şöyle deniliyordu:

> Macaristan Halk Cumhuriyetine iktisadî güçlükleri yenmesini kolaylaştırmak için, Sovyetler Birliği hükûmeti Macaristan inkılâpçı hükûmetinin yardım ricasını kabul ediyor ve 1957 yılında ham madde, yarı mamul maddeleri, çeşitli teçhizat ve Macaristan Halk Cumhuriyetinin millî iktisadiyatı ile halkının ih-



Komünizm rejiminde çocuklar bile mecburi çalışma sistemine tabidirler. İşte bir Macar kız çocuğu,

tiyaçlarını tatmin edecek diğer mal teslimatını oldukça yükseltiyor. Bu yıl içinde Sovyetler Birliği Macaristana 1010 milyon ruble kıymetinde çeşitli mal tahsis edecektir. Bunun içinde 450 ton buğday, 200 bin ton yemlik hububat, 1,2 milyon tondan fazla demir madeni, 150 milyon ton çelik, 110 bin ton ham demir, 500 ton kok kömürü, 1,2 milyon ton kömür, 900 bin ton petrol, 400 bin metre küb kereste, 8 bin ton bakır, 8 bin ton alüminyum ve bunun haricinde çinko, kurşun, nikel ve diğer ihtiyaç maddeleri mevcuttur. Macaristan Halk Cumhuriyeti hükûmetine millî iktisadiyatı kuvvetlendirme imkânını sağlamak için, Sovyet hükûmeti Macaristana bu yıl faydalanmak üzere 750 milyon ruble tutarında uzun vadeli bir kredi açıyor ve bu kredinin 200 milyon rublesi serbest döviz olarak tahsis ediliyor. Sovyetler Birliği bu sene Macaristana eskiden tahsis edilmiş krediden kalma 75 milyon ruble tutarında bir mal teslim edecek ve 40 milyon rubleyi de serbest döviz olarak verecektir. Böylece Macaristan 1957 senesinde Sovyetler Birliğinden çeşitli mal ve serbest döviz olarak cem'an 850 milyon ruble tutarında bir yardım almış olacaktır. (9)

Bu rakamlar, Macaristandaki iktisadî buhrana hürriyet mücadelesi sebep olmadığını bir defa daha göstermiş oluyorlar. 1957 yılı zarfında Sovyetler Birliğinin Macaristana 450 bin ton buğday ve 200 bin ton yemlik hububat tahsis etmiş olması hakikatte bize, Moskovanın Macaristanda tatbik ettiği iktisadî siyasetinin akamete uğradığını gösteren açık bir misaldir. 1956 yılı ekim ayını n sonundan kasım ayı ortalarına kadar devam eden savaşlar Macaristanın ziraî istihsaline menfî bir tesir yapamazlardı. Hele savaşların ancak Budapeşte ve diğer bir kaç şehirde cereyan ettikleri nazarı itibara alınırsa, böyle bir ihtimal tamamen ortadan kalkıyor. 1945 senesine kadar büyük

(9) *Nepszabadsag*, 29.3.1957.

miktarda ziraî mahsul ihraç eden Macaristan gibi bir memleketin, şimdi bu mahsulü hariçten ithal etmek zorunda kalmasının sebebi ve kabahati Moskovanın Macaristanda tatbik ettiği ziraî kollektivize ve ağır sanayi geliştirme siyasetidir.

Macaristana 1,2 milyon ton demir ve 900 bin ton petrol tahsis edildiği de dikkate değer bir hâdisedir. Daha yakın zamanlara kadar, Macaristan bir petrol ihracatçısı idi. Petrol istihsali bir milyon tonu aşıyordu. Fakat, Moskova bununla tatmin olmadı. «Sovyet mütehassısları» geldiler ve Macaristanın petrol sahalarını daha hürriyet mücadelesinden evvel teknik bir iflâsa doğru sürüklediler. Savaşlar petrol mıntakalarına asla intikal etmemiştir. O halde bu petrol buhranı da ihtilâlden evvel mevcut olan bir krizin devamından ve Moskova «reçete»lerinin «şifalı yardımı»ndan başka bir şey değildir.

Macaristana 1,2 milyon tondan fazla demir madeni verildiği haberi ise tamamen başka bir mâna taşımaktadır. Bu rakam, eğer dikkat edilirse, Sovyetler Birliği, doğunun silâhlanma potansiyelini arttırmak için, Macaristandan hâlâ ağır fedakârlıklar talep ettiğini göstermektedir. Macaristan kendisi hemen hemen hiç demir madenine sahip değildir. Farzedelim ki, Sovyetler Birliği bu 1,2 milyon ton demir madenini, iddia ettiği gibi, dünya piyasası fiatları ile teslim ediyor. Bu takdirde dahi Macaristan için bu, kötü bir ticaret oluyor. Sovyet madeni Krivoy Rog şehrinden geliyor ve yerinde, yâni Krivoy Rog'da teslim alınmıyor; hudut istasyonu Zahony'de Macar trenlerine aktarma ediliyor. Bu da Rus demiryolu hatlarının geniş, Macar hatlarının ise normal olduğundan ileri geliyor. Hulâsa, nakil mesafesi anormal, masrafı ise altından kalkınamayacak kadar ağırdır. Eninde sonunda Macaristanda istihsal edilecek olan çelik behemhal pahalı olacak ve muvazeneyi tesis edebilmek için, Macar işçisinin hakkını ve hayat seviyesini istismar etmek lâzım gelecektir. Macaristana Sovyet demir madeninin sevki, Moskovanın müstemlekeci siyasetinin kendine has ve ötedenberi malûm istismar şeklinden başka bir şey değildir. Bu 1,2 milyon tonluk demir madeninin tahsisi de, bu istismar sisteminin devam ettirilmek istendiğine bir işarettir. Fakat, eğer Moskova anlaşmasında belirtilen

rakamları Macaristanın iktisadî sahasındaki diğer rakamlarla mukayese edersek, Moskovanın Macaristandaki siyasetinde, hiç değilse şimdilik, bir ricat başladığını göreceğiz.

Millî iktisadiyat plânı adlandırılan plâna göre, Macaristanda 1957 de 770 bin ton çelik istihsal edilmesi emrediliyordu. Macaristanın beşyıllık plânı hitamında (31. 12. 54) ise 2 milyondan fazla çelik istihsal edilmelidir deniyordu. Eğer bu rakamla mumukayese edersek, Moskovanın Macaristandaki siyasetinde, hiç dir. Rakamlara bir göz atarsak bu iktisadî ricatın umumî hatları daha bariz bir şekilde görülecektir.

Nepszabadsag gazetesinin 17.54.1957 tarihli bir yazısına göre, Macaristan «sosyalist» sanayinin 1957 yılı istihsal kapasitesi 1956 yılına nazaran % 11,2 nispette düşük olacaktır. Fakat bu sanayî istihsali dahilinde bulunan hafif sanayi ile gıda maddeleri sanayii istihsallerini % 9 arttıracak, ağır sanayi ise istihsalini % 4 azaltacaktır. Bu arada asli maaşlar da % 15 artacakmış. Ve böylece yatırım imkânları kendiliğinden tahdit edilmiş oluyor. İstihsalin azalması ve buna rağmen maaşların artması otomatik olarak sermaye tasarrufunun yavaşlamasına sebep oluyor. Bunun neticesinde de 1957 senesinde Macaristanda yatırımlar 1956 senesine nazaran % 36 nispetinde azalacaktır. Umumî yatırımların geçen seneye nazaran % 27 fazlası mesken inşaatı, sosyal ve kültürel maksatlara harcanmış, buna mukabil sanayi, zirat, ulaştırma ve ticaret gibi iktisadî kollara bu yatırımdan % 52 nispetinde az tahsis edilmiştir. Yarıda kalmış bazı tesisler, inşaatı bitirmek veya hiç olmazsa devam ettirmek için tek kuruş alamıyorlar. Fakat, yarım kalan bu tesisler arasında Dunapentel'deki saç ve sellüloz fabrikaları, Miskol'de tesviye tesisleri veya Vacer'deki çimento fabrikası gibi mühimleri de vardır. Bütün bu rakamlar, Moskovanın Macaristanda iktisadî bir ricata giriştiğine işaret etmektedir. Ağır sanayî yapısının kuvvetlendirilmesi yerine sosyal faktörün tercihan öne alınması Moskova'dan idare edilen iktisadî plânlamaların mutad manzarasına uymuyor. İktisadî buhran ve kurtuluş mücadelesi Kremlin'i Macar iktisadî politikasında bazı gevşemelere zorlamıştır; fakat bunun geçici, taktik bir ricat olduğu muhakkaktır. Moskovanın

Macaristandaki siyasî ve askerî durumu tekrar sağlamlaştıktan sonra ağır sanayi yatırımlarının yeniden gözden geçirileceğine şüphe yoktur.

Sovyet-Macar askerî anlaşması

27 Mayıs 1957 de bir Sovyet murahhas heyeti Budapeşteye gelmişti. Heyete başkanlık eden yıldızlar, Hariciye vekili Gromıko ile Savunma vekili Jukov idiler. Bu müzakereler için fazla külfete katlanılmadı. Sovyet murahhas heyeti Budapeşteye geldiği aynı gün (27.5.1957) her iki taraf anlaşmayı imzaladılar. Müteakiben parlamento binasında tertip edilen bir resmî kabulde her iki tarafın ileri gelen şahsiyetleri anlaşmanın ehemmiyeti hakkında bir kaç konuşma yaptılar ve 28.5.1957 günü öğleden evvel Sovyet heyeti Moskovaya döndü. Bu acelenin sebebi kolayca anlaşılabilir. Kurtuluş savaşında can veren on binlerce Macarın hatırası, Budapeşte halkına bu gibi müzakereleri hoş karşılamamasına bir vesile idi. Böyle yıldırım anlaşmalar daha evvel, 3.12.1956 da Romanyada, 17.12.1956 da da Polonyada yapılmıştı. Böylece Macar hükûmeti hazır bir formülü imzalamakla mükelleftı.

Budapeşte askerî anlaşması, Sovyet ordularının Macaristanda «muvakkaten kalmaları»nın Macaristan dahili işlerine her hangi bir Moskova müdahalesiyle ilgisi olmadığını tebarüz ettirmeğe çalışıyordu.

Bunun haricinde anlaşmada, Macaristandaki Sovyet kıt'aları mensuplarının Macar devletinin kontrol ve kanunlarına tâbi tutulduklarını belirten bir çok hüküm mevcuttur. Bütün bu hükümlerle Moskova Macaristanın bağımsızlığını tanıdığını ispata ve ilâna çalışıyordu.

Yukarıda da zikrettiğimiz gibi, Sovyet hükûmeti ile Kadar hükûmetinin Moskovada yayınladıkları müşterek tebliğde, yakın istikbalde, Macaristanda bulunan Sovyet ordularının durumu hakkında müzakerelere başlanacağı bildirilmişti. Bu arada bu orduların miktarı hakkında da bir karara varılacağından bahsedilmişti. Halbuki Budapeşte anlaşmasında bu orduların miktarı ve onların Macaristanda yerleşecekleri bölgeler meselesi

halledilmiyor ve bu hususta ancak ayrı bir anlaşmaya işaret ediliyordu. Ayrıca anlaşmada Sovyet ordularının Macaristanda ne kadar kalacakları belirtilmiyor, yâni bir müddet gösterilmiyordu. Anlaşmanın son maddesi olan 19. maddede, «bu anlaşma hükümleri Sovyet silâhlı kuvvetlerinin Macaristan Halk Cumhuriyeti topraklarında kaldıkları müddetçe mutebcrdir» denilmektedir; ve değişiklikler ancak her iki tarafın muvaffakatiyle yapılabilir. (10)



Budapeşte askerî anlaşması ortaya şöyle bir sual atıyordu: Muayyen bir zaman zarfında Sovyet hâkimiyet sahasının askerî bünyesine Macaristan ne dereceye kadar dahil edilebilecektir? Bir Macar «millî» ordusunun yeniden kurulmakta olduğu hakkında elimizde pek çok rapor vardır; fakat bu yeniden teşkil büyük bir değer taşımamaktadır. Yeniden kurulmuş olan Macaristan Komünist Partisinin (şimdiki ismi: Macar Sosyalist - İşçi Partisi) son derece zayıf olan itibarı, bir Macar ordusunun yakın istikbalde Moskovanın askerî hesaplarında büyük bir rol oynayamayacağı kanaatını vermektedir. Fakat, bir askerî üs, bir askerî harekât sahası ve nihayet askerî bakımdan son derece mühim ham maddeler teslim eden bir memleket olarak Macaristan yakında yine Kremlin'in plânlarına dahil edilecektir. Elimizde bu hususta zayıf ve her zaman güvenilemeyecek haberler mevcuttur.

Şüphesiz bütün Macar hava meydanları tekrar faaliyete geçmişler ve Sovyet hava kuvvetlerine üs vazifesi görüyorlar. Budapeştenin iyi haber alan çevrelerine atfen, batı basınında çıkan haberlere göre, Macar hükûmet heyeti Moskovada bulunduğu sıralarda, her iki memleket genelkurmaylarının da bazı görüşmeler yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu görüşmelerin bir kaç gizli oturumunda, Macaristanda kurulacak olan Sovyet güdümlü füze ve atom silâhları tesisleri hakkında Sovyet Genelkurmayı tarafından hazırlanmış bir plân müzakere edilmiştir. Sovyetlerin arzularına göre, bu plânın tahakkukuna yakın zamanda başlan-

---

(10) Aynı yerde.

malı ve tesisler veya üsler Macaristanın batı kısmında, yâni Avusturya hudutlarından 60-100 kilometre geride yapılmalıdır. Bu münasebetle Batı Macaristanın bazı bölgeleri, meselâ Platten gölü civarı, Bakony dağları civarında bulunan Hajmasker, Papa ve Tapolca mahalleri, yasak bölge olarak kapatılacakmış. Daha sonra Güney Macaristanın Pecs bölgesinde de buna benzer tesisler ve üsler kurulacakmış. Uzak mesafeli güdümlü füze tesislerinin kurulması işi de, Sovyet ordusuna tevdi edilecekmiş, zira bu ordu Doğu Almanya, Polonya, Çekoslovakyada da buna benzer tesisler kurduğu için bu hususta bir hayli tecrübeliymiş. Keza yasak bölgenin işgali ile güdümlü mermi rampalarının bakımı da, Macaristan bu gibi teknik birliklere sahip oluncaya kadar, «muvakkaten» Sovyet askerlerine verilecekmiş. (11)

Macar demiryolu şebekesinin nakliye kapasitesi ihtilâl esnasında mühim kayıplara uğramadığı için, Sovyet askerlerinin nakliye işlerinde kullanılabilecektir. Fakat, yine geçen ihtilâl gibi silâhlı bir ihtilâf vukuunda, hiç değilse hürriyet mücahitlerinin çete hareketleri ile tehlikeye düşürülebilecektir.

Sovyetler Birliği ile Macaristan arasındaki demiryolu irtibatının ıslâhı için bazı tedbirler alınmıştır. 26.3.1957 de Nepszabadsag'ın bildirdiğine göre Macar - Rus sınır istasyonu Zahony'de inşaat işleri 7.12.1956 tarihinden Mart 1957 ye kadar devam etmiştir. Zahony geniş hatlı sovyet yük vagonlarının aktarma noktasıdır. Bu istasyonun aktarma kapasitesi eskiden ancak üç bin ton iken, şimdi 12.15 bin tona çıkarılmış ve 20-25 bin tona yükseltmek için de plânlar yapılmıştır. Ulaştırma imkânlarının bu şekilde kuvvetlendirilmesi, Sovyetlerin yalnız ithalât ve ihracat işlerini kolaylaştırmak için değil, aynı zamanda Sovyet ordularının, batıya ve güneye kolaylıkla sevkedilmesi içindir de.

Macaristanın askerî bakımdan mühim olan boksit ve alüminiyum gibi ham maddeleri tekrar sovyet silâhlanmasının bir unsuru olmayacaktır. Müşterek tebliğden de görüldüğü veçhile Sovyetler Birliği bu sene (1957) Macaristan'a 8 bin ton alümini-

---

(11) *Der Südostdeutscbe*, Nisan 1957

yum çubuğu teslim edecektir. Bu malûmat, ihtilâl yüzünden Macaristan boksit veya alüminiyum sanayiinde büyük bir istihsal gerilemesi vukubulduğu hakkındaki rivayetleri teyit eder mahiyettedir.

Moskova için daha mühim olan Macaristanın uranyum madenleridir. İhtilâlden önce Macar uranyum servetinin nereye gittiğini kimsenin bilmediği hakikatı çok karakteristiktir. Bu meselenin içyüzü ancak ihtilâl esnasında meydana çıktı ve Sovyet sömürgeciliğinin bu acı misali yüzünden halk kütleleri galeyana geldiler. 1 Kasım 1956 da (yâni hürriyet mücahitlerinin kısa ömürlü zaferleri esnasında) Budapeşteden «Hür Kossuth radyosu» meşhur Macar atom âlimi profesör Lajos Janosi'nin bir açıklamasını yayınlamıştı. Bugün dahi aşağıdaki bu açıklamayı tekrarlamak faydalı olur:

Macar uranyum madeni ocakları tekrar Macarların eline geçti. Sovyet mütehassısları ile aileleri bu bölgeyi terkettiler. Bu anda uranyum ocaklarına nezaret edenler ihtilâl askerleridir... Şimdiye kadar Sovyet makamları uranyumla ilgili her şeyi kıskançlıkla muhafaza ettiler... Macar mütehassıslarından her şey gizli tutuldu. Meselâ ben, Atom enerji konseyinin başkan vekili olmama rağmen, şimdiye kadar Macaristanda uranyum bulunduğuna dair haberdar edilmedim. Ben bunu ancak gazetelerden öğrendim. (İhtilâl zamanında çıkan gazetelerden). Bu hususta Sovyetlerle ne şekilde bir anlaşma yapıldığını bilmiyorum. Maamafih, bu anlaşmalar büyük ziyana sebebiyet veremez, çünkü uranyum ocakları henüz başlangıç safhasında bulunuyorlar... Memleketten 16 ton uranyum götürüldüğü rivayeti isabetli görülüyor, fakat mevzubahis 16 ton uranyum madeninden pek cüz'î miktarda saf uranyum elde edilebilir... Bu anda memlekette ne kadar uranyum bulunduğunu kimse katiyetle söyleyemez... Yapılan keşifler muhtemelen oldukça zengindir. Kanaatimce hükûmet, mümkün olduğu kadar süratla bir Millî Macar Atom Konseyi teşkil etmelidir. (12)

Kasım 1956 da uranyum bölgesi olan Kövagoszöllös etra-

(12) *Die Volkserbebung in Ungarn*, s. 55.

fında çok çetin savaşlar cereyan etti. Söylendiğine göre, hürriyet mücahitleri uranyum ocaklarını tahrip etmişlerdi. O zamandanberi Macaristanın uranyum kaynakları yeniden kurulan tel örgüleri veya mayın tarlarları arkasında kayboldular, yâni Doğu blokunun titiz haberleşme sansürü ile perdelendiler. Fakat, Nepszabadsag'ın 6 Ocak 1957 tarihli sayısında çıkan bir röportajdan Macar uranyumu hakkında bazı şeyler öğreniyoruz. Bu röportajda iddia edildiğine göre 1956 senesinde, hızla işletme faaliyetine girişilen uranyum ocakları şimdi (Ocak 1957) büyük bir duraklama gösteriyor, çünkü güya Sovyet mütehassısları işletmeleri terketmişler. Macarlar ise bu sahada henüz kâfi derecede tecrübe sahibi değillermiş.

Nepszabadsag'ın yazdığına göre, «Yakın istikbalde uranyum meselesi hakkında yeniden Sovyet - Macar müzakerelerine girişilecek ve bu senenin ikinci yarısında uranyum ocakları devamlı olarak işletilmeye başlanacaktır.»

Moskova «müşterek tebliği» uranyum madenlerini de zikretmeyi ihmal etmemiştir. Tebliğde deniliyordu ki:

Sovyetler Birliği Macaristan Halk Cumhuriyetine, memleketin uranyum yataklarının jeolojik bakımdan tespiti maksadiyle, iktisadî ve teknik yardımda bulunuyor ve bu işe mahsus hususî tesisler, takım ve âletler tahsis ediyor. Müzakereler esnasında varılan anlaşmalar gereğince, Sovyetler Birliği bu yardıma istikbalde de devam edecektir. Bunun haricinde Sovyetler Birliği Macaristan Halk Cumhuriyetine atom enerjisi tesislerinin inşasına da yardım edecek ve atomu parçalama malzemesi temininde de takviye edecektir. Macaristan uranyum madeni istihsalini düzene koyduktan sonra, kendi millî iktisadiyatında lâzım olmayan kısmını adil ve her iki tarafın menfaatına uygun bir fiatla Sovyetler Birliğine satacağı hususunda işbu anlaşmayı yapan taraflar mütabıktırlar. (13)

Kısacası: Sovyet kılıcının kuvvetiyle iktidara gelen Kadar hükûmeti Macaristan uranyumunun inhisarını Sovyetler Birliğine devrediyordu.

---

(13) *Nepszabadsag*, 29.3.1957.

Kruşçev'un Mayıs kanunları

Malûm olduğu vechile Sovyetler Birliği Yüksek Şurası Mayıs ayı başında sanayii idare reformu hakkında kararlar aldı. Bu reform evvelâ Kruşçev'un bir teklifi olarak şiddetli ve geniş bir «halk münakaşasında» ortaya atılmıştı. Sanayinin ademi merkeziyet sistemi ile idaresi talep olunuyordu. Devlet merkezi Moskovadaki sanayî vekâletleri yerine, memleketin muhtelif yerlerinde «Halk ekonomisi konseyleri» ismi altında teşekküller kurulacaktır. Bu konseyler mümkün olduğu kadar küçük olacak ve âzâların ekseriyetini mütehassıslar teşkil edecektir. Muhtelif Sovyetler memleket ve bölgelerinin idarî makamları bu «Halk ekonomisi konseylerinin» faaliyetine müessir olamayacaklarına ve ancak istişarî mahiyette katılabileceklerine Kruşçev daha başlangıçta işaret etmişti. Buna mukabil «Halk ekonomisi konseyleri» Moskovada bulunan Merkezî Plânlama İdaresinin talimatlarına sıkı surette bağlanmış olacaklardır. Böylece, Kruşçev'in reformu Sovyet sanayiinin bir «demokratlaşması» değil, bilâkis Sovyet iktisadî idaresinin daha sıkı bir merkezleşmesi olmaktadır. Bu yeni sistemde görülebilecek azamî değişiklik ancak Sovyet sanayî idarecilerinin, yâni fabrika müdürlerinin, işletme mühendislerinin ve sairenin salâhiyetlerinin biraz daha genişletilmiş olmasıdır.

İdare reformu ve «Halk ekonomisi konseyleri» hakkındaki kanun 11 Mayısta Moskovada neşredildi ve 1 Temmuz 1957 tarihine kadar tatbiki mecbur kılındı. Bu yeni kanunun Moskovanın Macar siyasetine ne gibi tesirleri olabilir?

Bu suali cevaplandırmak zor değildir. Kruşçev'un bu reformunun Sovyetler Birliğinin umumî hayat seviyesinin ıslâhı plânları ile müvazi olarak yürüdüğünü pekâlâ biliyoruz. Kruşçev'un 28 Mayıs'ta Amerikan televizyonunda verdiği beyanata göre, Sovyetler Birliği gıda maddeleri istihsalinin, Birleşik Amerika istihsaline yetişmesi çin, 1960 - 1961 senelerine kadar şimdikinin üç misline çıkartılmalıdır. Ama Kruşçev'un bu plânı yanında ağır sanayii inkişaf ettirmek niyetinden vazgeçmediği de muhakkaktır. İşte, bu şartlar dahilinde, bu Sovyet reformunun yapılması ve bununla birlikte iktisadî idarecilerin salâhiyetlerinin arttırıl-

ması, ancak Sovyet sisteminin iktisadî - emperyalizm karakterini sağlamlaştırmaya hizmet edebilir. Sovyet iktisadiyatından ne kadar fazla başarı talep edilirse, Peyk memleketlerindeki Sovyet müstemlekeci siyasetinin de o derecede sertleşeceğini hesaba katmamız gerektir. Eğer üçüncü bir kuvvet araya girip de, hâdiselerin seyrini değiştirmezse, Moskovanın gelecekteki Macar siyaseti de böyle olacaktır. Macaristan uranyum hakkındaki gizli «anlaşma da Macaristandaki Sovyet müstemlekeci politikasının açık bir örneğidir. Moskovanın gelecekteki Macar siyaseti de böyle olacaktır. Macaristan uranyum hakkındaki gizli «anlaşma» da Macaristandaki Sovyet müstemlekeci politikasının açık bir örneğidir. Moskovada vukubulan son hâdiseler ve iktisadiyatı idare reformu hakkındaki meşhur Mayıs kanunları bu politikayı daha titiz ve daha merhametsizce yapacaklardır.

Moskova Macaristandaki kültür savaşına devam ediyor

Macaristandaki Ekim - Kasım hâdiselerinin en karakteristik taraflarından biri de, tek taraflı bir Ruslaştırma politikasının Macaristanda devam ettirilmesine halkın umumî itirazı idi. Halk kütleleri rus dilini öğrenme mecburiyetinin kaldırılmasını talep ediyordu. Bu hararetli kültür savaşının siklet merkezini ise Sovyet şovenizmi ile beslenmiş olan komünist ruhuna karşı duyulan nefret teşkil ediyordu. Sovyet orduları Moskovaya «sadık kalanların» siyasî nüfuzlarını tekrar sağlamlaştırdıktan sonra, Sovyetler Birliğini kültür sahasında yeniden müessir kılmak için elden gelen her şey yapıldı. Yine bugün mekteplerde Rus dili mecburi bir ders olarak okutulmakta ve 16 Mayıs 1957 tarihli Nepszabadsag'ın bildirdiğine göre, «Sovyet - Macar Cemiyeti asil vazifesine yeni hamle ve zengin programla devam etmektedir.» Aynı gazetenin, yazdığına göre, «Budapeştenin Gorki bulvarında yakında Sovyet Kültürevi yeniden açılacaktır.» Bu habere biz de şunu ilâve edelim: Sovyet emniyet kuvvetlerinin genel karargâhı bu bulvarda bulunduğundan bu sokağın isminden Budapeştede son derece nefret edilmektedir. Daha hürriyet savaşının ilk günlerinde Gorki bulvarının ismini havi bütün cadde levhaları koparılıp atılmıştı. Sovyet Kültürevini böy-

le bir caddede bulundurmak akıllıca bir hareket midir, değil midir, orası bilinmez...

Macaristandaki komünist kültür mücadelesinin en çetin noktası yazarlar meselesidir. Bilindiği gibi, Macaristanın en kuvvetli komünist yazarları Moskovaya karşı cephe almışlardı. Bu cephe alma o kadar umumî ve isyan bastırıldıktan sonra yazarların sükûtu o kadar inatçı oldu ki, Kadar rejimi bu sahadaki yazarlarını hâlâ bugüne kadar pek cüz'i miktarda tedavi edebilmiştir. Kadar rejimi basit bir günlük gazetenin ayarını aşan bir basımı idare edecek kadar bir yazar kuvvetine malik değildir. Bir hamlede bu kadar komünist yazarın, rejimin gözdesi olan bu kadar muvaffak olmuş zeki insanların, kendi şahsî menfaatlerini çiğneyerek, sadece vicdanlarının emrine itaat ettikleri şimdiye kadar görülmüş şey değildir. Gyula Hay ve Tibor Dery, Macar komünist edebiyatının en fazla alkışlanan ve en çok sevilen şahsiyetleri idi. Şimdi ise onlar ve diğer bir çok seçkin meslekdaşları Kadar hükûmetinin siyasî mahkûmları arasında bulunuyorlar. Acaba bir «yazarlar mahkemesi» kurulabilecek midir? Bu husustaki karar hiç şüphesiz Moskovada verilecektir. Fakat bu, pek o kadar da kolay değildir. Bir çok ileri gelen eski komünistler, tanınmış ve profesyonel ihtilâlciler komünist hâkimiyetinin on senelik idaresi zarfında, gizli emniyet teşkilâtı tarafından tevkif, mahkûm ve hattâ idam edildiler. Fakat bugüne kadar ileri gelen komünist yazarlarının, Doğu blokunun her hangi bir memleketinde dahi, mahkeme önüne çıkarıldıkları vâki değildir.

Eğer Gyula Hay, Tibor Deryy ve Arkadaşları bir savcı önüne çıkarılırlarsa «müterakkî» denilen ruhun mümessillerinin Moskovaya karşı cephe almayacakları şeklindeki hayallerden vazgeçmek icap edecektir. Böyle bir mahkeme ideolojik bakımdan korkunç bir tesir yaratacaktır. Pek tabiî olarak muharrirleri de asabidirler; fakat onların eserleri ve bir müddet evvel bütün doğu blokunda temsil edilen piyesleri baki kalacaktır. Bu eserler yaşayacaklar ve gelecekte de müessir olacaklar. Fakat bunun yanında başka meseleler de mevcuttur: Acaba böyle bir mahkemeye Batı Dünyasının sovyet dostu yazarları ne diyecek-

ler? Ve komünist yazarların isyanını, Moskova tarafından uydurulan «Macaristan aksi - inkılâbı» hikâyesine nasıl ithal edecektir? O halde Macaristanın en gözde komünist yazarları hepsi faşist miydiler? Durum ne olursa olsun, Moskova bu kültür savaşını evvelâ ideolojik silâhlarla kazanmayı tecrübe etti. Pek tabiî olarak bir batılı komünistin meseleye müdahalesi icabediyordu. İtalyan komünist lideri Togliatti, Macar komünist yazarlarının isyanı meselesini «fikir silâhı ile» halletme vazifesini üzerine aldı. Bu hususta yazdığı makale evvelâ İtalyan Komünist partisinin nazariyatçı organı olan Rinascita mecmuasında, daha sonra da bir çok diğer gazetelerde dercedildi. Togliatti isyan eden Macar muharrirlerini ihtiras ve tahrikçilikle itham ediyordu. Bilhassa Gyula Hay'a «memleketin siyasî ve iktisadî hayatında esaslı değişiklikler yapılmasını» talep ettiği için sert hücumlarda bulunuyordu. İsyan eden bütün yazarlar grubunu ise «Komünist Partisinin menfatlerini nazarı itibara almadan kanunsuzluklara ve hukuk cinayetlerine önayak olmak» la suçlandırıyordu. Togliatti makalesinde ezcümle şöyle yazmıştı:

Bu yazarlar açık konuşmaktan çekinmiyorlar; isyan işaretini verenler kendileri imiş... Bu yazarların kendi teşebbüsleriyle Macar isyanını kendilerine maletmek istedikleri ve bu isyanın kendi başarıları olarak tanınmasını talep ettikleri aşikârdır. (14).

Togliatti'nin de söylediği gibi, Macaristan Muharrirler Birliği 2 Kasım 1956 da Macaristanın Varşova paktından ayrılmasına, bitaraflığına ve Birleşmiş Milletler Teşkilâtını Macaristanın müdafaasına davet edilmesine oy birliğiyle karar vermişti. İşte bunlar, yazarlar birliğinin affedilmez suçları imiş. İtalyan komünist liderinin bu «suçlar»dan bahsedişine bakılırsa, polis ve savcılığın nazarı dikkatını çekmek hedefini güttüğü anlaşılmaktadır. Eğer, hakikaten mevzubahis yazarlar makemesi kurulacak olursa, bu, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, Moskovanın «aksi - inkılâpçı Macar isyanı» hakkındaki uydurmalarını tamamen suya düşürmüş olacaktır. Gyula Hay ile arkadaşları Batı dün-

(14) *Aynı gazete*, 14.4.1957.

yasını tercih etmişlerdi. Acaba şimdi yazarların hür dünyadaki meslekdaşları onların bu asil hareketlerini unutarak, mahkûm hayatı yaşayan bu yazarları manen ve maddeten kendi mukadderatları ile başbaşa mı bırakacaklardır? Bunun neticesi bu hâdiseleri takip edenler için bir ilham kaynağı olacaktır.

Kruşçev'un şahsî Macar siyaseti

Kruşçev malûm «Amerikan» televizyonundaki beyanatında Macaristandan da bahsetti. Batı dünyası tarafından kabülü imkânsız şartlar mukabilinde, Sovyet silâhlı kuvvetlerini Polonya, Macaristan ve Romanyadan çekme teklifinde bulundu. Fakat, bununla beraber, eğer Sovyet orduları çekilirse Doğu Avrupa peyk memleketlerindeki komünist rejiminin de çökeceği hakkındaki teze hararetle itiraz etti: «Bir tecrübesini yapalım mı? Göreceksiniz ki, halk rejimi olan Kadar rejimi nesiller boyunca devam ve inkişaf edecktir». (15)

Ama Kruşçev'un bu iyimser «Macar siyaseti» bazı hakikatlerle kesin bir tezad teşkil etmektedir. Macar sanayî vekili Apro'nun beyanatını hatırlıyalım: «Sovyetler Birliğinin askerî yardımı olmasa idi biz aksi ihtilâli bastıramayacaktık.»

Hattâ, Janos Kadar da 9 Mayıs 1957 tarihinde Macar Komünist Parlâmentosu önünde yaptığı konuşmada tamamen aynı şeyi ifade etti ve hemen hapılması icabeden umumî seçimleri iki sene sonraya tehir ettirdi. Janos Kadar'ın malûm komünist metodları ile dahi seçimleri göze almağa cesaret edemeyişi Moskova'nın bugünkü Macar siyasetinin en objektif ve açık kritiğidir.



Tam benim bu satırları tamamlayacağım sırada dünya basını Birleşik Milletler tahkikat komisyonunun Macaristan hakkındaki raporunu yayınladı. Beş kıt'anın mümessilleri, içlerinde Seylan ve Tunus da dahil olduğu halde, fevkalâde dikkatle tevsik edilen bir araştırma sonunda, şu hakikatı tespit etmişlerdir: Macar isyanı kendi kendinden doğmuş bir halk ayaklanma-

(15) *Aynı gazete*, 5.6.1957.

sıdır; ve uzun zamandanberi mevcut kötü durumlar yüzünden meydana gelmiştir. Macaristanın Sovyetler Birliği nezdindeki düşürülmüş durumu ve siyasî polisin terörü halkı tahrik etmiştir. Sovyetler Birliği Macaristana haksız olarak müdahalede bulunmuştur.

Bu raporla birlikte Budapeşteden de şu haber geldi: Piyes yazarı Jozsef Gali ve naşir Gyula Obersowszky idama mahkûm edilmişlerdir.

İnsan aynı zamanda böyle iki raporla karşılaşırsa kendine hâkim olması ve objektif kalması güçtür. Bütün dünyanın küçük milletleri şu suali sormalıdırlar: «Daha ne kadar zaman?»

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM :

1956 MACAR İHTİLÂLİ

BİR EFSANE KAHRAMANI DOĞUYOR

Halk hareketleri, bir efsane ve bu efsane içinde hatıralarına imrenilen bir kahraman ister. Ancak böyle bir efsanenin sarhoşluğudur ki, halkı akıl ve realitenin katı dünyasında ruh ve hayallerin cesaret ve fedakârlık isteyen meyilleri emrinde coşkun bir akış haline getirebilir. 1949 senesinin soğuk bir Şubat günü Budapeşte Komünist Halk Mahkemesinde cereyan eden mizansenli bir muhakemenin böyle bir efsane ve kahraman yaratmakta olduğunu o an için kimse bilmiyordu. Sanık mevkiini işgal eden Kardinal Mindszenty beş gündür tehdit ve hakaretlerle devam eden bu muhakemenin ağır yorgunluğuna rağmen ayakta durmaya çalışıyordu. Kırışıklıklar içindeki ihtiyar yüzüne bir de uzun yorgunluk ve uykusuzluğun gözler altındaki mor halkaları ilâve olmuştu. Ölü yüzü kadar soğuk çehresi ile tunçtan bir heykel gibi vakur durmaya çalışmasına rağmen salona alınmadan önce kendisine reva görülen işkenceler her halinden belli olmaktaydı. Altı haftadan beri hapiste geçen ıstırablı bir soruşturmadan sonra işte beş günden beri de hesaba çekilmekteydi. Yirmi dört saatte ancak iki saat uyumasına müsaade ediliyor ve en yakınları ile dahi görüştürülmüyordu. İhtilâlden sonra ifşa edileceği üzere kendisine uyuşturucu ilâçlar verilmiş ve hattâ beyni de yıkanmıştı. Kukla Komünist Halk Mahkemelerinin iç yüzünü bilenler için bunlar çok olağan şeylerdir. Tevkif edileceğine dair şayialar ortada dolaşmaya baş-

layınca komünistlerin metodlarını çok iyi bilen Kardinal Mindszenty erken davranarak, tevkif edildiği takdirde ağzından alınacak hazır itiraflara inanmamaları için umumî efkârı ikaz etmişti. Esasen daha 1946 yılında Papalık tarafından Kardinalliğe yükseltilince kaderin ona bir «Din kurbanı ölümü» hazırladığı hissine kapılmıştı. Komünist bir ülkede vazifesini yapan bir din adamının sonunu kestirmek için kâhin olmaya lüzum yoktu. Pek çok acı misaller herkesin gözü önünde cereyan etmişti. Kardinal Mindszenty Macar halkının komünist zülüm ve tahakkümü altındaki ıstırabını bütün dehşet ve ağırlığı ile yüreğinde hissetmekte idi. En büyük bir dinî mevkide susmasına imkân olmadığını düşünüyor, vicdanının zaptedilmez feveranlarının ise mutlâka hayatına mal olacağını biliyordu. Bu görüş ve düşünceler onun «Din kurbanı olma» hissini her gün biraz daha derinleştirip kuvvetlendirerek halkın ıstırabını ve isyan meylini istikametlendirmek hususunda onu hazırlıyordu. Bir gün komünistler ısmarlama bir hareketle kendisini taşlayınca, otomobilini durdurarak mütecavizlerin üzerine yürümüş ve, «Ben Kiliseyim, eğer kiliseye karşı bir düşmanlığınız varsa beni taşlayın,» demişti. O zaman Macaristan'a Küçük Stalin denen Allahsız materyalizmin zebunu zalim Matyas Rakosi hakimdi. Stalin'in kraldan kralcı zulüm ve tedhiş aleti idi. Kendisini din kurbanı olma yolunda gören ve ruhen her gün biraz daha buna hazırlanıp alışan Kardinalin, bu gibi davranışlarını dikkatle takip etmekte ve fırsat kolamaktaydı. Nihayet 1948 senesinin son günlerinde önemsiz bir olayı bahane ederek Kardinali tevkif ettirip hapishaneye gönderdi. 35 gün sonra da malûm usullerle elinden bir itiraf mektubu alındı. Kardinal, hapishaneden Adliye vekiline gönderdiği bir mektupta güya; «İddia makamının bana isnat ettiği suçları prensib itibariyle kabul ediyorum.» diyordu. İhtiyar din adamı çeşitli zulüm ve işkencelere kahramanca katlandıktan sonra, nihayet mukavemetin de kâr etmiyeceğini görerek bu hazır itirafı imzalamıştı.

1949 Şubatının sekizinde Kukla Komünist Halk Mahkemesi Moskovadaki efendilerinden aldığı emir gereğince Macaristan'ın en yüksek dinî mevkiini işgal eden Kardinal Mindszenty'-

yi «Devlet ve Millete ihanet» suçlarından ötürü müebbet hapse mahkûm etti. Kardinal kararı vakar ve sükunetle dinledi. Herkes çok iyi bilmekte idi ki; komünistlere göre devlet ve millet demek komünist idare ve Rusya demekti.

Bundan sonra, 1956 ihtilâline kadar Kardinali, dama taşı gibi sık sık memleket ve hapishane değiştirmek suretiyle, halkın hafızasından silmeye çalıştılar. Fakat komünist zulüm ve tahakkümü arttıkça onun bu muhakeme ve kafa tutuşuna ait hatıralar halkın hayalleri ile süslenip büyütüle büyütüle memleketi dolaşıyordu. Belki Kardinal Mindszenty büyük bir kahraman değildi. Fakat Macar halkı mazlumluğunun mücerret manasını onun şahsında müşahede etmekten ve komünizme karşı çıkmak meylinden dolayı bir kahraman yaratmak ihtiyacı içinde onun hatırasını kulaktan kulağa büyütüp süsleyerek naklediyordu. Komünist idarenin ihtiyar Kardinali hapishanede dahi rahat bırakmıyan zulüm ve işkenceleri de halkın bu his ve meylini kamçılıyordu.

Din, milletlerin kara günlerinde muhtaç oldukları teselli ve ümidin yegâne kaynağıdır. Dev adımları ile ilerliyen teknik yüzünden hergün biraz daha değişen Dünya şartlarına rağmen insanları, madde ve akıl plânında bütün hesapları tüketen badirelerden halâ ve ancak din kurtarabilmektedir. Bu yüzden halk topluluklarını harekete getirecek liderlerin ya din adamı olması veya bu sıfatın psikolojik ve efsanevî tesir şartlarını tesis edecek bir takva üzerinde bulunması icab etmektedir. Bu gün Kıbrıs'da Makarios'un halâ papaz cübbesi ile dolaşması sebepsiz değildir. Türk Kurtuluş savaşında bile muntazam askerî teşkilât kurulmadan önce hemen her yerde baş gösteren mahallî mukavemet hareketlerini din adamlarının vücuda getirdiği bir gerçektir. Ayrıca askerî ve siyasî şahısların dahi nasıl el açıp dua ettikleri ve halkın dinî hislerine hitab etmek suretiyle başarı sağladıkları herkesçe bilinen bir hakîkattir. Türk Kurtuluş savaşının ilk kurşununu atan da bir din adamıdır: **Sütçü İmam.** Dünün Gandisinden bugünün Vietnam çıkmazının girdaplarında alev ve duman helezonları halinde yanıp kül olan bütün yol



Komünist nizamda din adamının normal mevkii : *SANIK* Macaristan'ın en büyük din adamı Kardinal Mindszenty Kukla Komünist Halk Mahkemesi huzurunda (Sene 1949.). İhtilâli besleyip geliştiren zulümlerden sadece biri...

gösterici ruhlar, dinin felâketler karşısındaki «Teminat fonksiyonu» nu ispat eden idealistlerdir.

Macar Milleti için, birikmiş ve hakkı verilmemiş bir inanma potansiyelinin ve baş kaldırma azminin sembolü olarak birdin adamının seçilmesi tesadüf eseri değildir. Halk psikolojisinin tabiî ve normal bir icabıdır. O kadar ki kendisinin şahsen hiç bir rol ifa etmediği 1956 ihtilâlinin muvaffak olmaya yüz tuttuğu ilk günlerde Budapeşte'den çekilmekte olan Rus tanklarının tarrakaları arasında bütün kiliselerin çanları ortalığı inletirken din mazlumu Kardinal bir zafer sembolü halinde şehre girecektir. Daha sonra Rus tanklarının çekilmesinin alçakça bir manevradan ibaret olduğu tahakkuk edince Rus kahpeliğinin icabı olarak altı bin tank Budapeşte sokaklarına dökülüp Macar Milletini kaldırım taşları gibi çiğneyip hürriyet hareketini boğacaktır. İşte o zaman bu din mazlumu ve kıyam sembolü Kardinal güçlükle Amerikan sefarethanesine sığınarak daha sonra doğacak yeni ihtilâllerin manevî malzemesine katılmak üzere Macar milletin hayal ve hafızasına dönecektir.

İLK ÖRNEK: POLONYA İHTİLÂLİ

1956 yılı sonlarında Rus Peyklerindeki iktisadî ve manevî sıkıntının had safhaya ulaştığı müşahade edilmekteydi. Bütün uğraşmalara rağmen enflâsyon önlenemiyordu. Bilhassa Polonya'da aşikâr bir huzursuzluk belirtileri başlamıştı. Rus liderleri; Başta Kruçef olmak üzere, bu huzursuzluğu hiçbir sızıntıya meydan vermeden yatıştırmak için topluca Varşovaya gittilerse de hiçbir netice alamadan ve yirmi dört saat içinde adeta kaçarcasına Moskova'ya dönmeye mecbur olmuşlardı. Kruçef «Kanla bastırmanın en iyi çare olduğunu» söyleyen Molotof'uda yanında götürmüştü. Polonya'da ilk huzursuzluğun nasihatle giderilebilecek bir cinsten olmadığını hep birlikte ve gözleri ile gördüler.

Komünizmin Rus esiri milletlere yüklediği haysiyet kırıcı ağır şartların vebalini Staline yüklemek suretiyle bütün peyk-

lerde kendilerine muhalefet edebilecek kimseleri Stalin taraftarlığı ile itham ederek bertaraf edip diğerlerine karşı riyakâr bir güleryüz politikası alan Kruçef kadrosu, kendi devrelerinin bu suretle en çetin problemi ile karşılaşmış bulunmaktaydılar. İktidara geldikleri zaman güya Stalin devrinin kalıntısı olan zulüm ve tedhiş aleti kadroyu temizlemek için bir defaya mahsus olmak üzere baş vurdukları tenkil ve temizleme metoduna devam etmekle Rus emperyalizminin dağılıp parçalanmasına razı olmak arasında bir tercih yapmak mecburiyetinde kalmışlardı.

Gerçekten Rusya'da her yeni gelen kadro, aslında komünizmin bünyesine mahsus olan ızdırab ve sıkıntıları seleflerine yüklemek suretiyle güya zulüm ve tahakküme son vermek iddiasiyle «evvelki idarenin artıkları» vaftasını yapıştırarak bütün mukavemet kuvvetlerini temizlemekle yerini sağlamlaştırmaktaydı. Buna o kadar alışılmıştı ki; Moskova'da bir gece yarısından sonra gerçekleşen bir hükûmet darbesiyle yeni idarenin kahramanları bütün peyklerde kendilerince muzır, anarşist ve tehlikeli eski idare taraftarlarını toparlayıp yok etmeyi ilk vazife bilmekteydiler. Kruçef Yoldaşın iktidara gelmesinden sonra da aynı şekilde hareket edilmişti. Komünizmin şahsî kazanç meylinin avantajlarını ortadan kaldıran ve insan şahsiyetine saygı duymak lüzumunu reddeden diyalektiği icabı halkı muzdarip kılan iktisadî baskılara bir de bu tenkit ve tedhiş hareketlerinin ağırlığı ekleniyordu. Meselâ 1951 senesi Martının son gecesi Varşova'da böyle bir temizleme hareketi için gayet ustalıkla bir plân hazırlanmıştı. Şehirdeki bütün yabancı muhabir ve diplomatlar Varşova'nın elli kilometre güneyindeki eski bir şatoda zahirde hiç bir sebebi olmayan muhteşem bir ziyafete çağrılmışlardı. Onlar bu ziyafetin sarhoş edici atmosferi içinde «zeval bulmaz Rus İmparatorluğunu!» nun kudretli devlet adamları şerefine kadeh kaldırırken Varşova'nın sokakları Rus askeri kamyonlarının gürültüleriyle uğulduyordu. Ruslar Varşova'da ne kadar münevver ve asilzade kalıntısı kadın erkek ne buldularsa süngülü muhafızlar nezaretinde dürtükliye dürtükliye kamyonlara üst üste eşya yığar gibi doldu-

rarak şehirden çıkarmışlardı. Bu suretle ölüm yolculuğna çıkan 18 bin Varşova'lı hiç bir emarleri kalmamak üzere ortadan kaldırılmışlardı. Bu Katyn ormanları faciasının bir eşiydi. Ruslar bu seferki temizleme hareketinde sadece Varşova'dan 18 bin kurban bulabilmişlerdi. Bu miktar bütün Rus peyklerindeki temizleme hareketinin genişliği hakkında bir fikir verebilirdi. Bütün ecnebi diplomat ve muhabirler o gece Rusların maksatlı ziyafetinde eğlenirken 18 bin Varşova'lı da o gece ortadan kaldırılmış bulunuyordu.

Esasen Lehliler 1723 yılından beri memleketlerinin Ruslar tarafından sık sık istilâ edilmesine alışmışlardı. Fakat Rusya Slav emperyalizmine beynelmilel komünizm gibi bir maske bulduktan sonra bu işgal ve istilâların çehresi çarlık zamanlarındakiyleriyle kıyaslanamıyacak ölçüde değişmişti. Kanla yatıştırma ve rejimini kelleler üzerinde muzaffer kılma metodunun kudretli tatbikatçısı komünist liderler hemen her memlekette idareyi bir kere ellerine geçirdikten sonra o memleketin çocuklarının kanını seller gibi akıtmadıkça rejimi emniyette görmüyorlardı. Bu kanlı tenkil ve tedhiş olaylarına iktisadî sıkıntılar eklenince Polonya halkı haysiyet ve istiklâlden mahrum olarak açlıktan ölmektense Rusya'ya meydan okumak suretiyle istiklâllerini kazanmak arasında talihlerini denemek mecburiyetinde kalıyordu. İşte bu yüzden Ekim ayı nihayetlerinde Polonya'nın hemen her tarafında Rusya'ya karşı yavaş yavaş bir baş kaldırma ve direnme görülmekteydi. Stalin taraftarlığı ithamlariyle girişilen 1951 temizleme hareketinden her nasılsa kurtulabilen bir kaç şahıs parti seçimlerinde halk tarafından önemli mevkilere getirilmekteydiler. Bu şahıslardan biri de Gomulka idi. Polonyayı Rus boyunduruğundan kurtarabilecek ümidi ile Gomulka halk nazarında yavaş yavaş itibar kazanmaktaydı. Olayların patlak verdiği 1956 senesinde ömrü fakir bir işçi olarak mücadele ile geçmiş bulunan Vladislav Gomulka 58 yaşlarındaydı. İkinci Dünya Harbinden sonra Polonya Rus ordusu tarafından işgal edilerek Moskova emrinde bir komünist ülke kurulduğu zaman Gomulka Polonya komünistleri arasında en fazla dikkati çeken simalardan biriydi. Fakat memleketinde

komünist idarenin yerleşmesine canla başla çalışmış olan Gomulka daha o yıl Titocu ithamı ile partiden çıkarılarak hapse atılmıştı. Komünistler bir memleketi ellerine geçirdikten sonra ilk temizleme hareketinde kendilerini o memlekette iktidara getirmiş olan grupları bertaraf etmeyi ananevî bir siyaset halinde tatbik ederler. İlk anda garib görülen bu hareket tarzının bir çok idarî ve psikolojik sebebleri vardır. Kısaca söylemek icab ederse; Bir memleketi Rus işgal ve idaresi altına düşüren komünist ihtilâline iştirak edenler veya ortamı buna hazırlayanlar ya satın alınmış veya komünizmin hakiki mahiyetinden bihâber gözü kapalı sözüm ona idealist ahmaklardır. Birinciler komünist ihtilâlinin gerçekeşmesi ve ilk temizlik hareketine kılavuzluk etmelerinden sonra artık fonksiyonları bitiği için ikinciler ise komünizme dair taşıdıkları hayalleri ile realite arasında ki, korkunç farkın yaratacağı hayal kırıklığından doğması muhtemel reaksiyonlar yüzünden yok edilirler. İşte Gomulka da bu ikinci gruptan bir insan olduğu için derhal hapse tıkılmıştı. Fakat Stalin'in ölümünden sonra başlayan Stalin taraftarlarını temizleme cereyanı dolayisiyle eski idarenin mağduru gözükenleri bir nebze tutmak taktik icabı lüzumluydu. Ancak bu Stalin taraflarını temizleme ceryanları zaten had safhaya varmış olan Polonya'daki izdırablara yeniden tuz biber oluyordu. Yukarıda kısaca hikâyesini naklettiğimiz 18 bin Varşova'lının bir gecede evlerinden gece kıyafetleriyle anî bir baskınla toplanıp yok edilmeleri bu hadiselerden biriydi. Bu hadiselerin yarattığı psikolojik baskı altında Gomulka ve arkadaşlarının suçları affedildi. Fakat halk onları bir kurtuluş hareketine alemdar olmaya doğru hergün biraz daha itmek suretiyle partide iyi mevkilere getiriyordu. Tabiî bir insiyak halinde ve ağır Rus baskısının tesiri altında başlayan bu mukavemet bütün memleketi sarıyordu. Nihayet 1956 Ekim ayı nihayetlerinde ise işçiler fiilî harekete geçtiler. Poznan'da kanlı nümayişler oldu. Şeref ve haysiyetiyle birlikte ekmeğini de kaybetmiş bulunan Polonya işçileri *«Ekmek ve hürriyet isteriz!»* diye bağırarak ilk sokak mümayişine başlamışlardı. Bu mümayişlerde kolay kolay yatışmaya niyetli görülmeyen işçilerin galeyanı sebebiyle Rus

liderleri yukarıda da söylendiği gibi Varşova'ya geldilerse de hiçbir netice elde edemediler. Her şeyin düzeleceğini vadetmekle hadiseleri yatıştıramadılar. Kanlı mümayişler bir taraftan devam ediyordu. Rus liderlerinin Gomulka'nın ayağına kadar gelerek Polonya'daki olaylarla ilgilenmeleri Gomulka'yı artık Polonya'nın lideri haline getirmiş oluyordu. Gomulka ikinci bir Tito olarak ortaya çıkıyordu: Komünist fakat Rusya'ya bağlı değildi. Halbuki Polonya'nın ızdırabı Rusya'ya bağlı olmak kadar komünizmin mahiyetinden ileri gelmekteydi. Bu yüzden Polonya olayından hemen bir iki gün sonra Macaristan'da başlayacak olan isyan ve ihtilâl hareketi Rusya'ya karşı olduğu kadar da komünizme karşı olacaktı.

Bu sırada gerek Polonya komünist hükûmeti gerekse Rus idarecileri bütün dünya umumi efkârına karşı Polonya'da hiçbir hadise cereyan etmemekte olduğunu ilân etmekteydiler. Hal-



GOMULKA

buki Polonya'daki olayları gizlemeye imkân yoktu. Nitekim Rus liderlerinin Moskova'ya hareket etikleri gün Polonya'nın yeni lideri olarak gözükmeye başlayan Gomulka bütün dünyaya hitaben Polonya'nın artık müstakil bir devlet olduğunu ilân

ediyordu. 21 Ekim 1956 da komünist parti merkez komitesi bağımsızlık hareketini idare eden Gomulka'yı parti liderliğine seçti. Parti merkez komitesinin dokuz üyesinin Gomulka'yı tutmasiyle hüriyetçiler duruma tamamen hakim oldular. Gomulka yaptığı konuşmada: «12 yıldan beri kötü bir idare altında inledik. Fakat bunun sonu artık gelmiştir. Polonya bundan sonra sosyalizmin yolunda kendi kaderini kendisi çizecektir. Sovyet Rusya ile mevcut dostluğumuzu muhafaza edeceğiz. Fakat kendimize göre bir sosyalizm yolunda yürüyeceğiz. Bir kaç türlü sosyalizm vardır: Rus sosyalizmi, Yugoslav sosyalizmi ve şimdi de Polonya sosyalizmi.» dedi. Bu konuşmadan işçiler yer yer Gomulka lehinde mitingler tertibliyerek Polonya'nın istiklâl hareketini ve yeni liderini desteklemeye başladılar. 20 Ekim Cumartesiden beri Polonya'da baş gösteren bu değişiklikler karşısında Moskova gazeteleri hadiseleri halktan gizlemeye çalışarak susmaktaydılar. Bu gazetelerin sükûtu Rus liderlerinin şaşkınlıklarını ve Polonya İstiklâl hareketi karşısında nasıl bir tavır alacaklarını kestiremediklerini gösteriyordu. 21 Ekim 1956 Pazar günü Polonya ordu birlikleri Doğu Almanya'da Steptin şehrine girmek isteyen bir Rus alayına ateş açtılar. Bu bölgede Lehlilerle Rus kuvetleri arasında kanlı çarpışmalar başladı. Ecnebi ajanslar Polonya kuvetleri ile Ruslar arasında Varşova'nın 85 kilometre Batısında ikinci bir çarpışmayı haber vermekteydiler. Gerek Polonya gerek Rusya ilk günlerde bütün bu çarpışmalara dair haberleri tekzib ediyorlardı. Aynı gün Amerikan Cumhurbaşkanı Eisenhover hüriyetçileri desteklediğini belirten bir konuşma yapmış ve «Kalblerimiz sizinle beraberdir.» demiştir.

Bu suretle istiklâl ve hüriyet hareketi ilkdefa Polonya'da fiili şekilde ortaya çıkmıştır. Doğu Almanya hududundan getirilen 800 Rus tankı ile Steptin bölgesinde, kan yoluyla önleme tecrübesine girişen Rusya bundan hiçbir netice elde edemedi. Rusya'nın baş eğmesiyle Polonya istiklâlini elde etmiş gözükünce bu durum diğer peyklerde de kurtuluş ümidini kuvetlendirmiştir. İşte bu yüzden Polonya'nın istiklâlini ilân etiği 21 Ekim 1956» Pazar günü Macaristan'da da talebe mümayişleri başla-

mış ve bu suretle hareketin diğer peyklere de sıçramak istidadı Rusya'yı çok daha ciddi olarak bu harekete karşı çıkmaya mecbur etmiştir. Üstelik Macar harekatı yukarıda da söylediğimiz gibi sırf Rusya'ya karşı değil aynı zamanda komünist idareye karşı bir mahiyette ortaya çıkıyordu. Muvaffak olmuş gözüken Polonya ihtilâli Macarların Rus hakimiyetinden maada komünizme karşı çıkmış olmaları dolayısiyle Rusya için bir hayat memat dâvası halini alacak ve ileride görüleceği gibi her ne bahasına olursa olsun bastırılacaktır.

YEMİN EDİYORUZ, ARTIK KÖLE OLMAYACAĞIZ

(Eskunszuk, eskunszuk hogy tovabb nem leszunk)

Polonya'da olup bitenler Macaristanda bir kurtuluş ümidi yarattı. Tahmin edilemez bir hadise olmuş ve kısa zamanda Polonya Rus boyunduruğundan kurtularak aşağı yukarı hür bir devlet haline gelmişti. Bunun bütün Rus esiri ülkelerde meydana getirdiği sevinç ve heyecan müthişti. Polonya ile birlikte kendileri de kurtulmuş gibi seviniyor, fakat bu hislerini açığa vurmak cesaretini gösteremiyorlardı. Polonya ihtilâlinin peykler arasında ilk te'siri Macaristan'da ortaya çıktı. Polonyalılarla, Macarlar birbirlerini kardeş sayarlar. Tarih boyunca hiç harp etmemiş üstelik daima aynı kaderi paylaşmışlardır. Komünistler bu ihtilâli faşist (!) ve gerici (!) kimselerle Amerikan Entelejansının müşterek organizasyonu olarak göstermeğe çalışmışlar ve bu iddialarını isbat (!) için Batı dilerinde kitap ve broşürler çıkarmışlardır. Halbuki Macar ihtilâli bir tabiat olayı gibi kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Hiç bir sun'i zorlama bahis konusu değildir. Çünkü Macaristan'da komünist idarenin ağır baskısı her ferdin şuur ve vicdanını en küçük bir te'sirle dahi patlamaya hazır hale getirmişti. Sebepler komünizmin ve Rus tahakkümünün bünyesinden çıkmıştır. Esasen ihtilâlin meydanlara döktüğü halk yığınları içinde büyük çoğunluğu kadınlar ve bilhassa genç öğrenci ve işçiler teşkil etmekte idiler. Bunlar tamamen komünist eğitim ve öğretiminin te'siri içinden



En adî propagandalara çocuklar bile âlet edilmişti: 1950 senesinde Budapeşte sokaklarında propaganda afişleriyle kızıl şarkılar söyleyerek dolaştırılan Macar çocukları: Komünizmin bu *«Genç Öncü»* leri 6-7 sene sonra komünizme karşı ümitsiz bir savaşa girişerek çoğu kaldırım taşları üstünde can verdi

gelen insanlardı. Daha İlkokula başladıkları andan itibaren komünizme ve Rusya'ya ait onlara telkîn edilmiş bulunan fikirlerin vicdan ve şuurlarında doyurucu bir te'siri olabilseydi Macar ihtilâli diye bir şey ortaya çıkmazdı. Çünkü bütün kıymet hükümlerini komünizmin ve Rusya'nın menfaatine göre te'sis ve telkîn eden bir eğitim sistemi onları ana kucağında yakalayarak kendi te'sir sahasında hayata başlatıyordu. Böylece komünizme en sadık olması gereken bir kitlenin komünizmden kurtulmak için Macar halkına rehberlik etmiş olması bu ihtilâlin hakîki sebeplerini göstermeye yeter. Bu yüzden Ruslar'ın Macar ihtilâlinde bir dış tahrik aramaları, gerçekleri tersyüz etmek için uydurulmuş dehşetli bir yalandır.

22 EKİM PAZARTESİ :

Üniversite öğrencileri, Rusya'dan daha bağımsız bir idare koparmak için savaşmakta olan Polonya'yı desteklediklerini göstermek maksadıyle Polonya Elçiliği önünde bir sempati gösterisi yapmaya karar verdiler. Öğleden evvel Budapeşte Üniversitesinde bunun için bir toplantı yapılmıştı. O günlerde Macaristan'da Komünist Partisi Birinci Sekreteri **Erno Gero** herşeye hakimdi. Onun te'sis ettiği terör havası içinde bu sempati gösterisini etrafa duyurmağa imkân bulunamadığı halde öğleden sonra Polonya Elçiliği önünde çoğunluğu genç öğrenci ve işçilerle kadınların teşkil ettiği büyük bir kalabalık toplandı. Burada Rusya ile hürriyeti için savaşmakta olan Polonya halkına başarılar dileyen sessiz bir gösteri yaptılar. Polis hiçbir şeye müdahele etmeyerek olayları uzaktan seyretmeyi tercih ediyordu. Rusya, Polonya ihtilâli dolayısiyle şaşkına döndüğünden peyklerdeki idareciler de geleceği kestiremedikleri için Moskova'daki üç Üniversitenin öğrencileri bir gün önce (21 Ekim 1956) hükûmete müşterek bir ültimatom sunmuşlardı. Bu ültimatomda :

1 — Basın hürriyeti.

2 — Seyahat hürriyeti.

3 — Hapiste bulunan eski Milli Savunma Bakanı Farkas'-

ın açık muhakemesi, gibi üç şart ileri sürmüş, ve bunlar yerine getirilmediği takdirde 15 güne kadar geniş ölçüde nümayişe girişeceklerini bildirmişlerdi. Hükûmet bunu da sükûtla geçiştirmişti. Fakat Polonya'daki ihtilâlin anbean Polonya halkı lehine gelişmesi ve Rusya'nın Polonya isteklerine baş eğmiş gözükmesi Macar gençliğinin cesaretini arttırmıştı. Bu yüzden Polonya Elçiliği önündeki sempati gösterisinde ertesi gün Tuna'nın doğu kıyısındaki Petöfi meydanında toplanarak hislerini daha gumüllü bir şekilde açığa vurmak kararını aldılar. Ne radyo ve ne de gazeteler yeni bir gelişme yoluna giren Macar gençliğinin bu davranış ve isteklerinden bahsetmiyorlardı. Kim bilebilirdi ki; başlangıçta, sadece Polonya ihtilâlinden doğan bir cesaretle komünist idarenin tahakkümünü bir nebze azaltmak gayesini güden bu miting, bir anda Macar milletinin içinde birikmiş olan ızdırabı boşaltıp tufanlaştırmasına sebep teşkil edecek ve örnek aldığı Polonya ihtilâlini kat kat aşacaktır. Olayları: Kolay kolay zabtedilmez halk psikolojisi yönetmiş ve yıllarca üzerine çöreklenen, baskı ve korkuların hesabını görmek üzere şahlanmıştır.

23 EKİM SALI

Hükûmetin mitingle ilgili hertürlü haberi önlemesine rağmen kulaktan kulağa bütün şehre Üniversite gençliğinin Petöfi meydanında toplanacağı haberi yayılmıştı. Komünist idarenin ağır ruhî ve iktisadî baskısı altında bunalmış olan Macar milleti içini boşaltmak için ilk def'a bir fırsat elde etmiş oluyordu. Öğrenciler ve genç işçiler sabahın erken saatlerinde evlerinden çıkarak Petöfi meydanına doğru ilerlemeye başladılar. Hem yürüyor hem de Fransız milli marşı Marseillaise ve Kossuth marşlarını söylüyorlardı. Petöfi meydanında 25 bin kişilik büyük bir gençlik kitlesi toplandı. Öğrencilerden bir çoğu gece sabaha kadar uyumıyarak meydanlarda ana caddelerdeki büyük binaların cephelerine dövizler bayraklar yerleştirmişlerdi. Bunlar arasında :

Ruslar vatanınıza dönün!

Yeni bir idare isteriz!
Macaristan'a istiklâl verin!
Polonya milleti ile beraberiz!
İmre Nagy'yi iş başına getirin!
Rakosi cezasını bulmalıdır!

gibi döviz ve levhalar göze çarpmaktaydı.

Polonyadaki gibi Macaristanda da halkın ümidi üzerinde toplamakta olan bir şahsiyet vardı: İmre Nagy, 1955 yılında Moskova'ya pek bağlı olmadığı gerekçesiyle partiden ihrac edilmişti. Nagy'nin daha serbest fikirli olduğu bilinmekte idi. Macaristan'ın iktisadi seviyesini yükseltmek için de bir hayli gayret sarfetmişti. Kendine mahsus babayani tavırları ve komünist idareciler arasında pek görülmeyen güler yüzlülüğüyle sempati toplamış bulunuyordu. Ayrıca Macaristan'da komünist zulüm ve tahakkümünün sembolü haline gelen Stalin'in tedhiş aleti **Matyas Rakosi** ile de anlaşamadığı bilinmekte idi. Bu da Nagy'ye sempati celp eden unsurlardan biriydi. Rakosi Polit büronun bir toplantısında Nagy'den «Ahmağın biri» diye söz etmişti. 1953 yılında Kremlin'deki Stalin'ciler Malenkof'un yeni siyaseti içinde kendi metodlarını yürütmek için Nagy'den istifade etmek istemişlerdi. Macaristan'da Rakosi yine Stalin'in metodlarını yürütecek fakat Nagy'nin güler yüzünü maske olarak kullanacaktı. Nagy bu taktiği gayet güzel kavrayarak **Malenkof, Kruşçef** ve **Mikoyan** grupuna peyklerdeki halkın da insan olduklarını hatırlatmıştı. Aslında kendisi de komünist idare ve telkîn içinde yoğurulmuştu. Fakat Rusya'ya karşı bu jesti dolayısiyle adı birdenbire daha iyi bir hayatın ümid ve isteklerivle birleşerek sempati toplamıştı. 1956 Ağustosunda siyasetin cilvesi icabı tekrar partiye alınmıştı.

Polonya'daki **Gomulka** gibi tarihi bir rol oynıyabileceğini ümid ettiren sebepler bunlardı. Bu yüzden Macar halkı İmre Nagy'yi başında görmek istediğini ilân ediyordu.

Petöfi meydanı artık hıncahınc dolu hale gelmişti. Petöfi. daha önce de belirtilmiş olduğu üzere Macarların millî şair ve kahramanlarındandır. 1848 Macar ihtilâlini yönetenlerden-



23 Ekim 1956 da Budapeşte'de General Bem meydanında toplanmış olan
60.000 Macar Kızıllardan hürriyet isterken

dir. Şiirlerini aşk ve hürriyet üzerine söylemiş bir şairdir. Onun kendi adiyle anılan meydandaki heykeli önünde İmre Sinkovits adındaki genç bir aktör, Petöfi'nin Macar 1848 hürriyet mücadelesi için yazılmış şiirini okumaya başladı. Gençlerin galeyanı o hale gelmişti ki: kalabalık en küçük bir heyecanla âniden ve kolayca dalgalanıyordu. Genç aktörün okuduğu şu mısraı kalabalık tarafından hep bir ağızdan ve coşkun bir nakarat halinde tekrarlanarak kenar ve köşelerden mitingi takip etmekte olan kızılların yüreklerini korkuyla ürpertti:

Eskunszuk, eskunszuk hogy rabok tovabb nem leszunk!
«Yemin ediyoruz, artık köle olmayacağız!.»

Petöfi meydanında öğrencilerin heyecanlı konuşmaları gayet intizamlı ve asil bir şekilde cereyan etti. Hiçbir polis veya diğer görevli ile bir hadise çıkmadan miting akşama kadar devam etti. Hükûmet sabahleyin ikinci bir ilâna kadar her türlü umumi toplantı ve gösterilerin yasak edildiğini radyo ile ilân etmiş ve nümayiş yapmamaları için ihtarda bulunmuş olduğu halde öğrenciler bunu dinlemeyerek harekete geçmişlerdi. Hükûmet atıl ve kararsız kalmış, ne yapacağını kestiremez bir durumda idi. Mitingin saat 10 da başlayacağı ilân edilmiş ve fiilen de daha erken saatlerde başlamıştı. Saat 14 de hükûmet güya küçük düşmekten kurtulmak için toplantıya müsa'de ettiğini bildiriyordu. Halbuki miting hükûmetin rağmına ve büyük bir intizamla sabahtan beri devam etmekteydi. Nihayet yapılan konuşma ve tenkidlerle belirtilen istekler 14 madde halinde tesbit olundu :

1 — Bütün Sovyet askerleri Macaristandan çekilmelidir.

2 — Sovyetler Birliği ile tam bir iktisadî ve siyasî eşitlik te'sis edilmeli, Sovyetler Birliği Macaristan'ın iç işlerine kat'i surette müdahale etmemelidir.

3 — Macaristan'ın ticari andlaşmaları ve Sovyet Rusya'ya ödediği harb tazminatının miktarı açıklanmalıdır.

4 — Macaristan'ın uranyum kaynakları, bunların işletilmesi ve Sovyet Rusya'ya verilen imtiyazlar hakkında bilgi verilmelidir.

5 — Macar Komünist Partisi Kongresi toplantıya çağrılarak yüksek makamlar için yeni bir idare hey'eti seçilmelidir.

6 — İmre Nagy'nin Başvekilliği altında yeni bir hükûmet kurulmalıdır.

7 — Mihayl Farkas ile Matyas Rakosi alenen muhakeme edilmelidir.

8 — Bütün partilerin iştirak edeceği gizli oy ile genel bir seçim yapılmalıdır.

9 — Macaristan ekonomisi mevcud hakıkî kaynaklara göre yeniden organize edilmelidir.

10 — İşçilerin randıman kontenjanları gözden geçirilmeli ve grev hakkı tanınmalıdır.

11 — Mecburi ziraat kontenjanları gözden geçirilmelidir.

12 — Müstakil çiftçilerle holkoz üyeleri eşit hakka sahip olmalıdır.

13 — Macaristan millî bayrağı tekrar kullanılmalı ve Macar ordusunda eski üniformalar giyilmelidir.

14 — Stalin'in bütün heykelleri parçalanmalıdır.

Petöfi meydanındaki bu miting sükûnet içinde sona erince kalabalık Tuna üzerindeki köprüden Budin tarafına doğru akın etmeğe başladı. 1848 Macar hürriyet hareketinde orduyu önce Hobsburg hanedanına, sonra da Ruslara karşı yöneltmiş bulunan Polonyalı General Jozef Bem'in heykeli şehrin o kesiminde idi. Oraya doğru ilerleyen kalabalıktan birisi eline kocaman bir Macar bayrağı geçirerek kalabalığa karşı bu bayrağın ortasına Ruslar tarafından ilâve edilmiş bulunan orak çekici yırtıp çıkardı. Bem'in heykeli önüne gelindiği zaman kalabalık 60 bin kişiye yükselmişti. Bir anda heykelin etrafı bu şekilde ortası yırtılarak orak çekici koparılmış bayraklarla doldu. Bu sırada gençlerin içinden birisi bu yırtılan bayraklardan birine Kossuth armasını ilâve etmek suretiyle ihtilâlin bayrağını yarattı. Lajos Kossuth da daha önce bir vesile ile söylendiği üzere 1848 Macar ihtilâlinde rol almış millî kahramanlardan biridir. Kalabalık hep bir ağızdan Macar millî marşını söyleyerek heyecan kasırgası halinde git gide kabarmaktaydı. Ruslar Macar millî marşını yasaklamışlardı. Macar milleti sesleri kısılıncaya kadar ve bir dinî

âyin vecdi içinde milli marşını tekrar tekrar söyliyerek semayı uğuldatıyordu. Ba'zan da toplu halde Szozat'ın «millete hitap» isimli şiri, Macar milli marşı ile birlikte toplanan kalabalığa karşı okunuyordu. Bir ara Macar Yazarlar Federasyonu Başkanı hoparlörle Macar yazarları için hazırlanmış bir hürriyet beyannamesi okudu. Akşam karanlığı bastırmak üzere iken kalabalık buradan parlâmento binasına doğru yürümeğe başladı. İşlerinden güçlerinden dönmekte olan işçi ve me'murların da katılmasıyle kalabalık 150 - 200 bin kişilik bir insan seli haline geldi. Kossuth meydanına gelince, bütün trafik durdu. Buna rağmen bu müthiş kalabalık tam bir intizam ve disiplinle yürüyordu. Kossuth meydanını dolduran halk, henüz iyi bir ismi bulunan İmre Nagy'yi görmek ve da'valarına ondan destek bulmak istediğini bağırıyordu.

KIZIL YILDIZI SÖNDÜRÜN!..

Bu sırada Parlâmento binasının önünü doldurmuş bulunan ihtilâlcilerin hissiyatı ile alay edilmek isteniyormuş gibi parlâmento binasının tepesindeki Kızıl Yıldızın elektriği yandı. Karanlıkta ihtişamlı bir şekilde parlâmentonun tepesinde parıldayan bu Kızıl Yıldız hürriyet mücahidlerine komünizmin ve Rusya'nın sembolü olarak göründü. Gerçekte de öyleydi. 200 bin kişilik kitle büyük bir hiddet ve nefretle hep bir ağızdan bağırdılar : «Kızıl Yıldızı söndürün» ve ihtimal Moskova'nın emrinde kendi miletine karşı ne zulümler icra etmiş bir kirli el elektriğin düğmesine dokundu ki Kızıl Yıldız bir anda söndü. İnşaallah bütün dünyada ebedî olarak sönecektir.

Parlâmento binasının balkonundan bir kızıl ihtilâlcilere hitap etti : «Yirmi dakika sabredin. Yoldaş Nagy geliyor. Hoparlör tesisatı da kuruluyor». 20 dakika tamamlanmıştı ki, meydanın bütün elektrikleri kesildi. Kızıllar halâ yalan söylemeğe devam ediyorlardı.

Millet Nagy'yi beklerken, birden meydandaki bütün elektriklerin söndürülmesiyle birdenbire tamamen karanlıkta

kaldı. Herkes elindeki gazeteleri tutuşturarak birer meş'ale meydana getirdi. Nagy bir türlü ortaya çıkmıyordu. Bu suretle bilâhare de daha iyi anlaşılacağı gibi kendisine bağlanan ümidlere pek de lâyık bir adam olmadığını daha ilk anda göstermiş oluyordu.

ARTIK YOLDAŞ DEĞİLİZ!

Kossuth Meydanındaki iki yüzbin kişilik muazzam halk kitlesi heyecan dalgaları halinde İmre Nag'ye istediklerini ilân ederlerken Rus tank ve uçakları da harekete geçmiş bulunuyordu. Gündüz Petöfi Meydanında kabul edilen 14 maddeyi okutmak için radyoevine yürüyen gençlerin üzerine hiç bir ihtar yapılmadan ateş açılmış yüzelli kadar genç alkanlar içinde kaldırımlara yığılmıştı. Kossuth Meydanındaki kalabalığın radyoevi önünde olup bitenlerden haberi yoktu. Fakat Kızılların artık işi ciddiye alacakları muhakkaktı. Çünkü önce kızıl idareye karşı başlayan nümayiş gitgide bizzat komünizme karşı bir mahiyet almaktaydı. Nümayişçiler mutlak surette Rusya ve komünizmden ayrılmayı ifade eden dövizler taşımaktaydılar. Radyo, akşam üstü yaptığı bir yayında «Faşist ayaklanmayı bastırmak için Sovyet ve Macar askeri kuvvetlerinin müştereken harekete geçtiklerini tanklar jetler ve makineli tüfekler kullanıldığını» bildirmiştir. Budapeşte ile bütün telefon ve münakalat irtibatı kesildi. Gerçekten bu ilk gün, Macar ve Rus kuvvetleri nümayişçilere karşı birlikte hareket etmişlerse de bu durum çok çabuk değişecek ve hatta bazı Rus birlikleri dahi ihtilâlciler safına geçecektir. Sabaha kadar devam eden karışıklıklar yüzünden Macar Komünist Partisi toplanarak ilk iş olarak halkın ümidini üzerinde toplayan Nagy'nin Başvekilliğe getirilmesini karar altına aldı. Fakat Başvekil Hegedus Nagy'nin muavinliğine getiriliyor ve parti genel sekreteri Geroe de mevkiini muhafaza ediyordu. Halk Nagy'nin başvekilliğe getirilişini alkışlamakla beraber bu eski iki darecinin de yerlerinde kalışına itiraz etmekteydi. Nümayişçiler Rusya ile bütün ilgilerinin kesilmemesi ma-

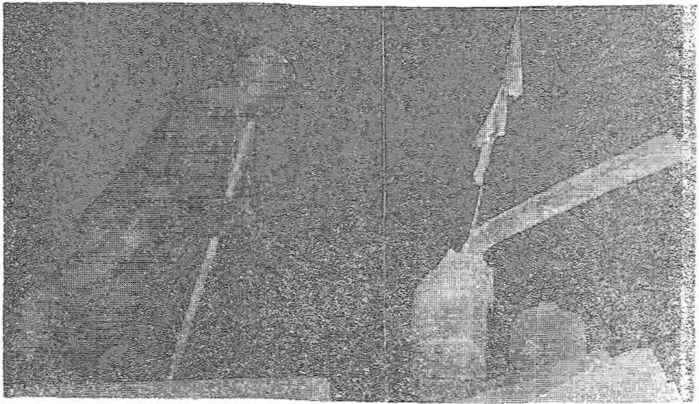
nasına gelen bu iki eski idarecinin yerinde muhafazasını arzu etmiyorlardı. İlk anda Nagy ve etrafındaki idarecilerin bu kadar ileri gitmek istemedikleri anlaşılıyordu. Fakat halkı yatıştırmanın imkânı yoktu. Onlar Polonya'daki gibi Rusya'dan ayrı fakat komünizme bağlı bir idareye dahi taraftar gözükmeyerek Batı Demokrasileri istikametinde hareketi gerçekleştirmek istiyorlardı. Bu yüzden Kossuth meydanında toplanan halk ısrarla İmre Nagy'i parlâmento binasının balkonuna çıkmaya davet ediyordu. Nihayet Nagy göründü : «Yoldaşlar!» diye söze başlamıştı ki, Macar Milleti tarihlerinin en şahametli sahifesini teşkil etmek üzere gök kubbeyi çınlatırcasına hep bir ağızdan bağırdılar: «**Artık yoldaş değiliz**» İmge Nagy bu asil milli heyecan karşısında yıllardır yoldaş yaftasıyla Rus boyunduruğu altında inlemiş olan kalabalığa «**Sevgili Macarlar!**» diye hitaba mecbur oluyordu. İşte o gün yoldaşlığın çilesini bitirmiş gibi gözüken Macarlar hürriyet ve istiklâline sahib olmanın baş döndürücü sarhoşluğu içinde Stalin Meydanına doğru akmaya başladılar. İmre Nagy halkın sükûnetle dağılmalarını boş yere rica etmişsede sonunda örfi idare ilân ederek mümhyişçilere karşı Rusya'dan yardım istemek vaziyetine geçmişti. Yerinde kalan parti sekreteri Groc ise Peşte radyosuna verdiği bir beyanatta «tahrikçiler Rusya ile dostluğumuzu bozmaya çalışmaktadırlar. Bu cereyana mukavemet edelim» demiştir. İmre Nagy ise heyecanlı ve titrek bir sesle Peşte radyosundan ihtilâlcilere hitab etmek suretiyle saat 13'e kadar silâhlarını teslim etmelerini bunu yaptıkları takdirde cezalandırılmayacaklarını söyliyerek sözlerini şöyle bitirmiştir : «Öğrencilerin sulh ve sükûn içinde tertib ettikleri nümayişlere düşman elemanlar karışmıştır. Bu unsurların tesiriyle işçiler halk demokrasisine karşı gelmektedirler. Budapeştelilеr size hitap ediyorum! artık durun fazla kan dökülmesinin önüne geçin.» Nagy'nin bu konuşması sırasında uzaktan gelen silah sesleriyle onun sesi birbirine karışıyordu. Nagy bu gürültüler arasında programını izah etmeye çalışarak: «Benim programıma göre geniş ölçüde demokrasiye geçilecek ve hususiyetlerimize uygun bir sosyalizm kurulacak ve halkın seviyesi yükseltilecektir» diyordu.

DEVRİLEN PUT

Kossuth meydanında, Nagy'nin konuşmasıyla memnun ve tatmin olmayan kalabalık buradan Stalin meydanına doğru akmaya başladı. Bu meydanda yedi buçuk metre boyunda Stalin'in apartman hacimli bir heykeli vardı. Manası ve maddesiyle put olan bu heykel milyonlarca Macar lirasına mal olmuştu. Yıllardır aç ve perişan Macar işçisinin ekmeğinden kesilmek suretiyle bu meydana inşa edilen Stalin heykeli, bir anda komünizme ve Rusya'ya duyulan hıncın hedefi oldu. Kazmalar ve baltalarla herkes bir tarafından heykele vurmaya başladı. Fakat bu devasa putun devrilmesi kolay olmuyordu. O anda nereden bulunmuşsa demir halatlar ve traktörler tedarik olunarak heykel alaşağı edilmişti. Halk yıllarca zulmün altında inlediği bu canavar Stalin'e karşı hıncını ifade etmek için tatmin edici bir şey bulamıyordu. Bu sırada hangi el tarafından yapıldığı bilinmeyen bir yazı putun yüzüne yazılmıştı : WC. Halk buradan ellerindeki on dört maddelik ihtilâl beyannamesini okutmak için radyo binasının önüne geldiler. O zaman gündüz radyoevine girmeye çalışan ihtilâlci gençlerin sokakları dolduran cesetleri ile karşılaştılar. Bunlar arasında bulunan genç bir kadın cesedi Macar bayrağının renkleri olan kırmızı, beyaz ve yeşillerle donatılarak eller üstünde şehirde dolaştırıldı.

24 EKİM ÇARŞAMBA

Hareketin bu ölçüde büyümüş olması ve bilhassa Polonya'dakinin mana ve şümulünü çok aşmış olması karşısında komünistler gerekli tertibatı alarak tanklar ve mitralyozlarla hürriyet isteyen Macar halkının üzerine ateş yağdırdılar. Binlerce hürriyetçi kanlar içinde sokakları doldurdu. Sabaha karşı hürriyetçiler Radyo evine girmeye muvaffak oldular. Fakat Radyo halâ hükûmetin daha doğrusu Gero'nun emrinde yayın yapıyor. Yer altında bulunan yedek stüdyolar kullanılmak suretiyle milliyetçilere ateş püsküren yayınlara devam olunuyor. «Mür-



Zulüm ve tedhiş sembolü *STALİN*'in devasa heykeli demir halatlar ve boldizerlerle çekilip devriliyor. Yanda yerine çekilen hür Macar Bayrağı



Stalin devrildikten sonra, resimde görüldüğü gibi burnu kırılmış ve yüzüne de böyle bir yazı yazılmıştı. Darısı diğer bütün putların başına

teci, faşist unsurlar hükûmet dairelerine karşı silâhlı bir hücuma geçmişler, silahlı kuvvetlerimize de karşı gelmişlerdir. Bu çetelerin giriştikleri alçakça hareketler gayet ciddi bir durum yaratmıştır. Haydutlar fabrika ve hükümet binalarına da nüfuz etmişlerdir.» diyor. Gerçekten halkın eline geçirebildiği derme çatma silâhların çoğu silah fabrikalarında çalışan işçiler vasıtası ile elde edilebilmişti. Bir kısmını da askerlerden temin etmişlerdi. Fakat, işte Macar milletinin vatanlarını müdafaa için giriştikleri mücadele kendi ülkelerinin radyosundan «Haydutluk» olarak vasıflandırılıyor, kendilerine de Faşist, mürteci gibi adlar takılıyordu. Dünyanın her yerinde komünistler nasıl'da birbirinin aynı olan bir dil ve üslûp ile antikomünistlere hücum ederlermiş değil mi?

Gece elli kadar Rus tankı yeniden şehre girerek mümayişçilere ateş açtılar Mümayişçiler bunlardan bir çoğunu ele geçirdiler. Ele geçen Rus tanklarına yeni Macar bayrağını takarak şehri dolaştırdılar. Öğleden sonra ele geçen yeni silâhlarla şehrin her tarafında mücehhez milliyetçi birlikler Ruslara karşı koymaya çalıştı. Bilhassa Petöfi ve Kossuth Meydanları ölü ve yaralılardan geçilmez hale geldi.

Hükûmet bir kararname yayınlıyarak ayaklananlara katılmak ve silah taşımaktan suçlu olanları idam etmeğe selâhiyetli özel bir mahkemenin kurulduğunu ilân etti. Fakat artık şahlanmış bulunan Macar Halkını zaptetmeğe imkân kalmamıştı. Akşama kadar devam eden çarpışmalar sonucunda Budapeşte adeta bir yangın yeri halini aldı. Şehrin bir çok önemli binaları tankların attıkları mermilerle alev almış cayır cayır yanmaktaydı. Bir çok resmi ve hususi binalarda karşılıklı olarak kullanılan infilâk madeleri ile havaya uçurulmuştu.

25 EKİM PERŞEMBE :

Macaristandaki olaylar bu şekilde Rusyanın aleyhine bir gelişme gösterince Rusya bu işin içinden çıkmanın bir çaresini aradı. İlk iş olarak ta Polonya ile anlaşarak Macaristana yüklenebilmek imkânını yaratmak istedi. Bu maksatla Kruçef, Polonya lideri Gomulka ile telefonla görüşerek tavizkâr bir yol tuttu. Kruçef, Polonya'daki ayaklanmaya karşı kızıl ordunun

hareketine ait emri geri aldı. Kruçef, telefonla Gomulka'ya hür sosyalizm tezini kabul ettiğini yumuşak bir dille söylüyor ve Pravdanın Polonya hürriyetçilerine karşı giriştiği olaydan dolayı özür diliyordu. Maksat hem Polonya hemde Macaristan'la birlikte uğraşmaktansa çok aşırı gözüken Macar hürriyetçilerine azami kuvvetle yüklenmekti. Çünkü Macar Üniversite gençliğinin Petöfi meydanında başlayan mümayişi Polonya'dakinden çok daha derin bir mana taşımakta ve git gide Batı demokrasileri istikametinde gelişmekteydi. Bu yüzden Rusya Polonya ile bir an için uzlaşma yolunu tutarak kuvetlerini geri çekmeye başladı. Rusya'nın bu hareketi Macaristan'a daha kuvvetli olarak yüklenmek için yaptığı derhal anlaşıldı. 25 Ekim Perşembe günü bütün radyo ve ajansların verdikleri haberler yeni kuvetlerle takviye edilen kızılların hareketi kısmen bastırdıklarını bildirmekteydiler. Rus tankları halkın içine daldı. Ve mümayişçileri gruplar halinde ezdi. Sokaklardan tanklar altında ezilmiş cesetlerden geçilmez hale geldi. Ölü sayısının üç bine yükseldiği bildiriliyordu. Ölenler arasında genç kızlar ve delikanlıların da ekseriyette olduğu ilâve edilmekteydi. Bu sebeple bir an için yatışmış gözüken ihtilâl bütün miletin iştirakı etmesiyle artık hakim olunamıyacak bir şekilde büyüdü. Nagy halka tekrar hitab etmek suretiyle Rus kuvvetlerinin pek yakında Macaristan'ı terk edeceğini bunun için halkın silâhlarını bırakmasını söylediyse de üç bin Macarlının doğranmış et ve kemikleri üzerinde bir heyecan kasırgası halinde mümayişe devam eden halkı teskin etmenin artık imkânı yoktu. Nagy başlangıçta Rus askerlerini mümayişleri durdurarak sükûneti temin etmek için yardıma çağırdığına çoktan pişman olmuştu. Zira Rusların bütün dünyaya karşı prestijini ağır bir surette sarsan Macar İstiklâl hareketini bastırmak için bu ölçüde kan dökeceklerini hesap edememişti. Sonradan bu davetin henüz iş başında bulunan Geroe tarafından yapıldığı ileri sürülmüştür. Rusların, şuradan buradan tedarik edilmiş silâhlarla çarpışan sivil halk üzerine tanklar ve ağır silâhlarla saldırmak suretiyle binlerce Macarlının üzerinden geçmeleri bu güne kadar Rusya ve hükûmet emrinde gözüken ordu birliklerinin de

ihtilâle katılmasına sebep oldu. Ordunun ihtilâle katılması hükûmeti ve Rusya'yı içinden çıkılmaz bir güçlükle karşılaştırdı. Şehirde yeniden bir çok resmî bina ateşe verildi. Radyo daha o gün ihtilâlin bastırıldığı ve âsilerin silâhlarını teslim ettiklerini söylemesine rağmen sık sık neşretmekte olduğu tebliğler vaziyetin yatışmadığını gösteriyordu. Üstelik Macar ordusunun halkın mücadelesine katılmış olması, ihtilâli yeni bir safhaya geçirmiştir. Bu yüzden Budapeşte radyosunun ihtilâlcilere hitap eden beyannamesinde iki önemli taviz verildiği görüldü:

1 — Macar komünist partisi birinci sekreteri Geroe azledilmiştir.

2 — Başbakan İmre Nagy yeni bir beyanatında eski iktisadî plânların tamamiyle terk edileceğini söylemiştir.

25 Ekimde Budapeşte radyosunda beş dakika ara ile sık sık Geroe azledilmiştir. Sözü tekrar edilerek bütün ihtilâlcilere duyrulmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan da Nagy'nin (Rusya ile müsavî şartlar altında müzakerelere gideceğiz. Ve Sovyet kuvvetlerinin Macaristan'dan çekilmesini temin edeceğiz) şeklindeki beyannamesi de sık sık tekrar edilmiştir. Budapeşte ile bütün irtibat kesilmiş sadece radyonun ihtilâlcilere yaptığı anonslardan bilgi edinilebilir bir durum hasıl olmuştur. Radyonun söylediğine göre Budapeşte topyekûn bir yangın halini almış ve yangın da ihtilâlcilerin hortumları kesmeleri yüzünden söndürülememektedir. Bu yüzden sokakları dolduran cesetleri kaldırmak ta güçleşmektedir.

26 EKİM CUMA :

İhtilâl bütün Macaristan'a yayılmış ve ordu birliklerinin de katılmasiyle hürriyetçilerin lehine döndü. Macaristan'da ihtilâlciler bir iktidar hükûmeti kurmaya muvafak oldular. Kızıl ordunun kanlı müdahalesine rağmen mücadelelerinden vazgeçmiyen ihtilâlcilerin akşam geç vakit Macaristan'ın Batı bölgesinde hür Macaristan'ı temsil eden bir hükûmet kurdukları haber alınmıştır. Halk Amerikan ve İngiliz sefarethaneleri önünde toplanarak Macar Millî hareketine karşı hür dünyanın lâkaydisini takbih ettiler .

SALKIM SALKIM İNSAN ASILIYOR

Ayni gün Viyana'ya canını dar atabilen bir kaç ecnebiden alınan bilgi bütün dünyaya şu suretle yayılıyordu. Bütün Macaristan bir mezbahaya dönmüştür. Gruplar halinde Macar halkının üzerine Rus tanklarının açtığı ateş caddeleri cesetten geçilmez hale getirmiştir. İhtilâlciler de buna mukabil yakaladıkları kızılları darağacı kurmaya imkân olmadığından üzüm salkımı halinde elektrik direklerine asmaktadırlar. Bu şekilde asılmış asker ve sivil binlerce insan gördük. Bunlar arasında komünist idare zamanında o rejimin suç aleti sivil polislerin ekseriyet teşkil etiği söylenmektedir. Viyana'ya gelebilen Avusturyalı bir seyyah şunları söylemiştir. 10 yaşında bir kız çocuğunun annesini babasını en küçüğü altı en büyüğü 16 yaşında olan dokuz kardeşini bir kaç saniye zarfında birden kaybettiğini gördüm. Sovyet tanklarının ilerlediğini gören bütün aile fertleri bir an evvel evlerine varmak için koşuyorlardı. Tam o sırada bir Rus tankının attığı mermi ailenin üzerine geldi, içlerinden yalnız 10 yaşındaki kız sağ kaldı.» Avusturya polisi ise iki yüz yaralı Macarın gece hududu geçerek Avusturyaya iltica etiğini gelenlerin ihtilâlde vurulan 70 akraba ve dostlarının cesetlerini sırtlarında taşıyarak beraberlerinde getirdiklerini bildirmiştir.

Ruslar önce Polonya'da başlayıp Macaristan'da inkişaf eden hürriyet ve istiklâl hareketini diğer peyklere de sirayet etmemesi için geniş tedbirler almaya başladılar. Doğu Almanya, Çekoslovakya ve Arnavutluk'ta da Rusların bir ihtilâl hareketinden çekindikleri alınan tedbirlerden belli olmaktaydı. Tam bu sırada Polonya Rusya'dan ayrılmıyacağını ilân etti. Yukarıda söylendiği gibi Rusya bu neticeyi elde etmek için iki gün önce teşebbüse geçmişti. Rusların bu suretle ve her ne vaitle olmuşsa Polonya'da duruma hakim olmaları Macaristan'a daha şiddetle hücum etmek imkânını doğurdu. Gomulka Varşova'da iki yüz elli bin kişi önünde yaptığı konuşmada Nato, Batı Almanya'da askeri üsler kurmaya devam ettikçe Sovyet askerleri Polonya'da kalacaktır. Resmi Polonya sendikalar birliği organı olan

Gleoe Reasi gazetesi «Bizim ittifak sistemimizin bel kemiğini Sovyetlerle olan ittifakımız teşkil eder.» diye yazdı. Bu surette Macar ihtilâline karşı ilk suikast komşu bir ülke olan ve kendisine dayanamıyarak baş kaldırmış olan Polonya'dan gelmiştir. Bununla beraber askeri birliklerin iltihakı ile bütün Macaristan'ı kaplıyan Macar ihtilâli çok kanlı bir şekil aldı. Hareket Avusturya ve Çekoslavakya hudutlarına doğru, doğuya ve güneye doğru yayılarak Sovyet askerleriyle halk arasında bir ölüm kalım harbi şekline girdi. Fasılasız havan ve tank topu sesleri Avusturya ve Yugoslavya hudutlarından duyulmaktay-



KIZIL UŞAKLIĞIN SONU :
Ayaklarından asılan gizli polis ajanı

dı. Bilhassa Romanya'dan takviye alan Sovyet kuvvetleri Budapeşte ve civarındaki nümayişçilere karşı çok insafsız bir katliama giriştilerse de şehre tamamen hâkim olamadılar. Aynı gün, Hür Macar radyosu ise millî kuvvetle - rin birçok yerlerde vaziyete hakim olduklarını bildirmiştir. Radyo : «Macar polit bürosunu işgal edenlerin sandalyelerini kaybetmekten korktukları görülüyor. Fakat her şeye rağmen bu memlekette milli iradenin çok yakında hakim olacağını göreceklerdir» demiştir. Nagy ise Peşte radyosuna yaptığı bir konuşmada Sovyet askerlerinin yıl sonuna kadar Macaristan'ı terk etmelerini sağlayacağını söyledi. Kendisini ziyaret eden bir işçi heyeti de derhal yeni bir hükûmetin teşkili, Rus askerlerinin memleketi tamamen terk etmesini Varşova paktının lağvını ve grev hakkının tanınmasını istemiştir. Bunlara cevaben Nagy bu istekleri en kısa zamanda gerçekleştirmeye çalışacağına söz vermişse de Rus askerlerini yardıma çağırması dolayısiyle hadiselerin büyümesine sebep olmuş ve kontrolu elinden kaçırmış bulunmaktaydı. Mümayişçiler İngiliz elçiliği önünde toplanarak Sovyet Zulmünün Birleşmiş Milletlere aksetmesini istediler. Halk ve ordunun beraberliğiyle ilerliyen ihtilâl hareketi yavaş yavaş muaffak olmaya doğru yüz tutmuş. 26 Ekimde gelen ajans ve radyo haberleri mümayişçilerin bir çok bölgelerde ve bu arada Batı Macaristan'da duruma hakim oldukları fakat ölü sayısının on bini aştığını bildirmekteydiler. Budapeşte radyosu sık sık tekrarladığı mesajlarla halkı sokaklarda dolaşmamağa davet etmekte ve silah taşıyan her şahsa ateş edilecektir» diye tehdit savurmaktaydı.

İhtilâlin dördüncü gününde; bütün ajanslar dört Macar alayı ile 1 tank birliğinin çarpışmakta olduğu, ölü sayısının yirmi bini aştığı bildirilmekte ve şöyle denilmekteydi : «Ruslar, Romanyadan takviye aldı. Halk Sovyet askerlerini direklere asıyor. Hastahaneler yaralıları almaz hale geldi.

HÂDİSELER YAYILIYOR

Hâdiseler şimdi sür'atle güneye ve doğuya doğru yayılmakta ve Yugoslavya, Avusturya ve Çekoslovak hudutlarına yakın Gyoer, Szeged ve Pecs gibi mühim şehirlerde teşkilâtlı halk bir-

likleri ile Sovyet askerleri arasında bir ölüm - kalım harbi başlamış bulunmaktadır. Fasılasız havan ve tank topu sesleri Avusturya ve Yugoslavya hudutlarından duyulmaktadır. Dört Macar piyade alayı ile bir tank birliğinin, Ruslara karşı çarpışan halka iltihak ettikleri bildirilmektedir.

Çarpışmalara kadınlar ve kızlar da karışmışlardır.

Macar - Romen hududunda 100 kadar tepkili Sovyet uçağı milli mukavemet teşkilâtını saatlerce bombardıman etmiştir.

Bu arada Romanyadan takviye alan Sovyet kuvvetlerinin, bilhassa Budapeşte ve dolaylarında nümayişçilere karşı kesin bir tarruza giriştikleri anlaşılmaktadır. Sovyet askerleri insafsızca önlerine geleni öldürmelerine rağmen şehrin birçok semtlerinde hâkimiyeti ellerine geçirememişlerdir. Her tarafta insan kanı akmaktadır.

Budapeştenin hemen her tarafında elektrik direklerine asılmış Sovyet askerlerine tesadüf edilmektedir.

PEYKLERE SİRAYET

Aynı gün bütün radyo ve ajanslar diğer peyklerdeki durumu şu şekilde bildirmekteydiler:

Macaristanda olup biteni yakınen takip eden **Çekoslovak** halkı arasında elektrikli ve gergin bir hava hüküm sürmektedir. Sovyet askerlerinin mevzii hareketleri, parti organı gazeteler ve radyonun halkı devamlı surette ikaz etmesi karşısında, hüküm süren sesizliğin büyük hâdiselere gebe olmasından korkulmaktadır. D. Almanyada da durum aynıdır. Arnavutlukta ise bâzı işçi teşekküllerinin yer yer Sovyet aleyhtarı gösterilere başladıkları haber verilmektedir.

Polonya'da durum yeniden nâzik bir hal almış ve Moskova'ya gitmekten vazgeçtiğini bildiren Başvekil Gomulka, Macar ihtilâlinden sakınmaları için Polonya emniyet kuvvetlerini ikaz etmiştir. Polonya'nın her tarafında emniyet tedbirleri alınmış ve «Gomulka'nın, Polonya'ya, ihtiyacı olan bütün saadet ve refahı temin edeceği» bildirilmiştir.

Doğu Almanya'da da yer yer baş kaldırmalar belirmiştir. Batı Berlin'den kaçak olarak getirtilen ve kapışılan gazeteler-



Şapkasındaki Kızıl Yıldızı söküp atarak yerine kırmızı - beyaz - yeşil renklerle, millî armayı takan bir Macar askeri. Yıllardır unuttuğu tebessümü hatırlamağa çalışıyor.



Rus tanklarına karşı çare; kaldırım taşlarından barikat

den Macaristan ihtilâlini Rus katliâmını öğrenen bir çok fabrika işçisi greve başlamışlar ve «**Bize hakikatleri söyleyin**» diye bağırmışlardır.

Bütün Doğu Almanya'da izinler kaldırılmış, en ufak bir baş kaldırmanın ağır bir şekilde cezalandırılacağı Doğu Berlin radyosu tarafından tekrar tekrar ihtar edilmiştir.

Çekoslovakya ve Arnavutluk'taki sanayi merkezlerinde bulunan işçilerin de nümayiş yaptıkları bildirilmektedir. Bu arada fevkalâde tedbirler alınmış ve Macaristan'a ait haberleri dinlemeleri yasak edilmiştir.

Macaristan'daki isyan hareketinden bariz olarak ürken **Doğu Alman** Komünist rejimi bütün polis ve askerî birliklerini seferber etmiştir.

Komünist gazeteler Doğu Almanya halkını «Emperyalist komplolara karşı birleşmeye» davet etmektedirler.

17 Haziran 1953 isyanının yeniden patlak vermesinden korkan Komünist rejim yalnız askerî birlikler ve polis değil, teşkilâtlı fabrika işçileri gruplarını da seferber etmiştir. Berliner Zeitung, baş sahifesinde, Komünistler tarafından teşkilâtlandırılan bu işçilerden bir bölüğün dün D. Berlin'de yaptığı bir yürüyüşü gösteren bir resim neşretmiştir.

Komünistler bu işçilere üniforma giydirmiş fakat henüz silâh vermemişlerdir. Komünistler belki de işçilerin, Macaristan'da olduğu gibi kendilerine verilecek silâhları rejime karşı kullanmalarından korkmaktadırlar.»

Arnavutluk'ta Sovyet kontrolü altındaki bir fabrikada Rusya aleyhine nümayişler olmuştur.

Aynı kaynaklara göre, krom, bakır ve petrol tesislerinde protesto nümayişleri yer almaktadır. Nümayişçilerden bir kısmı tevkif edilmiştir.

Gece yarısı hürriyetçilerin eline geçen Miskolc şehri radyosu halka ve gençliğe hitabediyor : «Genç işçi ve öğrenciler; disiplinli hareket ediniz. Baltalama hareketlerine baş vurmayın, tahriklerde bulunmayın. Kan dökmeden de istediklerimizi elde edecek durumdayız.. Fakat artık harekete hakim olmaya im-

kân kalmamıştır. Miskolc radyosu 5 madde ihtiva eden bir beyanname yayınladı :

1 — Sovyet ordusunun derhal Macaristanı terketmesi
2 — Yeni bir Macar hükûmeti kurulması
3 — İşçilere grev hakkı tanınması,
4 — İhtilâle iştirak etmiş olan Macarlar için kayıtsız şartsız bir af,
5 — Bunlar yerine getirilmediği takdirde demiryolları, madenler, sağlık servisleri, nakliyat, elektrik hizmetleri ve basın hariç olmak üzere Borsod kazası ve Miskolc şehri halkı grev yapacaktır.

Aynı gün sabah Budapeşte'den ayrılıp Avusturya hududuna varan 3 Belçikalı diplomat şunları anlatmışlardı:

«Bütün Batı Macaristan halen asîlerin elindedir. Dün bütün gece ve bu sabah Budapeşte'de çok şiddetli çarpışmalar olmuştur. Birçok Sovyet tankı bu harekâta iştirak etmektedir. Şehrin her tarafında, sokak ortalarında cesedler yatmaktadır. Can çekişen birçok yaralı gördük. Budapeşte'den Viyana'ya uzanan şosenin Macar başkentinden hududa kadar o'an kısmı asîlerin kontrolü altındadır. Sivil ihtilâlcilere çok sayıda Macar askeri de iltihak etmiştir.»

Rus ve Macar askerî birlikleri bir kısım Macar halkının hürriyet ve istiklâl uğrunda giriştikleri isyanı bastırmak için memleketin her tarafında tam teşekküllü bir taarruza kalkmışlardır. Bu isyan hareketi 3 gün evvel Budapeşte'de patlak verip görünürde memleketin her tarafına sirayet etmiştir :

Sovyet tankları bu halk topluluklarından bir kısmını ellerinde Macar bayraklarından başka birşey taşımayan silâhsız nümayişçileri Budapeşte Parlâmentosu binası önünde biçmişlerdir.

Budapeşte şu anda binalarından birçoklarındaki topçu mermisi ve bomba gedikleri ve sokaklarını dolduran molozlarla harb halindeki bir şehre benzemektedir.

Rus ve Macar birliklerinin tam teşekküllü bir tarruza geçtikleri hakkındaki havadis, A.P. muhabiri Andre Marton'un



Budapeşte sokaklarında Rus tankları

Budapeşte'den gönderebileceği son haberdi. Bundan az sonra, sabahın erken saatlerinde Marton'un Viyana ile kurabildiği muvakkat telgraf irtibatı kesilmiştir.

Avusturya hudut makamlarına göre. Sopron yakınlarında Macar köylüleri ayaklanmış, fakat Sovyet takviyeleri bu isyanı bastırmıştır.

Goyer, Szeged, Szolnok ve Pecs gibi büyük şehirler dahil. memleketin diğer birçok yerlerinde Kızıl ordu tankları ve birlikleri hareket halindedir.

Budapeşte radyosu halen Komünist idarecilerin sıkı kontrolu altındadır. Buna mukabil asilerin memleketin diğer bir kesiminde küçük bir radyo istasyonunu ele geçirdikleri anlaşılmaktadır. Viyana'da, Macar yayınlarını dinleyen radyo monitörleri kendisine «Macar milletinin hürriyet radyosu» ismini veren bu istasyonun, işçileri umumî bir greve teşvik eden yayınlarını dinlemişlerdir. Bu yayınlarda Macar Katolik Kilisesi ruhanî lideri Kardinal Joseph Mindszenty'nin tahliyesi istenilmiştir.

Asî grupları, Macaristan'ın muhtelif kesimlerinde dağıttıkları risalelerde, bir ihtilâlci hükûmet kurduklarını ilân etmişlerdir.

Macar Komünist Partisi merkez komitesi, isyan hareketinin tamamiyle bastırılması emrini vermiştir.

Radyo, kan vericileri, şehirdeki bütün doktor, hastabakıcı ve hastahane hademelerini derhal muayyen merkezlere gelmeye davet etmiştir. Bu çağrı her 10 dakikada bir tekrarlanmaktaydı.

Diğer bir yayında şunlar söylenmiştir: «Ambülans'larla yaralı taşıyan otomobillere ateş etmeyin. İtfaiye gruplarının geçmesine yol verin. Macar askerleri. Hükûmete sadık kalın! Halkın dağıtılmasına yardım edin.»

Budapeşte'deki İngiliz sefareti önünde toplanan 2000'i mütecaviz Macar, Elçi Leslie Fray'a Rus askerlerinin, karışıklıkları bastırmak için gayrî kanunî bir şekilde istihdam edildiklerini belirtmişlerdir.

Macaristan'ın Komünist idarecileri, Rus askerlerinin yar-

dımını Varşova Paktı hükümleri gereğince istediklerini ileri sürmüşlerse de nümayişçiler ancak ve yalnız hariçten bir tecavüz vukuunda Macarların. Ruslar'dan bu gibi bir yardım isteyeceklerini anlatmışlardır. Fray, nümayişçilerden 50 sini kabul etmiş ve kendileriyle görüşmüştür. Bu heyetin Amerikan Elçiliğini de ziyaret ettiği bildirilmektedir.

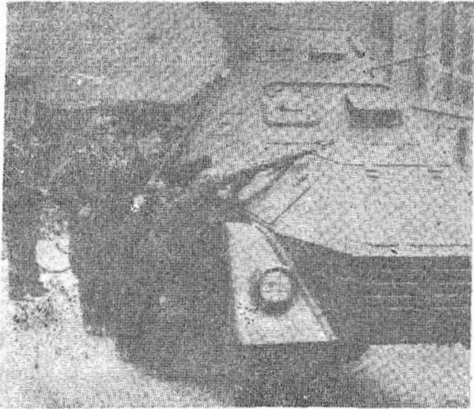
MOLOTOF KOKTEYLİ

Tank askerî bakımdan kör bir silâhtır. Fazla hareket kabiliyeti yoktur. İhtilâlci gençler bunların püf noktasını çabuk keşfettiler. Zaten çok hareketli olmayan tanklar şehirdeki izdihamdan daha da az hareket edebilecek hale gelmişlerdi. Gençler özel bir bomba icad ettiler: Molotof Kokteyli. Bunu benzin dolu şişelere paçavralar sokarak imâl ediyorlardı. Bu paçavraları tutuşturarak tanklara yaklaşıyorlar, kedi gibi müthiş bir çeviklikle tankların üzerine çıkarak içine bırakıyorlar. Şişenin infilâki ile benzin her tarafa sıçrayıp dağılarak yangın çıkarıyordu. Bu sırada tankı idare eden Rus mecburi olarak yanmamak için dışarı fırlayınca binaların pencerelerinde mevzilenmiş genç hürriyetçilerin sıktığı kurşunlarla cehennemi boyluyordu.

Hürriyetçiler bu usulü öğrendikten sonra pek çok tankı imha ettiler. Sokaklar yanmış tahrip edilmiş Rus tanklarından geçilmez hale gelmiştir. Çünkü Macar gençleri önce kaldırım taşlarını sökmek suretiyle barikatlar kuruyor ve bu suretle tankların hareketlerini engelledikten sonra büyük bir cesaretle tankların üzerine sıçrıyorlardı. Eh ne de olsa, aslen Türk kanı taşıdıkları malûm. 10-15 yaşlarındaki kız ve erkek çocuklar mükemmel silâh kullanmasını biliyorlar. Çünkü Ruslar kendi emelleri hesabına hâkim oldukları her memlekette çocuklara kadar herkesi iyi bir asker ve muharip olarak yetiştirmeyi birinci vazife sayarlar. Bir taraftan sahte sulh taraftarlığı propagandasını yürütürken diğer taraftan da ekonomisinin büyük bir kıs-

mını harp sanayiine tahsis eder. Rus halkını mecburi ve hayvanlar gibi geceli gündüzlü çalışmasına rağmen hâlâ açlıktan kurtulamamış duruma koyan harp sanayii ile kömünizm propogandasına yatan milyonlardır. Gelirin büyük kısmı buralara sarfedildikçe Rusya veya peyklerde halkın karnının doymasına imkân yoktur.

Rusların kendi eğitim sistemleri icabı olarak daha çocukluk çağında silâh kullanmasını öğrettiği Macar gençleri bu su-



Sokak çarpışmalarından bir sahne

retle ilk defa ve en hakikî düşmanları olan Ruslara karşı bu maharetlerini göstermek imkânını elde etmiş oluyorlardı. Ayrıca ellerindeki silâhların çoğu da Rus yapısı idi. Ruslar kendi silâhları ile gebertiliyorlardı.

Şehrin hemen her tarafında Rus mezalim ve idaresini tak-

bih eden levhalar asılmakta idi. Bunlardan biri hemen her sokakta bir binanın cephesine yazılmış veya pencerelerden sarkıtılan levhalarla ilân edilmişti: RUSLAR VATANINIZA DÖNÜN! Amerikaya GO HOME çeken bizim salon sosyalistlerinin kulakları çınlasın...

27 EKİM CUMARTESİ

Rusların birbiri arkasına takviye kuvveti almalarına rağmen milliyetçi kuvvetler Macaristan'ın büyük bir kısmına hâkim oldular. Hür Macar radyosu ordunun kendileriyle elele çarpıştığını sabaha karşı yaptığı bir yayınla bildirmiştir. Ruslar her şeye rağmen hareketi önliyemediler. Azledilen Macar Komünist Partisi şefi Gero öldürüldü. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Macar meselesini görüşmek için toplantıya çağrıldı. Ruslar bütün dünya umumî efkârına karşı gayet kötü bir duruma düştüler. Macar milliyetçileri Budapeşte'de ve diğer birçok şehirlerde ev ev, sokak sokak muharebe yapmışlar ve Rusları ezmişlerdi. Hatta ajans haberleri bazı Rus askerlerinin dahi Macarlarla birleşerek kendi komünist Rus kıtalarına karşı savaştıklarını bildiriyordu. Bazı kesimlerde Rus kuvvetleri kendi istekleriyle tanklarını milliyetçilere teslim ederek gitmişlerdi. Bu durum Rusları çok kötü bir mevkide bırakmıştır. Avusturya makamları iltica edecek bütün Macarları kabul ederek yardımda bulunacağını ilân etti. Aynı gün Budapeşte yakınlarında Rus birlikleri jetler ve ağır tanklarla milliyetçilere karşı katî bir taarruza geçmişlerse de hiç bir netice elde edemeden geri çekilmek zorunda kalmışlardı.

«Dag Hammarkskjoeld'ün, âcilen Güvenlik Konseyini toplantıya çağırarak Macaristan'a Rus müdahalesini müzakere edilmesini isteyeceği de haber veriliyordu. Bu arada, İspanya da Rusya'nın müdahalesini «İnsan haklarına aykırı» olarak vasıflandırmış ve Birleşmiş Milletler nezdinde Rus mezâlimini protesto etmiştir. Amerika Hariciye Vekâletine dâvet edilen Macar Maslahatgüzarından da, son durum hakkında izahat istenmiştir. Dulles, verdiği bir beyanatta, Amerika'nın



Sen misin Hürriyet isteyen?

Macaristan durumunu tetkik ettiğini ve pek yakında kat'î kararını vereceğini belirtmiştir. Bu arada, İtalya'da, İngiltere'de, Yugoslavya'da, Macaristan'ı teşvik, komünistleri tel'in eden nümâyişler tertiplenmiştir. Cenevre'den ve Stockholm'den verilen haberlerde de, Milletlerarası Kızılhaç'ın Macaristan'a âcil yardımlarda bulunmağa hazırlandığı bildirilmiştir.

Milliyetçilerin elinde bulunan Nyregyhaza şehrindeki radyodan konuşan ileri gelen bir Milliyetçi Macar işçisi «Rus diktatörleri, Rus hempaları iktisadiyatımızı mahvettiler. Defolup gitmedikçe, Macaristan rahat edemiyecektir.» diye konuşmuş ve Milliyetçileri mukavemete teşvik etmiştir.

Bir harabe haline gelmiş bulunan Budapeşte içindeki ölülerin onbinlere vardığı bildirilmekteydi. Ruslar, Milliyetçilere tecavüze yeltenirken, cesedlerden siperler, barikatlar hazırlamaktadırlar. Bu görülmemiş vahşet, Budapeşte'de dehşeti ve mukavemet hareketini arttırmıştır. Macar Milliyetçileri, ellerindeki radyolarla, «Ruslar Macaristan'dan defolup gitmedikçe, silâhları terketmiyeceklerini» açıkça bildirmişler ve bu düşüncelerinde galip gelecek durumda olduklarını da isbat etmişlerdir.

MİLLÎ CEPHE HÜKÜMETİ KURULDU

Budapeşte radyosu bugün, İmre Nagy başkanlığında yeni Macar Millî Cephe kabinesinin kurulduğunu bildiriyordu. Radyonun belirttiğine göre içinde antikomünist Milliyetçi Köylü Partisine mensup 5 vekilin de bulunduğu yeni kabine, ihtilâlcilerin ileri sürdükleri bütün şartları yerine getireceklerini vaad etmekteydi. Kabinede, Joseph Nagy adında bir milliyetçi kadın da İç Ticaret Vekâletine getirilmiştir. Budapeşte radyosu, Rus kuvvetlerinin Macaristan'ı terketmeleri için derhal müzakerelere başlanacağını da ilâve etmiştir. Yeni kabinede yer alan Zoltan Tildy, eski Cumhurreisi ve Macaristan'ın ileri gelen Miliyetçilerinden biridir. Diğer vekillerin çoğu da, Stalin'in gadrına uğramış, «Titocu», «Casus» «Vatan Haini» olarak vasıflandırılmış kimselerdi.



Macar Milleti çoluk, çocuk silâha sarılmış, evlerinin pencerelerinden Rus tank ve zırhlı araçlarına ateş ediyorlardı

Hür Miskolc Radyosundan Borsod Kazası işçi konseyi yeni hükûmeti tebrik etti ve «Sovyet askerleri vatanımızı terk etmedikçe grevden vaz geçmiyeceklerini» de bilhassa belirtti. Macarlar hâlâ İmre Nagy için ne hüküm vereceklerini kestiremiyorlar.

28 EKİM PAZAR :

Budapeşteden başka memleketin her tarafında hâkimiyeti elden çıkmış bulunan Nagy hükûmeti mağlûbiyeti kabul etti. Nagy yaptığı konuşmada milliyetçilerin bütün arzularının yerine getirileceğini söyledi. Budapeşte radyosu spikeri ise bu sabahki yayınında «Lütfen, lütfen artık durunuz. Siz kazandınız.. Bütün istedikleriniz yapılacaktır.» Bu radyo konuşmasından sonra hürriyetçiler ile Hükûmet arasında üniversite binasında uzun bir toplantı yapıldı. Bu toplantının sonunda İmre Nagy :

«Budapeşte'de sükûnet sağlanmıştır. Asiler affedilmiş, silâhlarını bırakmışlardır. Bu büyük kanlı hâdiselerden hepimiz mesulüz. Eskinin kabahatlerini müşterek paylaştık. Artık silâhları bırakalım. Rus kuvvetleri derhâl Budapeşte'yi terkedecektir. Diğer bölgelerdeki Sovyet kuvvetlerinin Macaristan'dan çekilmeleri için en kısa zamanda Rusya ile müzakerelere başlanacaktır.» demiştir.

Macar bayrağından Kızıl Yıldız kaldırılacak ve eski remiz olan «Çift kol» konacaktır. 1848 ihtilâlinin yıldönümü olan 15 Mart günü tekrar millî bayram olarak kabul edilecektir. İşçi hakları tanınacak, siyasî suçlular affedilecektir. Haksızlıklar giderilecek bunların mes'ulleri cezalandırılacaktır. Partiyi, halkın severek getirdiği Janos Kadar'ın başkanlığında beş kişiden müteşekkil bir Prezidyum idare edecektir.

Kollektif çiftliklerin dışında kalmak isteyen küçük çiftçilere arazilerini ekip biçmelerine müsaade edilecektir.

Başvekilin bu konuşmasındaki esasları ihtiva eden bir protokol Milliyetçi kuvvetlere de gönderilmiştir.

Budapeşte hariç Macaristan'ın hemen hemen her tarafına hâkim olan Miliyetçiler teşkilâtlanmakta ve duruma hâkim ol-

maya devam etmektedirler. Budapeştenin bir hapishanesinde bulunan eski Savunma Vekili Hihaly Farkas ve oğlu gizli polis şefi Vlâdimir'in bulundukları hücreler basılmış ve hemen orada kurşuna dizilmişlerdir.

RUSLAR EKMEKLE SİLÂH DEĞİŞTİRİYOR

«Hür Macar radyosu» bugün Budapeştenin kuzeyinde bir sınai şehri olan Miskolc'dan yaptığı yayında son durum hakkında geniş izahat vermiştir :

Miliyetçiler İşçi ve Milis kuvvetleri teşkil ederek kurtardıkları yerlerin âsayişini sağlamaktadırlar. Aç Rus askerleri silâhlarını ekmek ve giyecekle değiştirmektedirler. Teslim olan Ruslar'ın bildirdiğine göre askerler iltica hakkı tanınmasını istemekte ve bu hak tanınırsa derhal Kızıl Orduyu terkedeceklerini de söylemektedirler.

Kurtulan Macaristan bölgelerinde bulunan bâzı Rus kışlalarında trampetler çalmakta ve gelenlere silâh ve cephane tevzi edilmektedir.

Macar milliyetçilerine mensup bir yüzbaşı bugün sıhhi yardım almak için geldiği Avusturya'nın Nickelsdorf şehrinde şunları söylemiştir :

«Bir Milliyetçi heyeti, vaktiyle sürülen Macar liderleri ile görüşmek üzere Salzburg'a gitti. Yarın da Batılılardan resmen yardım isteyecek bir heyet buraya gelecektir. Kendileri Milliyetçileri tam salâhiyetle temsil etmek yetkisine sahip olacaktır.

Sâdece Budapeşte'de 7.000 kişi ölmüştür. Komünistlere karşı savaşıyor ve İmre Nagy'yi istemiyoruz. Nagy, Macar tarihinin kaydettiği en büyük vatan hainidir. Yedi Macar tümeni Budapeşte'nin 30 mil batısındaki Tata şehri civarında toplanmıştır. İhtiyatta bulunan ve şimdiye kadar çarpışmayan bu tümenler, muhtemel bir Kızılordu müdahalesine karşı, kontrolümüz altında bulunan bölgeleri koruyacaklardır.»

Gece milliyetçi karargâh tarafından bildirildiğine göre, Macaristan'ın beş büyük bölgesinde kat'î hâkimiyet kurulmuştur.



Halk, Hürriyetçilere katılan Macar Zırhlı birliklerini alkışlıyor

1 — Kuzey - Batıda Avusturya hududu yakınında Gyor — Sopron bölgesi.

2 — Avusturya - Yugoslavya hudutlarının birleştiği yerdeki Gotthard bölgesi,

3 — Viyana yolu üzerinde Budapeşte'nin batısındaki Magyarovar (Macar Ovası) bölgesi.

4 — Kuzeydoğu'da Çekoslovak hududunda Miskolc bölgesi..

5 — Budapeşte'nin 80 mil doğusunda Szolnok bölgesi.

Pravda ve İzvestiya gazeteleri Batılıları Macar ihtilâlini çıkarmakla suçlandırmıştır. Gazeteler Amerikanın milliyetçileri teçhiz için 100 milyon dolar harcadığını iddia etmişlerdir.

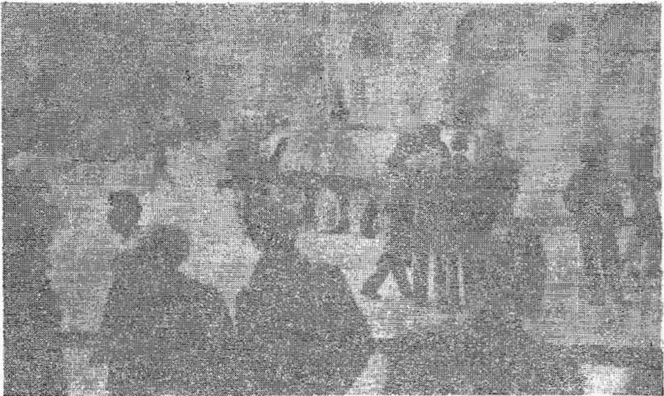
Avusturya hükûmeti ise yaptığı fevkalâde toplantıyı müteakıp, Rusyaya müracaatla Macaristandaki kanlı hâdiselere son verilmesini ve Macar halkına hürriyet tanınmasını istemiştir.

MACARİSTAN MESELESİ GÜVENLİK KONSEYİNDE

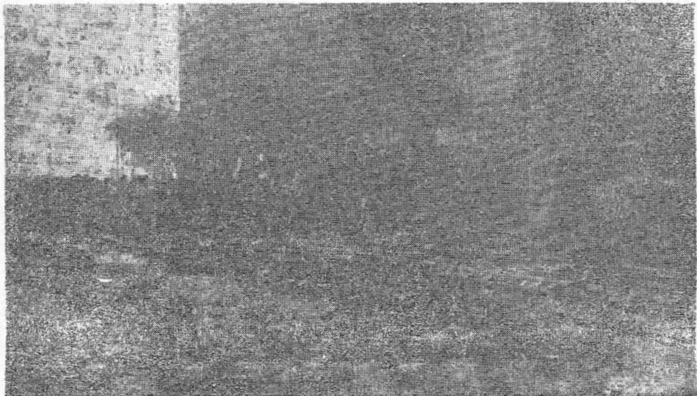
Güvenlik Konseyi alelacele toplanarak Macaristan meselesini görüşmüştür. Macar hükûmeti evvelce gönderdiği bir mektupta bunun dahili bir mesele olduğunu bildirerek itiraz etmişti. Hemen kürsüye gelen Sovyet delegesi de Birleşmiş Milletlerin müdahale haklarının olmadığını söylemiş her memleketin memleket içi isyanları ezmeğe hakkı olduğunu, Rusya'nın Macaristan tarafından yardıma çağırıldığını ilâve etmiştir. Sovyet delegesi Sobolev, ihtilâlcileri faşistlikle, Batılı faaliyetini kundaklamakla itham etti.

Sobolev, Güvenlik konseyine getirilen bu mesele üzerine Sovyetlerin bâzı tetkiklerde bulunması gerektiğini söyliyerek mehil istedi. Usule dair bu teklif derhal oya kondu ve 1'e karşı 9 reyle reddedildi. Yugoslavya müstenkif kalmıştır.

Bunun üzerine görüşmelere devam edilmiş, Rus delegesinden sonra Birleşik Amerika, İngiltere ve Fransa temsilcileri söz almışlardır. Her üç delege de, Macaristanda bir haftadır cereyan etmekte olan hâdiseleri anlatarak, Rus ordusunun müdahalesini ve silâhsız halka ateş açtıklarını belirttiler.



Bütün caddeler Rus tankları, tarafından tutulmuştu.



Milliyetçiler yeni «Hür Macaristan» bayraklarıyle

F: 8

Bilâhare konuşan Küba delegesi Amerikan görüşünü desteklemiş ve Rusya'nın Varşova paktına dayanarak kuvvet kullandığı iddiasına verdiği cevapta, pakta göre ancak hariçten gelecek düşmanlara karşı yardımda bulunulabileceğini söyledi.

Bütün delegeler Sovyetlerin Macaristan ihtilâline müdahalesine sert tenkitlerde bulundular.

Hükûmetin bütün tekliflerini reddeden hürriyetçiler Budapeşteye doğru ilerlemeye başladılar. Ellerine geçmedik bir orası kalmıştır. Köylüler kolhozları kaldırarak bu kollektif çiftliklere ait toprakları aralarında taksim ettiler.

Budapeşte Radyosunda bir konuşma yapan Başvekil İmre Nagy, Rus askerlerinin Budapeşte'den çekilmesi hususunda Moskova ile anlaşmaya varıldığını ve ilk iş olarak da bütün Macaristan'ı terketmeleri için müzakerelere başlanacağını bildirdi.

Başbakan, halkın nefret ettiği komünist emniyet teşkilâtının lâğvedileceğini, Macar bayrağının eski şekline sokulacağını ve 1848 deki millî ihtilâl günü olan 15 Mart'ın yine millî bayram günü olarak kullanacağını sözlerine ilâve etti. İmre Nagy ihtilâlcilerin, silâhlarını teslim ettikleri takdirde cezalandırılmayacaklarını da vâdetmiştir.

Diğer taraftan Komünist Partisi Merkez Komitesi, Parti liderliğini birinci sekreter Kadaryanoş'un Başkanlığında kurulan altı kişilik bir prezidiuma devretmeğe karar verdi.

Kuzey Doğu Macaristan'ın Borsod bölgesinde ihtilâlcilerin kontrolü altındaki Miskolc Radyosu dün bütün gün sustuktan sonra gece tekrar neşriyata başlamıştır.

Radyo, Macar Hükûmetine kızıl orduyu terketmek istiyen Sovyet askerlerine iltica hakkı tanınmasını teklif etmiş ve «Bir çok Sovyet askeri kızıl orduyu terketmek için bunu bekliyor», demiştir. Ayrıca :

Budapeşte'deki çarpışmalar hızını kaybetmiş, buna mukabil diğer bölge, şehir ve köylerde aynı şiddetle devam etmiştir. Başkentteki hapishane basılmış ve Stalin aleyhdarı hareket esnasında tevkif edilmiş olan, eski Müdafaa Vekili General



Rakosi ikbal günlerinde Macaristanda bir merasimde

Farkas ile, gizli polis şefi olan oğlu ihtilâlciler tarafından öldürülmüşlerdir. Macaristan'ın Gyor, Sopron, Gotthard, Magyarovar, Miskolc ve Szolnok bölgelerinde halk idareyi eline almış ve bütün teşekkülleri lâğvedilmektedir. Diye ilâve etmiştir.

Bütün Avrupa memleketleri ve Amerika Kızıl Haçları, Macaristan Kızıl Haçı'nın talebi üzerine harekete geçmişlerdir. Amerika, Cenevre şubesi vasıtasile 25.000 dolarlık bir yardım göndermiştir. İngiltere 1000 sterlinlik ilâç, Polonya keza ilâç ve cerrahî malzeme göndermişlerdir.

United Press Ajansı merkez muhabiri Budapeşte'ye varmaya muvaffak olmuş ve şehirdeki durumu şöyle izah etmektedir :

«Varşova'dan buraya yaralılar için kan nakleden bir Polonya nakliye uçağı ile gelmeye muvaffak oldum. Polonya Büyükelçiliğine ait bir araba ile şehre girdik. Yolda şehri terketmekte olan Sovyet birliklerine rastlıyorduk. Sovyet birlikleri önünde zırhlı arabalar ve onları sırası ile tanklar, motorsikletler ve kamyonlar takip ediyordu. Bazı tankların arka kısımlarında Rus askerleri cesetlerinin yattığını gördük. Kamyonlardan bazıları da cesetleri nakledíyordu.

Yüzlerinden kindar bir ifade okunan birçok Macar tanklarin geçişini yollarda seyrediyordu.

Ruslar çok dikkatli bir şekilde çekiliyorlardı. Tankların topları icap ettiği takdirde derhal ateşe hazır vaziyette idi. Askerlerin hepsi ellerinde silâhlarını hazır tutuyorlardı.

Belediye otobüsleri yollarda barikat olarak kullanılmıştı. Otobüslerin her tarafı makineli tüfek ateşi ile delik deşik olmuştu.

Daha ileride bir kızılhaç grubuna rastladık. Doktor ve hastabakıcıların önlükleri kandan kıpkırmızı olmuştu. Zaman zaman yaralı yüklü bir kamyon gruptan ayrılıyor ve inliyen yaralıları başka bir semte nakledìyordu. Bir kamyonun üzerinde «ölüler» yazılı olduğunu gördük.

Her tarafa barut kokusu sinmişti. Bir mahallede çarpışmanın hâlâ devam ettiğini gördük.

Birçok evlerin pencerelerine üzerinde kızıl yıldız bulunmayan Macaristan bayrakları çekilmişti. Bazı bayrakların üzerindeki kızıl yıldızlar, o kısım yakılmak suretiyle çıkarılmıştı. Her yerde de duvarlara tebeşirle şunların yazılı olduğunu gördük:

«RUSLAR VATANINIZA DÖNÜN!»

Aynı gün Fransa, İtalya ve İsviçre'de binlerce üniversiteli genç, Macar ihtilâlcileri için sempati nümayişleri yapmışlardır. Roma'da nümayiş yapan gençler, komünist bir gazete idarehanesine yürümüşlerse de, polis tarafından dağıtılmıştır. Gençler, İtalyan komünistlerini Macar kaâtilleri ile işbirliği yapmakla itham etmişlerdir.

29 EKİM PAZARTESİ :

RUSLAR YENİ TAKVİYE KUVVETLERİYLE TAARRUZA GEÇTİLER

Ruslar mağlup olmuş ve çekilmeye razı olmuş gibi görünürken birden bire karar değiştirerek taarruza geçtiler. Çünkü Birleşmiş Milletlerdeki müzakereler itibarlarına ağır bir darbe oldu. Her ne pahasına olursa olsun hareketi durdurmaya karar verdikleri anlaşılıyordu. Eğer mağlubiyeti göze alırlarsa diğer peykleri de kaybetme tehlikesi beliriyordu. Bu yüzden Macar Miliyetçilerinin sevinci bir gün bile sürmedi.

Ağır tanklar, jetler, ve ağır topçu ateşiyle desteklenen Rus kuvvetleri ile milliyetçiler arasındaki mücadele tam da kazanılmış gibi göründüğü bir anda yeni bir safhaya girdi. Vaziyet çok vahamet kazandı. Rus Başvekil yardımcısı MİKOYAN durumu yerinde tetkik etmek maksadiyle Budapeşteye geldi.

Ruslar taarruza geçince milliyetçilerin elindeki radyolar, İmre Nagy'nin Ruslarla işbirliği yapan bir Başvekil olduğunu, milliyetçilerin bu hükûmeti hiç bir suretle tanımak niyetinde olmadığını kaydetmiş, bütün kuvvetlerile harbe devam edileceğini açıkladılar.

Ruslar bir gün önce Budapeştedeki kuvvetlerini geri çekmiye başlamışlardı. Sovyet askerlerinin Macar başkent'ini boşaltmaya başlaması üzerine sıhhî malzemenin sevki faaliyetine girişilmişti. Bu arada bir gazeteci gördüklerini şöyle anlatmaktaydı :

«Yolda, Budapeşte'yi terkeden ve cesedlerle dolu Rus kamyonları gördük. Süratle çekilip giden Rus tankları, kendilerini nefretle seyreden Macar halkına karşı namlularını çevirmişler, ânî bir hücumdan kendilerini korumağa hazırlanmışlardı. Yollar, binlerce yaralı, ölülerle dolu idi. Her taraf kan, barut kokuyordu. Barikat olarak kullanılan şehir otobüsleri mitralyöz ve top ateşiyle delik deşik olmuşlardı. Her tarafa asılan bayrakların ortasındaki kızıl yıldız, yakılarak yok edilmişti. İçişleri Bakanlığının radyoda okunan bir tebliğinde, Sovyet askerlerinin, milliyetçilerin silâhlarını Macar ordusuna teslim etmelerinden 24 saat sonra başkenti tahliye edecekleri bildirilmişti. Buna rağmen Macaristana yeniden takviye birlikleri gönderdiler.

Başkentte öğleden sonra Sovyet ağır topçusu ve tanklarının, şehrin Peşte kesiminde miliyetçilerin elinde bulunan kışla ve binalara karşı kesif bir bombardımana başlamaları ile çarpışmalar yeniden şiddetlenmiştir.

Çekoslovak ve Romen hudutları da kanlı çarpışmalara sahne oldu.

MİLLİYETCİLER İ. NAGY'E KARŞI CEPHE ALDILAR

Milliyetcilerin kontrolü altındaki Gyoer ve diğer radyolar 29 Ekim Pazartesi günkü neşriyatlarında milliyetçilerden silâhlarını teslim etmemelerini talep etmişlerdir. Bu neşriyatlarda ezcümle şöyle denilmektedir: **«Bizler Batılı devletlerin anladıkları mânada bir demokrasi istiyoruz. Nagy hükûmeti ile aslâ müzakerelere girişmiyeceğiz. Bu hükûmetin gayesi, iş yanı bastırmaktır. Memlekette Macar kanının dökülmesinden mes'ul Sovyet müdahalesini talep eden Nagy'den başkası değildir. Ruslar burada ne arıyorlar? Bu memleket bizimdir ve bizim kalacaktır.»**

Diğer taraftan da Birleşmiş Milletlerde Macaristan'la ilgili müzakereler devam ediyor. Bütün Hür Dünya delegeleri, Macarların bu asil mücadelesinde kendilerini desteklediklerini belirten konuşmalar yapıyorlardı. Bu arada Türkiye de Macaristan'ı destekliyor.

Büyük Elçi Selim Sarper yaptığı konuşmada diyor ki:

«Hükûmetimden aldığım talimat üzerine, Türkiye Cumhuriyeti hükûmetinin Fransa, İngiltere ve B. Amerika hükûmetlerinin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Macaristanın İçişlerine ecnebi askerlerinin müdahalesinden doğan durumu görüşmek için yaptıkları müracaatı tamamiyle desteklediğini bildirmekten şeref duyuyorum.

Hükûmetim adına, Macar halkının saadeti ve hürriyeti temin için yaptıkları harekete ecnebi askerlerin daha fazla müdahale etmiyeceklerini umduğumu belirtmek isterim.»

Güvenlik Konseyinde hemen hemen bütün delegeler Rusyayı itham etmişler, Macaristanı kana boyamakla suçlandırmışlardır. Yalnız Yugoslavya, (Macaristan meselesinin) konsey gündemine alınmasına Rusya ile birlikte muhalefet etmiş fakat reyler verilirken de müstenkif kalmıştır. Rusya, 3 veya 4 gün bu meselenin görüşülmesinin tehirini istemiş, fakat bu teklifi [illegible] reyle reddedilmiştir. Yalnız Rusya bu teklifi desteklemiş ve Yugoslavya da müştenkif kalmıştır.

Rus delegesi, batılıları Macaristanda ihtilâl çıkarmış olmakla ithama kalkmış ve bu devletleri, Macaristanın iç işlerine müdahale etmekle suçlandırmak istemiştir.

Fransız delegesi (yüreğini saran heyecana rağmen soğukkanlılıkla konuşmağa çalışacağını) söylemiş ve Rusyayı Macaristan'a tecavüz etmekle suçlandırmıştır.

Amerikan delegesi, Macar ihtilâlini Amerikanın çıkardığı hususundaki Rus iddiasının «safsata» olduğunu söylemiştir.

Mes'ele bir taraftan Birleşmiş Milletlerde müzakere edilirken diğer taraftan Rusya biran önce, hareketi yatışmış gösterebilmek için bütün gücü ile milliyetçilerin üzerine çullandı. Radyo ve Ajanslar artık tam mânasıyle başlamış bulunan bu Macar trajedisini şöyle bildiriyorlardı:



«Silâhı gitar gibi tutuyordum.»
—Bir Macar kadınının mektubundan —



Tanklara karşı kaldırım taşı

RUSLAR ÇEKİLMİYOR!

«Bugün öğleye kadar sakin olan Budapeşte akşama doğru tekrar karışmış ve şiddetli çarpışmalar başlamıştır. Geç vakit alınan haberlere göre Sovyet tankları tekrar harekete geçmişler ve bir çok mahallerde barikat kurmuş olan ihtilâlciler üzerine ateş etmeye başlamışlardır. Sovyet topçusunun da şehre girdiği ve bu yeni taarruza katıldığı anlaşılmaktadır.

Bu sabah Peşte radyosu şehirde çarpışma olmadığını bildirmiş ve ihtilâlcileri silâhlarını Macar ordusuna teslim etmeye dâvet etmişti. Aynı zamanda Rus kuvvetlerinin Budapeşteden çekilmekte olduğu da ilâve edilmişti. Fakat halk bazı merkezlerde hâlâ Rus tanklarını görmekteydi ve yabancı muhabirlerin kaydetiklerine göre «Neden hâlâ gitmediler başbakan derhal çekileceklerdir, demişti», «Budapeşte bir Rus üssü mü, ne diye hâlâ kalıyorlar» diyordu. Budapeşte halkı bu sabah hep bu meseleyi görüşüyordu.

Öğleye doğru Macar İçişleri Bakanı şu tebliği yayınladı :

«— İhtilâlciler derhal silâhlarını Macar ordusuna teslim etsinler. Bu silâhlar teslim edildikten 24 saat sonra Rus kuvvetleri Budapeşteyi tahliye edeceklerdir!.»

Fakat milliyetçilerin idaresinde bulunan Gyor radyosu bundan sonra yaptığı neşriyatta, ihtilâlcileri müteyakkız davranmaya davet etmiş ve kat'iyen silâhlarını teslim etmemelerini bildirmiş, komünistlere itimad edilemiyeceğini söylemiştir.

Bundan sonradır ki Budapeşte sokakları tekrar karışmış ve sabahleyin Macar komünist gazetesi Szabad Nep'in çekildiklerini bildirdiği Rus tankları tekrar taarruza geçmişlerdir.

Diğer taraftan Romanya - Macaristan hududunu üç noktadan aşmış olan 3 Rus zırhlı birliği ile hava kuvvetlerinin süratle Budapeşte üzerine yürümekte oldukları öğrenilmiştir.

Moskova radyosunun gece verdiği bir habere göre, bugün beyanatta bulunan Sovyet Dışişleri Bakanı Çepilof, ancak ihtilâlciler silâhlarını bıraktıkları takdirde Rus kuvvetlerinin Budapeşteden çıkabileceklerini söylemiştir. Çepilof, Rus kuv-

vetleri için ihtilâlcilerin ellerindeki silâhların tehlike teşkil ettiğinden de bahsetmiştir.

Rusların Macaristanda 50.000 mevcutlu 4 tümene sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan Türkiye Cumhuriyetinin yıldönümü münasebebiyle Moskovadaki büyük elçilikte tertiplenen ziyafette muhabirlerin sordukları sualleri cevaplandıran Meraşal Zukov Macaristandaki Sovyet kuvvetlerinin Varşova paktı dahilinde alınacak müşterek bir kararla tahliye edilebileceklerini söylemiştir.

Bir Amerikan muhabirine hitaben Zukov, şunları söylemiştir: «Anlaşmamız lâzım. Siz NATO'yu dağıtın. Biz de Varşova paktını dağıtalım. Herkes çekilip evine gitsin. Biz böyle yapmağa hazırız.»

Bütün Macaristan hastanelerini doldurmuş olan yaralılara acele ilâç yetiştirmek maksadiyle Viyana ile Budapeşte arasında bir hava köprüsü kurulmuştur. Uçaklarla ilâç, sargı bezleri taşınmaktadır. Batıdan doktor heyetleri de Peşteye varmışlardır. Bilhassa kan gönderilmektedir. Uçaklar, bütün memleketlerden gönderilen ilâçları bu hava köprüsü vasıtasiyle Peşte'ye ulaştırmaktadırlar.

MİLLİYETCİLER DAYANIYOR

Ruslar bütün güçleriyle saldırmalarına rağmen çok iyi mevzi almış bulunan milliyetçiler tarafından püskürtülüyorlar. Macar milliyetçileri gerçekten büyük bir cesaret ve fedakârlık göstererek sokak sokak kızıllarla boğuşuyordu. Memleketin her tarafından binlerce mücahidin cesetleri sokakları geçilmez hale getirmişti. Başkentten uzak bölgelerde boğuşma nispeten hızını kaybedince ölenler için hazin cenaze alayları tertip ediliyordu. Milliyetçilerin elinde bulunan Miskolc radyosu böyle bir cenaze alayının haberini verirken ansızın konu değiştirerek kızılların başkentten çekilmekte olduklarını haber verdi. Demekki bu yeni kızıl saldırısı da her tarafta püskürtülmüş ve kızıllar tutunamıyacaklarını anlayınca yeniden çekilmeye başlamışlardı.

30 EKİM SALI :

Artık bütün ajanslar ve radyolar Rusların Macaristandan çekilmekte olduğunu hür dünyaya ilân ediyorlar. Bunun bir manevra olduğunu o an için kimse düşünemiyordu. Hem de Rusların yalnız Macaristandan değil bütün peyklerden çekilme kararı aldıkları bildiriliyordu. Halbuki Rusya Birleşmiş Milletlerdeki müzakerelerde rezil olmaktan bir an için kurtulmak ve zaman kazanarak Macar olaylarını gölgeliyecek daha önemli bir gaile meydana çıkarmak için kuyruklarından birini harekete geçirecekti: SÜVEYŞ MES'ELESİ.

Fakat kimse bu manevrayı henüz bilmediği için ajans ve radyolar devamlı olarak Rusların çekilmekte olduklarını ve Macaristanın nihayet hürriyetine kavuştuğunu ilân ediyorlardı.

RUSLAR ÇEKİLİYOR

Hür Macar radyosu bu akşamki neşriyatında Rus kuvvetlerinin Macaristan'ın doğu bölgesinden geçerek Beregsuranyden memleketi terketmeye başladıklarını bildirmiştir.

Ayni radyo Rus kuvvetleri kumandanı ile Macar Millî Müdafaa Vekili arasında bir protokol imzalandığını bildirmiştir.

Bu protokola göre bugün saat 16». da başlıyan tahliye sabah şafak sökünceye kadar sürecek ve 31 ekim günü Budapeşte'de tek bir Rus askerî kalmamış olacaktır. Bu tahliye sırasında durumu Macar polisi kontrol edecektir.

Diğer taraftan Budapeşte radyosu da bu akşamdan itibaren adını değiştirmiş ve «Hür Kossuth Radyosu» ismini almıştır.

Moskova radyosunda yayınlanan tebliğde, tahliye meselesinin görüşülmesinin Sovyetlerle diğer sosyalist devletler arasındaki dostluğun takviyesi için zarurî olduğu açıklanmıştır.

Tebliğde şu cümleler mevcuttur:

«— Sosyalist devletlerden müteşekkil büyük memleketler câmiası münasebetlerini, tam eşitlik, toprak bütünlüğüne hür-

met, bağımsızlık, devletlerin iç işlerine ademi müdahale prensiplerine müstenidem kurabilir.»

Nagy ile milliyetçiler arasında Budapeşte'de müzakerelere başlanmıştır. Bu müzakerelerde, Nagy, memlekette tek parti sisteminin kaldırılmasını ve birçok partilerin kurulmasını kabul etmiştir. Nagy kuracağı koalisyon kabinesine Liberal ve Sosyal Demokrat mebusları da alacağını vaad etmiştir. Müzakerelere devam edilmektedir. Bu arada komünist partisi merkez komitesi sekreteri istifa etmiş yerine liberal - komünist bir şahıs getirilmiştir.

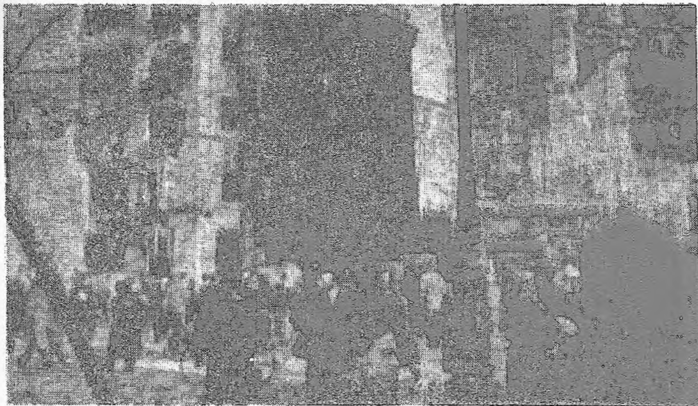
1945 ve müteakib yıllarda Macaristanda Cumhurreisliği yapmış olan muhafazakâr Zoltan Tildy, bugün Budapeşte radyosunda yaptığı bir konuşmada, 1945 teki Komünist işgalinden evvelki statünün yeniden tesis edileceğini, komünist metodların iptal olunacağını ve bütün Macar kahramanlarına ve ölenlerin ailelerine maaş bağlanacağını, kollektif sistemlerin yok edileceğini bildirmiş ve konuşmasının sonunda «Milletin iradesi artık galib geldi» demiştir.

Moskova Radyosunda okunan bir tebliğ ile Rusların bütün peyklerden çekileceği ilân edildiği halde Peşte'ye yeniden 700 Rus tankı etrafa ateş açarak girmiş şehri tamamen işgal etmiştir. Ruslar, rehine olarak aldıkları 5000 hamile kadın ve çocuğu, meçhul bir istikamette Peşte'den uzaklaştırmışlardır. Başkentin üzerinde ihtilâlcilerle Sovyet uçaklarının üç büyük muharebe yaptıkları görülmüştür. Şehirdeki 15 bin yaralı tedavi imkânlarından mahrum bulunmakta, sokaklardaki cesetler kaldırılmaktadır.

Dün öğleden sonra Budapeşte Radyosunda yayınlanan, Başvekil İmre Nagy'nin beyanatında, Rus kuvvetleri başkumandanlığından memleketi terketmelerinin istendiği, komünist rejimdeki tek parti sisteminin ilga edildiği ve bir koalisyon hükûmeti kurulacağı, bildirilmişti. Daha sonra bir konuşma yapan eski Cumhurreislerinden Zoltan Tildy, serbest seçimlerin yapılacağını, ihtilâlin başladığı gün olan 23 Ekim millî bayram günü olarak ilân edileceğini ve köylülerin mahsullerinden bir



Birleşmiş Milletler nezaretinde hür seçimler için camekânlara
Yazılan yazılar



Budapeşte'de Kliyan kışlasının çarpışmalardan sonraki hali

kısmını devlete teslim etmeleri usulünün kaldırıldığını söylemiş ve «Milletin iradesi galip geldi» demiştir.

Diğer taraftan Budapeşte'nin batısından Rus tankları çekilmekle beraber doğu kısmında başlarında bir tank albayı bulunan yüzlerce mukavemetçi Sovyet tanklarına mukavemet etmektedirler. Şehrin büyük bir kısmı elektriksiz ve telefonsuz kalmıştır. Bir çok mahalleler topçu ateşiyle harabolmuştur. Şehirde yer yer yangınlar vukubulmaktadır. 2000 kadar ihtilâlci barikatların arkasına çekilmişlerdir. İhtilâlcilere ateş edilmeğe devam olunmaktadır. Peşte radyosu yayınlarda ihtilâlcilerin vaziyete hâkim olduklarını ve Sovyet kuvvetlerinin çekilmeye başladıklarını bildirmişse de yeni Sovyet kuvvetlerinin Macaristan'a girdikleri öğrenilmiştir. Çekilen Sovyet birliklerinin de ihtilâlcilerin üssü olan Kilian kışlası civarında toplanmaları dikkati çekmiştir.

Kilian kışlası ve Peşte hava alanı hâlen ihtilâlcilerin elindedir.

İhtilâlciler, Ruslar tamamiyle çekilmeden silâhlarını bırakmıyacaklarına yemin ettiklerinden memleketin her tarafında çarpışmağa devam etmektedirler. Bazı mukavemet liderlerine göre de hükûmet Macar Milletini aldatmaktadır.

Bir çok bölgelerde Rusların çekilmekte oldukları görülüyorsa da yine yer yer çarpışmalar da devam ediyor. Durum tam bir aydınlığa kavuşmuş değil. Rusya hem çekiliyormuş, hem de direnmek istiyormuş gibi hareketler yapıyor.

Ayni gün ajanslar Macar Hava ordusunun milliyetcilere iltihak ettiğini bildiriyorlar. İhtimal son Rus saldırısını akamete uğratan havacıların milliyetçilere katılması kızılları ric'ate mecbur etti.

30 Ekim Salı günü akşamı Macar Hava Ordusu Kumandanlığı bir beyanname neşretmiş ve ihtilâlcilere katıldığını resmen açıklamıştır.

Macar Hava Ordusunun beyannamesinde şöyle denilmekteydi.

«— Biz, Budapeşte ve taşrada Millî Hava Müdafaa Kumandanlığı personeli, daha fazla kan dökülmesini önlemek için şu talebleri ileri sürüyoruz :

1) Halen Macaristanda bulunan bütün Sovyet birlikleri memleketimizi derhal tahliyeye başlamalıdırlar.

2) Budapeştede bulunan ve ateş kesmeyi mütemadiyen ihlâl eden Sovyet Birlikleri Peşte'den 12 saat zarfında çıkmalıdırlar. Geri bırakacakları yaralı Sovyet askerleri, tedavilerinde, yaralı Macarlarla aynı ihtimamı görecek ve iyileştikten sonra memleketlerine iade olunacaklardır.

3) Bu beyanname Macar radyosunda yayınlandıktan sonra Sovyet Sefiri ve ataşemiliteri, Sovyet birliklerinin derhal geri çekildikleri hususunu bir beyanname ile açıklıyacaklardır. Aksi halde Macar ordusunun hava gücü, bütün Macar milletinin isteklerini silâhla destekleyecektir.

4) Yoldaş İmre Nagy'nin başında bulunduğu hükûmetten evvelki bütün hükûmetlerin akdettikleri her türlü iktisadî ve askerî anlaşmalar iptal olunmalıdır. Zira eski hükûmetler yabancı baskı altında hareket etmişlerdir.»

Beyanname, Millî Müdafaa Kumandanlığının bütün personeli tarafından imzalanmıştır.

Diğer taraftan muhabirlerin bildirdiklerine göre Peştede hâlâ Rus tankları vardır. Bunlar bugün şehrin merkezinden çekilmişler fakat yan mahallelerde ve banliyöda toplanmışlardır. Peşte sokaklarında yine sık sık çarpışmalar olmaktadır.»

İHTİLÂLCİ MACAR ÇOCUKLARI

Macar milliyetçilerinin giriştiği kanlı ihtilâlin kahramanlarından biri de 13 yaşındaki Michael Misi'dir. Müstevlilere karşı büyük bir başarı kazanmış olan ihtilâlde komünist gençlik teşkilâtlarının silâh kullanmayı ve çeteciliği öğretmiş olduğu bu gençler önemli bir rol onamışlardır. Bunlardan biri olan Michael'in hikâyesini bir gazeteci şöyle anlatmıştır :

Bacağından aldığı bir şarapnel yarası yüzünden hastanede bulunan Michaeli odasında bir oyuncak uçakla oynarken bulduk. Çarpışmalara nasıl karıştığını sorduğumuz zaman utanarak önüne baktı.

«Şey,» dedi. «Öteki çocuklarla beraber oynuyorduk sokakta, önümüzden bir araba geçti. İçindeki genç bir adam kendileriyle birlikte çarpışmaya gelen yok mu diye sordu. Hemen atladık arabaya. Zaten kim atlamıyordu ki, Herkes oradaydı. Ben hemen bir makinalı tüfek yakaladım. Fakat benden daha büyük olan Lajos elimden aldı. O 16 yaşında olduğu için daha kuvvetliydi benden tabiî. Bana da bir tüfek verdiler. Bu pek hoşuma gitmedi ama.»

«— Peki ama Michel sen tüfek kullanmasını biliyor muydun?...»

«— Biliyordum tabiî. Komünist Partisi bizim gibi çocukların hepsine böyle şeyleri yıllarca evvel öğretmişti..»

Böylece en küçüğünden en büyüğüne kadar bütün şehir halkının giriştiği bu çarpışmalar sonunda ölenlerin kat'î sayısı henüz belli olmamıştır. Sokaklarda rastlanan her insanın bir yeri sarılmış. Bir yerinden yaralanmıştır. 7 günden beri devam etmekte olan muharebelerin çoğu ağır yaralı olmak üzere 10 - 15 bin arasında kurban verdiği zannedilmektedir.

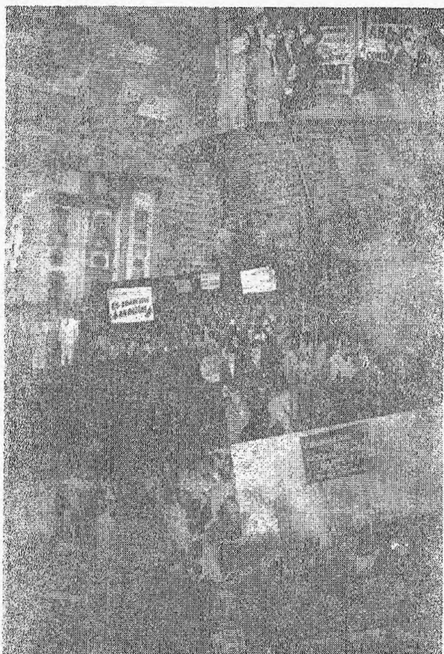
İhtilâlcilerden biri, hükûmetin verdiği bütün sözlere, yaptığı vaâdlere rağmen milliyetçilerin halâ neden silâhı elden bırakmadıklarını şöyle izah etmiştir: «Biz Rusların tamamen memleketten gitmesini istiyoruz her şeyden evvel.»

Bir başkası da «Macaristanda bir tane bile kalsa Rus tankı gördüğümüz müddetçe kendimizi emniyette hissetmiyeceğiz.» diyordu.

VERİLEN TAVİZLER

30 Ekimi 31 Ekime bağlayan gece Budapeşte radyosundan Macar halkına hitab eden Başbakan komünist İmre Nagy, çok partili bir koalisyon hükûmetinin kurulduğunu açıkladı. Bu hükûmette yalnız 7 Bakan vardı. Bakanlar komünist, küçük emlâk sahibleri, millî köylü ve sosyal demokrat partilerini temsil etmekteydiler.

Diğer taraftan İmre Nagy, memleketin muhtelif yerlerinde idareyi ele almış olan ihtilâl konseylerini de Budapeşteye



H... memleketlerde Macar ihtilâli lehindeki mitingler



Yok edilemiyen itibar. Zafer kurdelâsını bir din adamı kesecek.
Mukavemet, zafer sembolü kardinal Midszenty Budapeşteye giriyor

temsilciler yollamağa davet ederek ve kendileri ile işbirliği yapacağını söyledi. İmre Nagy, Rus kuvvetlerinin Budapeşteden hemen çekilmelerini temin edeceğini de tekrarladı.

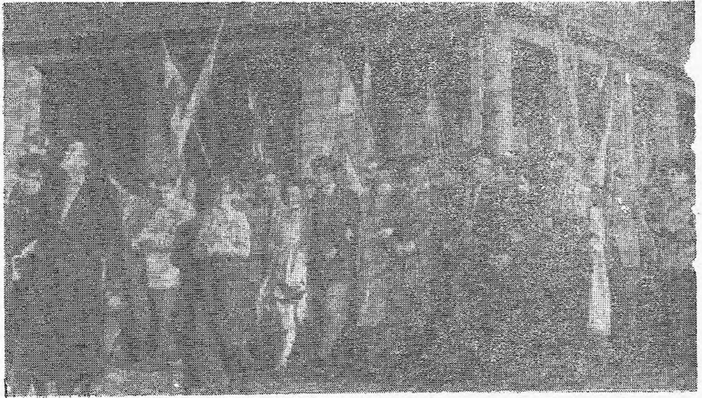
Peşte radyosunda sabık Cumhurbaşkanı ve komünistler tarafından dağıtılan (Küçük emlâk sahibleri) partisi lideri Zoltan Tildy de konuşmuştur. Zoltan Tildy şimdi yeni hükûmete dahildir. Tildy şunları söyledi.: «— İhtilâlin başladığı gün millî bayram olarak kabul edilecektir. Bu istiklâl savaşımız, 1848 istiklâl savaşımızdan da kıymetlidir; çünkü muvaffak olmuştur. Rusya ile hür ve bağımsız bir devlet olarak münasebet kuracağız. Serbest seçimlere de gideceğiz.

Zoltan Tildy, «Köylüler siz de kazandınız, artık mahsulün bir kısmını hükûmete vermeğe mecbur değilsiniz» demiştir.

(Küçük emlâk sahibleri) partisinin lideri olan Zoltan Tildy, eski arkadaşlarının derhal faaliyete geçmelerini ve memleketin her tarafında partinin şubelerini yeniden açmalarını ve geçici idare heyetleri kurmalarını da istedi. 1947 seçimlerinde bu parti reylerin yüzde 52 sini almağa muvaffak olmuş ve Komünist Partisini yenilgiye uğratmıştı.

Artık bütün Dünya Rusların Macaristan'dan çekilmekte olduğuna inanmış görünüyor. Ajanslar ve radyolar bundan bahsediyorlar. Birleşmiş Milletler nezareti altında serbest seçimlere gidileceği bildiriliyor. Radyodan millete hitap eden Başvekil Nagy, «Demokratik bir kabine kurularak koalisyon hükûmeti teşekkül edeceğini» bildirdi. Nagy hürriyet mücadelesi başladığından beri bir çok bocalamalardan sonra nihayet milliyetçilerin yanında yer almış görünüyor. Radyo ayrıca bu andan itibaren ismini de değiştirerek «Hür Kossuth Radyosu» ismi altında yayına başladı. «Radyo senelerce yalanlara âlet oldu, gece-gündüz bütün dalga uzunlukları üzerinden yalanlar savruldu.» diye itirafda bulundu.

«Hıristiyan Gençler Birliği» kuruldu ve üye kaydetmeğe başladı. Yılarca, din mahkûm edilmişti. Kardinal Mindszenty de hapis bulunduğu Felsopetenty hapishanesinden çıkarılarak merasimle Budapeşteye getirildi.



Sadece birkaç gün sürecek bir neş'e...



Yakılan gizli polis dosyaları ve Rus propogandası kitap ve bróşürler

31 EKİM PERŞEMBE :

Ruslar'ın hemen her tarafta tamamen çekilmekte oldukları görülüyor. En son kuvvetlerini de öğle üzeri Parlâmento binası önündeki meydanlıktan geri çekerek yavaş yavaş uzaklaşmaya başlıyorlar. Şehirde hiç kimse çalışmıyor. Gerçek bir bayram havası yaşanıyor. Sokaklardan cesetler kaldırılarak hazin törenlerle defnediliyor.

Hapiste bulunan bütün siyasî mahkûmlar serbest bırakıldı. Yeniden siyasî partiler teşekkül etti. Macar Hürriyet savaşı, peyklerde olduğu kadar Rusya'da da bir çok olaylara sebep olduğu ve bir çok Rus üniversitelerinde nümayişler yapıldığından bir kaç lise ve Üniversitenin kapatıldığı bildirildi. Olayları yakından takip için Viyana'ya giden Türk Gazetecisi İlhan Bardakçı bir mülteci ile mülakâtını şöyle bildiriyordu :

Avusturya'ya iltica etmiş bulunan ismi meçhûl mülteci önce kendi hikâyesini, daha sonra da Rusya'da olup bitenleri şöyle anlattı:

«Sovyet peykleri arasında istihsali hızlandırma mevzulu temaslar yapılmaktaydı. Bilindiği gibi Sovyet iktisatçıları son zamanlarda kanaatlerinde mühim değişiklikler yapmış ve yeni bir görüş zaviyesinden mevcut şartları tâdile başlamışlardır. Ben, diğer iki mütehassıs Rus arkadaşımla geçen hafta, Prag' da yapılacak silâh sanayii konferansına hazırlık yapmak üzere Budapeşte'ye gönderildim. Bir Macar teknisyeni ile birlikte vazifeli olarak Budapeşte'den Viyana'ya geçtik. Rus Elçiliğinde ikamet etmek mecburiyetinde idik. Ama ilk fırsattan faydalanarak, Avusturya polisine müracaat ettik ve mülteci olarak kabulümüzü istedik.»

Hâdise Rusya aleyhine apaçık bir skandal olduğu ve bazı ihtilâflar çıkarmasından korkulduğu için Viyana'da gizli tutuluyor. Bu gün saat 15 de, Belçika'lı bir gazeteci arkadaşla birlikte, mülteci Rus memuru ile konuşmağa muvaffak olduk. Bize anlattıkları, Rusya'da olup bitenler hakkında, bugüne kadar elde edilmiş en geniş ve en inanılır malûmatı teşkil etmektedir.

Sözlerinin bu çok mühim kısmını da aynen naklediyorum :

«Son aylar zarfında Sovyet Rusya'da patlak veren, başkaldırma hâdiselerinin en mühimi, Rusya'daki Kiev üniversitesinde cereyan etti. Gazetelere kısaca akseden sadece o hâdisedir. Talebeler, Üniversitenin siyasî komiserine çok ağır şekilde hakaret ettikten sonra, bahçeye çıktılar ve Kremlin aleyhinde saatlerce tezahürat yaptılar. Hâdise Moskova'ya bildirildi ve hareketin elebaşıları o gece evlerinden alınarak, tevkif edildi. Ama ertesi günü Kiev'den başka, Harkov Üniversitesinde ve Verdişeav, Deocir ve Tacaerot liselerinde de ayaklanma başgösterdiğine dair haberler alındı.

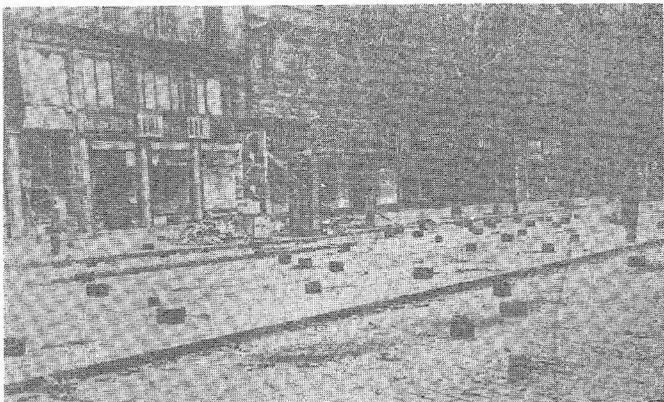
Ben Rusya'dan ayrıldığım zaman, on günden beri, yer yer mühim silâhlı çarpışmalar cereyan etmekte idi.

Moskova'dan Kiev ve Harkov'a birer parti müfettişi gönderilmişti. İsyanın önlenemiyeceği anlaşılınca, civardaki silâhlı kuvvetlere derhal müdahale emri verildi. Hareketimizden iki gün evvel, çarpışmalar hâd safhasına gelmişti. Gençlerin nereden ve nasıl silâh temin ettiklerini anlamak mümkün olmuyordu. Salı, Çarşamba ve Perşembe günleri, talebelerle kendilerine katılan işçiler Kiev ve Harkov'un büyük bir kısmını hâkimiyetleri altında tutuyorlardı.»

«İNSAN GİBİ YAŞIYAN İNSAN OLMAK İÇİN...»

Mülteci Rus, kendisinden sonra da Avusturya'ya iltica eden vatandaşları bulunduğunu, isimlerini veremiyeceğini, fakat onlardan aldığı malûmatı da bize nakledebileceğini söyleyerek, şöyle devam etmiştir:

«İki günden beri zırhlı arabalar Kiev ve Harkov'da devriye gezmekte ve şehirlerarasını kontrol etmekte imiş. Üniversitelilere, Dinyeper nehri üzerindeki ağır demir-çelik fabrikalarının bütün işçileri de iltihak etmişler. Moskova sadece üniversitelilerin muzır tesirlerle ayaklandığını bildirmekte, fakat işçilerden katiyen bahsetmemektedir. Bu arada bütün üniversiteler



Grev esnasında Budapeşte sokakları



1 Kasım 1956 da Budapeşte sokaklarının hali

kapatılmış ve gaddar gizli polis tarafından tahkikata başlanmıştır.»

İsmi meçhul mülteci bir an sustuktan sonra «Bu tahkikatın ne demek olduğunu sizler bilemezsiniz» dedi ve bildiklerini anlatmağa devam etti :

«Buraya sığınan Ruslar'dan öğrendiğime göre, son durum şudur: Kendilerine Rusya'da bundan böyle hayat hakkı tanınmayacağını pek iyi bilen talebeler Kuzey-doğudaki ormanlarda ve şehirlerdeki bazı binalarda mukavemete devam ediyorlar. Aynı çapta, fakat son derece mânidar ayaklanmalar, bu hafta diğer yerlerde de zuhur etmiştir. Kazan, Korfi, Samara ve Odesa üniversitelerinde mühim nümayişler ve çarpışmalar olmaktadır. Rus mizacı gariptir. Bunun için isyanın bastırılacağı veya birdenbire bütün memleketi kaplayacağı ihtimallerinden birini seçemiyorum. Bunu ancak zaman gösterecektir.»

Vazifeli bir memur iken iltica etmiş olan Rus mütehassısına, talebelerin ne istediklerini, niçin ayaklandıklarını sordum. Şu cevabı verdi:

«Kiliseye gidenlerin takip ve tecziye edilmemesini, Batıda neşredilen kitap ve gazetelerin Rusyaya getirilmesini, mekteplerde kapitalist adı verilen doktrinlerin de okutulmasını ve harice seyahat imkânının Rus halkına da tanınmasını istiyorlar. Yani kısaca insan gibi yaşayan insanlar olmak için mücadele ediyorlar. İnşallah muvaffak olurlar.»

31 Ekim'den 3 Kasım'a kadar Macaristanda on yıldan beri ilk defa olarak hürriyet havası yaşandı. Teşekkül eden partilerle ortaklaşa bir hükümet kuruldu. Bu hükûmete bakan olarak girenlerin hepsi de yıllarca kızılların keyfi için hapiste yatmakta olup hürriyet savaşı ile kurtulmuş kimselerdi. Henüz şurada burada önemsiz şekilde Rus tankları hâlâ durmakta idi. Fakat hiç bir şeye müdahale etmiyorlardı. Kimbilebilirdi ki, Ruslar bu mücadelenin başından beri görülmemiş ölçüde korkunç bir hücuma geçerek Macaristanı yeniden kana boğacaktır.

Din adamları birer birer radyoya gelerek miliyetçileri teh-



Azrailin vekilleri acele ediyorlar

rik ediyorlar. Bütün dinler ve mezhepler de hürriyetine kavuşuyor. Meselâ yahudi hahamları şunlar söylüyorlar: «Din hürriyetini tekrar elde etmiş olan Macar Yahudileri, ihtilâlin başardığı işleri hararetle selâmlar, kahramanların önünde hürmetle eğilir, bağımsız ve hür vatanın davâlarını tamamen benimsediklerini ilân ederler». Diğerleri de aşağı yukarı aynı sözlerle sevinçlerini belirtiyorlar.

Siyasî durum gibi iktisadi işler de hür memleketlerdekî gibi yeniden tanzim edilmeye başlanıyor. Köylünün elindeki mahsulü zorla almak usulü kaldırıldı. Köylüler mallarını piyasa ya getirip serbestçe satmaya başladılar. Şehirde çarçabuk bir bolluk görülmeye başladı. Lokantalara kahvehanelere istediği gibi girip çıkmaya başlayan halkın yüzü gülmeye başladı. Ne yazık ki bu uzun sürmeyecektir. Çünkü Dünyada Moskof'un sözünde durduğu görülmemiştir.

Ruslar, Macaristan'a son vahim darbeyi indirmek için hazırlık yapmakta olduklarına dair Dünya Basınında çıkan haberleri katiyetle yalanlıyorlar. Halbuki Büyük Merkezlerde çekilme numaraları yapılırken hudut boylarında, yeni yeni Rus tankları hudutan sizmaya başlamış bulunuyordu. Bunu iyi hissedip haber alan Macar hükûmeti, Macaristanın bağımsızlığını garanti etmeleri için Birleşmiş Milletlere ve büyük Devletlere müracaat etti. Ayrıca şu haberi de ulaştırdı: «Sovyet askerî birlikler hududu geçmişlerdir... Budapeşteye doğru ilerliyorlar...» Ruslar ise bu haberleri hâlâ «Yalan!» ve «İftira!» olarak vasıflandırmaya devam ediyorlar. 3 Kasımda Rus Dışişleri Bakanı bu tekzipleri sert ve kat'î bir lisanla ve bütün dünyaya karşı bir kere daha tekrar etti.

S.O.S... S.O.S... S.O.S....

4 Kasımda gün doğarken, sabah şafağında 6000 TANK, SAYISIZ TOP VE ZIRHLI ARABA BİR ÇOK BOMBARDIMAN UÇAĞI VE İKİ YÜZBİN KİŞİLİK MÜCEHHEZ BİR KUVVETle Macaristan'a saldıran Kızılların üç günden beri bu kuvveti hazırlamakla meşgul olduklarını bir gün evvelki tekziplerin

adî yalanlar olduğunu gösteriyordu. İmre Nagy sabah saat 5,20 de radyo başına gelerek İngilizce, Rusça, Macarca ve Fransızca olarak bir kaç kere tekrarlanan şu sözleri söyledi: «Sizlere hitap eden Macaristan Başvekili İmre Nagy. Sovyet askerleri bugün şafak vakti başşehrimize saldırmışlardır. Maksatlarının meşru, demokratik Macar Hükümetini devirmek olduğu anlaşılıyor. Hükûmet vazifesi başındadır. Bu olayı memleketim halkına ve bütün Dünyaya bildiririm. Kıt'âlarımız çarpışmaktadırlar.»

Macarlar da yedisinden yetmişine kadar Ruslara karşı bir ölüm kalım savaşına girdiler. Ruslar bu şekilde her tarafa kurulmuş barikatlardan mukabil ateşe maruz kalınca Şehre yangın bombaları yağdırdılar. Bir anda Budapeşte korkunç bir yangın yerine döndü. Saat sekizde Kossuth radyosu. Macar Yazarlar Birliğinin bir tebliğini yayınladı. Tebliğ; İMDAT... İMDAT... İMDAT... S.O.S...S.O.S...S.O.S... Diye bitiyordu İmdat sesleri bitmemişti ki radyo susturuldu.

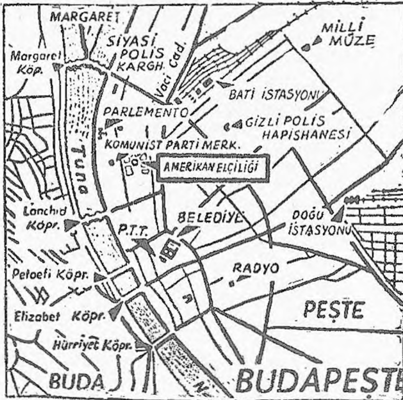
Saat on yedide radyo tekrar yayına başladı. Fakat artık Ruslar'ın eline geçmiş bulunuyor. Akşama kadar devam eden kanlı boğuşmada Milliyetçilerin kanı seller gibi aktı. Fakat altı bin tanka karşı ne yapılabilirdi. Ajanslar Amerika Reisicumhuru Eisenhover'in Bulganin'e katliamı durdurması için gönderdiği mesajı bildiriyorlar. Kim dinler. İngiltere - Fransa Mısır ile İsrail arasındaki mücadeleye silâhlı müdahalelerinden cesaret alan Rusya mezalimin zaten kaçmış bulunan ölçüsünü iyice kaçırıyor. Ajanslar 4 Kasım'ın manzarasını şöyle çiziyorlar :

Rus kuvvetleri sabahleyin Budapeşteye karşı taarruza geçmişler ve şehrin bütün mühim noktalarını işgal etmişlerdir. Rusların taarruzu esnasında dün Müdafaa Vekiliğine getirilen Macar miliyetçi liderlerinden Pal Maleter esir düşmüştür. Sabah 8.20 da bir Rus müfrezesi Parlâmento binasına girmiştir. Başvekil Nagy ile vekillerden bir kısmının tevkif edildiği bildirilmektedir. Budapeşte üzerinde yüzlerce Rus uçağının uçtuğu ve şehrin güney mahallerinde düzenli bir savaşın başlamak üzere olduğu açıklanmıştır.

Tuna üzerindeki bütün köprüleri kontrol altına almağa çalışan Rus kuvvetleri, Budapeşte garnizonunun bir kısmını şehir garında toplamışlar ve silâhtan tecrit etmişlerdir. Batıdaki Budapeşte postahanesi her ne kadar mukavemet etmişse de Rusların eline geçmiştir. Fabrikalarda toplanan işçiler, Sovyet Birlikleri ile çarpışmaya başlamışlardır. Macar halkı imkân bulduğu her yerde Ruslarla çarpışmaktadır.

Bu mukavemet üzerine Ruslar şehri yakmak için fosforlu lambalar kulanmağa başlamışlardır. Biahassa mukavemetin kuvvetli olduğu doğudaki mahalleler bombardıman edilmiştir. Ruslar, bu suretle şehir saat 12 ye kadar teslim olmazsa bombardıman edeceğiz şeklindeki tehditlerini yerine getirmişlerdir.

Bir Macar hükûmeti sözcüsü Budapeştenin 115 mil güne-



Çetin mücadeleye sahne olan sokaklar

yindeki Kaposvardan, zırhlı Sovyet birliklerinin şehri işgal ettiğini bildirmiştir. Ruslar, cephane depolarına askerî tesislere ve posta merkezlerine el koymuşlardır.

SİLÂHLARIN TESLİMİ İSTENDİ

Avusturya - Macaristan hududunun güney kesimindeki Macar topraklarını işgal eden Sovyet birlikleri mahallî hudut muhafaza birliklerini, mücadeleye lüzum kalmadan dağıtmışlardır.

Avusturya - Macaristan sınırı yakınlarında bulunan Boambeli bölgesindeki Sovyet komutanı, bölge halkına «ihtilâl aleyhtarlığının yıkıldığını» ilân ederek, silâhlarını teslim etmeleri gerektiğini bildirmiştir.

Akşam 18'den sabah yediye kadar sokağa çıkma yasağı konmuştur.

KUKLA HÜKÜMET

Sovyetler, Budapeşte'nin 60 mil Doğusunda, Szolnok'ta bir kukla hükümeti kurmuşlardır. Komünist Partisi Birinci Sekreteri KadarYanoş'un başkanlığında kurulan bu hükûmet, Nagy'yi ziraî reform ve devletleştirme plânlarını baltalamakla itham etmiştir. Moskova Radyosu, yayınını sık sık keserek şunları söylemiştir: «İhtilâl aleyhtarı hareket tamamiyle mağlûp olmuştur. İhtilâlci Köylü ve işçi hükümeti kurulmuştur. Düzenin sağlanmasından sonra Macar hükümeti, Sovyetler ve diğer Varşova Paktı üyeleri ile müzakerelere girişerek Sovyet birliklerinin Macaristan'da bulunmaları meselesini ele alacaktır.»

Moskova radyosu, Sovyet taraftarı yeni hükümetin Rusya'dan yardım istediğini ve işbaşından uzaklaştırılan Nagy hükümetinin yarattığı karşılıkların giderilmesini rica ettiğini de ilâve etmiştir.

Eskiden Nagy hükümetinde bulunup, sonradan bütün vekillerin ve ihtilâlcilerin ısrarı ile hükümetten uzaklaştırılan Ferenc Muennic, Kukla Hükümetin Millî Savunma ve Emniyet Vekili olmuştur.



K A D A R

gönderdiği bir telgrafta, Macar mültecilerinin sayısının onbinleri aştığını bildirmiştir. Bu mülteciler hükümet tarafından hazırlanan kamplara sevkedilmektedir. Ayrıca binlerce Macar da hudut yakınlarından geçebilmek ümidiyle beklemektedir. İstirya bölgesinde külliyetli miktarda mülteci toplanmıştır.

Diğer taraftan, Yugoslavya Dahiliye Vekâleti de asker ve sivil bir çok Macar grubunun Yugoslavya'ya sığındığını ve bunların enterne edildiklerini bildirmiştir.

YENİ HÜKÜMETİN 15 MADDELİK PROGRAMI

Kadar Yanoş'un kurduğu «İhtilâlci İşçi Köylü Hükûmeti» Budapeşte Radyosunda yeni hükûmet programını ilân etmiştir. 15 maddeden müteşekkil olan bu tebliğde ilân edilen hususların tahakkukuna çalışılacağı ve Sovyet ordusundan yardım istendiği bildirilmektedir.

15 maddelik program şudur :

Yeni hükümet 15 maddelik bir program tanzim ederek bunun tahakkukuna çalışacaktır:

1 — Vatanın istiklâlini korumak,

2 — Halk demokrasisini ve sosyalizmi müdafaa etmek,

3 — Kardeş harbinin sona ermesine çalışmak,

4 — Bütün sosyalist memleketlerle anlaşmak,

5 — Hükümet şekli ne olursa olsun, her memleket ile münasebetleri takviye etmek,

6 — İşçi'nin hayat standardını yükseltmek,

7 — 5 senelik plânın muvaffakiyetine çalışmak,

8 — Bürokrasiye son vermek,

9 — Halk Demokrasisinin yerleşmesine çalışmak,

10 — Kolhoz sisteminden ayrılanlara yardım etmek,

11 — İhtilâl esnasında zarar görenlere yardımda bulunmak.

Macar başpiskoposu Kardinal Mindszenty ve sekreteri Rus birliklerinin Budapeşte'yi işgal etmeleri üzerine Amerikan temsilciliğine iltica etmek istemişler ve istekleri kabul edilmiştir.

Kardinal'in Amerika'ya iltica ettiği GüvenlFik Konseyinin fevkalâde toplantısında Amerikan delegesi tarafından bildirildi.

ONBİNLERCE MACAR, AVUSTURYA VE YUGOSLAVYA'YA İLTİCA ETTİ

Rusların Macaristan'ı alçakça istilâsından sonra, binlerce Macar, hududu geçerek Avusturya'ya iltica etmişlerdir. Avusturya İçişleri Vekili mültecilere yardım teşkilâtı başkanlığına



Rus mezaliminden ve açlıktan kaçış

GÜVENLİK KONSEYİNDE

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Macar meselesini müzakere etmek üzere toplanmıştır.

İlk sözü alan Amerikan delegesi Henry Çabat Lodge, ölüm kalım mücadelesi yapan Macaristan'dan dehşet verici haberler okumuş ve Sovyetlerin Macaristan'a daha fazla asker göndermemelerini temin ve mevcut birliklerin derhal geri çekilmeleri hususunda dün Konseye verilen karar suretinin bazı tâdillerle kabulünü istemiştir.

İngiliz delegesi Sir Pierson Dixon, Macaristan'dan gelen müthiş haberler üzerine derhal karar alınmasını,

Milliyetçi Çin delegesi Ting Fu Tsiang, harekete geçme zamanının geldiğini söylemişlerdir.

Sovyet delegesi Soborler Macaristan hâdiselerinden resmen malûmatı olmadığını ve müzakerelerin tehir edilmesini istediğini açıklamıştır.

Bundan sonra oya geçilmiş ve Sovyetler Birliği, Rusların Macaristan'dan çekilmesini isteyen Amerikan karar suretini veto etmiştir. Yugoslavya müstenkif kalmıştır.

Konseyin vereceği karar, alâkalı memlekete doğrudan doğruya emir mahiyetindedir.

Güvenlik Konseyi Macaristan meselesinin Genel Kurulun olağanüstü toplantısında müzakere edilmesini bire karşı (Rusya) on oyla kabul etmiştir.

DÜNYADAKİ TEPKİLER

Macaristan'a karşı Sovyet taarruzunun dünyada yarattığı tepkiler devam etmektedir.

Batı Berlin'de halk teessürle sokaklara dökülmüş, Sovyet Elçiliği önünde nümayiş yapmıştır.

Federal Almanya Başvekili Dr. Adenauer dün akşam radyo ve televizyonla yaptığı bir hitabede Federal Almanya Cumhuriyetindeki bütün Almanları günün meseleleri karşısında



Pariste Macar ihtilâlcileri için yapılan miting



Budapeştede Radyo evi önünde Rus tankları

müttehit kalmağa ve eskisinden daha çok fazla uyanık bulunmağa davet etmiştir.

Macaristan ve Ortadoğu hâdiseleri karşısında Federal Almanya hükümetinin durumunu izah eden Alman Başvekili, Federal Cumhuriyetin ne askerî, ne de haricî siyaset sahasında bu işe karışmamış olduğuna işaret ettikten sonra, bütün Macarların hürriyet uğrundaki mücadelelerini bütün Alman milletinin «heyecan ve hayranlıkla» takip ettiğini söylemiştir.

La Haye'de de halk Sovyet Elçiliği önünde toplanmış ve yapılan nümayiş sırasında sefaretin bir camı kırılmıştır.

Bütün Hollanda radyoları, matem olarak hafif müzik yayınlarını kesmişlerdir. Hollanda Başvekili de yaptığı bir radyo konuşması ile Hollanda milletinin duyduğu infiali belirtmiştir.

İtalya Hariciye Vekili Geatano Martino, Hindistan Başvekili Nehru'ya gönderdiği bir mesajda, Bandung kongresinde Sovyetler Birliğince de kabul edilmiş olan prensipler gereğince Macaristan dahilî işlerine karışmaktan içtinap edilmesi hususunda Moskova hükümeti nezdinde teşebbüste bulunmasını istemiştir.

Birleşik Amerika Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Demokrat Parti adayı Adlai Stevenson da Güvenlik Konseyi Başkanlığına bir telgraf göndererek, Macaristan'daki ve diğer Sovyet peyki memleketlerdeki durumu yerinde tesbit ettirmek üzere, uçakla müşahitler gönderilmesini talep etmiştir.

Avusturalya Başvekili Robert Menzies, Macaristan meselesi hakkında şunları söylemiştir :

«Birleşmiş Milletler Macaristan hakkında süratle kararlar almalıdır ki, dünya Macar milletine ve hürriyeti yolunda giriştiği mücadeleye karşı duyduğu sempatiyi izhar edebilsin.»

RUS KAHPELİĞİ

Ruslar tahliye teminatı verip müzakereye çağırdıkları milliyetçi generalleri ve Nagy'yi tevkif ettiler. Bütün Macaristan'da korkunç bir katliama giriştiler ve Güvenlik Konseyinin



Londra'da hür Macarlar, ihtilâlcilerin muvaffakıyeti için dua ediyorlar...

müdahalesini VETO ettiler. Macaristan'daki gazeteciler temerküz kamplarına atıldı.

KANLI MÜCADELE

Bundan sonra Londra ile irtibata geçen Associated Press Ajansının otomatik haber yazıcı makinesi şunları bildirmiştir:

«Ruslar Budapeşte'ye girdiler. Halk, tankların mazgal deliklerinden içeriye el bombaları atarak bu istilâyı durdurmağa çalışıyor. Her taraf ateş içinde. Alçaktan uçan Rus jetleri, halkı makineli tüfek ile tarıyor. Rus birlikleri Macar hükümetinin toplandığı parlâmento binasını işgal ettiler ve Başvekil İmre Nagy dahil olmak üzere bütün kabine üyelerini tevkif ettiler. Bu sabah Ruslarla yapılacak müzakerelere istirak etmek üzere Sovyet karargâhına giden Macar orduları, Genel Kurmay Başkanı ile evvelki gün Millî Müdafaa Vekâletine getirilen ve hür Macar kuvvetlerini idare etmiş olan Tümgeneral Pal Maleter bir daha geri dönmediler. Rusların İngiliz ve Amerikalılarla diğer yabancıların bulunduğu oteli işgal ettiklerini haber aldık, yakında buraya da gelirler. Şehir içinde çarpışmalar devam ediyor.»

Bundan sonra duran makine bir müddet sonra tekrar çalışmış ve Associated Press muhabiri, Londra'da bulunan arkadaşını arayarak şu kısacık mesajı göndermiştir: «Buraya geliyorlar. Tankların ve silâhların sesleri o kadar yaklaştı ki, birbirimizin sesini zor duyuyoruz. Binaya da makineli tüfekle ateş ediyorlar. Milliyetçiler mukabele ediyor. Henüz kayıp vermedik. Jetler ateş ederek üzerimizden geçiyorlar. Nereye indiklerini bilmiyoruz. Mukavemetin kırıldığını anlıyoruz. Allahaısmarladık.»

Hat bundan sonra bir daha kesilmişse de, bir müddet sonra yeniden yazmaya başlamıştır. Bu yazıların bir milliyetçi tarafından verildiği anlaşılmaktadır.

Son olarak makine şunları vermiştir:

«Binada yalnız ben varım. Ruslar şehre hâkim olmağa başladılar. Kardinal, Amerikan Büyük Elçiliğine sığındı. Son



— Rus peykleri ayaklanıyor —

«K Ö R E B E»

25.10.965 tarihli Yeni Sabah Gazetesinde çıkmış bir karikatür

kuvvetlerimizle mücadeleye devam ediyoruz. Allah bize acısın. Bina tekrar makineli tüfek ateşine tutuldu. Öbür odanın penceresinden ateş etmeğe gidiyorum. Vakit bulursam yazmağa devam ederim.»

Budapeşte'den alınan bu satırlar son olmuş ve makine bir daha çalışmamıştır.

İLTİCA EDEN MİLLİYETÇİLER

Macaristan'ı tekrar istilâ eden Rusların hududu kapatmalarına rağmen, pek çok milliyetçi Avusturya'ya iltica etmiştir. Bu son ilticalarla, Avusturya'ya sığınan Macarların sayısı bir haftada 6 000'i bulmuştur·

Macar milliyetçiler,i yanlarında yüzlerce yaralı da getirmişlerdir. Avusturya Kızıl Haçı bu yaralıların derhal tedavisine başlamıştır. Hudut bölgesine binlerce yatak sevkedilmiştir.

SON ÇARPIŞANLAR

Radyoların susuşundan ve telefon, telgraf hatlarının kesilişinden sonra çalışmaya devam eden otomatik basın haber hatları işgali şöyle bildirdiler:

«Budapeşte halkı bu sabah saat 4'de top sesleriyle uyandı. Ruslar tekrar Budapeşte'ye taarruza başlamışlardı. Kadın, erkek, çocuk, derhal toplanarak savunma merkezlerine koşmağa ve bozulmuş olan barikatları yeniden inşaya başladılar. Top sesleri artıyor. Top sesleri artıyor. Top sesleri artıyor. Elimizde fazla silâh yok, sadece bir kaç hafif makineli tüfeğimiz var. Fazla dayanacağımızı sanmıyoruz. Bize yardım edin. Üzerimize yüzlerce Rus Mig uçağı uçuyor. Budapeşte'deki binalar, ağır Rus topçusunun ateşi altında. Kanımızın son damlasına kadar dövüşeceğiz. Birleşmiş Milletlerin karar alması uzun sürer. Biz, hür bir Macaristan ve Avrupa için savaşıyoruz. Derhal silâhlı yardım gönderin· Yaşasın Macaristan, yaşasın Avrupa!»

Rus katliamına dair basınımızda çıkan yazılar arasında

merhum üstad Peyami Safa'nın şu yazısını iktibas etmeden geçemiyeceğiz.

RUS KAHPELİĞİ

Dünyanın hiçbir terkibi, yan yana duyduğumuz çift kelimelerden hiçbiri, meselâ Avrupa medeniyeti, meselâ Eyfel Kulesi, meselâ akşam yemeği, meselâ eşek inadı, meselâ, yılan zehiri, meselâ sam yeli ve daha bir sürü misâlden hiçbiri, şu iki kelime kadar birbirine yakışmaz: Rus kahbeliği. Bu iki kelime birbirlerini öyle bir severek çiftleşmişlerdir ki ikisini birbirinden ölüm bile ayıramaz. Ve bu hayâsız çiftin yavruladığı hileler, tuzaklar, cinayetler, katliâmlar dünyanın dünkü, bugünkü ve yarınki tarihinin en silinmez lekeleri olarak kalacaktır.

Rus kahbeliği! Fakat bu, Rus milletinden ziyade başına geçen müstebit Çarların, daha müstebit kızıl idarenin ve her memlekette döküntülerini gördüğümüz militan komünistlerin kahbeliğidir.

Dünya nasıl nefret ve mâtem içinde! Avrupa'da ve Amerika'da sokaklara dökülen halk, bu kahbeliği avaz avaz haykırarak lânet okuyor; Hollanda gibi memleketlerde radyolar matemden susuyor; bir çok üniversitelerin gençleri kahbeliği birliğinin elçilik binaları önünde toplanıyor, nefret kusuyor.



Evvelki gece, Londra radyosunda, millî bir Macar ajansının memuru tarafından dünyaya gönderilen son mesajları dinlerken harap oldum. Kahbelerin tayyareleri ajans binasının tepesinde uçuşmaktadır. Tanklar her yeri sarmıştır ve gürültülerinden memurlar birbirlerinin sesini duyamaz olmuşlardır. Ellerinde bir makineli tüfekten ve bir kaç kurşundan başka silâh ve cephâne yoktur. Yine gidip gelip bitişik odanın penceresinden ateş ediyor ve topraklarını müdafaa için son ümitsiz gayretlerini sarfediyorlar. Nihayet, korkunç sessizlik. Son mesajın son cümlesi yarıda kalıyor.

Budapeşte radyosunun dünyaya vedâı da tüyler ürperticidir: İlâhîler okunuyor, Schubert'in Ave Maria'sı ve nihayet Macar millî marşı çalınıyor. Son mısra şudur :

Bu topraklarda yaşadın, bu topraklarda öleceksin!
Radyo istasyonu da susuyor.



Artık Rus kahbeliğinin üzerine, yirminci komünist kongresinin örttüğü yalan yorganı paramparça olmuş, kızıl hayâsızlığın «barış içinde beraberlik» propagandası yıkılmıştır. Macar kahramanları boşuna ölmediler: Dünyanın bütün gafillerini aldatan bir maskenin düşmesine hizmet etmek de, en az bir vatan kurtarmak kadar unutulmayacak bir büyüklüktür.

Öğleye kadar, âni baskınlarla ve sinsi bir politika ile ihtilâlin liderlerini de ele geçirmiş olan Moskova, Sovyet radyosu vasıtasile dünyaya «zafer tebliğini» yayınlamıştır.

Moskova radyosunda okunan «zafer tebliği» nde, Nagy ve diğer Macar milliyetçilerinden «haydutlar, ihtilâl aleyhtarları» diye bahsedilmekte ve bunların muzaffer sosyalist (!) kuvvetler tarafından ele geçirildiği ve Budapeştede yeni bir komünist rejimin teessüs ettiği anlatılmaktadır. Sovyetlerin resmî (Tass) Ajansı da, Macar ihtilâlini idare edenlerin bu memleketi (kapitalist ve faşist) yapmak istediklerini ve Rusyanın da bunu önlediğini ileri sürmüştür. (1)

RUSYANIN (KUKLALARI) İŞ BAŞINDA

Budapeştede çarpışmalar devam ederken Moskova radyosu, Macaristanın Szolnok şehrinde yeni bir hükûmetin işbaşına getirildiğini bildirmiştir. Başbakan Komünist Parti lideri Janos Kadar, Millî Müdafaa Bakanı da milliyetçilerin istemedikleri Frenç Muenniç'tir. Sovyet ordusu tarafından kurulan bu hükûmette yalnız komünistler vazife almışlardır.

Moskova radyosu, «Macaristanda mukabil ihtilâl bastırıldı» demiş ve bu hükûmetin daveti üzerine Rus kuvvetlerinin müdahale ettiklerini ileri sürmüştür.

---

(1) Peyami Safa 6 Kasım 1956 Milliyet



Kızıllara teslim olmaktansa ölmek bahtiyarlığına eremediler

Moskova radyosu, Nagy'yi «ihtilâl aleyhtarı, mürteci» olmakla suçlandırmış ve saadet ile hürriyeti yalnız Rusyanın getirebileceğinden bahsetmiştir!.

Moskova radyosu ile daha sonra Peşte radyosu (Rus askerlerinin dost; iyi adamlar olduklarını, yeni kurulan Macar hükûmetinin talebi üzerine Macaristana düzeni sağlamak maksadile geldiklerini) yayınlayıp durmuştur.

Fakat Viyanaya gelen raporlar, Macaristanda kurulan kukla hükûmetin halkın husumetini üzerine çektiğini belirtmektedir.

Fakat Moskova radyosunun «Zafer tebliği» ni okumasına rağmen Budapeştede ihtilâl devam etmekteydi.

Budapeşteden Viyanaya ulaşan raporlar, Peştede cereyan eden çarpışmalar hakkında şu tafsilâtı vermektedir :

«— Birinci ihtilâle nazaran şimdi ellerinde fazla silâh bulunmıyan Macar halkı için mücadele son derece zor olmaktadır. Buna rağmen Peşte halkı tekrar Rus tankları ile göğüs göğüse çarpışmağa başlamıştır. Halen Peşte sokaklarında yüzlerce tank dolaşmakta ve sağa sola ateş etmektedir. Bir habere göre de Peşte içinde 1000 tank vardır. Peşte halkının tankların üzerine el bombaları ile atladığı ve bombaları mazgallardan içeri savurduğu görülmüştür. Tankı durduramıyan veya yaralanan kadınlar görülmüştür ki, bunlar da Rus askerinin görmemesi için tankların görüş deliğini vücudları ile tıkamışlardır.

«— Çocuklar da tanklarla mücadele ediyorlar. Peştenin muhtelif mahallelerinde tekrar barikatlar kurulmaktadır.»

RUS UÇAKLARI ŞEHRİ BOMBALIYOR

Macar milletinin ve askerî birliklerinin Rus kuvvetleri ile mücadeleye başlamaları, Rus ültimatomunu dinlememeleri üzerine Sovyet hava kuvvetlerine mensup filolar şehrin üzerine gelmişler ve bombalamaya başlamışlardır.

Sovyet uçakları kalabalık mahalleri de yangın ve fosfor bombaları ile ateşe vermişlerdir.

Sovyet askerî kumandanlığının, birincisinden çok daha



Avusturyaya sığınan bir Macar anası: Sıçak çay ve göz yaşı

geniş bir katliâm ile Macar ihtilâlini bastırmayı aklına koyduğu anlaşılıyor.

Diğer taraftan Rusya, Macaristan'daki Amerikan diplomatlarının bu memleketi terk etmelerine artık hiç bir mâni kalmadığını resmen bildirmiştir.

BİNLERCE MACAR AVUSTURYA VE YUGOSLAVYA'YA İLTİCA EDİYOR

Rus kuvvetlerinin Macaristanı istilâya kanlı bir şekilde girişmeleri üzerine hudud boylarındaki şehir, kasaba ve köylerdeki hürriyet taraftarı Macarlar memleketi terke başlamışlardır. Büyük ve devamlı kafileler halinde Avusturya hududundan geçen Macarlar Avusturya hudud polislerine iltica etmek istediklerini bildirmişlerdir.

Gene büyük kafileler Yugoslavyaya da iltica etmişlerdir. İltica edenlerin ekserisi kadın, çocuk, ihtiyar erkekler ile yaralı mücahidlerdir.

Avusturyaya iltica edenlerin sayısı 10 bine yaklaşmaktadır. Kızılhaç teşkilâtı bunlar için kamplar hazırlamaktadır. İltica edenler, bazı bölgelerde daha binlerce Macarın hududu geçmeğe hazırlandığını, fakat Rusların bunları toplu olarak öldürmekte olduklarını söylemektedirler.

6 - 7 KASIM

Rus jetleri bugün Budapeşteyi bir kere daha bombaladılar. Milliyetçiler ölüm kalım savaşına her şeye rağmen devam ediyorlar. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 8'e karşı 50 oyla Macaristandaki harekâtın derhal durdurulmasına ve Rus askerlerinin geri çekilmesine karar verdi.

Milliyetçilere öğleye kadar teslim olmadıkları takdirde yeniden şehrin bombalanacağı hususunda ihtarda bulunulmuştu. Bu müddet sona ermeden Rus jetleri harekete geçtiler.

MACARİSTAN DAYANIYOR

Çok üstün Zırhlı kuvvetlerle hücuma geçen Sovyetler isyanın başındanberi Milliyetçilerin elinde bulunan Csepel (Cepel)

semtini ele geçirmişlerdir. Fakat sekizinci Semt'te çarpışmalar hâlâ bütün şiddetiyle devam etmektedir.

Kukla hükûmetinin başına getirilen Janoş Kadar'ın ihanetinden önce tehlikeyi sezen Macar ordusu şehri terkettiğinden Budapeşte'de düşmana günlerce mukavemet gösteren, eli boş Üniversitelilerdir.

Bakony ormanlarındaki «Hür Macar Ordusu» Karargâhı ile Gyor, Milskolcz Segedin ve diğer bazı şehir ve kasabaları başarıyla müdafaa eden Macar askerî birlikleri Dunav. Ovar (Tuna Ovası) Peçuy, Segedin ve Magyarovar (Macar ovasında) düşmana çok ağır telefat verdirmişlerdir. Keza Kuzey Macaristanın büyük bir kısmı Macarların kontrolü altında bulunmaktadır.

Bilhassa Sovyetlerin Peçuy civarındaki uranyum madenlerini alabilmek için yaptıkları bütün teşebbüsler akim kalmıştır. Bu bölgede Macarlar hava kuvvetleriyle desteklenmekte olup şimdiye kadar en az 10.000 düşman askerini öldürdükleri tahmin edilmektedir.

«Macar ordusu» adı altında yayınlarda bulunan Milliyetçilerin bir radyosu, Budapeşte üzerinde yüzlerce Sovyet uçağı uçtuğunu ve Macar ordusunun «Rus haydutları» ile boğuştuğunu bildirmiştir.

Aynı radyo, Macar kadın ve genç kızlarına hitap ederek bunların hastabakıcı olarak Macar ordusuna kaydedilmelerini istemiştir.

İŞTE RUS EKMEĞİ!
BÜTÜN DÜNYAYA YEDİRMEK İSTEDİKLERİ EKMEK

Evet Budapeştenin, dünya ile mevcut bütün irtibatı kesilmiş bulunuyor. Şimdiye kadar hür dünya ile yegâne temas noktası olan Avusturya ile de hiç bir irtibat mevcut değil artık. Budapeştenin etrafında 15 kilometre kalınlığında bir demir perde mevcut. Muhtelif zırhlı birlikleri ve yüzlerce tank yolları keserek bu demir perdeyi bir gerçek haline sokuyorlar.

Amerika diplomatları çocuklarını ve eşlerini Macaristan-dan çıkarmağa uğraşmakla meşgul. Amerikan ateşemiliterinin refakatinde olan bu gruplar bütün gayretlere rağmen hududu aşamamış bulunuyor.

Ayrıca, bir İtalyan grubu da, ellerinde Sovyet Büyükelçisinin mektubu olduğu halde sınıra kadar gitmiş ve karşılarına çıkan subayların :

— Kimden olursa olsun, mektupla iş göremeyiz. Ben generalimden emir alırım. Büyükelçinin mektubu bizce hiç bir kıymet ifade etmemektedir, cevabı ile karşılaşmışlardır.

Bir gazeteci diyor ki : «Şehirde dolaşırken bir işçiye rastgeldim. Yanıma yaklaşıp elinde tuttuğu bir gazeteyi açarak simsiyah bir şey gösterdi ve : «İşte Ru ekmeği, dedi. «Rusların bize ve bütün Avrupaya hattâ bütün dünyaya yedirmek istedikleri ekmek!»

Artık buraya hiç bir yerden havadis gelmiyor. Mısır hâdiseleri ile kimsenin meşgul olduğu yok. Macaristan yalnız kendi kurtuluşunu ve istikbalini düşünmekte.

«Paris Match» dergisi muhabiri B. Pedrazzini'nin Peşte'den ayrılması da pek güç oldu. Zavallının aldığı yara yüzünden hayatı tehlikede olduğu için hemen nakli gerekiyordu. Fakat Ruslar, bindiği uçağın hareketine izin vermediler. Bunun üzerine Fransız büyükelçiliği Sovyet Elçiliğine başvurmuş, buradan da hava alanındaki Rus askerî makamlarına emir vermişler, fakat bu makamlar elçiliğin emrine tâbi olmadıkları cevabında bulunmuşlardır. Nihayet alan kumandanı uçağın kalkmasına razı edilmiştir.

Macar milleti tek bir kütle halinde Ruslara karşı tekrar ayaklanmıştır. Budapeşte sokaklarında çok şiddetli çarpışmalar olmaktadır.

Peşte sokaklarında Macar kadınları, erkekleri ve çocukları ile Rus tankları ve piyadesi arasında kanlı çarpışmalar cereyan etmiştir. Kadınlar el bombaları ile tekrar Rus tanklarına hücum etmekte ve evlerin pencerelerinden Rus askerlerine ateş edilmektedir. Peşte tekrar dehşet sahnelerine şahid olmaktadır. Milliyetçilerin Peşte içinde ve memleketin bir çok niktala-

rında müstahkem mevkileri ellerinde tutmakta oldukları anlaşılmıştır.

6 Ekim günü akşamı nereden neşriyat yaptığı kat'î bir şekilde anlaşılamıyan bir Macar radyosu şunları söylemiştir :

«— Acele yardım gönderiniz. Ruslar ültimatom verdiler. Yakaladıklarını hemen öldürüyorlar. Paraşütle silâh, cephane ve ilâç atın, acele yardım yollayın.»

Bundan sonra neşriyat kesilmiştir.

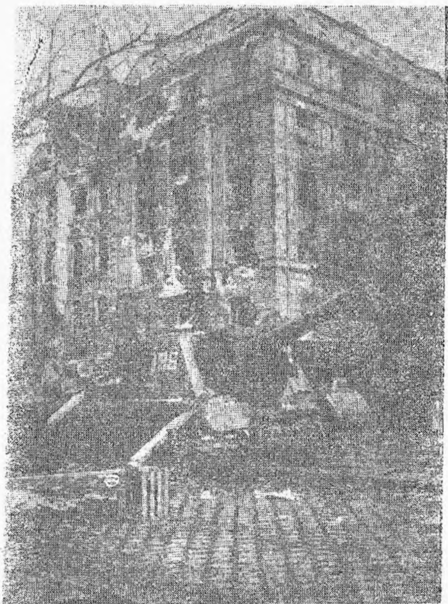
Ruslar, ihtilâli bastıramadıklarını ve ihtilâlcilerin mukavemete devam ettiklerini itiraf etmişlerdir. Peşte radyosu ile Rusların kontrolü altında bulunan Miskolc ve Gyor radyoları, «Macar askerlerini ve sivillerini silâhlarını bırakmaya» davet etmiş ve bırakmıyanların derhal kurşuna dizileceklerini bildirmiştir. Macar ordusuna ait bir çok cephaneliklerin milliyetçilerin eline geçtiği ve hattâ askerî birliklerin de çeteler halinde çalışmaya başladıkları bildiriliyor.

Macaristanda 17 Rus tümeni ve mühim hava kuvvetleri bulunmaktadır. Macar ihtilâlcilerinin son derece müşkül durumda olmalarından ve yardım ulaştırılmadığı takdirde Rusların bu ikinci ihtilâli de kan içinde boğacaklarından endişe edilmektedir.

Elde mevcut raporlara göre, ilk ihtilâlin ortasındaki şiddetli çarpışmalara şimdi de şahit olunuyor.

Macar ihtilâlinin Rus tankları tarafından kan içinde ezilmesi bütün hür dünyada çok sert tepkiler husule getirmiştir. Muhtelif memleketlerde Rus aleyhtarı gösteriler yapılmaktadır. Pariste gençler Fransız komünist partisinin organı Humanite gazetesinin idarehanesini taşlamışlar ve camlarını indirmişlerdir. Rus sefareti önünde de nümayiş yapılmıştır. Batı Berlinde Sovyetler aleyhinde büyük bir gösteri yapılmıştır. İsveçte on bin kişi Rusya aleyhinde tezahürat yapmıştır. Bonn'da 50.000 kişi sessiz bir yürüyüş yapmış ve bütün Almanyada Macaristan için 3 dakika sükût edilmiştir.

Fransız parlâmentosu Macar milliyetçileri ile ihtilâlde ölen kadın, çoluk çocuk için bir dakika ayakta durmuştur. Yalnız komünistler oturmuşlardır. İhtiram duruşundan sonra mebus-



Budapeşte sokaklarından biri



Rus tanklarının yarattığı panik

lar komünistlere (katiller, namussuzlar) diye bağırmışlardır.

Fransız hükûmeti de, Macar milliyetçilerini desteklediğini ve hükûmetin Rusyanın tecavüzünü protesto ettiğini açıklamıştır. Fransada bütün siyasî teşekküller (komünistler hariç) Rusyayı protesto etmişlerdir.

Diğer taraftan mecliste bazı mebuslar, Rusya ile Fransa arasındaki siyasî münasebetlerin kesilmesini istemişlerdir.

Avrupa Konseyinde de saygı duruşu yapılmıştır. Bir çok memleketler Macar mültecilerini kabul edeceklerini ilân etmişlerdir.

"HÜR DÜNYA UTANINIZ,,

Ellerindeki silâhların kifayetsizliğine ve kuvvetlerinin azlığına bakmadan yeni bir hürriyet aşkı ve hırsiyle Rus kuvvetlerine saldıran milliyetçiler, düşmanlarına ağır zayiat verdirmişlerdir.

Hürriyet mücahidlerinin elinde bulunan Rakkoczy radyosu bir yayınında milliyetçi kuvvetlerin bir ara Budapeşte'de Parlâmento binasını ellerine geçirdiklerini bildirmiştir. «Hür Avrupa» radyosu tarafından tesbit edilen bu yayında Budapeşte'de çarpışmaların bütün şiddetiyle durmadan devam ettiğini, kadın ve çocuklar dahil olmak üzere bütün Macarların müstevlilere karşı memleketlerini ev ev, sokak sokak müdafaa ettiklerini ve ağır zayiat verdirdiklerini bildirmiştir.

Budapeşte'ye yakın bir kesimden yayın yaptığı tesbit edilen Rakkoczy radyosuna göre mukavemet hareketi komünist rejimini deviren isyanın başladığı anlar kadar şiddetlidir. Milliyetçiler, bazı yolları ele geçirmişlerdir. Nerelerin milliyetçilerin elinde bulunduğu kat'î olarak bilinmediğinden Rus kuvvetleri ağır zayiat vermektedirler.

MİLLİYETÇİLERİN YARDIM FERYADI

Yine Hür Avrupa radyosu tarafından dinlenen milliyetçi «Roka» (Tilki) radyosu Parlâmento binasının bir müddet için

milliyetçi kuvvetler tarafından ele geçirildiği haberini teyid etmiş ve şunları söylemiştir :

«Macar milletinin hürriyeti için mücadele eden arkadaş dayan. Dayanmaya mecbursun! Kardeşlerin Budapeşte'de topraklarımızı müstevli Ruslara çiğnetmemek için ölüyor. Bir çok yol ve tepeleri elimize geçirdik. Gelle tepeleri (Budapeşte civarındadır) ateşimizle inlemektedir. Kadınlar tanklara bombalar atıyor ve vücutlarını siper ediyorlar.»

«HÜR DÜNYA UTANIN»

Radyo bundan sonra hür milletlere hitap etmiştir :

«Vicdanlarınız sızlamıyor mu? Ümitsiz bir mücadeleye girişmiş Macar milletinin yardımına niçin koşmuyorsunuz? Sizden can değil, silâh, yiyecek ve ilâç istiyoruz. Macar çocukları da sizin çocuklarınız kadar sevimlidir. Onların ezilmesine razı olmayacağız. Biz ölmeden Ruslar evlerimize saldırmayacaklardır.

Dünyanın vicdanına hitap ediyoruz. Sâdece büyük memleketlerin menfaatleri mi önemlidir? Macar milletinin de korunacak mektepleri, hastahâneleri ve millî servetleri vardır. Bu susuşunuzdan utanınız.»

Kesik kesik neşriyat yapan radyo, bundan sonra, mukavemet karşısında deliye dönen ve ağır zayiat veren Rus askerlerinin ellerine geçirdikleri milliyetçileri kadın, erkek, çocuk ayırmayarak astıkları veya kurşuna dizdikleri bâzı yerlerde de kendilerine ateş eden milliyetçilere karşı sürdüklerini söylemiştir.

Geç vakit tekrar faaliyete geçen milliyetçi Rakkoczy radyosu tarafından bildirildiğine göre İstiklâl mücahitlerinin morali iyidir. Ruslarla yapılan sert mücadeleden sonra Budapeşte'nin güneyindeki Szavcles Ruszta ovası ele geçirilmiştir. Milliyetçi kuvvetlerin tek isteği azalan cephanelerinin takviyesi ve yaralılarını tedavi edebilmek için ilâçtır.

Milliyetçiler müstevliye karşı ümitsiz bir mücadele yaparken satılmış Janos Kadar hükûmetinin ellerinde bulunan Bu-

dapeşte radyosu isyân hareketini kabul etmiş ve işçileri yardıma çağırarak âsilerin silâhlarını bırakmalarını istemiştir. Yeni rejimin memlekete ferah getireceğini ilân eden Budapeşte radyosu, Bulganin'in Macaristan'a yiyecek ve ilâç yardımı yapılması için emir verdiğini de söylemiştir.

Kadar hükûmeti tarafından da kabul edilerek bildirildiğine göre, hâlen Macaristan'da büyük bir açlık ve sefalet hüküm sürmektedir. Milliyetçiler bir yandan Ruslarla mücadele ederken bir yandan da açlıkla savaşmak zorunda kalmaktadırlar. İlâç ve yakacak gibi zarurî ihtiyaç maddelerinin yokluğu, başlamış bulunan sert kış içinde tehlikeli olmaktadır.

Diğer taraftan Macar ordusunun durumu da tavazzuh etmiş değildir. Kadar rejimi ve Ruslar orduya itimad edememektedirler. Geçen seferden ağzı yanmış olan Ruslar Macar askerlerin istifâdeyi pek düşünmemektedir. Zira evvelki isyanda ordu da ihtilâlcilerle birleşmiş ve Ruslardan aldıkları silâhları yine Ruslara karşı kullanmıştı.

Avusturya hududunda da çarpışmalar cereyan etmektedir. Ruslar bu hudut civarında bulunan gümrükçülere bir ültimatom göndererek bir saat içinde teslim olmalarını istemişse de buralardan red cevabı almıştır. Gümrük karakolları ile Ruslar arasında şiddetli bir silâh düellosu cereyan etmektedir. Mermilerin Avusturya hududundan içeri düşerek milletlerarası bir mesele çıkarmasından korkan Ruslar bu karakolları top ateşine tutamamaktadırlar. Gece Avusturya makamlarından bildirildiğine göre, karanlıktan istifade eden gümrükçüler hududu geçmekte ve iltica etmektedirler.

Amerika hükûmeti yayınladığı bir tebliğde Avusturya'nın toprak bütünlüğünü ihlâle mâtuf herhangi bir hareketi sulh için vâhim bir tehlike sayacağını ilân etmiştir.

Tebliğde Amerikanın ve Birleşmiş Milletler teşkilâtına mensup bâzı kimselerin Avusturya'yı üs haline getirdikleri ve ve buradan Anti - Komünist isyan hareketine yardım ettiklerine dair bir Rus ithamını «Kabaca bir yalan» kaydiyle reddetmiştir.

HÜR DÜNYADA İNFİAL

Kahraman Macar milletini kahpece arkadan vuran kızıl Rusya'nın giriştiği emsali görülmemiş korkunç katliâm, bütün dünya'da büyük infial uyandırmıştır. Hür memleketlerde Rus katliâmına karşı nümayişler yapılmaktadır.

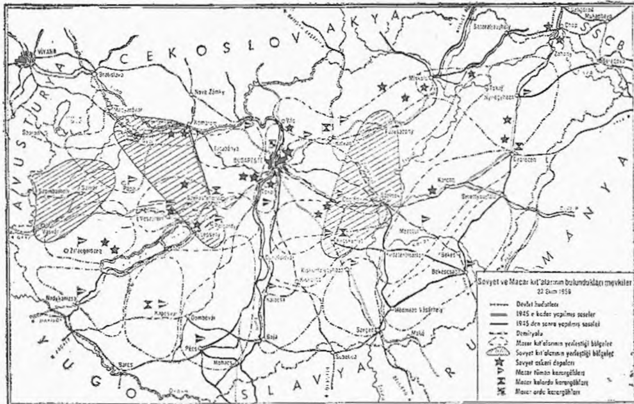
LÜKSENBURG'DA — Avrupa'nın en küçük devleti Lüksenburg, kaatil Rusya'ya karşı duyulan nefretin canlı bir misalini vermiştir. Binlerce Lüksenburg'lu Ruslara ve komünistlere ait bütün binalara hücum etmişler ve Rus sefaretindeki Ruslar, güçlükle hayatlarını kurtarabilmişlerdir. Rus aleyhtarı gösteriler, millî kuvvetlerin bütün gayretlerine rağmen gecenin geç vakitlerine kadar devam etmiştir.

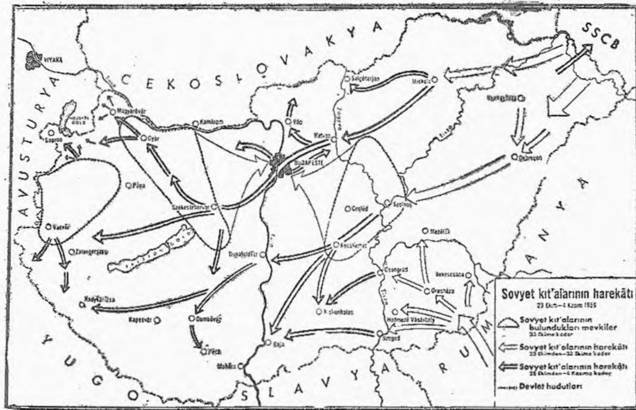
BATI ALMANYA'DA — Siyah bayraklara bürünen Batı Almanya'da yer yer nümayişler olmakta ve Batı Almanya halkı, Ruslara karşı olan derin nefretini canlı bir şekilde belirtmektedir. Berlin'de toplanan binlerce nümayişçi genç, Doğu Berlin'e girmişler ve onların da ayaklanmasını istemişlerdir. Ruslar, 100 kadar tank ve ağır silâhlarla nümayişçileri önlemişlerdir. Herhangi bir çarpışma olmamıştır.

İSVİÇRE'DE — İsviçre'nin Cenevre, Zürich ve Berne şehirlerinde kızıl Rusya aleyhinde büyük nümayişler tertiplenmiş ve derhal İsviçre'nin Rusya ile her türlü münasebetlerini kesmesi talep edilmiştir. Bu şehirlerdeki Ruslara ait binalar taşlanmıştır. İsviçre, 2.000 Macar mültecisini kabule hazır olduğunu bildirmiştir.

FRANSA'DA — Fransız Meclisi, toplantılarına başlamadan evvel, Macar kahramanları için saygı duruşunda bulunmuştur. Ayrıca, dünyaca tanınmış Fransız yazarları, Jean Paul Sartre, Jean Andrech, Simone De Beavoir, Pierre Bost, Claude Roy Rusların hareketlerini telin eden bir beyanname neşretmişlerdir. Paris'te ve muhtelif Fransa şehirlerinde, Ruslar aleyhinde nümayişler tertiplenmiştir.

İTALYA'DA — 3 gündenberi Roma'da ve muhtelif İtalya şehirlerinde nümayişler yapan İtalyanlar, Sovyet Elçiliğini taşlamışlar, camlarını kırmışlardır. Amerika sefareti önüne gelen


Sovyet ve Macar kıt'alarının bulundukları mevkiler
23 Ekim 1956
Devlet hudutları
1945 e kadar yapılmış şoseler
1945 den sonra yapılmış şoseler
Demiryolu
Macar kıt'alarının yerleştiği bölgeler
Sovyet kıt'alarının yerleştiği bölgeler
Sovyet askeri depoları
Macar tümen karargâhları
Macar kolordu karargâhları
Macar ordu karargâhları
ÇEKOSLOVAKYA
AVUSTURYA
YUGOSLAVYA
ROMANYA
SSCB
VİYANA
Bratislava
Nove Zámky
Komarom
BUDAPEŞTE
Vác
Miskolc
Debrecen
Karcag
Szeged
Makó
Pécs
Baja
Mohacs
Barcs
Nagykanizsa
Kaposvár
Dombovár
Kalocsa
Békéscsaba
Subotica
Chop


Sovyet kıt'alarının harekâtı
Sovyet kıt'alarının bulundukları mevkiler
Sovyet kıt'alarının harekâtı
Sovyet kıt'alarının harekâtı
Devlet hudutları
ÇEKOSLOVAKYA
AVUSTURYA
YUGOSLAVYA
RUMANYA
SSCB
VİYANA
BUDAPEŞTE
Miskolc
Debrecen
Szolnok
Cegléd
Kecskemét
Vác
Hatvan
Komárom
Győr
Magyaróvár
Sopron
Pápa
Székesfehérvár
Vasvár
Dunaföldvár
Kaposvár
Dombóvár
Pécs
Mohács
Baja
Szeged
Orosháza
Csongrád
Békéscsaba

İtalyanlar, Amerika'nın derhal müdahalede bulunmasını istemişlerdir.

HOLLANDA'DA — Nümayişçiler Rus Elçiliğini taşlamışlar, Rusya'yı şiddetle takbih etmişlerdir. Rusların vahşetini belirten Başvekil Williem Drees, 1.000 Macar mültecisinin kabul edileceğini bildirmiştir.

HİNDİSTAN'DA — Nehru da Rusları takbih eden bir mesaj yayınlamış ve Rus hükûmetinden izahat istemiştir. Bildirildiğine göre, kızıl Rus hükûmeti cevap olarak, malûm nakaratı tekrarlamıştır.

DANİMARKA'DA — Rus sefareti ve konsolosluklarının kızıl gazete binalarının camları kırılmıştır. Nümayişçiler, Ruslara karşı şiddetli tedbirler alınmasını istemişlerdir.

Ayrıca, Stockholm, Lahey, Taipeh ve dünyanın bir çok şehrinde, kızılların Macaristan'da giriştikleri câniyâne tecavüz şiddetle telin edilmiştir.

Ruslar Macar Milliyetçilerini ele geçirmek için hileye baş vurdu . Tankların önünde sivil Macarları yürüten Ruslar bu suretle milliyetçilerin ateş açmasını önlüyorlar.

MACARİSTANDA MİLLÎ MUKAVEMET ERİYOR

Rus taraftarı kukla Macar hükûmetinin idaresindeki Budapeşte radyosu Rusya ile ebedî dostluktan bahsederken, başka kaynaklardan alınan haberler Rus birlikleri ile Macar milliyetçileri arasındaki kanlı çarpışmaların hâlâ devam etmekte olduğunu bildirmektedir. Bir İtalyan gazetesi Budapeşte'den yayınlar yapan ve Macar mukavemetçilerine ait bir radyo istasyonu ile temasa geçilerek şu konuşmaların yapıldığını bildirmiştir :

Soru — Budapeşte'de durum ne merkezdedir?

Cevap — Şehri ateşe tutan Rus topçu ve tankları ile savaş devam etmektedir. Başkentin bazı mahallelerinde 30 tank, 20 büyük top ile çok miktarda Rus piyadesine karşı mücadeleye devam edilmiştir.

Soru — Parlâmento binasını yeniden işgâl ettiğiniz doğru mu?

Cevap — Doğru olduğunu sanıyoruz, fakat biz binanın yakınlarında değiliz. Mukavemetçilerin mücadelesinin genişlediğini sanıyoruz. Rus tankları bizim bulunduğumuz mevkiin çok yakınındalar ve hiçbir hedef tâyin etmeksizin ateş ediyorlar. Söz değil, silâh istiyoruz. Bize yardım edin.

Öte yandan, mukavemetçiler memleketlerini müdafaa için son gayreti sarfetmektedirler. Fakat 4600 tank ve 200 bin kişilik Rus kuvveti karşısında mukavemet cephesi çökmek üzeredir.

Budapeşte radyosu yayınında batılıların yardımlarını reddetmiş ve «Emperyalistlerin yardımlarını kabul etmeye gururumuz manidir» demiştir. Radyonun iddiasına göre, Rusya'dan yardım yağmaktadır. Ayrıca Romanya'da yiyecek, ilâç ve inşaat malzemesi göndereceğini bildirmiştir.

İtalyan komünist partisi genel sekreteri Nenni, İtalyan meclisinde Macaristan hâdiselerine dair açılan müzakerelerde şöyle demiştir : "Senelerdenberi ilk defa olarak komünistlerle bizim aramızda derin bir ihtilâf başgöstermiştir. Şimdiki durum içinde Rusya Macaristan'da ancak jandarma kuvveti olarak kalabilir. Biz İtalyan sosyalistleri Rusya'yı birşey yapmamaya davet ediyoruz. Macaristan'dan çekilmesini, kuvvet ve kudret gösterisine girişmemesini, ne işçileri, ne de halkı temsil eden bir kukla hükûmeti silâh vasıtasiyle desteklemeye çalışmamasını tavsiye ediyoruz."

Budapeşte şehrine Rus kuvvetleri tarafından yağdırılan ateş yağmuru son haddini bulmuş, şehirde büyük bir yiyecek sıkıntısı başgöstermiştir.

Sovyet kuvvetleri sistematik bir şekilde mukavemet yuvalarını temizlemeye çalışmaktadır. Hastahane ve kliniklere de bu arada hücum edilmekte, ateş yağmuruna tutulmaktadır. Moskova radyosu her şeyin sükûnete erdiğini, bütün mukavemetin kırıldığını ilân ederken Rus kuvvetleri bombardımanlarını azamî hadde çıkarmışlardı.

Fransız maslahatgüzarının bulunduğu binanın yakınlarında, Ruslarla milliyetçi kuvvetler arasında cereyan eden savaş-

lar sonunda bir miktar Rus tankı tahrip edilmiştir. Fransız elçilik binası da diğer elçilikler gibi kısmen hasara uğramıştır.

Macar milliyetçileri mücadeleye yılmadan devam etmektedirler.

Tuna vadisindeki antikomünist şehirler Rus uçaklarının hücumlarına maruz kalmışlardır.

Londrada Avum Kamarasında yapılan müzakereler sırasında, Dışişleri Bakan yardımcılarından Lord John Hope Rusların iddialarının aksine olarak Budapeşte'de çarpışmaların devam ettiğine dair emin haberler aldıklarını söylemiştir.

Bakan yardımcısı "şehrin bazı kısımları alevler içindedir." demiştir. "Kızılhaç teşkilâtının haber verdiğine göre Rus ateşi yüzünden sivil halk arasındaki kayıplar çok ağırdır. Şehire sıkı bir sokağa çıkma yasağı tatbik edilmekte olduğundan sokaklarda kimse görülmemektedir."

Diğer taraftan komünist idaresinin milletlerarası Kızılhaç teşkilâtının memlekete gitmesine müsaade etmemekte olduğu, yapılan yardımları kabul etmed... bildirilmektedir.

MACARİSTAN ÜZERİNE DEMİRPERDENİN TEKRAR İNİŞİ

7 Kasım tarihli ajans ve radyo bültenlerinde şu başlıklar yer alıyordu :

PEŞTE VE DİĞER MACAR ŞEHİRLERİ YANIYOR!...

MİLLİYETÇİLER HALÂ DİRENİYOR!...

TANK VE UÇAKLAR HEDEF GÖZETMEDEN ATEŞ AÇIYORLAR!...

200.000 RUS ASKERİ VE 4600 RUS TANKI ÖLÜM SAÇIYOR!...

MACAR MİLLETİ İMHA EDİLİYOR!...

«Macaristandaki 200 bin Rus askeri ve 4600 Rus tankına karşı koymağa devam eden milliyetperverler, son gayretlerini sarfetmektedirler. Nisbetsiz derecede üstün Rus kuvvetlerile çarpışmaların devam ettiği bildirilmektedir.

Bu hususta İngiliz Parlâmentosunda konuşan Dışişleri Ba-



Ihtilâlin bozduğu munîs çocukluk dünyası

kan muavini John Hope, Macaristanda milliyetperverlerle Ruslar arasında çetin çarpışmaların devam ettiğini söylemiş ve şunları ilâve etmiştir :

«— Peşte, şimdi yanmaktadır. Şehirde sokağa çıkma yasağı olduğu için sokakta her görülen öldürülmektedir. Ruslar, Kızılhaç yardımının Macaristana girmesine müsaade etmemektedir. Hâlen Avusturyada bir Kızılhaç yardım konvoyu beklemektedir. Bu yardım konvoyunun Macaristana girmesine müsaade etmesi için İngiliz hükûmeti Rus hükûmeti nezdinde teşebbüste bulunmuştur.»

Macar milliyetperverlerinin gizli bir radyosu Rus askerlerine hitaben neşriyatta bulunmuştur. Radyo, «Rus subay ve askerleri, size söylenildiği gibi karşınızda çarpışanlar faşist değildir. Bizler de sizler gibi yaşamak hakkı olan işçiler, kadınlar ve çocuklarız. Ateşi kesin.»

Budapeştenin güneyinde bulunan Dunapentele şehri belki en kanlı savaşların cereyan ettiği merkezdir. Bu şehri Ruslar devamlı olarak bombalamaktadır. Şehirde yanmıyan tek bina kalmamış gibidir. Bu şehirde bulunan Kızılhaç ilkyardım merkezleri çadırlar içinde çalışmaktadır. Hür Macar radyosu bu şehrin «Açık hastane şehri» olarak her iki taraf tarafından kabul edilmesini istemiştir. Şehirde bulunan nüfusun yarısından fazlası ya hasta, ya da yaralıdır.

Budapeştedeki Rus katliâmı sırasında bu şehirde bulunan yabancılar da öldürülmektedir. 5 Kasım günü vuku bulan çarpışmalar sırasında Rus askerleri, sefaret penceresinden bakmakta olan «Yugoslav elçilik kâtibi Milenko Milovanof'u tüfekle vurmuşlardır ·

Ayrıca, Rus askerleri Budapeştedeki Mısır sefaretine girmişler ve sefir ile eşine ait eşyaları yağma etmişlerdir.

Bazı ecnebilere ait yerler de aynı şekilde taarruza uğramıştır.

Budapeştedeki Çekoslovak, Mısır, Fransız sefaret binaları büyük hasara uğramışlardır. Fransız maslahatgüzarının bulunduğu binanın yakınlarında Ruslar ile milliyetçiler arasında ce-



Budapeşte sokakları Macar gençlerinin cesetleriyle doldu

reyan eden kanlı bir çarpışma sonunda birkaç Rus tankı tahrib edilmiştir.

Eski Macaristan Kraliyet Sarayı da Ruslar tarafından topçu ateşine tutulmuştur.

Bu sabah Budapeşte radyosunda konuşan Macaristanın Kukla Başbakanı Janos Kadar, «yiyecek ve ilâca ihtiyacımız var; bize yardım edin» diyerek memleketindeki durumun son derece vahamet kesbettiğini itiraf etmiş ve diğer peyk memleketlerden yardım talebinde bulunmuştur.

Ayrıca Budapeşte radyosu Macar Komünist Partisinin müşkülat içinde çırpındığını ilân etmekle yeni bir itirafta daha bulunmuştur. Komünistler tarafından idare edilmekte olan bu radyonun tefsircisi, «İşçi, köylü, bütün vatandaşlar hükûmetin yardımcısı olun» diye yalvarmıştır.

VİCDANINIZ SIZLAMIYOR MU?

Tam muvaffak olmuş ve üzerlerine çöken Rus kâbusunu bertaraf etmiş gibi göründükleri bir anda Kahpece tuzağa düşürülen Macar Milliyetçileri her şeye rağmen ayakta durmaya çalışıyorlardı. Fakat arada okadar büyük bir kuvvet farkı vardı ki, Milliyetçilerin dâsitanî mukavemeti erimeğe mahkûm görünmekteydi. Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulunda alınan müdahale kararını sahip olduğu VETO hakkını kullanmak suretiyle bertaraf eden Rusya, üstelik birde Süveyş gibi bir mesele ortaya çıkarınca Macaristanla tabir caizse «Kurt - kuzu» başbaşa kaldı. Bir kere Polonyanın yatışarak Ruslarla uzlaşması Macarlar için ilk talihsizlik olmuştu. Arkasından Birleşmiş Milletlerdeki VETO bütün dünyanın elini kolunu bağlayarak Macar halkının her türlü milletlerarası yardımdan mahrum kalmasını neticelendirdi. Birleşmiş Milletler teşkilâtı kurulurken büyük devletlere tanınmış olan Veto hakkının küçük milletler için icabında böylesine emperyalist ve gaddar bir devlet elinde çok pahalıya mal olabileceği düşünülmüş değildi. Süveyş meselesi ise Macar milliyetçilerine en büyük bir darbe oldu. Maalesef İngiltere ve Fransanın da bu meselede Mısıra

karşı çok ileri giden bencil tutumları Ruslara mukabil bir koz kazandırdı.

Bütün bunlara rağmen Macar Millî Kıyamı öylesine coşkun bir millî infial haline gelmişti ki her türlü akli ve realist hesaba rağmen çıkar bir yol kazanmadığı halde coşkun bir trajedi olarak devam ediyordu. Milliyetçiler yeniden Rus esiri olarak yaşamaktansa ecel şerbetini seve seve içmek üzere tankların, mitralyozların üzerine üzerine atılıyor, şarklı ruhlarındaki romantizmi destanlaştırıyorlardı. Heyhat ki ne yapsalar çare yoktu. Kurtuluş ancak ölenlere müyesser ve mukadderdi. Kalanlar için vadesini ancak cenabıhakkın bilebileceği bir zamana kadar yine demir perdenin kafesleri içine hapsolmak mukadder görülüyordu. Macar milleti yapılabileceklerin en azamisini yapmıştı. Bundan sonrası artık kadere kalmış bir keyfiyetti. Kaderin büktüğü bileği doğrultmak kimsenin harcı değildir. Kaderin bu cilvesi artık tamamen belirmek üzere idi. Buna rağmen Macar Milleti kanlarının son katrelerine kadar talihlerini denemek azmiyle «Hür Macar Radyosu» ndan mücahitlerine ve dolayısiyle Ruslara ve bütün Dünyaya şöyle hitap etmekteydi :

«— Macar Milletinin hürriyeti için mücadele eden arkadaş, dayan. Dayanmaya mecbursun! Kardeşlerin Budapeşte'de topraklarınızı müstevlî Ruslara çiğnetmemek için ölüyor.

Birkaç yol ve tepeleri elimize geçirdik. Budapeşte yakınlarındaki Gelle tepeleri ateşimizle inlemektedir. Kadınlar tanklara bomba atıyor ve vücutlarını siper ediyorlar.

«VİCDANINIZ SIZLAMIYOR MU?»

«Vicdanınız sızlamıyor mu? Ümitsiz bir mücadeleye girişmiş Macar Milletinin yardımına niçin koşmuyorsunuz? Sizden can değil, silâh, yiyecek ve ilâç istiyoruz!. Macar çocukları da sizin çocuklarınız kadar sevimlidir. Onların ezilmesine razı olmayacağız. Biz ölmeden Ruslar evlerimize saldıramıyacaklardır.

Dünyanın vicdanına hitap ediyoruz. Sadece büyük memle-

ketlerin menfaatleri mi önemlidir· Macar Milletinin de korunacak mektepleri, hastahaneleri ve millî servetleri vardır. Bu susuşunuzdan utanınız.»

RUSLAR KADIN VE ÇOCUKLARI YAKIYOR

Radyo aynı gün akşama kadar sık sık Rus askerlerinin deliye dönerek kadın, çocuk bakmıyarak asıp, yakıp kurşuna dizdiklerini bildirdi. Son olarak da Budapeştenin güneyindeki Puszta ovasının milliyetçilerin eline geçtiğini, tek isteklerinin azalan cephanelerinin takviyesi, yaralıların tedavisi olduğunu söyledi.

Hür Macar Radyosu ile bütün dünyaya karşı yapılmış olan bu yayına rağmen Macaristana karşı Rusların girişmiş oldukları imha hareketini durdurmak için hiç bir esaslı tedbir ve yardıma muvaffak olamamak hür Dünyanın yüzünde ebedî devam edecek bir lekedir. Sırf bir psikolojik değeri olan hareketlerden ileri gidilememiş, böyle şeylerden anlayacak bir millet olmayan maddesi kadar manası da haşin ve gaddar olan Ruslara karşı bunların da hiç bir tesiri olmamıştır. Ezcümle :

FRANSA'DA — Fransız Millî Meclisi bir karar sureti kabul etti. Karar suretinin metni şudur : «Millî Meclis Macaristan'da vatanlarının istiklâli, hürriyetin ve mukaddes insan haklarının müdafaası için canlarını feda etmiş olanların huzurunda hürmetle eğilir. Kanlı hareketleri dünya vicdanını isyana sevkeden bir zalime karşı siyasî ve sosyal hakikî demokrasiyi gerçekleştirmek için ayaklanan mazlum Macar milletine bu yolda gösterdiği sarsılmaz cesaretinden dolayı hayranlığı ifade eder.

İnsanlığa karşı yapılan bu cinayet, Fransa'da tasvib edenleri takbih eder ve yeni katliâmları önlemek, enterne edilmiş olanları korumak ve memleketlerinde kalmış bulunan veya başka memleketlere sığınmış olan Macarlara âcil bir şekilde yardım etmek için hükûmeti hür milletlerle birlikte bütün çarelere başvurmağa davet eder.

Ve bilhassa hükûmetin, Macaristan'da ayaklanmış olan-

ların sürgüne gönderilmemeleri hususunda hür milletler nezdinde gerekli teşebbüse geçmesini ve bu suretle sürgün cezasının insanlığa karşı işlenen bir cürüm olduğuna hükmetmiş olan Nuremburg kararının zihniyetine sadık kalmalarını temin etmesini ister.

ALMANYA'DA — B. Almanya Başbakanı Adenauer, meclisin Orta Doğu için yaptığı olağanüstü toplantısında Rusya'nın Macaristan'da «hürriyetin sesini boğmak» için giriştiği taarruzu sert bir ifade ile takbih etmiş ve «bir devlet Orta Doğu ihtilâfında hürriyet müdafii rolünde görünürken, bir yabancı memlekette hürriyetin sesini boğmak için tanklar ve makinalı tüfeklerle halkı eziyor» dedi.

İNGİLTERE'DE — İngiliz komünist partisi Northumnerlan bölgesi teşkilâtı, son toplantısında bir karar sureti kabul etti. Bu karar suretinde Rusyanın Macaristan'da yaptıkları takbih eden ve Macar halkına hürriyetlerinin verilmesini isteyen bu bölge komünistleri, Londra'daki Rus büyükelçiliğine bu mealde bir de protesto gönderdiler.

PORTEKİZ'DE — Hükûmet Rusya'nın giriştiği hareketi takbih ederek, Macar halkına mümkün olan her türlü yardımı yapacağını bildirdi.

HOLLANDA'DA — Memleketin her tarafında Rus müdahelesini protesto makamında her türlü faaliyetler üç dakika müddetle durdurularak halk Macaristan için bir tazim duruşu yaptı.

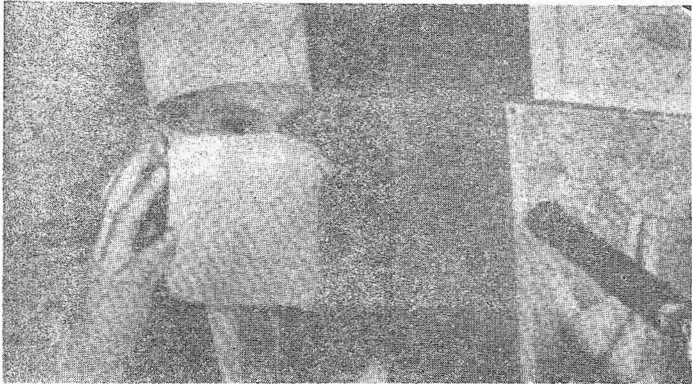
MEKSİKA'DA — Komünist partisi ve diğer kızıl teşekküller mutadları hilâfına ilk defa olarak bolşevik ihtilâlinin yıldönümünü tesit etmediler ve komünistlerin büyük bir kısmı Macaristan'daki hâdiseleri takbih ettiler.

Birleşmiş Milletlerde de yapılan müzakerelerde ifade edilen his ve fikirler sırf bir psikoloji belirtmekten ileri gitmedi. Meselâ aynı gün toplanan B. M. Genel Kurulu olağanüstü toplanarak tekrar meseleyi görüştü.

Söz alan hatipler umumiyet itibariyle Rusya'nın o memlekette giriştiği askerî baskıyı tenkitle Sovyet askerlerinin geri çekilmelerini istediler.



Budapeşte sokaklarında Kızıl Haç'ın ekmek ve çorba kuyruğunda
bir Macar çocuğu



Washington'daki mitinge katılan bu Macar genci Macaristandaki ailesini, müşkül vaziyete düşürmemek için yüzünü örtmüştür.

Komünist olmayan memleketlerin bu isteklerine Yugoslavya da katılarak, Macarlara kendi öz işlerinin sevk ve idaresinde tam hürriyet verilmesi gerektiğini beyan etti.

Yugoslav delegesi büyükelçi Josa Berilej, hükûmetinin, herhangi bir memlekette yabancı kuvvetlerin müdahalesine kat'iyen muhalif olduğunu söyleyerek ve dedi ki : "Sovyet hükûmetinin 30 Ekim'deki beyanı karşısında Rus askerlerinin çekilecekleri ümit edilir. Macar milleti kendi öz meselesini halle muktedirdir.

Küba delegesi, yeni kukla Macar rejiminin mümessillerinin Genel Kurulun haftaya açılacak nizamî oturumuna alınmamalarını hükûmetinin Macaristan'da teşekkül eden Janos Kadar hükûmetini katiyyen tanımayacağını söylemiş ve diğer devletleri de aynı şekilde harekete çağırdı.

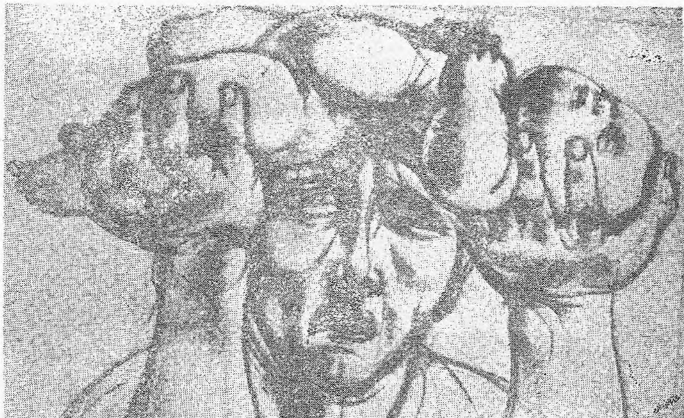
Milliyetçi Çin delegesi T. F. Tsiang, B. M. e mensup Asya ve Afrika memleketlerinin Orta Doğu'daki tecavüzü takbihte istical gösterirlerken Macaristan'daki tecavüzü takbih bahsında tereddütlerini tenkit etti. Macaristan'daki buhranın Orta Doğu meselsinden daha mühim olduğunu söyliyerek : "Bu hâdiseler Sovyet emperyalizm ve müstemlekeciliğinin içyüzünü belirtti." dedi.

Portekiz delegesi de Sovyet siyasetinin hakikî gayelerinin açıkça belli olduğunu fakat Sovyet İmparatorluğunun ergeç çökeceğini beyan etmiştir.

Netice olarak, herşey sözde kaldı, ve B. M. havanda su döverek bütün toplantılarını tamamladı. En müessir bir karara vardığı anda da Rusya VETO'sunu kullanarak tehlikeyi geçiştirdi.

KANIMIZ FEDA OLSUN

Günlerdenberi devam eden Sovyet - Macar Milliyetçileri harbi artık yavaş yavaş sona ermektedir. Kukla Kadar hükûmeti ile Macaristan'da hakimiyet kurmağa çalışan Sovyet kumandanlığı, Macar halkını tekrar kazanabilmek ve âsyişi kurmak maksadiyle tâvizler vermeğe devam ediyordu. Bunlara



Macar annelerinin ıstırabı

rağmen, Milliyetçi gruplar el'ân gizlendikleri mahzenlerden çıkarak hücumlar yapmakta ve Sovyetleri ağır kayıplara uğratmaktaydılar. Macar Milleti'de pasif faaliyetle, memleketteki bütün hareketleri felce uğratmaktaydı.

«Bir Rus tankının sırtında iktidara geçen» Kadar, âcz içinde ve sâdece bâzı yiyecek taşıyan vasıtalara vesikalar dağıtmaktan ileri hiç bir harekette bulunamamakta, İmre Nagy hükûmeti âzalarını da içine alan bir kabine kurmağa çalışmakta olduğu bildiriliyordu. Arasıra ortaya atılan tâviz yollu iddialar, ertesi gün reddediliyordu.

Budapeşte dahilinde hüküm süren korkunç açlık, sefalet, hastalıklar yanında gençler aşırı hareketlerde bulunarak Kadar aleyhinde beyannameler neşretmekte, ufak tefek mitingler tertiplemekteydiler.

Kukla Kadar hükûmeti halkı yatıştırmak için taviz üstüne taviz veriyordu.

— Kızılyıldız Macar bayrağından çıkarılacaktır.

— Macar ordusu Rus tipi üniformalardan kurtarılacaktır.

— Ruslarla Habsburg hanedanına karşı istiklâl savaşının bir tarihi olan 15 Mart gene millî bayram olarak kutlanacaktır.

— Okullarda Rus dili mecburî şekilde öğretilmiyecektir.

Bir ay evvel Macar milliyetçilerinin bu tavizleri memnuniyetle kabul edecekleri muhakkaktı. Şimdi ise kimse bunları kâfi görmemekteydi. Artık halk ölmekle komünizm'den kurtulmak arasında talihini denemeye o derece azimliydi ki, hiç bir tavizin fayda vermesine imkân yoktu.

BİR MACAR KADININ MEKTUBU

«Tek oğlum çarpışarak öldü. Üç yerinden yaralı gelinim torunumu bana bırakarak tekrar vuruşmağa gitti. Rus tankları şimdi yaralılara, ceset kalıntılarına ateş ediyorlar. Artık acı duyma hassamı kaybettim!»

Bu mektubu Paris'te çıkan Figaro gazetesinden iktibas ettik. Gazete bu mektup hakkında şu bilgiyi veriyor :

Bu bir Macar kadınının, Rus taarruzu esnasında, bir mahzende, bir ambalâj kâğıdı parçası üzerine yazdığı mektubdur. Bir Macar askerine emanet edilen bu mektup, Avusturyadan postaya verilmiştir.

Mektup şudur :

«Aziz dostum,

Bu mektup senin eline geçecek mi, geçmiyecek mi, bilemiyorum. Onu, tehlikeli bir vazife ile ödevlendirilen yiğit bir Macar askerinin elile, mes'ut hür dünyaya yollamak fırsatını buldum. Mektubu imzalamıyacağım, imzalayamam; çünkü hapisten on beş gün evvel kurtuldum. Beni kahraman Macarlar kurtardılar. Dayak yedim yerden yere atıldım, çiğnendim, aç kaldım, pislik içinde yüzdüm, iradem sayesinde yaşama kuvvetini buldum. Biliyorsun, sevgili kocam bolşevikler tarafından öldürüldükten sonra, bolşevik aleyhtarlığı hareketinin başına geçip onun yerini almış, bu ağır vazifeyi ben yüklenmiştim.

Ah, beni bir görebilsen! Bir mahzende, alaturka bağdaş kurup oturmuş bir külçe halindeyim. Bir mumun cılız ışığı altında, elimde zoraki yazan bir mürekkepli kalem. Bu mürekkepli kalemi, sokakta, benim mahzenin penceresinin pek yakınında yatan ölü bir Rus askerinin cebinden aldım. Dün bu büyük dava uğrunda bir kahraman gibi ölen Stephan'ın oğlu Petter yanımda. Stephan, tek oğlum, biricik oğlum -öldü- ama ben bir şey duymuyorum. Elem de duymuyorum - ağlamıyorum· Bir büyük dava uğrunda ölündüğü zaman galiba böyle oluyor. Torunum Petter kucağımda. Onun yüzünü daha hiç görmemiştim. Dün, onu buraya annesi getirip bıraktı. O da, başından ve bacağından derin yara almış, tekrar vuruşmağa gitti. Bolşevik toplarının sesleri tâ yakından duyuluyor. Kana susamış canavarlar, cesedleri, yaralıları, insan bakiyelerini topa tutuyorlar. Bizde artık ne mühimmat kaldı, ne eli silâh tutan erkek. Cesetlerden, ağır yaralılardan başka kimse yok. Fakat herkes hâlâ döğüşüyor, hâlâ tutabilen parmaklarile derisini yüzüyor, etlerini koparıyor, kanını akıtıyor, teslim manasına değil, kusarcasına bolşevik canavarlarının üzerine fırlatıyor. Herkes diz çöküyor, bize imdat edebilecek, bedbaht

ruhlarımızı kurtarabilecek tek varlık olan Allaha yalvarıyor.

Adresini Stephan vermişti, sana mektup yazabiliyorum. Bu mektubu, New-York'a, Hona'ya gönder. Hür memleketlerin resmî makamlarına göstermek zahmetine değmez. Onlar bize kat'iyyen yardım etmezler. Mesud insan egoist olur. Bize lâzım olan şey para değil, bize silâh ve çok insan lâzım. Bunları tedarik etmek güç değildir. Ruslar, burada yerleşmiş bulunan işgal kıtalarını değiştirmek zorunda kaldılar, çünkü o kıtalar bizim tarafa geçtiler. Çoğunu kendileri kurşuna dizdiler, çünkü teslim olmak istemiyorlardı. Şimdi bizi öldürmek için başka kıtalar getirdiler. Rus milleti, hakikatte hürriyet istiyor, dışarıdan Amerikalılarla Fransızları çağırıyor. Hâlâ inanıyorlar!

Biliyor musun, insan ne açlık duyuyor, ne susuzluk, ne korku. Etinden et koparıyor da gene can acısı hissetmiyor. En sevdiklerinin ölüsünü kucağında tutuyor da gene ıstırab duymuyor. Toplar, tanklar boyuna ateş ediyorlar. Acaba bu mektup senin eline geçecek mi?...»

KANIMIZ FEDA OLSUN!

Mevzii çarpışmalar devam etmesine rağmen, Rus - Macar harbi yavaş yavaş sona ermektedir. Macar mukavemetçileri Yugoslav hududuna yakın bölgelerde Rus birlikleri ile hâlâ çarpışıyorlar, Siclos ve Zigetuar'da atılan silâhların sesleri Yugoslav hududundan bile işitiliyordu. Büyük bir devletin modern askeri kudreti, uydurma silâhlarla ayaklanan 10 milyon Macarın mukavemetini nihayet kırmıştı. Buna rağmen çarpışmaların devam ettiği bazı bölgelerde, Rus tank ve motorize piyade birliklerinin Macar mukavemetçilerini hâlâ insafsızca imhaya çalıştıkları bildiriliyordu.

Aralıklı neşriyatını devam ettiren milliyetçilerin Pecs kesimindeki radyosu son olarak şunları söylemiştir :

"BUGÜN MUHTEMELEN SON GÜNÜMÜZÜ YAŞIYORUZ. RUS TAARRUZLARINA KARŞI DAYANAMIYACAĞIZ. CEPHANEMİZ VE YİYECEK STOKLARIMIZ TÜKENİYOR. KANIMIZ MİLLET UĞRUNA FEDA OLSUN."



Rus hücumundan sonra Budapeşte sokaklarından bir görünüş

Öte yandan Rus kontrolü altındaki Budapeşte radyosu :

"Macar sosyalist işçiler (komünist) partisinin bütün üyeleri, birleşip bu nazik zamanda mukabil ihtilâli ezmelidirler. Budapeşte ve bütün eyaletlerde yeniden sulh kurulmuşsa da vaziyet hâlâ ciddî ve müşküldür." diyordu.

Macaristan'da Avusturya hududunun hemen öte tarafında Kâin Hegiesshalom hudud karakolunu 3 gün müddetle Ruslara karşı müdafaa eden Macar mücahitlerinden müteşekkil küçük bir grup vaziyetin ümitsizliği karşısında Avusturya'ya iltica etmişti.

Bidayette çetede 108 kişi varken bunlardan yalnız 45'i Avusturya hududunu geçerek teslim oldular. Diğer birçokları evlerine dönmüş veya memleketin muhtelif kesimlerinde Ruslara karşı hâlâ savaşan diğer milliyetçi kuvvetlere iltihak etmişlerdir.

Son derecede yorgun ve müteessir görünen Macar milliyetçileri Rus tanklarına karşı koyabilecek silâhları olmadığını, buna rağmen günlerce küçük çaplı silâhlarla savaştıklarını söylemişler ve liderleri demiştir ki : "Ruslar mukavemetimizi kırmak için evvelâ, teslim olmadığımız takdirde kasabayı bombardıman etmek tehdidinde bulundular. Sonunda, bizi elde etmek için kızıllara lâyık pis bir hileye başvurdular. Üzerimize sürdükleri tankların önünde sivil ırkdaşlarımızdan müteşekkil kafileler yürüttüler. O zavallılar bize : *"Ateş etmeyin, Macarız."* diye bağırıp yalvarıyorlardı. Kendi milletimizi vuramadık ve buraya sığınmak zorunda kaldık."

ÖLÜ ŞEHİR

Macaristan Başkenti Budapeşte'nin son olaylar dolayısiyle tam bir ölü şehir haline gelmişti· Ajanslar bu durumu şöyle bildirmekteydiler :

Bir çok binalarda siyah bayraklar asılıdır. Rus tankları bütün yol kavşaklarını tutmuş olup beyannameler dağıtarak «barışçı» olduklarını ispata (!) çalışmaktadırlar.

Memlekette çok tehlikeli bir açlık hüküm sürmektedir.



Rus Ateşesinden sonra Budapeşte sokaklarının hali

Kadar hükûmeti Peşte radyosu vasıtasile yayınladığı bir beyannamede memleketteki bütün hububat stoklarına el konulduğunu ilân etmiştir.

RUSLAR HALKA ATEŞ AÇIYOR

Beynelmilel Kızılhaça mensup ikinci konvoy da Macaristana girmiştir. Macarlar yollarda gördükleri her batılı kızılhaç arabasının etrafını sarmışlar (Macaristana hürriyet, yardım istiyoruz) diye bağırıyorlar, Amerikan bayraklarına öpücükler yolluyorlar.

Rus tankları, sokaklarda yaralı toplayan Kızılhaç arabalarına ve bilhassa yiyecek almak için dükkânlar önünde kuyruk yaparak bekleşen halkın üzerine ateş açıyorlar, böylelikle birçok ma'sum kimsenin ölümüne sebep oluyorlardı.

İŞÇİLERİN GREVİ

Kukla Kadar hükûmetinin bütün tehditlerine rağmen, grevde bulunan Macar işçileri, işbaşına dönmiyerek başladıkları greve devam ediyorlardı.

Budapeşte'de Tuna'nın sahillerinde gruplar halinde toplanmış olan işçiler mâ'nen çok üzgün ve kırgın olup, "Greve devam kararımızın bizim için bir yıkım olduğunu biliyoruz, ama Rus süngüsünün altında çalışamayık ki. Biz hâlâ eski taleplerimizde israr ediyoruz. Biz derken yüzde 99'u kastediyoruz. Gizli polis hesabına çalışan yüzde 1'i değil."

İŞÇİLER NAGY'Yİ İSTİYOR

Temas edilen bütün işçiler inanabilecekleri tek insanın İmre Nagy olduğunu söylemekte ve «mücadelemizin gayesini yalnız o emniyet altına alabilir» demektedirler.

Bu sırada Nagy hâlâ Rus işgalinden sonra iltica ettiği Yugoslav Sefaretinde bulunuyordu.

İşçi liderleri «Nagy'nin Yugoslav Sefaretinden çıkmaması lâzımdır.» diyordu. «Herşeyden evvel çıkacak olursa Ruslar tarafından tevkif edilmiyeceğini kimse temin edemez. Ayrıca Ruslar çekilmeden işbaşına gelse bile hiçbir şey yapamıyacaktır.»

İşçi liderler bu arada, Kadar ile olan temasları sırasında Janos Kadar'ın kendilerine «Nagy'yi bulun işbaşına gelsin,

bu iş benim başaracağımdan çok güç dediğini sözlerine ilâve ettiler.

Bâzı Rus subaylarının fabrikalara giderek işbaşı yapan ve yapmıyanların isimlerini almağa çalıştıkları haber veriliyordu.

Resmî makamlar normal hayatın başlamasiyle birlikte Rus birliklerinin çekileceklerini tekrarlıyorlardı.

Kasım ayının onbirinde bütün Dünya ajansları Macar Destanının son sayfalarını şöyle bildiriyorlardı :

RUSLAR MACAR İŞÇİLERİNİ İDAM EDİYOR

Kadar, grevi körükleyenlerin derhal idam edileceğini, iştirâk eden işçilerin de şiddetle cezalandırılacaklarını ve ailelerinin aç bırakılacağını söylemiştir.

Kukla Başvekil ayrıca ilticaları da önlemeye çalışmaktadır. Macaristandaki durumu bütün çıplaklığiyle ortaya koyan ilticalar Kadar'ın âsabını bozmaktadır. Hükûmet yayınladığı bir emirnâme ile Macaristan'ı terkedenlerin bütün mallarına el konacağını bildiriyordu.

Ruslar ilticaları önliyebilmek için Avusturya hududuna mayın döşemektedirler. Bunlara rağmen ilticalar devam etmektedir. Ruslar ayrıca Birleşmiş Milletler yoluyla dahi olsa yapılacak bir yardımı önlemeye çalışmaktadırlar.

Ruslar grev yapan işçilerin evlerini basmakta ve tanınmış işçileri tevkif etmektedirler. Rusların müthiş eziyetler yaparak bu işçi liderlerinden greve son verilmesi için emir çıkartmalarını temine çalışmaktadır. Bu emri imzalamak istemiyenler idam edilmektedir.

İdamlar ve Rusların işkencesinin grev hareketini kıracağı yerde kamçıladığı ve 48 saat için ilân edilmiş olan umumî grevin bu müddetin hitamında da sona ermiyeceği anlaşılmaktadır.

Kızıl polis işçileri zorla fabrikalarına götürmüşse de bunlar makinelere ellerini sürmemiş ve sesizce oturmuşlardır.

Macar milletinin kahramanca giriştiği grev harekâtı, kızıl

Rus liderlerini büyük bir telâş içinde bırakmıştır. Moskova gazeteleri, aleyhde olarak, Macaristan hâdiselerini büyük manşetlerle ve telâşlı bir şekilde takdim etmektedirler. Şimdiye kadar vuku bulan mücadelelerde bile sözde soğukkanlılıklarını muhafaza etmeğe çalışan kızıl gazeteler şimdi ateş püskürmekte ve Macaristan'da faşistlerin faaliyete geçtiklerinden şikâyet etmektedirler. Rus gazetelerinin bu yayınlarının Rus halkı üzerinde derin tesirler meydana getirmesi beklenmektedir.

Macaristan aleyhinde ateş püsküren Moskova Radyosu da, Milliyetçi mücadelenin *«Tecrübeli Kafalar»* tarafından ve Avusturya'dan idare edildiğini iddia etmiş ve Kadar hükûmetine karşı girişilen mukavemet hareketinin bütün şiddetile devam ettiğini itiraf etmiştir. Moskova Radyosu, Macaristan aleyhinde bir sürü tehdidler de savurmuştur.

Açlık ve Sibirya'ya sürülme tehlikesi karşısında Macar işçilerinin bir kısmı greve son vermişlerse de, bu defa çalışmayı gevşetme taktiğine başvurmuşlardır.

Memleketin en büyük sanayi merkezlerinden, Tuna'da kain Csapel adasındaki fabrikalarda işçiler idareye meydan okumaktadır. İş elbiseleriyle fabrikalara gelmiş, fakat bütün gün ellerini işe sürmemişlerdir. İşçilerin bir sözcüsü demiştir ki : *«Şimdiki halde yapılacak en makûl şey, bir araya gelmektir. Bunun için işbaşı yaptık. Zira, evde kalmaya devam etseydik, hükûmet için günün birinde bizleri teker teker toplamak daha kolay olurdu. Burada hep birlikteyiz.»*

Fabrikayı gezmelerine müsaade edilen Batılı gazeteciler, bu adadaki muazzam demir ? çelik fabrikalarında yüzlerce işçiden yalnız 2 sinin kaynak makinesiyle çalıştıklarını görüp merakla yanlarına sokulmuşlardır. Adamların kendi öz bisikletlerini tâmire çalıştıklarını görmüşlerdir.

MACAR TRAJEDİSİNİN SON PERDESİ

Macaristana 200 bin Rus askeri daha geliyor :

Macar işçilerinin son bir çare olarak Sovyet birliklerinin çekilmesini temin için giriştikleri grevi önlemek ve Macar

mukavemetini tamamen söndürmek için 8 Kasım tarihinde Macaristana 20 tümen (200 bin Rus askeri) daha geldi. Macaristanın isyan ve infial bölgelerinde kol gezen 4600 Rus tankına ilâveten yeniden 1000 tank Macar hududunda ihtiyat olarak hazır edildi. İhtilâl başladığı zaman bütün Macaristanda sadece iki Sovyet tümeni mevcutu.

Macar milliyetçilerinin ellerindeki radyolar 9 Kasımda yayınlarına son verdiler. Diğerlerinden ise Rus kumandanlarının emir ve direktifleri yayınlanıyordu. Rus tankları ve silâhlı askerleri Milletlerarası Kızılhaç kamyonlarından tutun da, genç öğrenciler, çocuklar, ekmek almak için kuyruk olmuş halk topluluğu, pencerelerden görünen en küçük bir karaltı üzerine hemen ateş açıyorlardı. Bu derece kuvvet muvazenesizliğine rağmen de tanklar hâlâ dar sokak içlerine tek başlarına giremiyorlardı. Geceleri ise, ana caddelerde veya meydanlarda toplu halde bulunmak suretiyle kendilerini emniyete alıyorlardı.

Büyük ölçüdeki çarpışmalar 10 Kasımda sona ermiş bulunuyordu. Tek tük bazı mukavemet noktaları bir kaç gün daha dayandılar. Bazı gerillacıların çarpışmaya devam etmekte olduğu bildiriliyordu. Fakat artık bunların hiç bir önemi kalmamıştı. B. Milletlerin kuruluşundaki aksaklık yüzünden hür Dünyanın eli kolu bağlı kalışı ve Macar halkı tarihlerinin belki en büyük kahramanlığını göstermesine rağmen Rus esaretinden kurtulmak imkânını elde edemedi.

B. MİLLETLERDE AÇIKLANAN VAHŞET TABLOSU

75 bin Milliyetçi katledildi.

19 Kasım 1956 da B. Milletler Genel Kurulu yaptığı toplantıda Macaristan meselesini müzakereye devam etmiştir. İlk sözü alan Küba delegesi, yaptığı konuşmada Rusya'yı Macaristandaki hareketleri sırasında 75 bin milliyetçiyi öldürmekle itham ederek demiştir ki : "Macaristan büyük bir mezarlık haline gelmiştir. Rus ordusunun hareketini tarife imkân yoktur. Çünkü tarihte böyle birşey şimdiye kadar görülmemiştir. Ma-



Kızıl Haç'ın yardım kamyonu



8.XI.956 tarihli Dünya Gazetesinde çıkmış bir karikatür
MACAR — Birleşmiş Milletler nerdesin?...
— *Buradayım!..*

caristan'da bir dehşet rejimi hüküm sürmektedir. Rus askerleri meskenlere tecavüz etmekte ve kadınlara tasallut etmektedir. Kadınlar, erkekler çocuklar zorla Macaristan'dan sürülmektedir. Her gün yüzlerce insan idam edilmektedir."

Küba delegesi sunduğu karar suretinde Rusların Macarları sürmelerine son vermesini ve sürülen Macarların da mem-

leketlerine iadesini derpiş etmiştir.

Macaristan Dışişleri Bakanı İmre Horvath, bu husustaki müzakereleri durdurmak istemiş ve Macaristandaki ihtilâlcileri, *"hırsız ve haydut"* kelimeleri ile tavsif etmiştir. Rus delegesi de sürgün haberlerini kat'iyetle yalanlamış, bunun bir iftira ve tahrik olduğunu söylemiştir. Rus delegesi Çepilof, aynı zamanda Rus kuvvetlerinin asayiş temin edilir edilmez, Budapeşte'den çekileceğini (!) ilâve etmiştir.

ÖRFİ İDARE

İpleri Rusların elinde olan Kukla Kadar Hükûmeti, Macaristandaki bu halk ve işçi mukavemetine son ve kat'i darbeyi vurmak için gayet azimli görünüyordu. Bu maksatla bütün Macaristana şamil olmak üzere örfi idare ilân edildi. Örfi idare makamları silâhlı olarak yakalanacak herkesin tevkif edileceğini, itaat etmeyenlerin ÖLÜM cezasına çarptırılacağını ilân etti. Bu karar Kadar Hükûmetini başlangıçtan beri tanımayan milliyetçi işçi ve öğrencileri hedef tuttuğu meydandaydı. Böyle bir kararla ihtilâlci işçilerin kurdukları konseyler kanun dışı ilân edilmiş oluyordu. Hükûmet bu yola gitmesine sebep olarak ta aslında bir meslek teşekkülü olan bu konseylerin siyasetle meşgul olmasını ileri sürüyordu. Demekki affedilmez olan suçları bıçağı kemiğe dayayan bir zulüm rejimine «Artık dur!» demek için silâha sarılmış olmalarıydı.

Örfi idarenin bu kararı ile ihtilâle katılmış olanların artık birer birer toplanarak tevkif edileceği anlaşılmıştı. Nitekim aradan pek az bir zaman geçmişti ki grup grup işçiler tevkif edilerek trenlere doldurulup Sibiryaya gönderilmeye başlandı. Bir kısım işçiler de evvelâ Avusturya'ya oradan da başka hür memleketlere kaçmak için her çareye baş vuruyorlardı. Bu kaçış esnasında bir kısmı kahpe Rus kurşunları ile vuruluyor bir kısmı ise güç belâ Avusturyaya sığınabiliyordu. Hürriyet savaşında can veren 70 - 80 bin Macarın yanısıra bir çok vatansever de böyle hududlardan kaçarken vurulup telef oluyordu.

Kaçıp kurtulamıyanlar koyun nakleder gibi vagon vagon Sibiryaya sürülüyordu. Onun da sonu muhakkak ki ölümdü. Bu yüzden Macar İhtilâlinin kurbanlarının gerçek sayısını tespit etmek elbette ki imkânsızdır. Macaristanın gördüğü bu kaçıncı «Temizlik:» ti. Kan, ateş ve ölüm komünist rejimde bayram çocuklarının elindeki mantar tabancaları gibi alelade oyuncaklardı.



29.12.956 tarihli Havadis Gazetesinde çıkmış bir karikatür

Gece gündüz yürüyerek bazan sürünerek, aç biilaç hudu-du geçerek Avusturya'ya iltica edenlerin sayısı 100 binin üstünde idi. Bu kızıl ateş tufanından kaçabilenlerin sayısı yüz binin üstünde olursa kaçamayıp arkadan Rus kurşunları ile vurulup vatanlarının Rus esaretinden kurtuluşunu göremeden gözleri açık giden Macarların sayısı kimbilir kaçtı?. Üzerlerine DEMİR PERDE'nin ağır kapıları kapanan milyonlarca Macarı ise hazin bir istikbal ve akibet bekliyordu.

millî şair Sandor PETÖFİ kendi adının verildiği meydanda yüz yıl sonra yeni bir hürriyet mücadelesi başlatmıştı : 23 Ekim 1956 Salı günü saat 15'te onbinlerce Macar Petöfi'nin şiirini hep bir ağızdan okuyorlardı :

«Eskunszuk, eskunszuk hogy rabok tovabb nem lessunk»
«Yemin ediyoruz, yemin ediyoruz artık köle olmıyacağız..»

Macar ihtilâli bu mısra ile başlamıştı. Yüzbinlerce elde Macar bayrakları yükselmişti... Kızılyıldızı sökülmüş bayraklar... Yeşil, beyaz, kırmızı tekrar millî renkler oluvermişti.

Koca Dev'e karşı bütün bir millet tek bir ruh ve azimle ayaklanmıştı... Alkışlar, marşlar, birbirini kovalıyordu...

«Ruslar Defolun» «Hürriyet istiyoruz» sesleri Budapeşte semalarını inletiyordu... Stalin heykeli bu azimle yıkılmış, Radyo evi bu heyecanla basılmıştı· A. V. H. (Gizli Polis Teşkilâtı) bu hınçla tarruza uğramıştı.. Sovyetlerle çarpışmaya, hem de tanklara göğüslerini açarak çarpışmaya hep bu inançla başlandı : «Ruslar defolsun.» «Hürriyet istiyoruz» diyenlerin inancıyle...

...... Sonra... Ruslar geldi... hürriyet uğruna onbinlerce Macar can verdi.. Toplar hedef gözetmeksizin ateş yağdırdı... Mavi tuna kana boyandı... Hastahaneler, Kızılhaç merkezleri, çocuk yuvaları ve mektepler her şey yığın haline geldi... Bütün Macar şehirleri birer harabe... birer taş yığını... Komünist idareye hürriyeti için başkaldıran bir millet böylece kan ve ateşle boğuldu... ve Rus kâbusu tekrar Macar'lar üzerine çöktü......

Macar hürriyet savaşı sırasında basınımızda pek çok, fıkra, karikâtür, şiir v.s. yayınlanmıştır. Bunlardan geniş örnekler vermeye sayfalarımız müsait değildir. Ancak memleketimizde şuurlu antikomünizmi kurmuş olan merhum PEYAMİ SAFA'ya ait bir iki yazıyı, merhumun rahmetle hatırlanmasına vesile olmak üzere nakletmeden geçmeye gönlümüz razı olmadı.

MÂNÂSI BU

Macaristan'daki isyan hareketini bildiren haberler arasında şöyle bir radyo havadisi de vardı :

İhtilâl hareketine katılanlar arasında genç kızlar da bulunuyordu. Büyük ekseriyeti yirmi yaşındaki gençlerin teşkil ettikleri anlaşılmıştır. Kızlardan çok ölü olduğu da bildiriliyor.

Bu nesil tamamiyle komünist idaresi altında yetişmiştir. Bunların ihtilâle katılmış olmaları bilhassa ve son derece mânidardır. Aynı zamanda üniversitelilerin geniş ölçüde isyanı desteklediği ve profesörlerin de talebeleri ile birlikte isyana katıldıkları açıklanmaktadır.

Macaristan'da evvelâ Rus işgaline karşı başlayan isyan hareketinin biraz sonra komünist idareye yöneldiği anlaşılıyor. Sovyetler de bunu itiraf ediyor ve isyanın bir «faşist» hareketi olduğunu söylüyorlar. Onların komünist olmayan her rejime ve insana (Mister Churchill'e bile!) faşist dedikleri malûm.



Bir kaç sene evvel Rusya'da, gençler arasında yapılan bir anket, onların Marxizmden uzaklaşmakta olduklarını göstermişti. Galiba Pravda'da çıkan bir yazı eski neslin inkılâba daha sâdık olduğunu belirtiyordu. Sovyet Rusya'dan kaçan ve oraya ait müşâhedelerini yazanların eserlerinde de gençliğin komünizmden nefretini belirten bir çok parçalar vardır.



Türkiye'de de Allahsızlara, dinsizlere, solculara ve Marxcılara gençlerden ziyade ihtiyar münevverler arasında rastlanır. Kızıl telkıncıların başında da bunlar vardır. En gençleri kırk yaşındadır. Çünkü bizim yaşlı müneverlerimiz on dokuzuncu asrın geri materyalist fikirleriyle beslenmiş ve yetişmişlerdr. Kırk sene evvel Baha Tevfik'in çıkardığı «Teceddüd İlmî ve Felsefe Kütüphânesi» nin serisindeki eserler Büchner, Ernest Haeckel... gibi bugünün felsefe hareketlerinde esâmisi okunmayan eski materyalistlerin kitaplarıydı. Baha Tevfik



İhtilâlden sonra şehirde hayat

nesli bugün altmışla seksen arasındadır ve o zamanki cereyandan aldıkları tesirden silkinecek bir şahsiyet davranışından mahrum kalmışlardır. Müstesnâlara sözümüz olmadığını hemen ilâve etmek isterim.

Gençlerimiz arasında bu nisbet tamamiyle tersinedir : Solcu talkınlara kapılmayanlar kapılanlardan çok fazladır. Çünkü onlar da Avrupa'daki nesildaşları gibi, yirminci asrın ilk yıllarına kadar bulaşan on dokuzuncu asır materyalizminin tesir havası içinde değil, yirminci asrın daha ziyade mistik ve ruhcu felsefe cereyanlarının mânevî atmosferi içinde yetiştirilir.

Bunun için, yukarıki radyo haberinde de işaret edildiği gibi, üniversite gençliğinin isyana katılmış olması «Bilhassa ve son derece mânidardır.» (1)

MACAR DESTANI

Tarih böylesini görmedi· Daha önceki halk ayaklanmalarında hükûmetler bugünkü gibi modern silâhlarla mücehhez değildiler. İnsan dişi ve tırnağı, tarihte ilk defa, tanka ve uçak bombasına karşı çıkıyor ve üstelik zaferler kazanıyor. Bu destan, bütün teknik ve madde hesaplarını altüst eden bir sosyal ruh mucizesidir.

Fakat biz buna şaşmayız. Biz, İstiklâl Savaşı nesli; biz, ruh kudretinin bütün madde enerjilerinden önce ve üstün geldiğine inanan düşünce ve iman nesli; biz, İkinci Dünya Harbinin çarpık neticelerine rağmen, milletlerde milliyet duygusunun ölmediğine, kapalı bir halde kalmayarak bütün insanlık tesânüdünü destekleyecek şekilde yaşaması lâzım geldiğine inanan milliyetçiler... Biz buna şaşmayız.

Macar destânının, ortaokulun birinci sınıfından üniversiteye kadar hep komünist terbiyesi, telkini ve öğretimi ile ye-

(1) *Milliyet 27 EKİM 1956*



24.XI.956 tarihli Dünya Gazetesinde çıkmış bir karikatür

tişmiş bir neslin komünist idareye karşı ayaklanmasından doğmasına ve gençlikten başlayıp milleti sarsmasına da şaşmayız. Biz, geçen yaz yıl içindeki yetersiz ilim verileri içinde hatâlı bir varlık ve dünya anlayışı içinde kalan Marx'ın ve Engels'in neden ve nasıl aldandıklarını araştırmış olanlar kafilesi; biz ilerilikle ne sağcılığın, ne de solculuğun hiç bir ilgisi olmadığını görenler zümresi; biz, geçici moda yeniliklerinin değil, ölmez değerlerin, işte böyle binbir mucizesine inanmışlar soyu; biz, Allahcılar, biz ruhcular, biz millî farkları eritmeyen bir insanlık toplumunun yüksek şuuruna ve birliğine iman etmiş insaniyetçiler, biz milliyetçiler, biz herkese lâyık olduğu payı veren haklı bir dağıtma sistemi içinde bulunmak şartiyle mülkiyetçiler, biz lâyık olana konuşma hakkı veren ve sözü ayağa düşürmek istemeyen hürriyetçiler, biz sosyal adaleti bir sınıfın tahakkümünde değil, bütün sınıfların âhenkli işbirliğnde gören bütüncüler... Biz komünizmin döşeğe serilmesine de, can çekişmesine de şaşmayız.

Macar destânı karşısında hayret gafillere, hayranlık bize düşüyor. (1)

---

(1) Milliyet 27. EKİM 1956



Magyoravarde kızılların katliam ettikleri Macar köylülerinin mezarları başında biriken topluluk

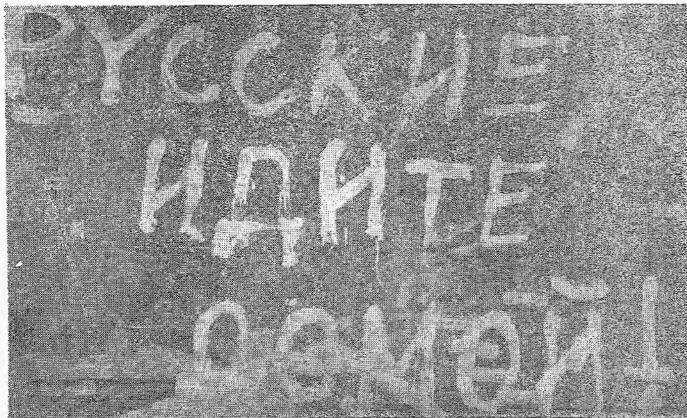
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM :

KOMÜNİST PROPAGANDASININ ÖZELLİKLERİ VE MACAR İHTİLÂLİNDEN ALINACAK DERSLER

KOMÜNİST PROPAGANDASINDA METOD

Umumiyetle zannedildiği gibi komünistler büyük halk kitlelerini komünist yapmaya çalışmazlar. Propagandalarını üstün vasıflı entellektüeller üzerine teksif ederler. Bu entellektüellerden kalbi ve kafası çelinebilecek bir gurup icab ettiği zaman büyük kitleyi harekete getirebilecek iş ve fikir gücüne sahip kılınır. Ona göre mevzilendirilir. Üstelik halk kitlelerinin hedef ve gayeyi evelden bilmeleri gayet tehlikelidir. Onların çoğu icabında nereye götürüldüklerini bilmeden harekete katılacak daha ziyade güvenlerini kazanmış yetişkin komünistlerin emir ve direktiflerine uyacaklardır. Bütün mesle, halkı icabından harekete getirebilecek müessir mevkilerin cemiyet plânında sistemli ve yetişmiş bir komünist kadro tarafından ele geçirilmesidir.

Gerçek bir komünist ne kadar idealist olursa olsun komünistliğini ilân etmekten sakınır. Bizim memleketimizde de başka yerlerde de böyle iftiharla komünist olduğunu söyleyenler çıkmıştır. Nazım Hikmet Türk Adliyesi huzurunda komünist olmakla öğünmüştür. Fakat komünizmin diyalektiğini hakkiyle hazmetmiş komünistler bu nevi idealistlik gösterilerini ayıplarlar. Nitekim Nazım Hikmet'in bu davranışını da diğer bir ülküdaşı olan Hikmet Kıvılcımlı yermiştir. Komünist propagandası istikametinde çeşitli eserler meydana getirmiş bulunan Hikmet Kıvılcımlı komünizm propagandası sebebiyle kapatılmış



Dükkân vitrinlerine ve evlerin camlarına Macarca hep bu slogan yazılı idi.. Ruslar Evinize Dönün!.. Bizdeki Go Home'cuların kulakları çınlasın!

THE COUNTER-REVOLUTIONARY FORCES IN THE OCTOBER EVENTS IN HUNGARY

I

PUBLISHED
BY THE INFORMATION BUREAU OF THE COUNCIL OF MINISTERS OF THE HUNGARIAN PEOPLE'S REPUBLIC

Ruslar'ın Macar ihtilâlini tertip olarak göstermek için çıkardıkları kitabın kapağı, yayınlayan da güya Macarların hükûmeti





Rusların uydurdukları vesikalardan, adı geçen kitaptan
Yavuz hırsız ev sahibini bastırır



Ayni Rus broşüründen diğer bir resim Faşist (!) Macar halkı sivil polislere, karşı böyle tecavüz edince hükümet Rusya'dan yardım istemiş. Onlarda yardım etmişler işte hepsi bukadar imiş.

bulunan eski VATAN PARTİSİ'nin Genel Başkanıydı. En son eseri de KARL MARX'ın «Özel Dünyası» dır. (1) Demek ki komünizm propagandasına Nazım Hikmet'ten çok emeği geçmiş bir komünisttir. Esasen bu şekilde idealizm gösterileri içinde komünistliğini ifşa ederek kendi kendilerini bir nevi kafa tutmanın kahramanlık edası ile tatmin etmeye kalkışanlar hakkında *LENİN* Aptal tabirini kullanmıştır. Lenin *«Sol Kanat Komünizmi : Bir Çocuk Hastalığı»* adlı eserinde bu konuyu işlemiştir. Komünist ihtilâlinin ilk yıllarında komünizmi büyük bir romantik gençlik rüzgârı hâlinde benimseyen bir gurup Alman genci komünist olduklarını ve bundan büyük bir gurur duyduklarını iftiharla söylüyorlardı. Gaye ve metodlarını açıkça ilân ediyorlardı. Bu genç idealistler komünizm uğruna ölmeğe her an hazır bulunduklarını bütün düşmanlarına karşı haykırmaktan da zevk ve heyecan duyuyorlardı. Lenin'in yukarıda adı geçen kitabı bu idealist komünistleri çok acı bir dille yeriyordu. Bu kitap isteklerini tamamen açığa vurmamak suretiyle düşmanı aldatmanın vazgeçilmez bir komünist metodu olduğunu, müdafaa etmektedir. Lenin'e göre, gerçek komünist stratejisi kitle nezdinde önemli olan meseleleri keşfedip, bu mesleler etrafında toplanacak insanları ürkütüp gücendirmeden komünist gayelerine yöneltmektir. Hattâ İngiliz komünistlerine İngiliz İşçi Partisine iltihak etmelerini tavsiye edecek kadar bu taktikte ileri gitmiştir. Türkiye'de hiç bir komünistin komünizmi ağzına almadığı, sırf soyalizm diye bir terane tutturarak muhtevada yine de komünizmi savunduğu her gün gazetelerde görülmektedir. Rusya'nın resmen adı bile Sovyet Komünist Cumhuriyetleri değilde *«Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği»* dir. Bu durumda bütün müseccellerin neden mertçe komünizmi değilde sosyalizmi —daha emin bir tabirle— sosyalizm perdesi altında komünizmi savundukları anlaşılmış olmaktadır.

Komünistler önce halkın ne istediğini tespit eder sonra da

---

(1) Hikmet Kıvılcımlı — Karl Marx'ın özel Dünyası - İstanbul 1966

o istenilen şeyi vaad ederek iktidara gelecek potansiyeli elde etmeğe çalışırlar. Bir kere iktidara geldikten sonra artık vaad edilmiş olan şeyi vermek şart değildir. İktidara gelmelerini sağlayacak her hareketi meşru sayarlar. Bunun için icabında birbirine zıd iki gurupla da ayni zamanda teşriki mesai yapmakta bir beis görmezler. Esasında kollektif toprak mülkiyeti sistemini benimseyip müdafaa ettikleri hâlde Rusyada ve Çinde mevkileri henüz kuvvetlenmemişken tamamen aksi bir politika takip ederek halka toprak dağıtmışlardır.

Halk üzerinde müspet bir tesir icra ederek kendilerine prestij sağlayacak her fırsattan istifade ederler. Böyle bir jest esas komünist doktrinine zıt düşse bile taktik icabı buna başvurmaktan çekinmezler. Meselâ bir memlekette din adamları baskıya maruz kalsa, komünistler, inananlardan daha evvel davranarak sistemlerinin hayat hakkı tanımadığı din hesabına yaygaralar koparır ve protestolar yağdırırlr. Komünistlerin bu kadar iki yüzlü bir siyasete rağmen çok kere muvaffak olmaları iki sebeple izah olunabilir :

1 — Halka karşı mert, gözü pek ve fedakâr görünmeyi temin ederler. Halk ekseriyetinin hissiyatını okşayan dâvalarda onların yanında ve onlar için onlardan daha kuvvetli müdafi kesilirler. Bu suretle halkın menfat ve hissiyatını okşayarak sempati toplarlar.

2 — Komünistler tarafından tahakkuku vaad edilen neticeler müceret olarak da değer taşımaktadır. Bu konular aradaki ufak tefek farklara rağmen hemen herkesi cezbeden konulardır. Böyle desteklenmeğe değer konuları seçerek belki sırf isimlerinde iştirâk hâlinde olabilecekleri mefhumlar ardında çeşitli guruplara ayak uydururlar. Meselâ hürriyet, veya barış veyahut da sosyal adalet. Komünistlerin bunlara verdikleri mânalar çok farklıdır. Fakat bütün farklar önceleri ustalıkla gizlenir. Böyle halk ekseriyetini harekete getirebilecek mefhumların istismarını sağlamak için pek çok maske teşkilâtlar kurarlar. Bu maske teşkilâtların bir kısmı basit ve mahallî, diğer bir kısmı ise milletlerarası bir yaygınlıktadır.

1955 yılında Moskova'da toplanan beynelmilel sanatçılar

ve yazarlar kongresinde, bütün komünistlerin kendi memleketlerinde nasıl hareket etmeleri gerektiği hususunda 18 madde hâlinde tespit edilen direktifler komünist metodlarının bir hülâsası mahiyetindedir. Bir de bu kararlara göz atarsak bizde ve bütün dünyada kızılların maskelerini daha iyi kavrarız.

1) Memleketimizde komünist ve sosyalist partilerin kurulmasını teşvik edip, kışkırtacaksınız. Bu partilerin mevcudu varsa iş birliği yapacaksınız.

2) Memleket ve halkınızı mümkün olduğu kadar sınıflara ve zümrelere böleceksiniz.

3) İşverenle (patronla) işçi arasında devamlı anlaşmazlık mevzuları çıkaracaksınız.

4) Komünist rejim kökleşinceye kadar, memleketinizde komünist tehlikesinin olmadığına herkesi inandıracaksınız. Sizin niyet ve çalışmalarınızı farkedenleri, vehimli ve jurnalci olmakla suçlandıracaksınız.

5) Gizli ve açık din düşmanlığı yapacaksınız. Mezhep ve tarikat münakaşalarını kızıştıracaksınız.

6) Her millî dâva ve davranış karşısında tamamiyle hissiz, tasasız kalacak, mümkün olursa önleyici yazılar neşredeceksiniz. Her millî varlığı yıkmak için gayret sarfedeceksiniz.

7) Politika, edebiyat, san'at ve bütün kollarında, fikirlerinize yakın olamayan ve komünist temayülü bulunmayanların bütün şöhret, rağbet ve otoritelerini yıkmağa çalışacaksınız.

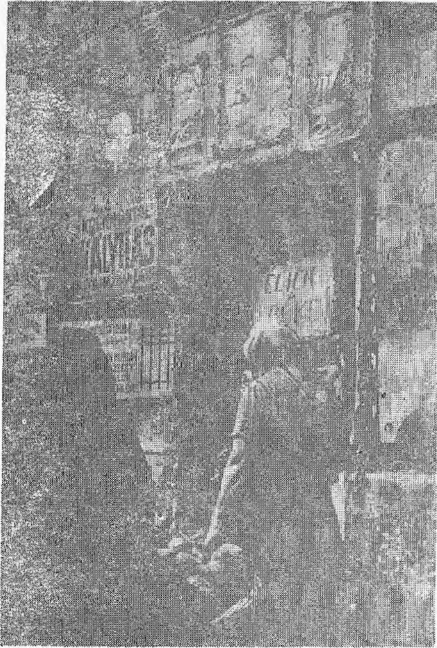
8) Halkın çok sevdiği, yahut millete kabul ettirilmiş olan kahramanları yıkmak zor olacağına göre, onları kendinize bayrak yapacak, onların fikir ve düşüncelerini kendi açınızdan yorumlayacaksınız.

9) Romanda, şiirde, yazıda, karikatürde sistemli ve maksatlı olarak işçinin ve köylünün sefaletini mübalâğalı bir şekilde teşhir edeceksiniz.

10) Tercümelerinizde, batının komünist veya komünizme meyili olan yazarlarının eserlerini tercih edceksiniz.

11) Milletinize batı bloku düşmanlığını aşılayacaksınız.

12) Nizam ve kanunlara karşı gelenleri destekleyeceksiniz. Kargaşalık çıkarmak için «muhalefet» duygularını isyan eder-



On yıl Macar sokakları böyle şenletildi



Vatan ihanetine milletin cevabı. Gizli polisin sonu
Ayni Rus masalının devamı. Evet gizli polislerden böyle öc alındı. Ya. onların yaptıkları. Rus'un keyfince olunca her zulüm mubah mıdır ki hesap sormak suç olsun!.

cesine çıkaracaksınız.

13) Memleketinizde yasak değilse Rus filimlerine, yasaksa sol eğilimli film, tiyatro ve piyeslere övgüler yapıp alâka celbedeceksiniz.

14) Evelce komünist oldukları hâlde sonradan dönen Fransız : Andre Gide A. Malraux - İngiliz : Arthur Koester, Stephen Spender - İtalyan İgnasi Silone, Mala Parte - Amerikan : Richat Writg ve Louis Fischer aleyhinde kampanya açacak, şöhret ve fikirlerini silip yıkacaksınız.

15) Sendikaları, gençlik derneklerini, san'at birliklerini ve toplulukları ele geçirmeğe çalışacaksınız.

16) Bilhassa öğretmen, profesör, parti başkanı ve saire gibi büyük kitleleri elinde tutanlara yaklaşarak saflarınıza çekeceksiniz.

17) Devamlı huzursuzluk kaynakları arayacak ve huzursuzluğu devam ettirmek, baş prensibiniz olarak çalışacaksınız.

18) Komünizmi açıkça müdafaa etmekten mahrum olduğunuz takdirde sosyalizmi, sosyalist yayın yapamadığınız takdirde işçi haklarını savunarak ayni gayeyi devam ettireceksiniz.

Bütün bu hazırlıklar yapıldıktan sonra iktidar nasıl ele geçecektir. İşte komünizmin en büyük özelliği burada belirir *Karl Marx* sırf İngiltere ve Amerika'da bu iktidar değişikliğinin kansız olabileceğini söylemişti. Onun halefi olan *Lenin* bu iki istisnayı da ortadan kaldırarak bütün dünyaya cebir ve şiddete dayanan kanlı ihtilâllerin perspektifinden bakmıştır, Marx'a göre İngiltere ve Amerika'da Avrupa memleketlerindeki kadar hâkim bir bürokrasi mevcut olmadığı ve askeri kuvvetleri de nispeten zayıf olmadığı için bu memleketlerde barış içinde sosyalizme (!) geçiş mümkündü. Lenin ise bu şartların artık tamamen değiştiğinden İngiltere ve Amerika'da da iktidarın proleteryaya geçişi şiddetli olmalıdır. Cebir ve şiddet olmadan ihtilâl muvaffak olamaz. Bu fikirlerini Lenin, Devlet ve İhtilâl isimli kitabında savunmuştur. Lenin iktidar için cebir ve şiddet kulanmayı vazgeçilmez bir şart kabul eder. Lenin yine bu

fikrin müdafaasına hasredilmiş bulunan *«Proleterya İhtilâli ve Vatan Haini Kautsky»* adlı kitabı da Engels'in «Anti Dühring» isimli kitabından överek şu satırları nakletmiştir :

«... Maamafih bu kuvvet tarihte başka bir rol daha oynar (mel'un bir kuvvetin oynadığı rolden ayrı olarak.) Bu ihtilâlci roldür. Marx'ın kullandığı kelimelerle ifade edildiği takdirde bu kuvvet, yeni bir cemiyete gebe her eski sosyal düzenin ebesi durumundadır. Bu kuvvet sayesinde sosyal hareketler meydana çıkmak imkânını bulur ve ölü politik düzenleri yıkarlar. Her Dühring bu noktaya hiç temas etmemiştir. O istismarcı ekonomik sistemi yıkmak için kuvvete ihtiyaç duyabileceğini âdeta içi sızlayarak kabul eder. Çünkü, her çeşit kuvvet istimalinin, maalesef istimal edenin moralini bozduğuna inanır. Muvaffak olmuş her ihtilâlin moral ve ruh bakımından kazandırdığı muazzam sürükleyici kuvvete rağmen bu kanaati ileri sürer! Halbuki, bilhassa Almanya'da girişilecek şiddetli bir hareket, Otuz Yıl Harplerinin alınlara vurduğu zillet damgası neticesinde millî şuura nüfuz eden aşağılık duygusunu silip süpürmek gibi bir fayda temin edecektir. Ve bu papaz, bu yoldaki ruhsuz, yavan ve âciz düşünceleriyle, tarihin bugüne kadar kaydettiği partilerin en ihtilâlcisi vasfını taşıyan bir partiye mensup olmak hakkına sahip olduğunu iddia eder.»

....

«Bu efendiler (otorite aleyhtarı olanlar) acaba hiç ihtilâl gördüler mi? İhtilâl otoritenin ta kendisidir. İhtilâl, bir kısım halkın, kendi arzularını tüfek, süngü ve top kuvveti ile, yâni otoriter vasıtalarla, karşı tarafa kabul ettirmesidir. Muzaffer olan taraf beyhude yere mücadele etmiş olmamak için, silâhlarının karşı tarafa ilham ettiği bu dehşet havasını devam ettirmek mecburiyetindedir. Silâhlanmış olan halk burjuva'lara karşı bu şekilde davranmamış olsaydı 1871 de Paris'i ele geçiren ihtilâlci hükûmetin bir gün bile dayanmasına imkân var mıydı? Hattâ bu kuvvetten yeteri kadar faydalanmadıkları için onları ayıplamamız daha doğru olmaz mı?»

İhtilâlin mutlâka kan isteyen bu zaruri metodundan başka diğer önemli bir tarafı da gayesidir. Lenin'e göre o oda



İhtilâlcilere yardım kampanyası

devletin ortadan kalkmasıdır. Yukarıda adı geçen kitabın geniş bir bölümü devletin nasıl ortadan kaldırılacağına tahsis edilmiştir. İktidarı ele geçirmek ve geçirdikten sonra da devleti tamamen ortadan kaldırarak komünist mantığına göre yeni bir devlet kurmak Lenin tarafından nazari olarak bütün teferruatına kadar tâyin edildiği gibi fiilen tatbik edilmiştir.

Gerek iktidara gelmeden önce hazırlık çalışmaları ve gerekse iktidara geldikten sonra rejimi yerlestirme çalışmaları değil. Her memlekette o memleketin özelliklerine göre bir hakkında teferruatlı bir izahat vermeğe sayfalarımız müsait değil. Her memlekette o memleketin özelliklerine göre bir takım usul ve metodlarla iktidara geçen komünistler Lenin'in cebir ve şiddet metodunu bol bol tatbik imkânını bulmuşlardır. Komünizmin yayılıp yerleşmesi için her şey mubah sayılmıştır. Macar Hürriyet savaşını da mantıkla bastırmış vicdanları asla sızlamadan kadın ve çocukları bile tanklarla ezip geçmişlerdir. Muvaffak olamamış bile olsa Macar İhtilâli komünistler hakkında bütün dünyaya pek çok şey öğretmiştir. Cihanı bir casus şebekesinin ağı içine alarak yalan haber ve propagandaların ekseriya doğrusunu sahtesinden ayırdedilmez hâle getiren kızılların bu vesile ile bir kere daha maskeleri düşmüştür.

MACAR İHTİLÂLİNDEN ALINACAK DERSLER

Macar İhtilâline daha ilk günden itibaren üç özellik göze çarpmaktaydı :

1 — İhtilâli komünist rejimin tesir ve telkinine en fazla maruz bulunan genç işçi ve öğrencilerin yöneltmiş bulunması.

2 — Komünist rejime karşı umumî ve kitlevî bir husumet belirtmesine rağmen milletin içinden rejime sadık kimsenin çıkmaması.

3 — Sırf Rus idare ve tahakkümüne karşı değil fakat onunla birlikte marksizmi reddeden anti - komünist bir vasıf taşıması.

İhtilâlin başlamasına sebep olan ilk mitingin öğrenciler ta-

rafından tertip edildiğini biliyoruz. O öğrenciler ki, tamamen komünist doktrin ile yoğurulabilmek için daha ilkokuldan itibaren yaylım ateşine alınmışlardı. Ayni zamanda en çok propaganda mavalı dinlemiş olan bir diğer sınıf da işçilerdi. Her ikisi de ilk fırsatta kendilerine on yıl mütemadiyen övülmüş bulunan rejimi yıkmak için hayatları bahasına ümitsiz bir mücadeleye atıldılar. Bu durum komünisti telkin ve propagandalarının ne kadar çürük temellere dayandığını ve inandırıcı olmadığını göstermeğe kâfidir. İhtilâl en sert mukavemeti işçilerin çokça bulundukları bölgelerde göstermişti.

On yıl zarfında Macar Ordusunu istediği şekle sokmak ve icabında ona güvenebilmek için neler yaıplmamıştı. Halbuki daha ilk günden itibaren komünist doktrinine göre yetiştirilmiş bulunan bu ordu ya ihtilâlcilere karşı dostça bir tarafsızlık göstermek suretiyle rejimi müdafaadan kaçınmış veyahutta fiilen ihtilâlcilerin saflarına katılarak rejime ve Rusyaya meydan okumuştu. Bütün bunlar on senelik bir tahribe rağmen Macar millî şuurunun zindeliğini ve komünist telkinatının çürüklüğünü göstermektedir.

İhtilâlin kitlevi bir vasıf taşıması da gerçekten çok enteresandır. İhtilâl başladığı zaman komünist partisinin 800.000 kayıtlı üyesi vardı. Bu miktar aşağı yukarı memleket nüfusunun onda biri demekti. Bütün milletin şahlanışı karşısında bunlardan rejim adına herhangi bir tepki görülmedi. Hepsi de bir anda millete kaydolarak komünizmle aralarındaki çürük ve zoraki bağı kopardılar. Ancak müşterek cinayetler yüzünden hükûmete sadece gizli polis sadık kalmıştır. Bunların da millete dönmelerine imkânı yoktu. Artık komünistlerle kader birliği etmişlerdi. Milletin onlardan canı yanmıştı. İlk fırsatta en büyük cezayı onlara vermek için can atıyordu. Nitekim de öyle oldu. Bu da totaliter sistemin sadece cebir ve şiddete istinad ettiğini ve halkın gönlünü en küçük ölçüde dahi kazanamamış olduğunu gösteriyordu.

Nihayet üçüncü bir özellik olarak belirttiğimiz üzerinde durulmağa değer bir keyfiyettir. İhtilâlin tamamen anti - komünist bir istikamette inkişaf etmesi, Rus İmparatorluğunun

içyüzüne ait gerçeği tespit bakımından çok mânalıdır. Demek ki, diğer bütün esir milletler de ellerine bir fırsat geçmiş olsa Rusyaya olduğu kadar komünizme de karşı çıkacaklardır. Polonya'nın daha mutedil gözükmesi yâni tamamen komünizmden ayrılmak yerine Titoist bir görüşe meyletmesi tamamen askeri ve stratejik sebeplere bağlıdır. Nitekim bu istekte dahi ileri gidememiştir.

Macar İhtilâli başladığı zaman Sovyet matbuatı ya susmuş ya da önemsiz bir haber olarak geçiştirmek yolunu tutmuştu. İsyanın «*Bir avuç gayri mes'ul ve gayri içtimai unsurlar*» tarafından çıkarıldığını Sovyet ordularının hareketinin de Macar Hükûmetinin dâveti üzerine«*Nizamın iadesine matuf bir yardım*» olduğu söyleniyordu. Çünkü bu ihtilâlin diğer peyklere sirayeti Sovyet Rusya'yı son derece kuşkulandırıyordu. Sovyetlerin bu endişelerini ve Macar İhtilâlinden alınacak diğer askerî ve siyasî dersleri Rus basınının tetkikiyle gayet güzel bir şekilde inceleyen *N. Galayin (1) Macar İsyanının Dersleri* isimli makalesinin son kısmını iktibas ederek konumuza nihayet veriyoruz.

....

«... Suslov, Ekim ihtilâli yıldönümünde (7.11.1956), yâni Macaristan isyanını kat'î olarak tenkil işine başlandıktan sonra söylemiş olduğu nutkunda şöyle diyordu :

İnkılâp aleyhtarı kuvvetler, Macaristan'daki sosyalizmin mukadderatı için son derece tehlikeli bir durum vücude getirmişlerdir. Bu vaziyette kurulan İmre Nagy hükûmeti, pozisyonlarını birbiri ardında irtica kuvvetlerine bırakarak ihtilâl aleyhtarları için yolları temizleyip açtıktan sonra fiilen düşmüştür. İhtilâl aleyhtarlarının jetesi tedhişe başlamış, cemiyetin ileri gelen şahsiyetlerini katletmiş, komünistleri asmış ve kurşuna dizmişlerdir. Macaristan'ın batı hudutlarından mütemadiyen silâh taşıyarak Hitler ve Hothy ordularında hizmet etmiş bir

(1) *Dergi, S. 9 (1957)*

çok subay ve asker grupları memlekete sokulmuşlardır. Macaristan bir hercümerc ve keyfî bir idare içerisindedir. Macaristan, kapitalistlerin, büyük arazi sahiplerinin hortlaması ve faşizmin canlanması gibi büyük bir tehlike karşısında bulunmuştur. (1)

Açıkça görülüyor ki, bütün bu tahrifler, ne dış dünya ve ne de Macaristan hâdiseleri hakkında iyi malûmatı olan peyk memleketleri halkları için yapılmış değildi. Bütün bu tahriflerden maksat, Sovyet umumî efkârı üzerinde bir tesir yapmaktı. Suslov'un nutkunda, «komünist cemiyetinin ileri gelen şahsiyetlerini tehdit», Macaristan'da hâkim «hercümerc ve keyfî idare», komünistlerin üatledildiklerine dair işaret, bilhassa dikkate şayan noktalardır. Sovyet cemiyetinin partililer, münevverler, memurlardan müteşekkil yüksek sınıfları, anarşi, içtimaî ihtilâl heyülası ile korkutulmuştur. Zira, bu sınıfların imtiyazlı mensupları durumlarının tehlike altında bulunduğundan endişe duymalıdırlar. Sovyet idarecilerinin Sovyet cemiyetinin bu imtiyazlı kısmında bir dayanak noktası aramaları bilhassa lüzumlu idi. Zira, Sovyet gençliği, talebeler ve hattâ işçiler arasında peyk devletlerde olduğu gibi daha Macaristan'da hâdiseler başlamadan evvel bir telâş, hattâ kargaşlıklar başlamış bulunuyordu. Macaristan hâdiseleri bu gergin durumu daha da kuvvetlendirmişti. O sıralarda Moskova'dan dönen Belçika hariciye nazırının talebeler arasındaki kargaşalıklar yüzünden Moskova üniversitesinin bir gün için kapatıldığına ve kargaşalığa sebep olan suçlu talebelerin üniversiteden ihraç edildiklerine dair verdiği malûmat, bu hususu teyide yarar bir misaldir. *Komsomolskaya Pravda* gazetesinin Leningrad üniversitesi talebeleri arasında kendini gösteren «gayrı mesul tenkitlere» dair makaleleri, bizzat Hruşçev'un Moskova komsomol toplantısında komünist gençliğin, sosyalizm düşmanları tarafından saptırıldığı hususunda mevcut tehlikeyi haber verişi,

bizzat Sovyetler Birliği dahilinde iktidar için tehlikeli olan bir kaynaşmayı gösteriyordu.

Bütün bunlardan sonra denebilir ki, *Macaristan isyanının tenkili sırf sovyet iç siyaseti mülâhazalariyle hissedilmiş* ve bununla *komünizm aleyhine müteveccih başarılı halk isyanının tehlikeli misalini* kökünden yok etmek gayesi güdülmüştür.

Nihayet, Macaristan hâdiselerinden çıkarılacak son netice de şudur : Macaristan'daki komünist rejimini kurtarmak gibi siyasî bir meseleyi ancak ve ancak askerî tedbirlerle halletmenin mümkün olmadığı kat'î olarak anlaşılmıştır. Sovyet ordularının müdahalesiyle isyanı tenkil kabil olmuşsa da, siyasî mukavemeti kırmak ve normal çalışabilecek bir rejim tesisi yolundaki gayretler bugüne kadar boşuna gitmiş ve bir fayda sağlayamamıştır. Macaristan'da Komünist Partisi yerine kurulan «Sosyalist» partisine mensup azaların sayısı evvelce hemen hemen bir milyon iken, şimdi 170 bine inmiştir. Memleketin iktisadî hayatı, işçi sınıfının devam eden mukavemeti yüzünden felce uğramıştır. Yalnız Sovyet Ordusunun süngüsüne dayanan Kadar Hükûmeti ve Macaristan gizli polisi (AVH) nun mahdut kalıntıları kendi nasyonal - komünist hâkimiyetlerini sağlam esaslara bağlamaktan aciz bulundukları gibi, Macar Silâhlı Kuvvetleri gibi bir destekten de mahrumdurlar.

Demek oluyor ki, Macaristan'daki komünizm, ancak tedhiş sistemine ve Sovyet Silâhlı Kuvvetlerinin müdahalesine dayanarak «sönmüş bir ışık» olmakta devam etmektedir. Sovyet idarecilerinin bu siyasî çıkmazdan kurtulmak için henüz ellerinde bulundurdukları imkânlara dair fikir beyân etmek için Macar isyanının askerî derslerini de hesaba katmak gerekir.

MACAR İSYANININ ASKERÎ DERSLERİ

Vukubulan hâdiselerin askerî cihetı, Sovyet Ordusu ve Sovyet örneğine göre komünistleştirlimiş Macar Ordusu Silâhlı Kuvvetlerinin Macar halk isyaniyle çarpışma sırasında vermiş olduğu siyasî ve askerî imtihanda belirmiştir. Hakikat şu ki, hattâ komünist doktrininin halk üzerindeki ideolojik tesi-

ordularının mevcut bulunmasiyle mümkün olabilmiştir. Sovyet Silâhlı Kuvvetleri bir komünist «Army in being» gibi ancak kendi mevcudiyetiyledir ki, komünistleştirmeye karşı mukavemet eden dahilî kuvvetlerin boğulup bastırılmasını sağlamıştır.

Peyk memleketlerini komünistleştirme işiyle beraber, idare, polis ve ordu gibi yerli hükûmet mekanizmasının da Sovyet reçetesine göre tesisine başlanmıştır. Elbette, bu yerli hükûmet de her «halk demokrasisi» nin mahallî çerçevesi dahilinde, Sovyetler Birliğinde ve alelumum bütün komünist imparatorluğunda Sovyet Ordusunun oynadığı rolü oynayacak, yâni onun yerini tutacaktı. Peyk memleketlerde silâhlı kuvvetlerin teşkili işi büyük bir hız ve hararetle yapılıyordu. «Halk demokrasileri» ndeki kadro ordusunun, Macaristan hâdiselerinden önce, 80 piyade tümenine kadar çıkarılışı, bu hızlı faaliyeti açıkça göstermeğe kâfidir. Peyklerin ordu teşekkülünde, dört büyük devlet tarafından yapılan sulh muahedelerine göre, bu memleketlere müsade edilen silâhlı kuvvetler miktarı, Sovyetlerin emriyle oldukça aşılmıştır.

Araştırmamız için mühim olan Macar misaliyle, komünistleştirilmiş Macar silâhlı kuvvetlerinin artışını Macar yüzbaşılarından Pâl Darnoy'un *Webrkunde* dergisinde yer bulmuş dikkati çeker makalesinden (Kasım 1956) öğrenmek mümkündür.

Paris sulh muahedesi (12 nci bend) gereğince, Macaristan silâhlı piyade kuvvetlerinin 6 5bin kişiyi ve Hava Kuvvetlerinin de 5 bin kişiyi geçmemesi lâzımdı. 1948 yılında Macaristan kuvvetleri, henüz sulh muahedesinin müsaade ettiği miktarı bile bulamamıştı. Maamafih, Pâl Darnoy'un yukarıda bahsettiğimiz yazısından öğrendiğimize göre, Macar Ordusu, 1954 - 1955 yıllarına doğru umumî yekûnu 240.000 kişiyi bulan şu birliklerden ibaret bulunuyordu :

1 Tank Tümeni : 2 Motorize Tümen : 12 Piyade Tümeni ; 2 Topçu Tümeni : 5 Hususî Topçu Tugayı ; 10 Uçaksavar Tü-

ri, henüz «sönmüş bir ışık» tan ibaret olmadığı zamanlarda bile Sovyet hükûmetinin mevcudiyeti, siyasî ve ideolojik tesir ile değil, kudretli devlet zorlama mekanizmasiyle sağlanmıştı. Bu zorlama mekanizmasında silâhlı kuvvetler, siyasî polis MGB ve MVD'nin yanı başında her zaman mühim bir rol oynamıştır. İdeolojik tesir ve nüfuzun imkânları zayıflamaya başlayınca, partinin hâkimiyetini temin ve Sovyet devletinin dış siyasetini reel kuvvetle takviye, işgâl edilmiş nüfuz mıntıkalarını —ileride dünya komünizmi için bir harp meydanı gibi— elde bulundurmak emeliyle komünist devlet mekanizması, o cümleden silâhlı kuvvetlere itimat meselesinin hükûmet nazarında husus' bir ehemmiyet kespedeceği aşikârdır. Silâhlı Kuvvetlere itimat, biri ordunun askerî talim ve kabiliyeti, diğeri rejime bağlılık ve sadakatı olmak üzere iki âmile bağlı bulunmaktadır. Bu maksatladır ki, ordu, her zaman komünist ideolojisiyle terbiye edilmiştir. Ordu için memleketin devlet menfaatlerini düşünmekten ziyade, yüksek parti emirlerine tâbi olması daha elzem görülmüştür.

İşte, bu suretle harp sonrası Doğu Avrupa ülkelerinde komünizmin yayılışı işinde ordunun rolü, bir parti silâhı gibi, tam bir itimatla tebarüz etmiştir. Sovyet ordusunun bu siyasî rolünü, Sovyetler Birliği hudutları dışında komünizm yayılışının ancak harp seyri dolayısiyle Sovyet Orduları tarafından işgâl edilmiş (tamamen veyahut kısmen) memleketlerde gerçekleştirmenin mümkün olduğu hususu açıkça göstermektedir. Nitekim, Romanya, Lehisten, Macaristan, Bulgaristan, Yugoslavya, Arnavutluk, Doğu Almanya, Kuzey Korede durum hep aynı olmuştur. Mancuryanın, Çin komünist orudusunâ yardımda bulunmak emeliyle Sovyet Ordusu tarafından işgâl edildiği meselesi nazarı itibara alınırsa, bu bakımdan Çin bile bir istisna teşkil etmez. Ancak, İran ve Avusturya hususî sebepler, yâni batılı müttefiklerin bu ülkeleri kendi nüfuz bölgelerine dahil etmeleri yüzünden, Sovyet ordularının bu ülkelerde uzun müddet kalmalarına rağmen, bu kaide dışında kalmışlardır.

Doğu Avrupa ülkelerinde komünist rejiminin yerleşerek kökleşmesi, harp sonrası yıllarında bu ülkelerde Sovyet işgal

meni ; 5 Hususî Uçaksavar Tugayı ; 2 Teknik Tugay ; 1 Mühendis Tümeni ; 1 İrtibat Tümeni ; 3 Hava Tümeni ; 1 Hava Çıkarma Tümeni ; 45 Hudut Taburu ; 1 Tuna Filosu.

Bu Macar ordusu birlikleri, teçhizat bakımından Sovyet Ordusuna nazaran zayıf ve geri bir durumda olmasına rağmen, on milyondan daha az nüfusa malik memleket için hatırı sayılır bir kuvvet idi. Macar Ordusunun talim ve terbiyesi, Sovyet askerî müşavirlerinin sıkı kontrolu altında yapılıyordu. 12 Harp Okulu, 2 aHrp Akademisi, aynı zamanda Sovyet Harp Akademisinde tahsil görmüş erkânıharp subayları arasından intihap edilen subay kadrosu, askerî bilgisi iyi ve siyasî bakımdan itimada şayan kumanda heyetini sağlamış olacaktı.

Bu suretle demek oluyor ki, Macar Ordusunun 15 saffıharp tümeni (1 tank, 2 motorize ve 12 piyade tümeni) ordu hizmetindeki bir çok kıt'alarla beraber Doğu Avrupa peyk devletlerinin 1956 da ilân ettikleri ordu azaltmasından sonra malik bulundukları 70 - 80 tümenin aşağı yukarı yüzde 10 - 15 ini teşkil ediyordu. Bu silâhlı kuvvetlerin teşkili ile «büyük Sovyet İmparatorluğu» na mahsus merkezleştirilmiş askerî sanayî teşkilâtı da faliyete devam ediyordu. Elbette, peyk memleketlerinin sanayii de Sovyet askerî sanayiini tekmil etmekten geri kalmıyordu. 1945 yılının mayısında Varşova Paktı (daha doğrusu doğunun kontr Nato'su) ülkelerinin başkumandanlığı şeklinde vücude getirilen Doğu Avrupa peykleri ve Sovyet ordularının daimî idare merkezi de bu teşkilâtı tamamlamış oluyordu.

Mezkûr teşkilâtı siyasî bakımdan değerlendirecek olursak, denebilir ki, Doğu Avrupa peyklerinin Kremline tâbi kılınması için iki yoldan yürünmüştür :

1. Sovyet işgal kuvvetlerini peyk memleketleri dahiline yerleştirmek.

2. Sovyet örneğine göre, komünistleştirilmiş silâhlı kuvvetler şeklinde kukla peyk hükûmeti vücude getirmek suretile, mahallî komünist hâkimiyeti için yerli bir destek yaratmak.

Büyük bir dış harbi vukuunda, doğu kontr NATO sistemi, vazifesini ne dereceye kadar başarı ile yapabilir sorusuna bugüne kadar bir cevap verilmiş değilse de, dahilde bir gerginlik ve kargaşalık vukuunda komünist imparatorluğunun bütünlüğünü muhafaza edip edemeyeceği hususundaki sorunun cevabını Macaristan hâdiselerinde bulmak mümkündür. Bu hâdiseler, bize şu hakikatleri ortaya koymamıza imkân vermektedir :

1. Macaristan'da komünist rejiminin iki katlı teminatına rağmen, memlekette yerli komünist rejimini silip süpürecek bir halk isyanı çıkabilir ve bu isyanı bastırmak için Sovyet ordusunun tam mânasiyle askerî bir seferine lüzum hasıl olmuştur.

2. Macaristan'daki halk isyanı, Macar Ordusunu derhal meflûç bir duruma sokmuştur.

Macar Ordusunun büyük bir kısmı, isyancıları silâh, cephane ile temin ve isyan müfrezelerine gönüllüler vermek suretiyle hayırhah bir tarafsızlık göstermiştir. Ordunun küçük bir kısmı da teşkilâtlı bir halde isyancıların tarafına geçmiştir. Ancak Macar kıt'alarından çok az bir kısım, millî - komünist hükûmetine ve Sovyet kumandanlarına sadık kalmıştır.

28 Ekim 1956 da isyancıların göstermiş oldukları başarıların tesiriyle manevî ve ruhî hallerde kesin bir değişiklik vukubulmuş, Macaristan'ın büyük tank ve topçu kıt'aları kendi siyasî rehberlerini (politruk) kovmak, kumanda heyetini değişmek ve isyancılara yardım emeliyle Budapeşte üzerine yürümek suretiyle müteşekkil bir şekilde isyancıların tarafına geçmişlerdir.

Sovyet müdahalesinin 4 Kasım 1956 da başlayan ikinci safhasında yeni harbiye nâzırı Maleter tarafından idare edilen Macar Ordu Birlikleri isyancıların yanı başında yer almışlardı. Bu Macar Ordu Birlikleri, işçilerle beraber Budapeştede olduğu gibi, bir çok Macaristan sanayî merkezlerinde (Pecs, Miskolç, Dunapentele, Saltoyarjm ve saire) kasım ayının ortalarına kadar devam eden Macar isyanının başlıca kuvvetlerini teşkil etmişlerdir. İsyan eden bu Ordu Birliklerinin kalıntıları,

memleket merkezlerinde isyan bastırıldıktan sonra dahi, partizan yuvaları teşkil etmek suretiyle mukavemete devam etmişlerdir. (Budapeşte'nin şimalinde Platten gölü civarında, Kuzey - Doğu Macaristan'ın ormanlık bölgelerinde ve Pecs'in Güney — Kuzey taraflarında). Bundan başka, Sovyet Ordusunun toplama ve temerküz hareketleri ancak Macar Ordusunun aktif olmayan birlikleri üzerinde bir tesir uyandırabilmiştir ki, bu bilrikler de Sovyet müdahalesinin ikinci safhasında pasif bir durum almaktan ileri gidememişlerdir. İsyanın bastırılmasiyle *bütün* Macar Ordusu, hâdiselere karşı almış oldukları durum kaale alınmadan Sovyet Orduları tarafından terki silâh edilmiş ve Kadar Hükûmeti tarafından yeniden vücude getirilen Macar polis birlikleri ve mahdut miktardaki hudut taburları istisna, Macar Ordusu fiilen ortadan kaldırılmıştır.

3. Macaristan'da Sovyet Ordularının hareketini iki safhaya bölmek gerektir : Bu safhalardan ilki, 24 Ekim'den 28 Ekim'e kadar devam eden isyanı Macaristan'da yerleştirilmiş oSvyet işgal kuvvetleriyle bastırmayı deneme merhalesi ; ikincisi de Sovyetler Birliğinden getirilen kuvvetli Sovyet tank ordusunun 4 Kasım'dan itibaren harekete geçiş merhalesi.

İsyanı bastırma hareketinin ilk merhalesi müddetince, Sovyet kumandanlığı Macaristan'da ancak biri Avusturya hududunda, diğerleri de Budapeşte'den doğu - batıya doğru yerleşmiş (sahife 29 deki şemaya bakılsın) üç Sovyet tümenine sahipti. (Motorize 17. Muhafız Tümeni, 2. Motorize Tümeni ve 92. Tank Tümeni). Bundan başka, Macaristan'ın muhtelif hava alanlarına yerleştirilmiş bir ve yahut iki hava tümeni de mevcut idi. İsyanın bidayetinde, Sovyet Ordusunun hareketi, isyanı, baş gösterdiği merkezde, yâni Budapeşte'de boğmak gayesini güdüyordu. 23 Ekim akşamı, Sovyet Tank Tümeni doğudan ve batıdan olmak üzere Budapeşte'ye girmiş ve 24 Ekim sabahından itibaren isyancılara karşı harekete sevkedilmişti. Hareket Budapeşte'de 28 Ekim'e kadar devam etmiştir. Bu hareket yapılırken, Sovyet Ordusunun başka kıt'aları, o cümleden Sovyet Ordusunun büyük depolarını korumaya mahsus

birlikler, irtibat, radar ve levazım kıt'aları memleket dahilinde pasif müdafaa durumunda kalmıştı.

Budapeşte'de harekete geçen iki Sovyet Tümeni, isyanın ilk merhalesinde bir başarı elde edememişti. Bu Tümenler, değil yalnız ağır zayiat vermek, hattâ meselâ, düşman tarafına geçmek, firar etmek, kumanda heyeti de dahil olmak üzere, bir çok tankları isyancılar tarafına geçirmek (mevcut malûmata göre 35 den 60 a kadar tank düşman tarafına geçmiştir), harpten imtina etmek, hattâ amirlerin emirlerini sabotaj etmek, isyancılara karşı tarafsız bir durum göstermek gibi hallerle de manevî bozgunluk eseri göstermişlerdi. Nagy hükûmetinin isyancılarla mütabık kalışı neticesinde Sovyet ordularının Budapeşteyi terketmeleri şartiyle, askerî harekete son verilmişti. Sovyet Ordusu da 29 Ekim'de Budapeşte'yi terketmeğe başlamıştı.

Sovyet Ordusu, mücadelenin ikinci safhasına 4 Kasım'da başlamıştır. Bu hareket, 24 Ekim'den 1 Kasım'a kadar Karpatlar askerî mıntıkasından Doğu Macaristan'a tedricen getirilen yeni büyük Sovyet Ordusu tarafından yapılmıştır.

30 Ekim 1956 da, üç tümenden ibaret eski Sovyet işgal ordusundan başka, memlekette 9 - 10 tank ve motorize tümenleri, kuvvetli topçu kıt'aları ve MVD'nin hususî birlikleri mevcut bulunuyordu. Zamanla 6 - 7 tümen, öncü himaye birliklerini Avusturya ve Yugoslavya hudutarına doğru sevketmek suretile Batı ve Güney - Batı Macaristan'ı işgal etti. Mütebaki 6 - 8 tümen de Budapeşte'yi çevirdi. 4 - 4,5 bin tanktan ibaret 200.000 kişilk bir Sovyet Ordusunun bu muazzam askerî harekâtı, ordu ve donanma erkanı harbiyey-i umumiye reis muavini orgeneral Malinin tarafından idare ediliyordu.

Askerî harekâtın ikinci safhasında, maneviyatı bozuk eski işgal ordusu kıt'alariyle, onların yerini alacak yeni kıt'alar arasında müsademelerin vukubulduğunu da göstermektedir. Bununla beraber Batı matbuatı, Sovyetler Birliği MGB (devlet emniyet komitesi) reisi orgeneral Serov'un idaresi altında MVD'nin hususî birlikleri eliyle memlekette sovyet asker kaçaklarını ve düşman tarafına geçmiş bulunanları yakalamak

için geniş bir sefer açıldığını da haber vermişlerdi.

Macaristan isyanını bastırmak işinde Sovyet Ordusu 7 bin ölü vermiş ; yine aynı kaynakların verdiği malûmata göre, Macar isyancılarının zayiatı da 2 5bin kişiyi bulmuştu.

Hâdislerin yukarıda işaret ettiğimiz kısaca hülâsası, bize bir takım neticeler elde etmek imkânını vermektedir. Şöyle ki :

1. Macar isyanı ilk merhalesinin de ortaya koyduğu veçhile, Macar hâdiseleri, bir takım müsait imkânlar mevcut olduğu takdirde, komünist sistemi şartları altında *büyük halk isyanının başarı elde edebileceği imkânını meydana çıkarmıştır.* Bu müsait imkânlar da şunlardan ibaret bulunuyordu : İsyanın kendi kendine çıkışı ; hareketin taşıdığı sosyal ve millî evsafın bu isyanda birleşmiş olması ; Sovyet işgal kuvvetlerinin memleket dahilindeki zaafı ve Macaristanın geopolitik durumu. Bu geopolik durumdan maksat şu ki, Macaristan - Sovyetler Birliği ortaklı hududu pek uzun olmayan ve oldukça mahdut muvasala yollarına mâlik çetin dağlık araziden ibaret olduğu için Sovyet takviye kuvvetlerinin süratle getirilmesine engel olmuş ve isyanın ilk baş gösterdiği anlarda kuvvet bulmasını sağlamıştır.

Bununla beraber, Macar hâdiseleri, yerli bir evsafı haiz bu gibi isyanların aynı zamanda komşu pek memleketlerinde ve bizzat Sovyetler Birliği dahilinde, Sovyet silâhlı kuvvetleri manevra serbestliğini kaybetmeyecek olursa, komünist imparatorluğunda kat'î bir başarı elde edemeyeceğini de göstermiştir. Diğer tabirle, Sovyet kuvvetlerinin manevra serbestliğini kaybetmesi için, aynı anda bir çok peyk memleketlerinde ve bizzat Sovyetler Birliğinde çıkabilecek isyan veyahut hür dünyanın Sovyet idarecilerini bu gibi bir askerî manevra serbestliğinden mahrum edebilecek şiddetli ve müessir bir baskısı, iyi bir âmil olabilirdi.

2. Macaristan isyanı ve bundan önce Lehistanda vukubulan hâdiseler, Kremlinin peykler üzerindeki hâkimiyetin dayan dığı iki katlı tâbi kılma halkalarından birinin pek de güvenilir bir şey olmadığını ortaya koymuştur, yâni gerek Ma-

caristan ve gerekse Lehistanda ve gerekse Lehistanda bizzat kendi orduları bile, Sovyet hükûmetinin bir âleti olmaktan ibaret rollerini ifa edememişlerdir. Kurtuluş mücadelesinin taşıdığı millî vasıf, peyk ordularının sun'î surette siyasileştirilmiş sistemini hatırı sayılır derecede felce uğratmıştır. Diğer taraftan, mücadelenin taşıdığı bu millî vasıf, Sovyet idarecileri elinde bir nevi koz gibi kullanılmış ve onlara Sovyet ordusunun *vatanseverlik hislerine* dayanarak bastırma işini sonuna götürmek için kendi ordularına hâkim olmak imkânını vermiştir.

3. Macar isyanı, çağdaş teknik asrında «barikadlarda» ihtilâl mücadelesi yürütmenin çoktan eskimiş ve geri zannedilen şeklinin imkân dahilinde olduğunu ve hiç de eskimediğini ortaya koymuştur. Bu imkân, bir çok müsait siyasî ve askerî şartlarla daha iyi bir şekilde sağlanmaktadır. Meselâ, çağdaş anti-komünist isyanlarında, hareketin ağırlık merkezi şehirlere geçtikçe, işçi ve gençlerin isyanı sevk ve idaredeki rolleri, şehirlerin bugünkü teknik bünyesi ve isyanın başlıca istinat noktaları olan ve zırhlı tank ordularının basıp geçmekten aciz bulunduğu demir - beton kitlelerinden ibaret fabrika ve atölye gibi mukavemet yuvalarının mevcudiyeti hep isyancılar lehine kaydedilecek hususiyetlerdir. Unutmamalı ki, zırhlı kuvvetler, olsa olsa bu mevzileri ancak birbirlerinden ayırmak ve zararsız şekle sokmakta bir başarı gösterebilir. Yoksa, tankların refakat ettiği kuvvetli bir piyade birliği olmadan bu mevkileri elde edemez.

İşte, bu şartlar altında Sovyet silâhlı kuvvetlerinin umumî teşkilât bünyesi iki gaye üzerine kurulmaktadır: atom ve hava harbi şartlarına uymak (dış ihtilâfı vukuunda) ve alelâde silâhlarla toplu kara kuvvetlerini kullanmak (Sovyetler Birliği dahilinde ve peyk memleketlerde anti Sovyet isyanlar vukuunda).

Sovyet idarecileri, isyanı bastırmak için her çeşit ordunun sıkı bir münasebet ve işbirliği esasına dayanan Sovyet nazariyesinin hilâfına olarak, sokak muharebelerinde elzem olan piyade kuvvetini harekete geçirmemiş ve ancak tank or-

dularını kullanmışlardır. Neden bu tarzda hareket edilmiş olduğunun sebeplerini aşağıdaki tahlilimiz aydınlatmış olacaktır :

4. Nihayet en mühim olan nokta şu ki, Macar hâdiseleri esnasında Sovyet ordusunun manevî durumu meydana çıkmış ve anlaşılmıştır.

İsyanı bastırmak için getirilen Sovyet ordusunun gerek isyancılarla mücadelede ve gerekse hâdiselerin ilk safhasında harekete iştirak etmiş Sovyet ordusu içerisinde baş gösteren manevî bozgunluğa bir düzen vermek işinde *siyasî bakımdan itimada şayan olmadığı* meydana çıkmıştır.

Bu hususta şu sualler ortaya çıkıyor :

1. Hâdiselerin ilk safhasında Sovyet ordusuna güvensizlik acaba ne gibi sebeplerden doğmuştur?

2. İsyanın ikinci safhasında aynı ordunun güvenilir bir duruma gelişinin sebepleri nedir?

3. Acaba Sovyet ordusunda baş österen manevî bozgunluk, ehemmiyetsiz telâkki edilebilecek tesadüfî ve geçici sebeplerden mi ileri gelmiş, yoksa bu manevî bozgunluk Sovyet silâhlı kuvvetleri arasında ciddî siyasî bir buhranın mevcut oluşuna bir delilmidir?

Hâdiselerin ilk safhasında, Sovyet ordusuna güvensizlik, askerî ve siyasî âmillerden ileri gelmiştir. Bu iki sahanın tesirini birbirinden ayırmak imkânsızdır. Zira, askerî başarısızlık, tabiatiyle siyasî manevî bozgunluğa yol açar. Orduların siyasî güvensizliği de onların çok zayıf bir sebat ve metanet göstermesiyle anlaşılır. Bu ordunun bir işgal ordusu gibi uzun müddet bir yerde kalışı onların siyasî akide ve kanaatlerinde ister istemez bir gevşeklik husule getirmiş; isyanın kütlevî ve millî bir evsaf taşımış olması hususu da Sovyet ordusunun maneviyatı üzerinde tesirsiz kalmamıştır. Macar ordusunun çözülüp dağılması ve kısmen isyancılar tarafına geçişinin dahi Sovyet kıt'alarının manen bozguna uğramaları üzerinde rolü olmuştur. Askerî sebep olmak üzere de şunları kaydetmek gerektir : Macaristanda işgal orduları kâfi kadar olmamıştır; büyük bir şehirde vukubulan sokak muharebelerinde kuv-

vetli piyade ordusu ile takviye edilmeyen tank ordusu işe yaramamıştır. Zira, bu durumda azimle çarpışan düşmana karşı yakın mesafeli döğüşte tank ordusunun süratle darbe yemesi muhakkaktır; yabancı bir ülkeyi uzun müddet işgal şartları altında orduda disiplin ve harp kabiliyeti zayıflamıştır.

Macaristanda siyasî ve askerî âmiller, faraza aynı derecede rol oynamış ise de, hâdiselerin ilk safhasında ne de olsa, bundan önce Lehistanda vukubulan ve Lehistanı askerî kuvvetle «Sovyet düzenine» tâbi kılmaktan kaçınmakla Sovyet ricatı ile neticelenen hâdiseler gibi siyasî bir âmilin ağır basmış olması da ihtimal dahilindedir. Macaristandaki Sovyet kumandanlığı ve ordu, bu memlekette de hâdiselerin Lehistandaki Sovyet kumandanlığı ve ordu, bu memlekette de hâdiselerin Lehistandaki gibi cereyan edeceğini pek ala bekleyebilirlerdi.

12 - 13 yeni Sovyet tümeninin Sovyetler Birliğinden Macaristana sevki, durumu kökünden değiştirmiştir. Sovyet kuvvetlerinin kısmı küllisinin isyana başlıca aktif ocak olan Budapeşteyi sarması ve diğer kuvvetlerin de Macaristanın hür dünya ile irtibatını kesmiş olması hususu, bu yeni ordu sevkine daha heybetli bir şekil vermişti. İşte, isyanın amansızca ve kat'î olarak bastırılacağının açıkça delili olan bu şartlar altında orduya karşı siyasî itimatsızlık fikri akla gelse bile, bu güvensizliğin isyancıların ümitsiz bir durumda oluşları şuuruyle derhal ortadan kaldırılması lâzımdı. Bu yeni orduya karşı bir güvensizliğin mevcudiyetini veyahut Sovyet kumandanlığının bu husustaki endişe ve korkusunu belirtmek için, askerî harekâtın nerede vukubulacağı keyfiyetinin ordudan gizli tutulduğuna (bir çokları Almanyada olduklarını zannediyorlardı) ve orduya, «faşist isyancıları» nı destekleyen «Amerikan paraşütçüleri» ne karşı harekete geçeceklerini söylemek lüzumunun hissedilmiş olduğuna işaret etmek kâfidir. İşte, tam bir askerî başarı elde edilebilmesi için maneviyatı bozulmuş olanları şiddetle cezalara çarptırmak ve ordu içerisinden daha ziyade itimada şayan olan kısmı intihap etmek gibi askerî tedbirler sayesindedir ki, Macaristan hareketinin ikinci

safhasında Sovyet ordularının siyasî güven ve emniyeti sağlanabilmiştir.

Bu suretle, şu neticeye varılabilir ki, yeni getirilmiş Sovyet ordusunun ses çıkarmadan teslimiyetle harekete iştirak edişi hususu, *Sovyet silâhlı kuvvetleri içerisinde mevcudiyeti şüphe götürmeyen siyasî bir buhranın, hem de geçici değil, kuvvetli, müzmin evsafı haiz bir buhranın mevcudiyeti hakikatını perdeliyemez.*

Hattâ, Batı basınının verdiği malûmatların mübalâğalı olduğunu kabul edeceğimiz takdirde bile sulh zamanı kadro ordusu için hiç de adi olmayan ve Macar hâdiselerinin ilk safhasında müşahede edilen manevî bozgunluğu bu buhranın en mühim bir alâmeti gibi telâkki etmek gerektir.

Yukarıda söylediklerimizden umumî şekilde şu neticeleri çıkarabiliriz :

1. Macar hâdiseleri, Varşova Paktına dahil ülkelerin askerî teşkilâtına netice bakımından tamir edilmesi imkânsız şiddetli bir darbe indirmiştir. Koca peyk ordusu, yine bizzat Sovyetlerin eliyle tamamile ortadan kaldırılmıştır; büyük Sovyet kuvvetleri, Macar hâdiseleri yüzünden daha uzun bir müddet için bu memlekete zincirlenmiştir. Macar hâdiseleri dolayısiyle, komünist imparatorluğunun iktisadî plânlaştırma işi bozulmuştur.

2. Macar hâdiseleri, hür dünyanın geniş kütleleri, başlıca olarak ilk sırada Hindistan olmak üzere tarafsız memleketlerin umumî efkârında husule getirdiği aksülamellerle Sovyet idarecileri için çok nahoş siyasî neticeler doğurmuştur.

3. Macar isyanı, Sovyet hükûmeti için çok tehlikeli bir hâdise olmuştur. Zira, bu hâdiseler Sovyet camiasında, Sovyet silâhlı kuvvetlerinde akisler yaparak bizzat Sovyetler Birliğinde ilerideki kurtuluş hareketlerine yol açmıştır.

Hür dünya ile iktisadî ve kültürel münasebetler tesisi gayesiyle Sovyet dış siyasetinde cevvaliyet, Sovyet devletinin siyasî nüfuz mıntakalarını tahkim, sulh içinde yanyana yaşamak siyasetini ilân ve terviç gibi hareketler, ihtimal, «kollektif liderliği» nin Macar hareketi yüzünden husule gelen manevî tec-

rit gediğini kapamak için baş vuracağı çareler olacaktır. Bu kabil dış siyasetten maksat, elbette memleket dahilinde rejime karşı gittikçe artan mukavemeti boğmaktadır.

Aynı şekilde bir siyaset, ikinci dünya savaşında dahi takip edilmiştir. O sıralarda da Stalin, ana komünist emellerini muvakkat bir zaman için arka plâna atarak ancak batının sayesinde muvakkat olarak Sovyet rejimini ölümden kurtarmaya ve Almanyanın mağlûbiyeti neticesinde otomatik olarak gerek dahilde ve gerekse hariçte komünist rejiminin nüfuzunu korumaya muvaffak olmuştur. Sovyet hükûmetinin bu yakın gelecekte buna benzer bir manevraya baş vuracağını beklemek lâzımdır. Kruşçev'in adamı, parti ideologu Şepilov'un dış bakanlığından alınarak yerine profesyonel Sovyet diplomatı molotofçu Gromiko'nun tayini, Sovyet dış siyasetinde bir değişiklik vukubulacağına alâmet gibi kabul edilebilir. Maamafih, Sovyet rejiminin iç tezatları bu siyasetle halledilmiş olmayacaktır. Bu tezatlar, gittikçe daha büyük bir kuvvetle Sovyet dış siyaseti üzerine şiddetli bir baskı yapacaktır. Hattâ, bu işde kızıl Kremlinin kendi iç siyasetindeki mukadder başarısızlığı önlemek gayesiyle Sovyet idarecileri tarafından dünya çapında harbi körüklemeleri imkânı da yok değildir.»



Macar Milleti Rus idaresine, hançeresini yırtarak HAYIR, HAYIR, ASLA!... (NEM, NEM, ŞUHA!...» diye direndi. Fakat bu direniş Rus tank ve mitralyözleri ile susturuldu. Macaristanın üzerine DEMİR PERDE tekrar indi. Bütün dünya göz yaşı dökmekten başka Macar milleti için hiç bir şey yapamadı. Fakat, Macaristan'da akıtılan kanların diğer peyklerdekilere eklenen acı hâtıraları, Rus emperyalizminin şaşmaz vesikaları olarak ebedî yaşıyacaktır. Sözümüzü bitirirken, Macar milletine bir Türk şairinin şu mısralarını hatırlatalım:

«Zulmün topu var, güllesi var, kal'ası varsa,
«Hakkın bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır.
«Göz yumma güneşten ne kadar nuru kararsa,
«Sönmez ebedî her gecenin gündüzü vardır.»



Aziz okuyucu :

Yerli ve yabancı her türlü yıkıcı telkin ve tesirin ateş hattında yaşadığını bir an bile hatırdan çıkarmamalısın! Bu, yirminci asır Müslüman Türkünün en büyük çilesidir. Kendini, evlâdını ve etrafını küfür ve ilhad murdarından koruyabilmek bir zamanlar islâmın en feyyaz diyarı olan bu vatanda bir kahramanlık olmuştur.

Sebil Yayınevi, Cenabı Hakkın iznine ve senin ilgine güvenerek, bilhassa en çok menfî telkine maruz genç kardeşlerimizin iman, ahlâk ve şuurlarını takviye etmek emeliyle neşir hayatına atılmıştır. Onu yaşatıp geliştirecek olan iman ve tarih şuuruna bağlı olan sizlersiniz. Hepinize selâm, sevgi ve teşekkürler...

SEBİL YAYINLARI